

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ ★

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KIRSAL SOYLULAŞMA SÜRECİNDE AKTÖRLER, EYLEMLER VE
SONUÇLAR:**

ÇANAKKALE YEŞİLYURT KIRSALI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhammed Emirhan KARAMAN

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Kentsel Planlama Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gizem AKSÜMER KAYNARCA

HAZİRAN 2024

..... tarafından hazırlanan adlı bu
tezin tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

.....
Tez Danışmanı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Anabilim Dalında
..... tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : _____

Üye : _____

Üye : _____

Üye : _____

Üye : _____

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna
uygun olarak yazılmıştır.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Bugünleri görmesini her şeyden çok istediğim kıymetli babama...

KIRSAL SOYLULAŞMA SÜRECİNDE AKTÖRLER, EYLEMLER VE SONUÇLAR:

ÇANAKKALE YEŞİLYURT KIRSALI ÖRNEĞİ

ÖZET

Kırsal alanlar, tarihsel süreç içerisinde kendisine çeşitli sorumluluklar yüklenen ve bu sorumluluklarını içerisinde barındırdığı imkân ve olanaklar çerçevesinde karşılamaya çalışan yerler olarak var olmuşlardır. Kırsal alanlara verilen bu görevin tanımı ise insanoğlunun kentleşme deneyimleri ile sürekli bir değişim/dönüşüm geçirmek durumunda kalmıştır. Kırsal alanların maruz kaldığı bu değişim durumu ise bu alanların var olmasına sebebiyet veren temel öğelerin aşınmasına sebep olarak yalnızca kırsal alanları etkilemeyen sosyal, ekonomik, çevresel ve politik bir dizi başka problemlerin doğmasına sebep olmuştur. Ortaya çıkan bu problemler ise kırsal yaşamı, kırdan kente kopuş sağlayarak kentsel yaşamı, doğal ve çevresel hayatı etkileyerek ekolojik yaşamı, ekonomik açıdan kırsal üretim süreçlerini, politik açıdan ise orta ve uzun vadeli olarak ise ülkelerin gıda güvenliği konusunda problemlerini içerebilmektedir.

Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışma ile kırsal alanların yaşadığı bu değişimi incelemek için “Kırsal Soylulaşma” kavramından yola çıkılarak kırsal alanların geçirdiği değişim/dönüşüm durumu farklı bir perspektif ile ele alınmış ve bu durumun sebebiyet verdiği değişimler “Sosyal Sürdürülebilirlik” ve “Mekânsal Bağlılık” perspektifi ile bütünleştirilerek kırsal soylulaşma süreçlerini deneyimleyen kırsal yerleşimlerin sosyal sürdürülebilirlik açısından yaşadığı değişimlerin orada yaşayan yerli halkın aidiyet duygularında bir aşınma/yok olmaya sebebiyet verip vermediği durumu üzerine bir sonuca varılmak istenmiştir.

Bu kavramların bir araya getirilmesi ise nihayetinde kırsal kalkınma odaklı bir yaklaşımdan ortaya çıkmıştır. Çünkü kırsal kalkınmanın önemli ilkelerinden olarak yorumlanan “devamlılık” ve “sosyal sürdürülebilirlik” kavramları soylulaşma ile ele alındığında çelişen pek çok sonuç ortaya çıkmaktadır. Bu çelişkili durumlar ise soylulaşmanın mekân ve toplum ilişkisinin devamlılığının kırılması, kırsal alanların tüketim odaklı faaliyetler yapan “yerler” olması ve nihayetinde bu durumun topluluğun sürdürülebilirliğini sekteye uğratabiliyor olması ile ilişkili bir dizi durumu barındırmaktadır. Bu durum ise kırsal alanların bugünü ve yarını hakkında birtakım riskler barındırarak kırsal kalkınma konusunda endişeler yaratabilmektedir.

Bu kapsamda araştırma; Çanakkale ili Kaz Dağları bölgesinde yer alan 1990’ların başında kendini gösteren soylulaşma hareketlerini deneyimleyen Yeşilyurt kırsalında gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında kırsal soylulaşma süreçlerinin yarattığı değişim ve dönüşümler sosyal sürdürülebilirlik ve mekânsal bağlılık kavramsal çerçeveleri kullanılarak birey-mekân-toplum perspektifinde ele alınmış ve nihai olarak süreç yerel halkın yaşadıkları yere olan aidiyetleri açısından değerlendirilmiştir.

Nitel bir araştırma deseni ile yürütülen çalışma kırsal soylulaşma süreçlerinin ne tür ilişki ağları ile geliştiğini ortaya koyabilmek ve birey-mekân-toplum ilişki ağını iyi çözümleyebilmek adına Aktör-Ağ Teorisi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında Aktör-Ağ Teorisinin kullanılmasının en önemli gerekçesi ise toplumsal ilişki ağlarını tanımlarken canlı-cansız tüm varlıkların toplumsal ilişkiler ağını oluşturduğu fikrine dayanmaktadır. Bu kapsamda yöntem iki önemli amaca hizmet etmiştir. Birincisi, topluluk ilişkilerini ve bağlantılarını anlamayı sağlamış, ikincisi ise sosyal sürdürülebilirlik ve mekânsal bağlılık açısından birey-toplum ve mekân arasındaki ilişkiyi ortaya koymamızı kolaylaştırmıştır.

Bu kapsamda yürütülen çalışma iki ayrı aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak bir eylemin birden fazla faili olduğu ve bu eylemi gerçekleştiren “şeylerin” canlı-cansız olabileceğini iddia eden Aktör-Ağ Teorisi ile kırsal soylulaşmaya sebebiyet

veren tüm toplumsal ilişki ağları ortaya çıkarılmaya çalışılmış daha sonra çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan sosyal sürdürülebilirlik ve mekânsal bağlılığın süreç içerisinde yaşadığı değişim/dönüşümü anlayabilmek için sahada yirmi kişi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, araştırmacı tarafından saha notları tutulmuş ve bu iki kaynak ile birey-toplum-mekan ilişkisi bir zaman perspektifinde ele alınarak süreç ile ilgili çeşitli haritalar oluşturulmuştur.

Araştırma sonucunda öncelikle, kırsal bir yerleşim de gerçekleşen soylulaşma sürecinin sınırları belirli nedenselliklerden uzak kompleks, çok yönlü, birden fazla almaşık barındıran, yoğun aktör ve fail listesi içeren bir toplumsal ilişkiler ağının neticesinde gerçekleştiği ve bu yoğun ilişki yumağının tek düze nedensellikler atfedilerek çözülemeyeceği ve bu ilişki yumağının sunduğu fırsat-risk-tehdit ve olanakların ilgili disiplinlerce ele alınabilmesi ve değerlendirilmesinin kırsal alanların geleceği hususunda büyük önem arz ettiği anlaşılmıştır.

Bu yoğun toplumsal ilişkiler ağının uzun süreye yayılan ağır ve güçlü bir dönüştürme etkisinin bulunduğu, bu dönüşümün yerli halk ve yaşadıkları yerleşim üzerinde orta ve uzun vadede ciddi etkileri bulunduğu tespit edilmiştir. Bu etkiler bir bütün olarak ele alındığında kırsal soylulaşma süreçleri yaşanan bir yerleşim yerindeki toplumsal profilin değiştiği, yerli halkın bir kısmının topraklarını isteyerek dahi olsa satıp başka bir yere yerleşerek yaşam tarzını değiştirdiği, geride kalanların ise değişen dinamiklere uyum sağlayabilmek adına başta yaşam tarzları olmak üzere kendilerini, yaşadıkları yeri ve toplumsal ilişkilerini değiştirdiği anlaşılmıştır.

Kırsal soylulaşma süreçleri neticesinde meydana gelen bu değişimler negatif bir sonuç olarak yorumlanabilmesine rağmen yerel halk bu süreci daha farklı yorumlayabilmektedir. Soylulaşma süreçleri ile görece bir ekonomik gelişme yaşanan Yeşilyurt kırsalında yaşayan yerli halk bu yaşanan değişimi kendilerinin köyde kalmasını sağlayan, köyün varlığının devam edebilmesine olanak sağlayan pozitif bir durum olarak görmekte ve bu yaşanan durumların kendilerinin içinde bulunduğu toplum ve mekanla olan ilişkilerinde bir aşınma ve-veya yok olmaya sebebiyet

vermediğini ifade etmişlerdir. Bu açıdan süreç ele alındığında görece bir ekonomik yükselmenin yaşandığı Yeşilyurt kırsalında yaşayan yerli halkın bu ekonomik yapının içerisinde kendisine yer bulduğu için içerisinde bulunduğu toplum ve mekâna yönelik ilişki düzeyi ve aidiyet duygusunda görece bir yıpranma yaşamadığı aksi durumda süreç içerisinde gerçekleşen değişim ve dönüşüme yönelik farklı tepkilerin ortaya konulabileceği konusunda izlenimler edinilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma soylulaşma süreçleri neticesinde Yeşilyurt kırsalında görece bir ekonomik artı değer yaşandığını ancak bu artı değer toplumsal açıdan büyük problemlere yol açabileceğini, yerel halkın yaşam tarzını değiştirerek köyü ve nihayetinde köyün onlara kattığı değerlerin dahi metalaştırıldığı piyasa odaklı bir yaşam biçimini teşvik ettiğini ve bu durumun da Yeşilyurt köyünü üretim odaklı bir yaşam tarzından tamamen tüketim odaklı bir yaşam tarzına geçirdiğini ve aynı zamanda güçlü bir köy idaresi yapısına rağmen bunların yaşandığını ortaya koymaktadır.

Ortaya konulan bu çerçeve ile kentsel soylulaşma süreçleri ile kırsal soylulaşma süreçleri arasında bir dizi farklılıkların bulunduğu, kırsal soylulaşma süreçlerinin sosyal sürdürülebilirlik açısından bir dizi değişimlere yol açtığı ancak bu değişimlerin orada yaşayan yerli halkın toplumsal ilişkileri ve mekânsal bağlılığı açısından güçlü bir yıpranmaya sebebiyet vermediği, bu güçlü bağların hala var olmasına neden olan şeyin köyün değişen ekonomik yapısı ve yerli halkında bu ekonomik sisteme dahil olabilme fırsatına sahip olabilmesinin neden olabileceği anlaşılmıştır.

Çalışmanın sonraki çalışmalar için dikkat çektiği hususlar ise değişen ekonomik yapıya dahil olabilme durumunun bireylerin kırsal yaşama olan bağlılıklarını ne düzeyde etkileyebildiğinin anlaşılabilmesi ve kırsal soylulaşma süreçlerinin kırsalın sürdürülebilirliği açısından ortaya koyduğu toplumsal katkı çıktıların incelenebilmesidir.

ACTORS, ACTIONS, AND OUTCOMES IN THE PROCESS OF RURAL GENTRIFICATION: THE CASE OF YEŞİLYURT RURAL AREA IN ÇANAKKALE

ABSTRACT

Rural areas have existed as places that have been assigned various responsibilities in the historical process and have tried to fulfil these responsibilities within the framework of the opportunities and possibilities they harbour. The definition of this task assigned to rural areas has had to undergo a continuous change/transformation with the urbanisation experiences of mankind. This state of change to which rural areas have been subjected has caused the erosion of the basic elements that cause these areas to exist, leading to the emergence of a series of other social, economic, environmental and political problems that do not only affect rural areas. These emerging problems may include rural life, urban life by providing rural-urban break, ecological life by affecting natural and environmental life, rural production processes from an economic point of view, and food security problems of countries in the medium and long term from a political point of view.

In order to examine this change experienced by rural areas with the study carried out in this context, the concept of ‘Rural Gentrification’ was taken as a starting point and the change/transformation situation that rural areas have undergone was handled from a different perspective and the changes caused by this situation were integrated with the perspective of ‘Social Sustainability’ and ‘Spatial Connectedness’ and it was aimed to reach a conclusion on whether the changes experienced by rural settlements experiencing rural gentrification processes in terms of social sustainability caused an erosion / extinction in the sense of belonging of the local people living there.

The bringing together of these concepts ultimately emerged from a rural development-oriented approach. Because when the concepts of ‘continuity’ and ‘social sustainability’, which are interpreted as important principles of rural development, are considered with gentrification, many contradictory results emerge. These contradictory situations include a series of situations related to the fact that gentrification breaks the continuity of the relationship between space and society, rural areas become ‘places’ that carry out consumption-oriented activities, and ultimately this situation can disrupt the sustainability of the community. This situation can create concerns about rural development by harbouring some risks about the present and future of rural areas.

In this context, the research was conducted in Yeşilyurt, a rural area in the Kaz Mountains region of Çanakkale province, which experienced the gentrification movements that emerged in the early 1990s. Within the scope of the study, the changes and transformations created by rural gentrification processes were examined from the perspective of individual-space-community by using the conceptual frameworks of social sustainability and spatial attachment, and finally the process was evaluated in terms of the belonging of local people to the place where they live.

The study, which was carried out with a qualitative research design, was carried out using the Actor-Network Theory in order to reveal what kind of relationship networks rural gentrification processes develop with and to analyse the individual-space-society relationship network well. The most important reason for using the Actor-Network Theory within the scope of the study is based on the idea that all living and non-living beings form the network of social relations while defining social relationship networks. In this context, the method served two important purposes. Firstly, it enabled us to understand community relations and connections, and secondly, it facilitated us to reveal the relationship between individual-community and space in terms of social sustainability and spatial cohesion.

In this context, the study was carried out in two separate stages. Firstly, with the Actor-Network Theory, which claims that an action has more than one perpetrator and that the ‘things’ that perform this action can be animate and inanimate, all social relationship networks that cause rural gentrification were tried to be revealed. Then, semi-structured interviews were conducted with twenty people in the field in order to understand the change / transformation of social sustainability and spatial attachment, which constitute the theoretical framework of the study, and field notes were kept by the researcher, and with these two sources, the individual-society-space relationship was handled in a time perspective and various maps were created about the process.

As a result of the research, it has been understood that the process of gentrification in a rural settlement takes place as a result of a complex, multifaceted, multifaceted, multifaceted, multifaceted, dense network of social relations that includes a dense list of actors and agents, and that this dense tangle of relations cannot be solved by attributing uniform causalities, and that it is of great importance for the future of rural areas that the opportunities, risks, threats and possibilities offered by this tangle of relations can be addressed and evaluated by the relevant disciplines.

It has been determined that this intensive network of social relations has a heavy and powerful transformation effect that spreads over a long period of time, and that this transformation has serious effects on the local people and the settlement they live in in the medium and long term. When these effects are considered as a whole, it is understood that the social profile of a settlement undergoing rural gentrification processes has changed, some of the local people have changed their lifestyle by selling their lands, even if willingly, and settling elsewhere, while the remaining ones have changed themselves, the place where they live and their social relations, especially their lifestyles, in order to adapt to the changing dynamics.

Although these changes that occur as a result of rural gentrification processes can be interpreted as a negative result, local people may interpret this process differently. The local people living in rural Yeşilyurt, where there has been a relative

economic development with the gentrification processes, see this change as a positive situation that enables them to stay in the village and enables the village to continue its existence, and they have stated that these situations do not cause an erosion or destruction in their relations with the society and space they are in. In this respect, when the process is considered from this point of view, it has been observed that the local people living in the Yeşilyurt countryside, where a relative economic rise is experienced, do not experience a relative erosion in the level of relationship and sense of belonging to the society and space in which they live, since they find a place for themselves in this economic structure, otherwise different reactions to the change and transformation taking place in the process could be revealed.

As a result, this study reveals that as a result of gentrification processes, Yeşilyurt village has experienced a relative economic surplus value, but this surplus value can lead to major problems in terms of social aspects, changing the lifestyle of the local people and encouraging a market-oriented lifestyle in which the village and ultimately even the values that the village adds to them are commodified, and this situation has shifted Yeşilyurt village from a production-oriented lifestyle to a completely consumption-oriented lifestyle, and at the same time, this has been experienced despite a strong village administration structure.

With this framework, it is understood that there are a number of differences between urban gentrification processes and rural gentrification processes, that rural gentrification processes lead to a series of changes in terms of social sustainability, but that these changes do not cause a strong erosion in terms of the social relations and spatial attachment of the local people living there, and that what causes these strong ties to still exist may be the changing economic structure of the village and the opportunity for the local people to be included in this economic system.

The points that the study draws attention for future studies are to understand to what extent the ability to be included in the changing economic structure can affect

individuals' attachment to rural life and to examine the social contribution outputs of rural gentrification processes in terms of the sustainability of the countryside.

ÖNSÖZ

İçerisinde bulunduğum topluma ve gelecek nesillere bir iz bırakabilmek umuduyla yola çıktığım akademik kariyerimin en özel ve anlamlı anlarından biri içerisinde, uzun ve heyecanlı bir serüvenin son anlarını bu satırlarla noktalamak üzereyim. Bu nedenle bir serüvenin sonuna gelirken bundan sonrası için ilk günden itibaren yaşadığım bu heyecan ve motivasyonu ilk günkü gibi ilelebet sürdürebilmeyi kendime, içinde bulunduğum akademik camiaya ve yüce Türk Milleti'ne bir borç bilirim.

Öncelikle, bu heyecan ve motivasyonumu sürdürmemde emeği geçen ve süreç boyunca en az benim kadar heyecanlı olan kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Gizem AKSÜMER KAYNARCA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Beni mesleğe kazandıran ve bana kattıkları ile bu yola çıkmama katkı sağlayan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Doğan DURSUN ve Dr. Öğr. Üyesi Defne DURSUN'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Süreç içerisinde ve hayatımın her anında desteklerini her zaman hissettiğim kıymetli dostlarım ve meslektaşlarım Muhammet AYIK, Yücel FEYZİOĞLU, Furkan SALIN ve İrem ŞİŞMAN'a teşekkür ediyorum.

Son olarak, bugünlere gelmemde emeği olan, her kararında yanımda olan kıymetli babam Ömer KARAMAN'a, akademik kariyerim için tüm evi ofis olarak kullanmama tahammül eden sevgili annem Nurcan KARAMAN'a, hayatımın her anında yanımda olan, saha çalışmalarını dahi birlikte yürüttüğümüz abim Cengizhan KARAMAN'a ve kıymetli kardeşlerim Bilgehan KARAMAN ve Buğrahan KARAMAN'a her şey için teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER TABLOSU

ÖZET	viii
ABSTRACT	xiii
ÖNSÖZ	xviii
İÇİNDEKİLER TABLOSU	xix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxi
1. GİRİŞ	1
2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	6
2.1. Aktör-Ağ Teorisini Kırsal Çalışmalarda Kullanmak	6
2.2. Araştırma Tasarımı	9
2.3. Araştırma Soruları veya Hedefleri	9
2.4. Araştırma Teknikleri	10
3. KURAMSAL TEMELLER	18
3.1. Soylulaşma Tartışmaları	18
3.2. Sosyal Sürdürülebilirlik Tartışmaları	26
3.3. Mekânsal Bağlılık Tartışmaları	33
4. YEŞİLYURT KIRSALINDA KIRSAL SOYLULAŞMA SÜREÇLERİNİN FARKLI DİNAMİKLERİ	38
4.1. Yeşilyurt Köyünün Gelişimini Tarihsel Perspektiften Anlamak	39
4.2. Yeşilyurt Köyünün Soylulaşma Sürecinde Toplumsal İlişkilerin Rolü	40
4.3. Sürecin Sosyal Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi	57
4.4. Sürecin Mekânsal Bağlılık Açısından Değerlendirilmesi	106
4.5. Bölüm Sonu	110

5. SONUÇ	119
KAYNAKÇA.....	123
EKLER	145

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Aktör-Ağ Teorisi İlişkisel Şeması.	8
Şekil 4.1 Yeşilyurt Kırsalının Ülke & Bölge İçerisindeki Konumu.	38
Şekil 4.2 Yeşilyurt Kırsalı Tarihsel Gelişim Şeması.....	39
Şekil 4.3 Aktör Haritası.....	53
Şekil 4.4 Toplumsal İlişkiler Ağı.	56
Şekil 4.5 Sosyal Sürdürülebilirlik Kavramları.	57
Şekil 4.6 Sosyal Sürdürülebilirlik Değerlendirme Şeması.....	58
Şekil 4.7 Yeşilyurt Köyü Rayiç Bedel Değişimi (TL).	63
Şekil 4.8 Ayvacık, Küçükkuyu, Yeşilyurt Rayiç Bedel Değişimi (TL).....	65
Şekil 4.9 Yeşilyurt Kırsalı Mevcut Yapılaşma ve Yerleşik Alan Durumu.	96
Şekil 4.10 Yeşilyurt Kırsalı Dönemsel Yapılaşma Durumu.	97
Şekil 4.11 Yerli Halkın Köyde Bulunduğu Bölgeler.	98
Şekil 4.12 Yeşilyurt Kırsalı Yerli Halk Ticari Faaliyet Bölgeleri.....	101
Şekil 4.13 Yerli Halkın Köyde Aktif Bulunduğu Bölgeler.	102
Şekil 4.14 Yeşilyurt Kırsalı Mekânsal Durum Şeması.	104

1. GİRİŞ

Kırsal alanlar tarihsel süreç içerisinde ekonomik, sosyal ve mekânsal açıdan bir dizi değişim ve dönüşüme tanıklık eden yerler olarak var olmuşlardır. Uzun süreler boyunca tarımsal üretimleri ile ön plana çıkarılan bu alanlar başta tarımda makineleşme olmak üzere bir dizi yenilikler ile desteklenmeye çalışılmıştır. Bu bir dizi yenilik beraberinde kırsal alanlarda beklenen etkiyi gösterememiş ve bu alanlarda farklı etkiler yaratmıştır. Tarımda makineleşmenin yarattığı işgücü fazlalığı ve kentlerde gelişen sanayilerin yarattığı istihdam olanakları kırdan kente bir çözünme olmasına olanak sağlamıştır. Kırsalın problemlerinin çözülmeden kırdan kente yaşanan bu çözülme süreci kırdaki problemlerin varlığının devam etmesine neden olmuş ve bu durum ise kırsal yerleşimlerin yaşam kalitesi düşük yerler olarak varlığını sürdürmesine neden olmuştur. (Yenigul, 2016).

Türkiye’de ise 1950’lerden itibaren gelişen kırdan kente göç hareketi genellikle sosyal ve ekonomik sebepler ile ilişkilendirilmiştir. Bu sebepler içerisinde yer alan yeni tarım teknolojilerinin varlığı iş gücüne olan ihtiyacı azaltmış ve kırsalda yaşayan nüfusun kentlere göç etmesine sebep olmuştur (Tosun, 2019). Bu süreç, özellikle Türkiye kentleşme tarihinde gecekondulaşmanın ve yüksek hızda kentleşmenin de başladığı yıllardır. Bu hareketliliğe ek olarak 1980’lerde uygulamaya konulan neoliberal politikalar ise tarım sektöründeki desteklerin azalmasına, küçük çiftliklerin büyük tarım işletmeleri karşısında rekabet edememesine ve bu nedenle kırsal kesimlerin daha da gerilemesine sebep olmuştur (Ceylan, 2019).

Kırsal alanlarda yaşanan bu değişim 20.yy’ın ikinci yarısında da küreselleşme etkisiyle kendisini göstermeye devam etmiştir. Küreselleşmenin etkisiyle kırsal yerleşimlerin tüketim süreçlerinin etkisinde bir değişim yaşamaya başladığı fikirleri gelişmiştir. Bu dönemden itibaren kırsal alanlar üretim faaliyetlerinin yanı sıra turizm, sanayi ve diğer ekonomik faaliyetlerinde yer alabildiği yeni bir ekonomik sistem içerisine dahil olmuşlardır (Ceylan, 2019). Bu yeni dönemde, özellikle zengin şehir sakinlerinin ilgisini çeken turizm aktiviteleri ve ikinci konut projeleri sayesinde, kırsal bölgeler ekonomik ve sosyal açıdan canlanmaya başlamıştır. Bu yeniden canlanma,

Kayser'in de (1991) kırsal rönesans olarak adlandırdığı süreci beraberinde getirmiş ve kırsal alanların yeni bir yüz kazanmasını sağlayarak bu bölgelerin ekonomik yapısının çeşitlenmesine yardımcı olmuştur. Ancak kırsal alanlardaki dönüşümün bu kadar basit biçimde yalnızca tarım politikalarıyla ilişkilendirilemeyeceği bu tezin temel meselelerinden biri olmuştur. Tüm olayların ilişkisel olarak ve karmaşık bir mahiyette gerçekleştiğini iddia ettiğimiz bu tezde, farklı aktörlerin birbirleriyle etkileşimi, kişilerin arzu ve talepleri, farklı gelecek hayalleri, kültür politikaları, kanunlar, eğitim politikaları ve diğer somut olan ya da olmayan dönüşümlerin bu kırsal rönesansı tetiklediği iddiasıyla yola çıkılmaktadır. Bu çok yönlü nedensellik ağı içerisinde gerçekleştirilen araştırma ise “soylulaşma” kavramından yola çıkarak Kayser'in (1991) “Kırsal Rönesans” olarak tanımladığı “Kırsal Soylulaşma” perspektifinden kırsal alanların dönüşümünü ele almayı amaçlamaktadır.

Bu kavram literatürde genellikle İngiltere yoğunlukta olmak üzere Avrupa (Anguelovski vd., 2021; Chaney & Sherwood, 2000; González, 2016; Phillips, 1993; Phillips vd., 2020, 2021a, 2022; D. P. Smith vd., 2019, 2021; Solana-Solana, 2010; Stockdale, 2010), Amerika kırsalları (Guimond & Simard, 2010; Lorenzen, 2021) ve diğer başka ülkelerde de (Kan, 2020; Wang vd., 2022) tartışılmaya başlayan henüz yeni bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de ise doğrudan bu kavrama yönelik veya bu kavramla ilişkilendirilen araştırmalar var olmasına rağmen literatürde doğrudan konu ile ilgili çalışmalar açısından yeterince eksik bulunmaktadır.(Basaran Uysal & Sakarya, 2018; Başaran Uysal, 2017; Başaran Uysal & Sakarya, 2012; Gocer vd., 2021; Kocabıyık & Loopmans, 2021)

İlgili çalışmalarda konu ile ilgili yapılan araştırmalarda ise kırsal soylulaşma süreçleri ile beraber tarım sektöründe düşüş yaşanması ve hizmet sektöründe artışın yaşanması(Darling, 2005; Gosnell & Abrams, 2011; Walker & Fortmann, 2003a), özel sektörün yatırımlarının artış göstermesiyle birlikte sermaye sahipleri ve yatırımcıların planlama kararları üzerinde etkilerinin olması(Chaney & Sherwood, 2000; Darling, 2005; N. Smith, 1979; Stockdale, 2010), gayrimenkul artışlarının yaşanması ve beraberinde spekülasyonların ortaya çıkması(Anguelovski vd., 2021), doğal alanların dönüşümüne yol açarak yapay doğallıklar oluşturulması(Phillips, 1993), tarım arazilerinin öncül ekonomik değer olmaktan çıkarak turizm için bir tüketim nesnesi haline getirilmesi (Blekesaune vd., 2010) ve burada yaşayan insanların yerel

kimliklerinden uzaklaşması (Marsden, 2002) gibi kırsal alanların var olmasına sebebiyet veren temel öğelerin aşınmasına neden olan bir dizi problemlerin ortaya çıktığı gözlenmiştir. Ancak kırsal soylulaşma süreçlerine sebebiyet veren unsurların ne olduğu, bu unsurların sebebiyet verdiği kırsal soylulaşma süreçlerinin sosyal sürdürülebilirlik açısından kırsal alanda sebep olacağı değişikliklerin ne olacağı, ortaya çıkan bu değişimlerin kırsal alanlarda yaşayan yerel halkın varlığını devam ettirebilmelerine olanak sağlayacak unsurlar üzerinde bir etki yaratıp yaratmadığı, son olarak ise tüm bu süreçlerin kırsal soylulaşma geçiren bir kırsal alandaki yerli halkın mekânsal bağlılıkları üzerinde bir etki yaratıp yaratmadığı konuları noktasında bilgi boşluğu tespit edilmiştir.

Bu kapsamda kırsal soylulaşmayı bir örnek alan üzerinden anlamaya çalıştığımız bu çalışmada literatürde daha az çalışılmış konuları ele almak adına üç ana çerçeve seçilmiş, bu çerçeveler ışığında tez üç ana bölümde ele alınmıştır.

Birinci bölümde, çalışmanın yöntemsel dayanağını oluşturacağı ifade edilen Aktör-Ağ Teorisi, kırsal soylulaşma süreçlerinin nasıl oluştuğunu tespit edebilmemize olanak sağlayan bir araç olarak kullanılmıştır. Normal şartlar altında bir eylemi gerçekleştiren bir veya birkaç sebep olduğunu düşünür ve bu durumu daha basitleştirmek için genellemeler ile bu sebebiyet halini ifade etme çabası içinde bulunuruz. Örneğin; kırdan kente göçün sebebini genellikle tarım politikaları ile ilişkilendirir ve daha basit ve yalın bir şekilde bunu ifade edebiliriz. Fakat Aktör-Ağ Teorisine göre bir eylemin birden fazla failinin bulunduğu ve bu faillerinde tek başlarına belirtilen eylemin asıl failinin olmadığı görüşü hakimdir. Dolayısıyla bu teori bir eylemin kaynağı hakkında yaşayacağımız bu tereddütün, ona bir köken atfetme konusunda aceleci davranmamıza izin vermediğini savunmaktadır (Latour, 2021). Latour bu belirsizlik durumunu ise şu şekilde örneklendirmektedir; “Bir suçlu, “Benim suçum değil, ebeveynlerim kötüydü,” dediğinde “onu suçluya dönüştüren toplum” mu, yoksa tam da Thatcher’ın yorumlayacağı gibi “suçunu toplumun anonimliğinde sulandırarak kendi suçundan kaçmaya çalışıyor” mu demeliyiz? Fakat suçlu kesinlikle böyle bir şey söylememiştir. Sadece “Ebeveynlerim kötüydü” demiştir.” (Latour, 2021, s. 73). Bu belirsizliklerin bir araya gelmesi ve birbiri ile bir ilişki içinde olduğu sistemin tamamı Latour tarafından bu durum sırtımızda bulunan görünmez bir şeyler olarak betimlenmiş ve toplumsal ilişkiler ağı olarak tanımlanmış ve bizlere bir şey yaptırmanın bu toplumsal ilişkiler olduğundan bahsetmiştir (Latour, 2021).

Bu kapsamda Aktör Ağ Teorisi'nin bize sunduğu bu bakış açısıyla kırsal soylulaşmaya sebebiyet veren toplumsal ilişkiler ağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu tespit etme süreci içerisinde Yeşilyurt kırsalında soruşturma günlüğü, kronoloji günlüğü, eskiz günlüğü ve etkiler günlüğü adı verilen günlükler tutulmuştur. Bu günlüklerden bazıları sahada görüşme yapılan yerel halktan elde edilen bilgiler dahilinde oluşturulmuş ve bir kısmı ise araştırmacının sahada yaşadığı değişim/dönüşümü belgelemek adına araştırmacının izlenimleri aracılığı ile oluşturulmuştur. Daha sonra elde edilen günlükler bir bütün olarak ele alınmış çalışmanın altlığının oluşturulmasına olanak sağlayacak şekilde derlenmiştir.

İkinci bölümde ise ilk bölümde açığa çıkartılan toplumsal ilişkiler ağının tespiti ile bu ilişki ağının sebebiyet verdiği kırsal soylulaşma süreçlerinin Yeşilyurt kırsalında yaşayan yerli halkın varlığını devam ettirebilmelerine olanak sağlayacak unsurlar ise “Sosyal Sürdürülebilirlik” açısından ele alınmıştır. Bu noktada “Sosyal Sürdürülebilirlik” başlığı ile çalışmanın ilişkilendirilmesini sağlayan önemli unsurlar bulunmaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik konusu sürdürülebilirlik konusu gibi net olmadığı için bu konunun incelenmesine olanak sağlayacak göstergeler çeşitli içerik ve ölçeklerde farklılık göstermektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen çalışma ise Penninx (2004) tarafından ortaya atılan sosyal sürdürülebilirliği yerel ölçekle ilişkilendiren “sosyal etkileşim ve yerel, çevresel kalite” başlıklarından yola çıkarak “Sosyal Sürdürülebilirlik” başlığını “Sosyal Eşitlik” ve “Topluluğun Sürdürülebilirliği” ile ilişkilendirilmiştir. Bu noktada sosyal eşitlik başlığı, çalışma kapsamında insanların maddi ve fiziki olanaklara erişilebilirliği açısından ele alınmış, “Topluluğun Sürdürülebilirliği” başlığı ise insanların içinde bulundukları toplum ile olan ilişkileri, topluluk hisleri, sosyal temasları ve aidiyet duyguları açısından ele alınmıştır.

Bu kapsamda ikinci bölümde gerekli incelemelerin yapılabilmesi için “sosyal eşitlik” ve “topluluğun sürdürülebilirliği” başlıkları altında yarı yapılandırılmış görüşmeler hazırlanmıştır. Sosyal eşitlik konusu ise kendi içerisinde maddi ve fiziki olanaklara erişim açısından ele alınmış ve Yeşilyurt kırsalında yaşanan dönüşümün yerel halkın erişilebilirlikleri üzerinde yarattığı etki anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu görüşmelerde likert ölçekli görüşme soruları hazırlanarak bazı çıktılar elde edilmesi amaçlanmıştır.

Üçüncü bölümde ise tüm bu başlıkların nihai çıktısını bize sunacak olan “mekânsal bağlılık” başlığına yönelik değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Boley (2021) tarafından geliştirilen kısaltılmış anket soruları ile çalışma alanına yönelik önermeler geliştirilmiş ve bunlar yapılandırılmış görüşmeler dahilinde katılımcılara sorulmuştur. Buradan elde edilen çıktılar ve sosyal sürdürülebilirlik konusu bir bütün olarak ele alınmış ve kırsal soylulaşma süreçlerinin yerel halkın bulundukları yere olan bağlılıklarını ne düzeyde etkilediğine yönelik bir sonuca varılmıştır.

Sonuç olarak bu tez kırsal soylulaşma süreçlerine sebep olan unsurların neler olduğunu, bu unsurların nasıl bir toplumsal ilişkiler ağı oluşturduğunu, ortaya çıkan toplumsal ilişkiler ağının bir sürecin şekillenmesinde nasıl rol oynadığını, ortaya çıkan bu toplumsal ilişkiler ağının sebebiyet verdiği soylulaşma süreçlerinin kırsal yerleşimler de sosyal sürdürülebilirlik açısından ne gibi etkiler yarattığını, ortaya çıkan bu etkilerin kırsal yerleşimlerin sürdürülebilirliği ve kırsal varlığını devam ettirebilmesi gibi hususlarda nasıl bir etkiye sebep olduğu ve tüm bunların nihai olarak yerel halkın yaşadıkları yerle olan aidiyet duygularında ne tür bir etki yarattığını ve bu etkinin o insanların yaşadıkları yer ile olan ilişkisini nasıl etkilediği gibi sorulara cevap sunmaktadır.

Bu özgün değeri ile çalışma kapsamında elde edilen sonuçların ise soylulaşma süreçlerini yaşayan veya yaşayacak olan kırsal alanların bugünü ve yarını hakkında önemli bir değerlendirme imkânı sunacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda yapılacak olan değerlendirmenin; kırsal alanların yarını hakkında başta planlama disiplini olmak üzere ilgili tüm disiplinlerin ortak karar alma süreçleri ile yaşanabilecek senaryolar üzerinde stratejik müdahaleler geliştirmesine imkân tanıyabilmesi ve çalışmanın sunacağı öngörü yeteneği ile planlama disiplininin ise tepkisel değil ön etkin bir konuma getirilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Gerçekleştirilen çalışmanın yöntemi Kırsal Soylulaşma süreçlerinin sosyal sürdürülebilirlik ile ilişkisini ele alıp bu durumun ise mekânsal bağlılık üzerine olan etkisini değerlendireceği için Aktör-Ağ Teorisi aracılığıyla sahada görüşmeler gerçekleştirilecek ve toplumsal ilişkiler ağı açığa çıkarılmaya çalışılacaktır. Bu kapsamda araştırma yöntemi Aktör-Ağ Teorisinin sunduğu olanaklar dahilinde gerçekleştirilmiştir. Teorinin sunduğu olanaklar ve saha ile olan ilişkisi ise bir sonraki bölümde detaylı olarak ele alınmıştır.

2.1. Aktör-Ağ Teorisini Kırsal Çalışmalarda Kullanmak

Toplumsal ilişkilerin varlığının ortaya çıkarılması veya buna teşebbüs edilmesi ihtiyacı birçok farklı nedenden dolayı gerçekleşebilir. Fakat toplumsal ilişkilerin ortaya çıkarılmasını tetikleyen en önemli unsur bu ilişki ağlarının paradoksal bir yapıya sahip olmasından kaynaklanır. Bu söz konusu paradoksal ilişki ağları daima görünmezlerdir fakat elle tutulabilir eylemler ortaya koyabilirler, kanıksanmıştır fakat yine de şaşırtıcı olabilirler, dünyevi olabilir ama yine de aldatıcı olabilirler ve belki de en önemlisi basittirler ama etkilidirler (Latour, 2021).

Latour'un “Çelikten daha sert ve buna rağmen inanılmaz düzeyde dayanıksız olan görünmez bir şeyler hepimizin sırtındadır.”(Latour, 2021, s. 39) diyerek tanımladığı aslında görünmez bir şeyler olarak hep sırtımızda olarak tanımlanan bu ilişki ağları gerçekten gündelik yaşamın her noktasında hayatımızın hep içerisinde. Sürekli bu sert ve kırılabilir ilişki ağları tarafından doğrudan veya dolaylı olarak bir şeyler yapmak durumunda kalabiliyoruz. Üzerinde hiçbir kontrolümüz olmayan; yalın ve alelade görünen başka failer bize bir şeyler yaptırır (Latour, 2021). Bunu günlük yaşantımızda, iş hayatımızda, eğitim hayatımızda vs. rahatlıkla gözlemleyebiliriz. Örneğin apartmanınızın asansörünün rutin bakımından sorumlu olan servis ve bu servisle iletişim halinde olması gereken yönetici arasındaki ilişki sizin asansörü kullanmanıza veya kullanamamanıza sebep olabilir. Yani bakımları vaktinde yaptıramayan bu ilişki ağı sizin hayatınıza bir şekilde müdahil olabilmektedir. Bu yüzden Latour'a (2021) göre eylem daima ele geçirilmiştir ve böylelikle başkaları tarafından sürdürülür ve kitleler ile paylaşılabilmektedir.

Bu kapsamda meydana gelen bir eylemin kim veya kimler tarafından, hangi şekilde, nasıl gerçekleştiğinin tespitini tek bir kişi veya grupla ifade etmek mümkün değildir. Çünkü Latour’a göre eylemler ele geçirilmiş ve kitlelerce paylaşılabilen bir hal almıştır. O halde eylemlerin gerçekleşmesine sebebiyet veren unsurlarında çok açık ve net bir şekilde belirtilmesi mümkün değildir. Bu noktadan hareketle kırsal soylulaşma süreçlerinin nasıl gerçekleştiği ve kimlerin buna sebep olduğu hakkında da tek ve doğru bir tasvir yapmak mümkün değildir. Latour, konu hakkında herhangi bir toplumsal kümelenmenin temelde (x)’ten yapıldığını ifade etmenin yanlış olduğunu belirtmiştir. Burada ifade edilen (x)’in ise “bireysel fail”, “örgütlenmeler”, “ırklar” vs. olmasının bir önemi olmadığını, böyle bir sabitlemeyi sadece aktörlerin yapması gerektiğini ifade etmiştir (Latour, 2021).

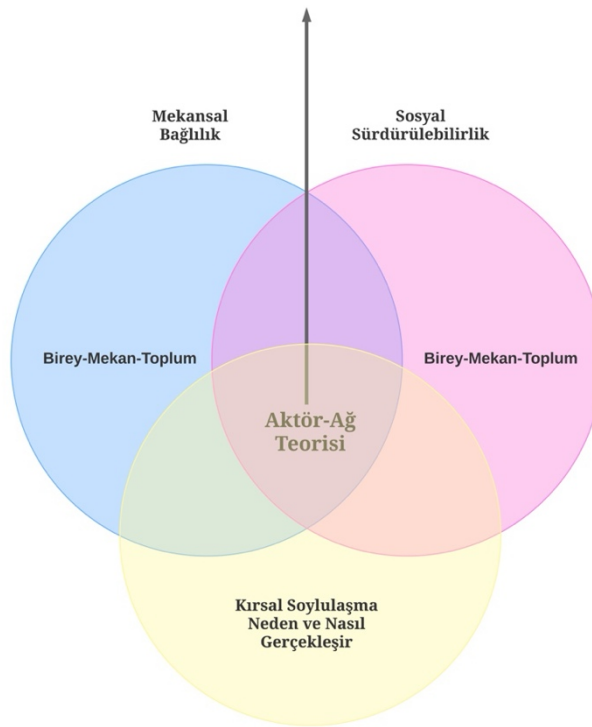
Bu sürecin yönetimi ile ilgili olarak ise Latour, toplumsal ilişkileri aydınlatmak için genellikle kullanılan aktörler, yöntemler ve alanlar listesini kullanmak yerine rölativist ilkelere sadık kalarak bu evrenin neden oluştuğuna dair ihtilafların türlerini ortaya koymuştur. Bu beş ana belirsizliği (grupların doğası, eylemlerin doğası, nesnelerin doğası, olguların doğası ve sosyal bilime dair belirsizlikler) incelemenin ilişki ağlarını ortaya koymakta yardımcı olacağını iddia etmiştir (Latour, 2021).

Bu belirsizlikler dahilinde Aktör Ağ Teorisi kapsamında yapılması gerekenleri ise şu cümle ile ifade etmiştir: “Sizi disipline etmeye, kategorilerimize uydurmaya zorlamaya çalışmayacağız; kendi dünyalarınızı ortaya sermenize olanak vereceğiz ve ancak daha sonra bunları nasıl tesis ettiğinizi açıklamamanızı isteyeceğiz.”(Latour, 2021, s. 42) Bu bağlamda toplumsal tanımlama ve onları düzene sokma görevinin analist tarafından değil de aktörlere bırakılması gerektiğini belirterek elde edilen verilerde bir düzen hissi kazanmak için yapılması gereken en iyi şeyin verilen ihtilafları çözmek yerine ihtilaflar arasındaki bağlantıların izini sürmek olduğunu belirtmiştir (Latour, 2021).

Teorinin sunduğu bu olanaklar dahilinde Aktör-Ağ-Teorisinin çalışma kapsamında kullanılmasının önem arz eden çeşitli gerekçeleri bulunmaktadır. Birincisi, bir yerleşim yerinin hangi nedenlerden -ilişki ağları- dolayı soylulaşma sürecine girdiğinin tespit edilmesi durumudur. Yapılan literatür taramalarında çalışmaların genellikle bir yerin soylulaşma sürecine girip girmediği ile ilgili olduğu görülmüştür. Bu durum soylulaşmaya sebebiyet veren faktörlerin net olarak tespitini

gözden kaçırmamıza sebep olmaktadır. Dolayısıyla sonuçlar yerine sürece odaklanma gerekliliği, ikinci önemli gerekçe ise kırsal soylulaşma süreçlerinin sosyal sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesi ile ilgilidir. Bu değerlendirme esnasında karşımıza sosyal eşitlik ve toplumsal sürdürülebilirlik kavramları çıkmaktadır. Bu kavramlardan “Toplumsal Sürdürülebilirlik” başlığı ise bireyler, gruplar ve toplum arasındaki etkileşimi ve bu etkileşimden doğacak olan ağlar ile ilgili durumların incelenmesi gerekliliğidir. Son olarak mekânsal bağlılık durumu ise yine birey, mekân, toplum üçlemesi dahilinde ele alınabilen ve bir bütün olarak değerlendirilmesi gereken bir konudur. Dolayısıyla soylulaşma sürecine neden olacak olan toplumsal ilişkileri ve bu ilişkilerin birey ve toplumsal ilişkiler üzerindeki yansıma süreçlerini kapsamlı şekilde inceleyebilmek adına aktörleri iyi tanıyabilmek ve bu ilişki ağını iyi çözümleyebilmek gerekmektedir. Bu ilişki ağlarının çözülmesi ise sosyal sürdürülebilirlik ve mekânsal bağlılık durumlarının ne düzeyde bir değişim/dönüşüm geçirdiğini anlayabilmemize imkân sağlayabilmektedir. Bu kapsamda bu üç unsurun gerekli kıldığı ilişki ağlarının tespit edilmesi durumu ise çalışmanın Aktör-Ağ Teorisi ile yürütülmesini anlamlı kılmaktadır (Şekil 2.1).

Toplumsal İlişkiler Yığını
(Canlı-Cansız Birbirini Etkileyen ve Birbirinden Etkilenen Tüm İlişkiler Bütünü)

Şekil 2.1 Aktör-Ağ Teorisi İlişkisellik Şeması.

2.2. Araştırma Tasarımı

Yapılan literatür taramalarında “Kırsal Soylulaşma”, “Sosyal Sürdürülebilirlik” ve “Mekânsal Bağlılık” kavramlarının bir arada bulunduğu bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Yapılacak olan çalışma ise literatürdeki bu üç başlığın birbiri ile olan ilişkisine yönelik bulunan bilgi eksikliğini belirlediği araştırma soruları ile kapatmayı amaçlamaktadır.

Bu kapsamda hazırlanan çalışmanın ana amacı ise kırsal soylulaşmanın birey ve mekân üzerinde yarattığı değişikliklerin birey üzerinde yarattığı veya yaratacağı etkiyi tespit edebilmek ve bu etkinin sebebiyet vereceği unsurları ön görebilmektir.

2.3. Araştırma Soruları veya Hedefleri

Yapılacak olan çalışma kırsal soylulaşmanın bireylerin mekâna duyduğu “duygusal bağlılık” veya “bağlılık” durumuna ne düzeyde etki ettiği ve bu etkinin ise bireyler üzerinde ne tür eylemleri gerçekleştirebilmelerine yatkınlık sağlayabildiklerini inceleyebilmek için aşağıdaki araştırma sorularına cevap arayacaktır.

1. Ne düzeyde bir toplumsal ilişkiler ağı “Kırsal Soylulaşma” ya neden olabilmektedir?
2. Kırsal Soylulaşmada hangi aktörler bulunmaktadır?
3. Bu aktörlerin eylemleri nelerdir ve bu eylemler süreç içerisinde nasıl bir değişim göstermektedir?
4. Farklı Aktörlerin eylem ve rolleri “Kırsal Soylulaşma Sürecini” nasıl etkilemektedir?
5. Kırsal Soylulaşma süreci bireylerin “Mekânsal Bağlılık” durumlarını ne düzeyde etkilemektedir?
6. Mekânsal Bağlılığın bireylerin eylemleri üzerinde gerçekleştirdiği etkiler nelerdir?

Bu soruların cevapları ile çalışmanın birinci bölümü (tespit) tamamlanarak ikinci bölüm olan (öngörü) olası senaryoları test etme aşamasına geçilecektir. Bu noktada alınan sonuçlar ile yapılacak olan çalışma aşağıdaki araştırma sorularına da cevap vermesi beklenmektedir.

1. İnsanlar mülklerini satıp başka bir yaşam sürmeye devam edebilir mi?
2. İnsanlar mülklerini satmadan değişen dinamiklere uyum sağlamaya çalışabilir mi?
3. İnsanlar mevcut yaşam tarzlarını herhangi bir değişiklik yapmadan sürdürmeyi tercih edebilir mi?

Bu senaryoların test edilmesi ile karşı koyulması ön görülen durumlar ise şunlardır;

1. Kırsal üretimin hâkim olduğu bölgelerde gıda güvenliği problemi,
2. Ekolojik sürdürülebilirlik problemleri,
3. Kırdan kente niteliksiz göç problemi,
4. Kırsal kimliklerin kaybolması ve gömülü bilginin yok olması problemi,

Bireylerin yukarıda ifade edilen üç eyleme olan yatkınlığının incelenmesi, uzun vadede bir soylulaşma süreçlerine maruz kalan bir kırsal yerleşimin ne tür durumlar ile karşı karşıya kalabileceğini ortaya koymamıza yardım edecek ve bu durumlara karşı erken dönemde başta planlama disiplini olmak üzere ilgili kurumların erken müdahaleler gerçekleştirilmesine olanak sağlayacaktır.

2.4. Araştırma Teknikleri

Yapılacak olan çalışma bireylerin davranışları üzerindeki değişim durumunu ortaya koymayı amaçladığı için kalitatif bir araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Bu kapsamda Aktör-Ağ Teorisi ile çalışma alanında sürece dahil olan bireylerin ve grupların tespiti gerçekleştirilerek daha sonra bu deney gruplarına hazırlanan anketler ile testler gerçekleştirilecektir. Dolayısıyla araştırmanın nitel verilere dayandırılması önem arz etmektedir.

Bu kapsamda çalışma Aktör-Ağ Teorisi kapsamında birey-grup görüşmeleri yaparak kırsal soylulaşma sürecinde bulunan aktörlerin ilişki ağını tespit ettikten sonra çalışma kapsamında hazırlanan dört aşamalı anket ile bireylerin eylemlerinin değişme durumunu test edecektir. Aşamalar ise şu şekilde olacaktır:

2.4.1. Aktör-Ağ Haritasının Çıkarılması ve Aktör-Grup Görüşmelerinin Yapılması:

Bu bölümde Latour (2021) tarafından geliştirilen saha günlükleri metodu ile saha çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu metot ise aşağıdaki dört farklı tekniği içermektedir.

- a. **Soruşturma günlüğü;** bu günlükte seyahat yapan kişinin geçirdiği dönüşüm belgelenecektir. Buluşmalar, insanların çalışmaya gösterdiği tepkiler, sahanın tuhaflığına şaşkınlıklar vb. gibi unsurlar mümkün olduğu kadar düzenli olarak kaydedilecektir.
- b. **Kronoloji günlüğü;** Sahada gerçekleşen tüm olayların kronolojik sıra ile kaydedilmesi durumunu içermektedir. Bu bilgiler daha sonra rafine edilerek alt başlıklara ayrılacak ve çalışmanın farklı evrelerinde kullanılacaktır.
- c. **Eskiz günlüğü;** Sahada gerçekleşen karmaşık durumları uygun şekilde aktarabilmek için sürekli eskizler ve taslakların çizildiği defterdir. Sahada gerçekleşen olayları zihinde tutup daha sonra kâğıda dökmeye çalışmak ya o an ortaya çıkan fikirlerin daha sonra kaybolmasına sebebiyet verecek ya da aktör ile analist arasında karmaşaya sebep olacağı için yöntemin kalitesini düşürecektir.
- d. **Etkiler günlüğü;** Hazırlanan raporda dağınık olarak ifade edilen aktörler ve eylemlerinin yarattığı etkilerin ilişkiler ağı üzerinden izah edildiği günlüğü ifade etmektedir.

2.4.2. Saha Çalışmalarına Yönelik Anketlerin Geliştirilmesi

Sosyal sürdürülebilirlik ile mekânsal bağlılık arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla uygulanan anket çalışması ise sosyal sürdürülebilirlik başlığı altında bulunan sosyal eşitlik ve toplumsal sürdürülebilirlik konularını ve mekânsal bağlılığın ölçülmesine olanak sağlayan yer kimliği ve yer bağımlılığı üst başlıkları dahilinde hazırlanmıştır.

2.4.2.1. Sosyal Sürdürülebilirliğin Ölçülmesi

Bu bölümde sosyal sürdürülebilirlik ile ilişkilendirilen “sosyal eşitlik” ve “topluluğun sürdürülebilirliği” başlıklarına dair literatüre dayalı bilgiler aktarılacaktır.

a) Sosyal Eşitliğin Ölçülmesi:

Bu kapsamda anketin ilk bölümünü oluşturan sosyal sürdürülebilirliğin önemli bir alt başlığı olan sosyal eşitlik konusu ile ilgili yapılacak ölçüm için Felonneau’un (2004) “Ideal City Questionnaire” çalışmasından yola çıkarak sosyal eşitlik üzerine göstergeler geliştiren bir çalışmadan faydalanılmıştır (de Azevedo vd., 2013). Bu çalışmada geliştirilen göstergeler kısaca özetlenecek olursa; başta konaklama, istihdam, mal ve hizmetlere ekonomik ve fiziki erişilebilirlik, kentsel alanın planlanması ve kalitesi olmak üzere iklim, gastronomi gibi başlıkları içermektedir.

Bu başlıklar ile soylulaşmanın yarattığı etkiler üzerine yapılan araştırmalarda ifade edilen konaklama, finansal güvensizlik ve yerinden edilme problemi, sosyo-kültürel dışlanma, kamu hizmet ve olanakların kaybı, güvenlik gibi konularda yaşanan problemler ortak bir paydada bir araya getirilmeye çalışılmıştır (Anguelovski vd., 2021). Süreç sonunda soylulaşmanın yarattığı problemler ve sosyal eşitlik üzerine geliştirilen göstergeler dahilinde “Likert” ölçeğinde aşağıdaki göstergeler geliştirilmiştir:

1. Yaşadığınız yerde uygun fiyatlı satılık konut bulmak kolaydır.
2. Yaşadığınız yerde uygun fiyatlı kiralık konut bulmak kolaydır.
3. Bulunduğunuz yerde temel ürünlerin (yiyecek, temizlik, giyim gibi) ürünlerin fiyatları uygundur.
4. Temel ürünleri alabileceğiniz dükkanlara vs. erişimim kolaydır.
5. Bulundum yerde kendimi güvende hissediyorum.
6. Burada herkes ile eşit kamu hizmetleri aldığımı düşünüyorum. (Eğitim, sağlık, idari vb.)
7. Eğitim ve sağlık gibi hizmetlere kolaylıkla erişim sağlayabiliyorum.
8. Kamusal alanları rahatlıkla kullanabiliyorum. (Park, köy meydanı, kahvehane)

a) Toplumsal Sürdürülebilirliğin Ölçülmesi:

Sosyal sürdürülebilirliğin iki önemli alt başlığından birisi olan toplumsal sürdürülebilirlik konusunun mekânsal bağlılık ile olan ilgisi Rollero ve Piccoli'nin (2010a) "Sosyal Refah" başlıklı çalışması referans olarak hazırlanmıştır. İki farklı mekânsal ölçekte yapılmış olan referans çalışmada mekânsal bağlılık ve sosyal iyi olmanın beş farklı bileşeni arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada bağlılık ve sosyal iyi olma ile ilgili aşağıdaki göstergeler kullanılmıştır.

Mekânsal Bağlılık ile ilgili ölçümler iki ölçekte ele alınmıştır (Bonaiuto vd., 2002, 2006).

- Kente Bağlılık,
- Mahalleye Bağlılık,

Sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili ölçümler ise Keyes (1998) tarafından geliştirilen sosyal refahın beş göstergesi ile gerçekleştirilmiştir. Referans çalışmada (Rollero & De Piccoli, 2010a) bu göstergeler 1'den 7 ye kadar olan bir skala ile ölçülmüş ve cevaplar benim için kesinlikle yanlış ile benim için kesinlikle doğru arasında üretilmiştir.

Referans çalışma da kullanılan sorular ise yapılacak olan çalışma bağlamında Keynes'in orijinal tanımları yeniden gözetilerek düzenlenmiş ve ölçüm skalası 1'den 5'e kadar olacak şekilde güncellenmiştir. (1-Kesinlikle katılmıyorum, 5-Kesinlikle katılıyorum.)

Göstergelerin net tanımları ve bu bağlamda üretilen ifadeler şu şekildedir:

a. Sosyal Entegrasyon:

Sosyal entegrasyon bireyin toplum ve topluluk ile olan ilişkisinin değerlendirilmesidir. Yani entegrasyon insanların başka insanlar ile ortak bir şeye sahip olduklarını hissetmek ile ilgili bir durumdur (C. L. M. Keyes, 1998).

- Referans gösterge: Topluluğumun önemli bir parçası olduğumu hissediyorum.
- Geliştirilen gösterge: Kendimi bu köye / topluma ait hissediyorum.

b. Sosyal Kabullenme:

Sosyal kabullenme genel olarak diğler insanların karakter ve özellikleri ile ilgili bir durumdur. Yani sosyal kabullenme gösteren bireyler toplumdaki diğler insanlara güvenerek onların iyi ve çalışkan olduklarını düşünür ve böylece diğler insanlar ile daha rahat hissedebilmektedirler (C. L. M. Keyes, 1998).

- Referans gösterge: İnsanların birbirlerinin sorunlarıyla ilgilendiklerine inanıyorum
- Geliştirilen gösterge: Bu köyde yaşayan herkes birbirinin sorunlarıyla ilgilenir/çözmeye çalışır.

c. Sosyal Katkı:

Sosyal katkı, bir insanın toplumun önemli bir üyesi olduğu inancı taşımasıyla ortaya çıkar ve dünyaya verebilecek önemli bir şeyleri olduğuna inanır. Bu kavram bireyin belirli davranışları gerçekleştirebileceğine ve belirli hedefleri başarabileceğine inanması durumunu ifade eden öz-etkililik kavramı ile de benzerdir (C. L. M. Keyes, 1998).

- Referans gösterge: Dünyaya verebileceğim değerli bir şey olduğuna inanıyorum.
- Geliştirilen gösterge: Bu köye / burada yaşayan insanlara bir şekilde katkı sağlayabildiğimi düşünüyorum.

d. Sosyal Gerçekleşme:

Sosyal gerçekleşme, toplumun potansiyelinin ve gidişatının değerlendirilmesidir. Yani bu durum toplumun gelişmesine ve toplumun kurumları ve vatandaşları vasıtasıyla bir potansiyele sahip olduğuna inanmayı ifade eder. Toplumda gelişen bu potansiyel ise bireylerin bulundukları toplum içerisinde hedeflerini gerçekleştirebilmelerine olanak sağlayabilmektedir. Keyes bu durumun Maslow'un ihtiyaçlar piramidinin en tepesinde bulunan kendini gerçekleştirme ile benzer olduğunu da ifade etmiştir (C. L. M. Keyes, 1998). Bu kendini gerçekleştirme durumu bireyin potansiyelini keşfederek yapabileceklerinin en iyisini yapabilme ihtiyacını ifade etmektedir (Çoban, 2021).

- Referans gösterge: Dünya herkes için daha iyi bir yer haline geliyor.
- Geliştirilen gösterge: Yaşadığım yer hedeflerime ulaşabileceğim tüm ihtiyaçlarımı karşılıyor.

e. Sosyal Uyum:

Sosyal uyum, insanların yalnızca kendileri etrafında olup bitenler ile ilgilenmesi değil aynı zamanda etraflarında neler olup bittiğini de anlayabilme durumudur. Dolayısıyla bu durumun toplumun algılanabilir, mantıklı ve öngörülebilir olduğunu içeren değerlendirmeleri içerir(C. L. M. Keyes, 1998).

- Referans gösterge: Toplumda neler olabileceğini tahmin etmeyi kolay buluyorum.
- Geliştirilen gösterge: İlerleyen dönemler için yaşadığım toplumda neler olabileceğini kolaylıkla öngörebilirim.

2.4.2.2. Mekânsal Bağlılığın Ölçülmesi;

Mekânsal bağlılık genellikle yer kimliği (place identity) ve yer bağımlılığı (place dependency) başlıkları altında farklı şekillerde ölçülmektedir.(Boley vd., 2021) Örneğin Brown ve Raymond (2007), yer kimliğini 7 gösterge ile yer bağımlılığını 6 gösterge ile, Williams ve Vaske'nin (2003) her ikisini de 5'er gösterge ile, Raymond ve arkadaşları (2010) ise yer kimliğini 6 yer bağımlılığını ise 4 gösterge ile Kyle (2005) ise her ikisini 4'er gösterge ile ölçmektedir.

Araştırmacıların mekânsal bağlılığı ölçmek için kullandıkları bu farklı yöntemlerin içerik ve göstergelerin uzunluğu/fazlalığı açısından araştırmacıların çeşitli uygulamaları gerçekleştirmelerini zorlaştırdığı belirtilmiştir. Stanton ise uzun anketlerin tamamlanmasının daha fazla vakit alması ve reddedilme ihtimallerinin yüksek olması gibi sebeplerle uzun ve çoklu göstergeler yerine daha kısa ve hatta tek ögeli göstergelerin kullanımının önemine vurgu yapmıştır (Boley vd., 2021).

Bu kapsamda referans alınan çalışma ise kısaltılmış altı ögeli bir gösterge önererek (üç tane yer kimliği, üç tane yer bağımlılığı) mekânsal bağlılığı test etmiştir. Yapılmış olan çalışma da hem genişletilmiş göstergeler hem kısaltılmış göstergeler

kullanılarak genişletilmiş versiyonlar ile kısaltılmış versiyonlar arasında herhangi bir geçerliliğin kaybedilmediği ve özgün bir şekilde ölçüm yapıldığı doğrulanmıştır.

Dolayısıyla gerçekleştirilecek olan çalışma da mekânsal bağlılığın ölçümü için “Kısaltılmış Yer Bağlanma Ölçeği” olarak ifade edilen ölçüm göstergeleri kullanılmıştır. Bu göstergeler ile şu şekildedir:

➤ Yer Kimliği:

- Yeşilyurt/Adatepe köyüne çok bağlıyım,
- Yeşilyurt/Adatepe köyü benim için çok özel,
- Ben bu köy ile güçlü şekilde özdeşleşiyorum,

➤ Yer Bağımlılığı:

- Yeşilyurt/Adatepe köyü yaşadığım en iyi yerdir,
- Bu köyü başka hiçbir yer ile kıyaslayamam,
- Başka hiçbir köyde bu köyde yaptığım şeyleri yapamam.

Bu iki aşamalı olarak gerçekleştirilen araştırma tekniği ile çalışma sahasına yönelik tüm veri setlerinin elde edilmesi planlamaktadır.

2.4.3. Çanakkale Yöresinde Kırsal Soylulaşma Süreci ve Örnek Alanların Seçimi

Saha seçimleri gerçekleştirilirken birçok farklı almasıık dahilinde yerleşim yerleri tespit edilmiştir. Fakat bu yerleşim yerlerinin tarihi, kırsal soylulaşma deneyimleri, sahaya yönelik yeterli çalışmaların yapılmış olması gibi bazı kriterler neticesinde Çanakkale ilinin güney kesiminde yer alan Yeşilyurt ve Adatepe kırsalları ön plana çıkan yerleşimler olmuştur. Bu iki yerleşim için daha detaylı değerlendirmeler yapıldığında her iki yerleşimin de benzer soylulaşma deneyimlerini yaşadıkları fakat bazı önemli farklar olduğu tespit edilmiştir.

Öncelikle tarihsel süreç içerisinde her iki yerleşimin de geçim kaynağı başat sektör olarak tarım ve hayvancılık olmuştur. Bu durum bu yerleşimlerin mekânsal olarak konumlanmasını dahi şekillendirmiştir. Yaklaşık 160 kotunda bulunan bu yerleşimlerin bunu yapmalarının nedeni kıyı ile yerleşim yerleri arasında zeytincilik yapımları, yerleşim yerleri ile yamaçlar arasında ise hayvancılık yapımları ile ilişkilendirilmiştir (Erten, 2008).

Köylerin sosyal ve ekonomik yapısında görülen bazı benzerlikler soylulaşma süreçlerinde de görülmektedir. Her iki yerleşim de 1980’lerde başlayıp 2000li yıllardan itibaren hızlanan bir değişim sürecine tanıklık etmişlerdir. Bu süreç beraberinde istemli veya istemsiz yerinden edilmeleri, gayrimenkul piyasalarında hızlı bir artışı ve emlak spekülasyonları ile gruplar arasında sosyal ayrışma yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Bu süreç içerisinde Adatepe köyü Yeşilyurt köyüne kıyasla daha fazla yerel nüfus kaybederek süper soylulaşma deneyimlerini de yaşamıştır. Yeşilyurt kırsalı ise yerli hane sayısının fazla olması sebebi ile süreci deneyimleyen yerli halk sayısı açısından Adatepe yerleşimine göre daha avantajlı bir konumda kalmıştır. (Başaran Uysal, 2017; Başaran Uysal & Sakarya, 2012)

Ortak deneyimlere sahip bu iki yerleşim yeri ile ilgili Adatepe yoğunlukta olmak üzere çeşitli çalışmalarda gerçekleştirilmiştir (Basaran Uysal & Sakarya, 2018; Başaran Uysal, 2017; Başaran Uysal & Sakarya, 2012). Ancak Yeşilyurt ve Adatepe kırsallarının yaşadığı bu deneyim göz önünde bulundurulduğunda Yeşilyurt kırsalında konu ile ilgili ilişkili çalışmaların az/yetersiz oluşu ve aynı zamanda köyde yaşayan yerel halkın hala var olması ve bu halkın köyün soylulaşma süreçlerinde aktif rol alması Yeşilyurt köyünün seçilmesinde en önemli faktör olarak gözlenmiştir.

3. KURAMSAL TEMELLER

Bu bölümde çalışmanın kuramsal dayanağını oluşturan soylulaşma, kırsal soylulaşma, sosyal sürdürülebilirlik ve mekânsal bağlılık tartışmaları belirli bir akış dahilinde aktarılacaktır.

3.1. Soylulaşma Tartışmaları

Soylulaştırma kavramı İngiliz sosyolog Ruth Glass tarafından ilk kez 1964 yılında Londra’da yaşanan kentsel değişim ve dönüşüm süreçlerini ifade etmek için kullanılmıştır (Lees vd., 2013). Glass’ın kullandığı bu terim ise Türkiye’de genellikle burjuvalaştırma, soylulaştırma gibi kavramlar ile ifade edilmiştir (Yavuz, 2006).

İngilizce ’de “gentrification” olarak gelişen “soylulaşma” olgusu sanayisizleşme süreçlerinde Batı toplumlarındaki kentlerin yeniden şekillenmesine olanak sağlayan yeniden yapılanma sürecini ifade etmektedir. Glass’ın Londra’nın maruz kaldığı ekonomik ve politik baskıların bir sonucu olarak yorumladığı soylulaşma süreci daha önce işçi sınıfına ait olan ve yatırım yapılmayan Londra’nın merkezinde bulunan eski ve mütevazı evlerin orta sınıflar tarafından alınıp veya onlar için yenilenerek zarif ve pahalı konutlar veya ticari birimler haline getirilmesiyle başlamaktadır. Bu grupların birbirinin yaşam alanına olan geçişini ifade eden bu değişim süreci soylulaşma olarak tanımlanmaktadır. Glass bu sürecin ise o mahallede yaşayan işçi sınıfının tamamı veya çoğunun o mahalleyi terk edene kadar ya da mahallenin sosyal yapısı tamamen değişene kadar hızlıca devam edeceğini belirtmiştir (Glass, 2010).

Glass’ın ortaya koyduğu bu çalışmayla birlikte soylulaşma zaman içerisinde farklı kavramsal çerçevelerde ele alınarak yoğun bir literatür ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalar ise genellikle arz (Marcuse, 1985; N. Smith, 1996, 2002a; N. Smith & Williams, 1986) ve talebe dayalı (Ley, 1986) olarak gelişen iki başlık etrafında yoğunlaşmıştır.

Bu bağlamda ortaya çıkan ilk çalışmalar genellikle konut piyasası ve mevcut mülklerin yenilenmesi ile ilgili olmuştur. Smith ve Williams, soylulaştırmayı ‘işçi

sınıfı ve sahipsiz konutların rehabilitasyonu ve bunun sonucunda bir bölgenin orta sınıf bir mahalleye dönüştürülmesi' olarak tanımlamışlardır. (N. Smith & Williams, 1986)

Daha sonra Smith ise soylulaştırma süreçlerini arz/talep ilişkisi üzerinden ele almıştır. Arza dayalı görüşü incelendiğinde, Marksist bir bakış açısıyla soylulaştırmayı; kent merkezinde bulunan ve çeşitli nedenler ile (sanayisizleşme ve banliyö tercihleri, güvenlik sorunları, gelir düzeyi dağılımı vb. gibi) terk edilerek değer kaybına uğramış arazilerin kullanım değeri ile değişim değeri arasındaki “kira farkı” kavramı ile açıklamıştır. Kullanım değeri ile değişim değeri arasındaki fark yeterince fazla olduğunda, yatırımcılar, değer kaybına uğramış arazilere yeniden yatırım yaparak ve bu “kira farkını” kapatarak daha fazla kar elde etmek istemişlerdir. Soylulaştırmanın ise bu kira farkının en yüksek olduğu alanlarda gerçekleştiğini savunmuştur. Dolayısıyla bu görüşe göre soylulaştırma, kira farkını kapatmanın bir yoludur. Talep yönünden incelendiğinde ise “kira farkının” yüksek olduğu alanlarda talep artmaktadır. Bu noktada ise bireylerin değişen tercihleri önemli bir etken olmaktadır. Smith'e göre bireylerin tercihini etkileyen unsurlar ise şunlardır: ticaretin doğal artışı ve ekonomik aktivitelerin çeşitlenmesi; yeni meslek yapılarının ortaya çıkması, seyahat taleplerinin değişmesi, motorlu araç popülasyonunun artışı sebebiyle seyahat ve park alanları taleplerinin değişmesi, işe gitme maliyetlerinde yaşanan artışlar, kentsel mekânda sosyal, eğitimsel ve diğer hizmet sektörlerinin ortaya çıkması ve mekânsal gelişmesi gibi unsurlardır. Tüm bu grupların ekonomik yapısındaki ve buna bağlı olarak tercihlerinde yaşanan değişimler, bu grupların banliyölerden kentsel mekâna geçişine katkı sağlayan nedenler olduğunu ifade etmiştir (N. Smith, 1979).

David Ley'e göre ise beyaz yakalı hizmet sektörünün mavi yakalı üretim sektörünün önüne geçtiği modern sanayi sonrası kentlerde soylulaşma süreçleri tüketim ve konfor ile ilişkilendirilmektedir. Yani David Ley'e göre üretimden ziyade tüketimin değeri kent merkezinin arazi kullanımını belirlediğini ifade ederek bu soylulaşma süreçlerini ise bu tüketim durumunun bir sonucu olarak görmektedir (Ley, 1978, 1980).

Bu tüketim odaklı kültürel açıklamalar ile ilişkili ek olarak bazı ekonomik argümanlarda ifade edilmiştir. Bu durum ise savaş sonrası yaşanan ekonomik problemler ile ilişkilendirilmiştir. Savaş sonrası dönemde yeni konut inşa etme maliyetleri kent merkezinden uzaklaştıkça arttığı için kent merkezinde bulunan

konutların onarımı ekonomik olarak daha uygun gözükmeye başlamıştır ve bununla birlikte yapılan çalışmalar neticesinde bazı araştırmacılar ev-iş mesafesinin yakın olmasının yüksek ulaşım maliyetleri açısından da önemli olduğunu ifade etmiştir (Özel araçlar için yüksek maliyetli yakıt ve toplu taşıma fiyatları vb.) (N. Smith, 1996).

Bu yaklaşıma göre banliyöleşme, diğer bazı noksanlıklar ve erişilebilirliğin azalması nedeniyle alan tercihini ve bunun için artan ödeme durumunu yansıtmaktadır. Bu nedenle soylulaştırma, tercihleri belirleyen noksanlıklarda meydana gelen değişimlerin bir sonucu olarak görülmektedir. Kısaca özetlemek gerekirse, bu teoriye göre bir yerleşim yerinin tercihini; ulaşım ve diğer kısıtlamaların azalması veya ortaya çıkması belirlemektedir. Yani ulaşım maliyetleri ve konut fiyatlarının makul standartlarda kalması bireylerin banliyölerde ikamet etmesine sebep olurken, bu maliyetlerin yükselmesi bireylerin banliyölerden kentlere doğru geçişine sebep olabilmektedir. Bu kente doğru geçiş hareketi ise soylulaştırma olarak ifade edilmektedir ve bu durum ABD’de ise kente dönüş hareketi olarak ifade edilmektedir (N. Smith, 1996).

Peter Marcuse ise savaş sonrası yıllarda kent merkezinin sanayisizleşme serüveni ile süreci tanımlamıştır. Marcuse, sanayisizleşme politikaları neticesinde kent merkezlerinin terk edildiğini ve böylece bu alanlara yatırım yapılmadığını ve neticesinde bu alanların düşük fiyatlı alanlara dönüştüğünü Smith’in “rant gap” kavramını kullanmadan açıklamaya çalışmış ve süreci yeni orta sınıf ile ilişkilendirmiştir (Marcuse, 1988). Marcuse’a göre yeni orta sınıfa kültürel tüketim tercihleri aracılığıyla terk edilen kent merkezinde işçi sınıfının ikamet ettiği alanların dönüşümü ile sunulan hizmetler, emeğin yeniden üretimine katkı sağlayacak bir motivasyon kaynağıdır (Kaminer, 2022).

Bu kapsamda Smith, Ley ve Marcuse, soylulaştırmanın kent merkezinin terk edilmesi ile ilgili bir olay olduğu konusunu savunmaktadır. Aslında onların görüşüne göre sanayisizleşme hareketi ile terk edilen kent merkezlerinin; yatırımsızlığa, yoksunluğa ve terk edilmeye maruz bırakılması ile bu sürecin sonunda sermaye ve orta sınıfın kent merkezine dönüşü arasında bir ilişki vardır ve bu ilişkiyi “Soylulaştırma” olarak ifade etmektedirler (Kaminer, 2022).

Süreci bir başka açıdan ele alan Sharon Zukin ise soylulaştırmayı kültürel tüketim ve talep açısından değerlendirmiştir. Bu görüşe göre Zukin, soylulaştırmayı

ortak kültürel bilince sahip grupların kent merkezinde bulunan eski ve tarihi yapıların değerini bilme durumundan kaynaklanan dönüşüm süreci olarak ifade etmektedir. Yani tarihi ve kültürel bilinç ve eğitime sahip olan kent soylular, kent merkezindeki harap olmuş yapıyı çevreyi, hem estetik ve tarihi perspektiften değerlendirmek istemeleri hem de kültürel açıdan eski binaları koruma talepleri, bu mekanların ekonomik anlamda bir değer kazanmasına da sebep olmaktadır. Çünkü Zukin’e göre tarihi yapılar ancak estetik bir söylemin parçası olarak ele alınırlarsa gerçek değerlerine kavuşabilirler. Bu bağlamda soylulaştırmanın, mekânın ekonomik iddiasını kültürel bir iddiayla birleştirdiğini savunmaktadır (Zukin, 2010).

Son dönemlerde ise Loretta Lee soylulaştırma kavramını “Süper Soylulaştırma” başlığı ile ele almıştır. Bu görüşe göre “Süper Soylulaştırma”; Mevcutta zaten zengin orta sınıf tarafından soylulaştırılmış mahallelerin, çok daha seçkin ve pahalı yerleşim bölgelerine dönüşmesini ifade etmektedir. Bu alanların yeniden dönüşümü, küresel finans ve kurumsal hizmet endüstrilerinden gelen ekonomik kaynaklar ile geçimini sürdüren yeni nesil “süper-zengin” kesim tarafından gerçekleştirilmektedir (Lees, 2010). Süper Soylulaştırma kavramını diğer soylulaştırma görüşlerinden ayıran önemli unsurlar ise şunlardır:

Birincisi, küreselleşme çerçevesinin, mekânsal ölçekleri yok sayan yüksek soyutlama düzeyinin mekandaki somut bir karşılığı olmasıdır. Yani süper soylulaştırmanın gerçekleştiği yerde küresel ekonomik ve kentsel süreçler ile alakalı somut örnekler bulunmaktadır (Lees, 2010). Smith bu durumu “küresel sermayenin yerel komşuluk ölçeğine kadar ulaşması” olarak değerlendirmiştir (N. Smith, 2002b, s. 441).

İkincisi, süper soylulaştırma geleneksel soylulaşma literatürünün aksine halihazırda soylulaşma süreçlerini yaşayan yerleşimlerin yeniden bir ekonomik değerlendirme yaşayabileceğini ve bu durumun beraberinde yeni bir sosyo-kültürel değişimi doğuracağını söylemektedir. Hamnett’in “evrensel ve zamansal olarak istikrarlı yerleşim modelleri yoktur.” (Hamnett, 1984, s. 314) ifadesi ise süper soylulaştırmanın barındırdığı süreklilik için önemli bir çıkış noktası oluşturmaktadır.

Başlangıçta Glass tarafından ortaya atılan soylulaşma kavramının farklı içerik ve yaklaşımlarla ele alındığı bir dönemin ardından soylulaşma süreçlerinin yalnızca kentlerle sınırlı olmadığı kırsal alanlarda da farklı içerik ve şekiller de kendisini

gösterdiği bir başka dönem ortaya çıkmıştır ve bu dönem ilk olarak Parsons (1977) tarafından İngiltere kırsalları üzerine yaptığı çalışmalar neticesinde ortaya çıkmıştır.

Kentli orta sınıfın veya daha varlıklı sınıfların kırsal alanlara yaptığı göç ile ilişkilendirilen kırsal soylulaşma kavramı bazı noktalarda soylulaşma ile bazı benzerlikler göstermektedir. Bu benzerlikler soylulaşmanın hâkim olduğu yerin sosyo-ekonomik yapısında meydana gelen değişim, yapılı veya doğal çevrenin sunduğu cazibe ve gayrimenkul piyasalarında meydana gelen değişim ile ilgilidir (arsa-arazi spekülasyonları) (Guimond & Simard, 2010).

Kırsal soylulaşma ile ilgili ilk araştırmalar genellikle İngiltere kırsallarına yönelik olmasına rağmen Avrupa ülkelerini içeren çalışmalarda gerçekleştirilmiştir (Chaney & Sherwood, 2000; Cloke & Thrift, 1987; Darling, 2005; González, 2016; Little, 1987; Pacione, 1984; Phillips, 1993, 2004, 2005; Phillips vd., 2021b, 2021a, 2022; D. P. Smith vd., 2019, 2021; D. P. Smith & Holt, 2005; D. P. Smith & Phillips, 2001; Solana-Solana, 2010; Stockdale, 2010; Thrift, 1987). Ancak son dönemde araştırmalar Fransa (S. Raymond, 2003; Richard, 2010), Amerika (Darling, 2005; Hines, 2010; Ley, 1996; Rose, 1984; Shumway & Otterstrom, 2003; Tom Slater, 2005) ve Asya ülkelerinde de (Kan, 2020; Wang vd., 2022) yaygınlaşmaya başlamıştır.

Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalar ise başlangıçta kentsel alanların yayılması ve banliyöler perspektifinde ele alınan çalışmalar (İ. Dinçer & Enlil, 2011; Kübra vd., 2009; Ögdül, 2013b) ve yasal düzenlemelerin kırsal alanlarda yarattığı değişim/dönüşümü ele alan çalışmalar (Ögdül, 2013a; Ögdül & Olgun, 2015; Yaşar vd., 2016) olarak ortaya çıkmıştır. Bu süreç daha sonrasında tam anlamıyla “kırsal soylulaşma” kavramının irdelendiği spesifik çalışmaların önünü açmıştır (Basaran Uysal & Sakarya, 2018; Dincer & Dinçer, 2005; Kocabıyık & Loopmans, 2021; Okumuş, 2020).

İngiltere kırsallarında gerçekleştirilen çalışmalarda kırsal soylulaşmanın yarattığı dört ana değişime vurgu yapılmıştır (Gocer vd., 2021). Bu değişimler;

- Kırsal alanların değişen demografik yapısını içeren sınıf yapısında meydana gelen değişim (Darling, 2005),

- Kırsal alanlarda bulunan tarım ve sanayi merkezli istihdamın hizmetler sektörüne olan geçişini tanımlayan sermaye birikim süreçlerinde yaşanan değişim (Darling, 2005),
- Geleneksel yapılaşma biçimlerinin yapısal ve işlevsel olarak modernleşmesini ve değişen mülkiyet kalıplarını ifade eden konut stoklarının bileşiminde meydana gelen değişim (Lowe vd., 1993),
- Soylulaşmanın her iki türünün birbiri ile olan ilişkiselliğini gösteren üretim-tüketim tartışmalarında yaşanan dört önemli değişime vurgu yapılmıştır (Lees vd., 2013).

İlgili çalışmalar incelendiğinde kırsal soylulaşmanın yarattığı değişimlerin nedenleri ise yapısal yaklaşımlar ve tüketim odaklı yaklaşımlar olarak iki ayrı perspektiften incelenmektedir.

Yapısal yaklaşımlarda Darling, Smith'in kira farkı “rant gap” teorisinden yola çıkarak sahanın ekonomik ve turizm potansiyelinin emlak yatırımlarını ve beraberinde spekülasyonları etkilediğini belirtmiş ve bu durum beraberinde bölge sakinlerinin yerinden edilmesine neden olduğunu tespit etmiştir (Guimond & Simard, 2010).

Tüketim odaklı yaklaşımlar açısından ise kırsal soylulaşmanın nedeni kırsal alanların “tüketilmesi” ile ilişkilendirilmektedir. Bu “tüketmek” kentten gelen soylulaştırıcıların kırsal alanların kendine özgü değerlerini (ev, doğal çevre, tarih gibi.) kullanmak istemesini ifade etmektedir (Guimond & Simard, 2010).

Marsden (2002) ise bu süreci; tarihi ve kültürel alt yapısı olan kırsal alanların, tüketim toplumu bireylerince turizm odaklı olarak kullanılması ve beraberinde bir dizi değişimin meydana geldiği bir süreç olarak tanımlamış ve sürecin iki önemli boyutuna dikkat çekmiştir. Birincisi, bu sürecin yerel halkın gelenek ve göreneklerinde yıpranma meydana getirdiği ve beraberinde bir dizi yeni alışkanlıklar kazandırdığı gerçeği. İkincisi ise kırsal alanların ön plana çıkarılarak tüketim ekonomisinin bir parçası olmasına olanak sağlamak adına yerel yönetimlerin geliştirdiği politikalar (Özen, 2021).

Blekesaune vd. (2010) ise sürecin kırsal alanların başat ekonomik kaynağında meydana getirdiği değişim üzerine yorum yapmıştır. Bu bakışa göre kırsal

soylulaşmanın yaşandığı yerlerde toprak artık başat ekonomik değer olmaktan çıkarılmış ve tüketimin bir parçasına haline getirilmiştir (Özen, 2021).

Süreci küreselleşme perspektifinden ele alan Özen (2021) ise küreselleşmenin beraberinde kırsal alanların metalaşmasının önünü açtığını belirterek kırsal alanlar için farklı bir yaşam varlığı ön plana çıkartıldığını ve böylece kentteki bireyler için bir kaçış noktası oluşturulduğunu ifade etmiştir.

John (1999) ise kırsal soylulaşma ile küreselleşme perspektifini tüketim süreçleri açısından ele almış ve kırsal yerleşimlerde bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerler maddi pratikler neticesinde bir dizi değişim geçirdiğini ifade etmiştir. Bu değişim ile kırsal alanların turistler için bir sergi haline getirildiğini belirterek bu esnada bir ekonomik değer yarattıklarını ve nihayetinde yerelin küreselleşmesi ile yerelde kalkınma ve değişim süreçlerinin gerçekleştiğini belirtmiştir (Özen, 2021).

Kırsal Soylulaşmayı mekânın tüketimi olarak gören Gosnell & Abrams (2011) ise “Kırsal Soylulaşmayı” varlıklı bireyler tarafından doğanın tüketilmesi ve kentsel hizmetlerin kırsal alanlarda yerini alması olarak tanımlamış ve bu durumu kırsal alandaki tüketim alışkanlıklarının değişimi olarak ifade etmişlerdir. Kırsal alanın tüketilmesi ile oluşabilecek durumlar ise; mevcut arsaların daha küçük parçalara bölünerek daha yüksek fiyatlara satılması ile arazi modelinin değişmesi (Walker & Fortmann, 2003b), özel mülkiyetin artması ile tarım arazilerinin zarar görmesi, tarım arazilerinin yok olması ve / veya zarar görmesi ile tarım ekonomisinin etkilenmesi (Grabbatin vd., 2011; Hurley vd., 2008). Hatta bu alanların arazi kullanımında yaşanan bu değişiklik daha fazla yatırım çekmesine de sebep olmaktadır. Bu yatırım artışı ise aynı döngünün yenilenmesine sebep olmaktadır (Basaran Uysal & Sakarya, 2018).

Yapılan bazı diğer çalışmalarda ise üretim ve tüketim teorilerinden ziyade kırsaldaki daha iyi yaşam standartlarının bu göçü tetiklediği ifade edilmiştir (Cognard, 2001; Dwight Hines, 2010; Halliday & Coombes, 1995; Roy vd., 2006; Walmsley vd., 1998). Bu popülasyonların ise sınıf düzeylerinin uzun süredir o bölgede yaşayan halka göre sınıfsal açıdan daha iyi olduğu tanımlanmıştır (Cloke vd., 1998; Cloke & Thrift, 1987; D. P. Smith, 2002). Sınıf düzeyindeki bu farklılıklardan yola çıkarak Phillips (1993) ise “sınıf kolonizasyonu” kapsamında süreci ele almıştır. Cloke & Little (1990) ise üst ve orta sınıf kentsel göçmenlerin içinde bulunduğu bu süreci daha düşük gelir gruplarının yerinden edilmesine olanak sağlayan bir süreç olarak ele almıştır.

Guimond & Simard (2010) göre ise bu yerinden edilme durumunu; o bölgede yaşayan genç ve ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan dezavantajlı grupları sosyal grupların dışlanmasına yol açtığını ifade etmiştir (Guimond & Simard, 2010).

Kırsal soylulaşmanın yarattığı diğer etkiler ise toplumsal, çevresel, sosyal konular ile ilişkilidir (Ghose, 2004; Gosnell & Abrams, 2011; Walker & Fortmann, 2003b). Toplumsal açıdan baktığımızda süreç içerisinde değişen toplumsal kimlik, çevresel açıdan baktığımızda kaynakların özelleştirilmesi ve çevrenin korunması konuları konusunda ortaya çıkan anlaşmazlıklar, sosyal açıdan baktığımızda ise insanların satın alınabilir ve kiralanabilir konuta erişebilme gibi konularda problem yaşanmasını içermektedir. Phillips (2009) ise yeni gelen orta sınıfın konut piyasası ve planlama sistemini etkileyerek kırsal alanları sömürdüğünü savunmaktadır. Walker & Fortmann (2003b) ve Darling (2005) ise doğal kaynakların korunması ve planlanmasında yeni gelenler ile yerli halk arasında çatışma olduğundan bahsetmişlerdir ancak Gosnell & Abrams (2011) ise yeni gelenlerin yerelin korunmasında pay sahibi olduğundan bahsetmiştir.

Bu kapsamda soylulaşma kavramı ile kırsal soylulaşma kavramının ortak bir gelenekten gelişen fakat bazı noktalarda ayrılan iki farklı durum olarak görmek mümkündür. Phillips (1993) bu konuyu kırsal alanların dönüşümünün kentsel yapı çevrenin dönüşümünden ayrı olarak ele alınması gerektiğini belirterek kırsal ve kentsel alanlarda gerçekleşen soylulaştırma süreçlerinin farkının göz önünde bulundurulması gerektiğine işaret etmiştir.

İlgili literatür bir bütün olarak değerlendirildiğinde soylulaşmanın yarattığı etkiler ve bu etkilerin nedensellikleri kuramsal bir yaklaşıma dayandırılarak aktarılmaya çalışılmış ve süreç genellikle sermaye birikim süreçleri, mülkiyet deseninde yaşanan değişimler, doğal çevre ve mimari yapının değişimi, gayrimenkul piyasalarında yaşanan artış ve spekülasyonlar ve yerinden edilmeler gibi konular üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak kırsal yerleşimlerde yaşayan yerli halkın orada yaşayabilmesine olanak sağlayacak bazı diğer önemli unsurların varlığına çok fazla değinen çalışma olmamıştır. Bu unsurlar hem sürdürülebilirliğe katkı sağlayacak olan sürecin “sosyal” boyutu hemde yerli halkın yaşadıkları yerde ikamet etmesini güçlendirecek olan “aidiyet” duygu boyutunu kapsamaktadır. Bu kapsamda çalışma

neticesinde literatürde saptanan ilgili bilgi boşluğuna yönelik katkılar sunulması amaçlanmaktadır.

3.2. Sosyal Sürdürülebilirlik Tartışmaları

Sosyal sürdürülebilirlik ile alakalı çalışmalar çoğunlukla “çevresel sürdürülebilirlik” konusundan ayrı ele alınmaktadır. Çevresel sürdürülebilirlik konusu gelecek nesiller için kaynakların akıllı ve verimli kullanılması gibi temel ilkelere sahipken, sosyal sürdürülebilirlik kavramının kendince net ilkeleri olmadığı ifade edilmiştir (Maloutas, 2003; Marcuse, 1998). Örneğin McKenzie, sosyal sürdürülebilirliği; “topluluklarda yaşamı geliştiren bir koşul ve bu koşulu sağlayacak süreç.” (McKenzie, 2004, s. 12) olarak ifade etmiştir fakat bu koşulların ve sürecin ne olduğu ile ilgili detaylar verilmemiştir (Davidson, 2010).

Bu kavramsal çerçevedeki eksiklikten yola çıkarak Maloutas (2003), sosyal sürdürülebilirliğin çevresel sürdürülebilirlikten farklı bir bağlamda değerlendirilmesini, “neoliberal” politikaların sürdürülebilirlik tanımı ile açıklamaya çalışmıştır. Bu tanım içerisinde doğal kaynakların korunması vurgusu yapıldığı için sosyal sürdürülebilirlik amaçlarının bu başlıktan ayrı olarak farklı bir başlık altında ifade edildiğini söylemiştir (Maloutas, 2003).

Neoliberal politikalar çerçevesinde bir retorik sunan Yiftachel ve Hedgcock ise sosyal sürdürülebilirlik kavramını kentsel mekân bağlamında ele alarak “mevcut ve gelecek nesillerin sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı yer” olarak tanımlamıştır (Yiftachel & Hedgcock, 1993, s. 40). Kavramın eksik olan temel ilkelerini ise; gruplar arası çatışma, mekânsal ayrımcılık ve sosyal istikrarsızlık gibi unsurlardan yoksun olma durumu ile ilişkilendirmiştir (Davidson, 2010).

AB üye ülkeleri tarafından imzalanan Bristol Anlaşmasında ise sosyal sürdürülebilirlik konusu “sürdürülebilir toplumlar” başlığı altında ele alınmıştır ve bir tanım belirlenmiştir. Bu tanıma göre “sürdürülebilir toplumlar”; insanların şu anda ve gelecekte yaşamak istedikleri yerler olarak belirtilmiştir. Genel özelliklerini ise şu şekilde ifade etmiştir: çevreye duyarlı, güvenli ve kapsayıcı olması, iyi planlanması, iyi yönetiliyor olması ve herkes için fırsat eşitliği sunması (ODPM, 2006).

Sosyal sürdürülebilirliğin tanımını netleştirebilmek adına fiziksel ve fiziksel olmayan çeşitli göstergeler üretilmiştir. Fiziksel göstergeler: Kentsellik, cazip kamusal alan, uygun konut stoğu, yerel çevre kalitesi ve olanakları, erişilebilirlik (gündelik hizmetlere), sürdürülebilir kentsel tasarım ve yürünebilir- yaya dostu mahallerdir (Dempsey vd., 2011).

Fiziksel olmayan göstergeler ise; eğitim, sosyal adalet, katılım ve yerel demokrasi, sağlık, yaşam kalitesi ve refah, sosyal bütünleşme, sosyal sermaye, topluluk, güvenlik, karışık mülkiyet deseni, gelirin adil dağılımı, sosyal düzen, sosyal uyum, toplumsal uyum, sosyal ağlar ve etkileşim, topluluk ve aidiyet duygusu, istihdam, ikamet stabilitesi, aktif toplum yapısıdır (Dempsey vd., 2011).

Fakat bu göstergeler ile bir yerin sosyal sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesinin de net olarak yapılacağı konusunda bir kesinlik yoktur. Özellikle bu durum fiziksel göstergeler özelinde daha barizdir. Yani niteliksiz bir çevresel yapının bulunduğu bir alanda (kirli, güvensiz, yeşil alanı bulunmayan vb.) sosyal sürdürülebilirliğin olmadığını söylemek pek mümkün değildir. Aynı zamanda nitelikli bir kentsel çevrenin sosyal sürdürülebilirliğe katkı sağlayabildiğini söylemek de pek mümkün olmayacaktır. Örneğin kaliteli olmayan bir kentsel çevrede alınacak olan bazı kararlar (yeni bir baz istasyonu kurulması vb.) o alanda sosyal uyumlu faaliyet ve etkileşimi tetikleyebilir (Dempsey vd., 2011). Bu konuda net bir fikir birliği olmamasına rağmen sosyal faaliyetlerin yüksek kaliteli fiziksel ortamlarda daha olası olduğu iddia edilmektedir (Wilkinson vd., 1998).

Bu kapsamda sosyal sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik kavramı gibi mutlak veya sabit değildir. Çünkü dinamik bir kavramdır ve zaman içerisinde dış etkenlerle sürekli değişebilmektedir. Dolayısıyla kentsel sosyal sürdürülebilirliğe katkı veren etkenleri iyi analiz edebilmek için ölçeği belirlemek önemli bir adım olacaktır. Penninx vd. (2004) göre birden çok faktör birden çok ölçekle ilişkilendirilebilir; sosyal uyum ulusal ölçekle ilişkilendirilirken, istihdam kent ve bölge ölçeğinde, sosyal etkileşim ve yerel çevresel kalite ise yerel ve mekânsal ölçekteki faaliyet ve yerlerle ilişkilidir. (Dempsey vd., 2011)

Yapılacak olan çalışma kapsamında ise yerel ölçekle ilişkili olarak “sosyal etkileşim ve yerel çevresel kalite” ise “sosyal eşitlik” ve “topluluğun sürdürülebilirliği” (Bramley & Power, 2009) başlıkları ile ilişkilendirilmiştir.

3.2.1. Sosyal Eşitlik:

Sürdürülebilir kalkınma tanımları içerisinde yer alan bu kavram daha üst bir ölçekten ifade edildiğinde “mevcut ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak” olarak ifade edilmektedir (Chiu, 2002; Holden & Linnerud, 2007; Hopwood vd., 2005; WCED, 1987). Kent ölçeğinde ise sosyal ve çevresel dışlanma kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir. Bu görüşe göre adil bir toplum toplumun tüm kesimleri için “dışlayıcı” ve “ayrımcı” uygulamaların bulunmadığı bir toplumdur (Pierson, 2002; Ratcliffe, 2000). Ölçek gündelik ilişkilere odaklandığında ise bu kavram yoksunluk bölgeleri veya yatay adalet olarak ifade edilebilmektedir. Yani yoksun bölgeler diğer bölgelerde yaşayan insanlara göre daha kötü yapı çevreye sahiptirler ve buna paralel olarak çeşitli hizmet ve olanaklara da erişimden yoksun olabilirler (Brook Lyndhurst, 2004; Kay, 2005; Macintyre vd., 1993).

Sosyal refah çalışmaları kapsamında ise Harrington (1962) yoksulluğu; yaşam için gerekli olarak belirlenen gıda, barınma, sağlık ve eğitim gibi ihtiyaçların asgari düzeylerinden mahrum bırakılma durumu olarak tanımlamıştır. Nelson (2011) ise insan işlevselliği için asgari düzeyde gereken mal veya hizmetlerin yetersizliği olarak ifade etmiştir.

Bireylerin toplumun bir kesimine göre daha dezavantajlı olma durumu genellikle sosyo-ekonomik durum ile ilişkilendirilmektedir. Bu sosyo-ekonomik durum ise, bireylerin veya grupların toplumsal statüsünü veya sınıfını temsil eder ve genellikle eğitim ve meslek gibi göstergeler ile ölçülmektedir (Livingston vd., 2022).

Bu kapsamda yerel bir mekânda sosyal eşitliğin temel ölçütü ise “erişilebilirlik” olarak ifade edilmektedir. Bu erişilebilirlik gerektiren hizmet ve olanaklar ise konut, yeşil alan, eğitim tesisleri, kültür ve rekreasyon alanları, sosyal altyapı alanları, kamu hizmet alanları, gündelik ihtiyaçları karşılamaya yönelik ticari faaliyetler vb. alanlardır. Bu fiziki olanakların yanında bir de dolaylı olarak erişilebilirliğin sağlanması gereken bir durum vardır. Bu durum ise maddi yeterlilikler ölçüsünde temel hizmet ve olanaklara erişimdir (Dempsey vd., 2011). Yetersiz maddi durum insanların yaşadıkları yeri, aldıkları eğitimin kalitesini, yaşadıkları mahallenin türünü, edindikleri iş türlerini, sosyal ilişkilerini, yaşam kalitesini, ulaşım imkanlarını,

sağlıklı gıdaya erişimi ve kaliteli sağlık hizmetlerine erişimini olumsuz etkileyebilmektedir (Livingston vd., 2022). Bu süreç sonunda ise temel hizmet ve olanaklara erişilebilirliğin sağlanamaması ile bireyler yerinden edilme süreçlerine maruz kalabilmektedirler (Anguelovski vd., 2021).

3.2.2. Topluluğun Sürdürülebilirliği:

Toplumun sürdürülebilirliği, sosyal ağları, karşılıklılık normlarını ve sosyal örgütlenme özelliklerini kapsayan “sosyal sermaye” ve “sosyal uyum” kavramları ile ilişkilidir Coleman (1988). Bu özellikler dahilinde topluluğun sürdürülebilirliği, toplumun kendisini kabul edilebilir bir işlev düzeyinde sürdürülebilmesi yeteneği olarak ifade edilmiştir (Dempsey, 2008).

Sürdürülebilir bir toplumun diğer belirleyici özellikleri ise topluluk duygusu için sağlıklı ve güvenli bir ortamın temini (Burton & Mitchell, 2006), sosyal etkileşimin varlığında insanların yaşadıkları yere aidiyet duygusu geliştirebildikleri bir toplumsal ortamın varlığıdır (Forrest & Kearns, 2001). Dolayısıyla toplumun sürdürülebilirliği, kolektif bir sosyal yaşam ile ilgilidir denilebilmektedir ve bunların yerel ölçekte test edilebilmesine olanak sağlayan beş gösterge geliştirilmiştir (Dempsey vd., 2011).

1. Toplulukta Sosyal Etkileşim/Ağlar:

Toplular sosyal etkileşimler aracılığıyla bir arada durabilmektedir. (Hirschfield & Bowers, 1997) Bu etkileşimler olmadan bir bölgede yaşayan insanlar, topluluk ve mekânsal aidiyet duygusundan yoksun, içe dönük bireyler olarak tarif edilmektedir (Dempsey, 2006). Sosyal etkileşimler ise sosyal sermayenin bir parçasıdır (Forrest & Kearns, 2001). Sosyal sermayenin ana fikri ise toplumun sürdürülebilirliği için sosyal iletişim ağlarının önemli olduğudur (Şan, 2007). İfade edilen sosyal ağlar ise insanların birisini sadece görsel olarak tanınmasından, yakın arkadaşlar ve aile gibi güçlü bağlara kadar uzanabilirler (Dempsey vd., 2011). Sosyal sermayenin bu doğasının ise sosyal uyum üzerinde etkisi olduğu belirtilmiştir (Dempsey, 2008).

2. Toplulukta Kolektif Gruplara ve Ağlara Katılım:

Topluluk içerisinde bulunan gruplara veya ağlara katılma konusu yerel ve toplumsal etkinliklere katılıma durumu ile ilişkilendirilen toplumsal sermayenin bir diğer alanı (Forrest & Kearns, 2001) ve sosyal uyum ve ağ ile ilişkili olan sosyal sürdürülebilirliğin bir başka boyutudur (Littig & Griessler, 2005). Bu katılım türü örgütlü katılımı temsil eder ve toplumla olan bağlılığın bir göstergesi olarak ifade edilmektedir (Putnam vd., 1994). Örneğin, bir yerleşim yerine kurulacak olan baz istasyonuna karşı örgütlü halde toplanan bir mahalle grubuna katılım veya bir kırsal alanda açılacak olan termik santrale karşı gelen yerel halkın gösterilerine katılım bu duruma örnek olarak verilebilir.

Ancak böyle bir katılımın gerçekleşmemesi de toplumun sürdürülemez olduğunu iddia etmek için yetersizdir. Çünkü bireylerin farklı alanlarda dahil olduğu farklı sosyal ağları olabilir bu da doğal olarak katılım sağlamak istememelerine sebep olabilmektedir. Yine de bu tür ağlara katılmanın topluluğun sürdürülebilirliğine olum katkı sağladığına yönelik ifadeler bulunmaktadır (Dempsey vd., 2011).

3. Topluluk İstikrarı:

Yerleşim yerinde yaşayan insanların o yerde ikamet etme sürelerinin uzun olmasının sosyal sermayeyi desteklemek, suç ve anti sosyal davranışları en aza indirmek gibi katkılarının olduğu ifade edilmektedir (Silburn vd., 1999). Düşük yerleşim hareketliliği yani uzun süreli ikamet süreleri bir yerleşim yerinde yaşayan insanlar için daha sakin ve güvenilir bir ortam sağlanmasına, bireylerin bulundukları yerlere olan bağlılık duygusunun artmasına, sosyal ağlara ve etkileşimine katkı sağlamaktadır. (Wilson & Taub, 2006). Yüksek hareketlilik ile bir alana taşınan yeni sakinlerin de topluluk süreçlerinde aktif rol almalarının sürdürülebilirliğe de katkı sunduklarına dair görüşlerde bulunmaktadır (Kearns & Forrest, 2000). Yüksek yerleşim hareketliliği ise sosyal etkileşim ve bağlar için genellikle olumsuz bir hareket olarak görülmektedir (Power, 2004). Bireylerin yaşadıkları alanları terk etme durumu ise bir mahalle veya topluluğun başarısızlığı ile ortaya çıkabilecek olan düşük sosyal uyum ve azalmış mekânsal bağlılığın bir sonucu olarak görülebilmektedir. Bu durum ise bireylerin ikamet ettikleri yerleri terk etmelerine sebebiyet verebilmektedir (Bramley & Morgan, 2003).

Topluluk istikrarını etkileyecek unsurlardan bir diğeri ise hizmet ve olanaklara erişilebilirlik ile ilgilidir (Uygun fiyatlı konut stoku (tür/büyükölük vb.), gündelik hizmetlere erişim vb.) (Wilson & Taub, 2006).

4. Mekânsal Bağlılık /Aidiyet Duygusu:

Bir yerle olan olumlu bir bağlılık hissi, sosyal sürdürülebilirliğin bir boyutu olarak düşünülmektedir. Çünkü bu görüşe göre bağlılık hissi, insanların yaşadıkları yerden keyif almasının ayrılmaz bir bileşenidir (Nash vd., 2003). Bu bağlılık duygusu bir yerde yaşayan insanlar ile o yerin yapılı çevresine, sosyal düzene, ortak normlara ve kültürle olan ilişkilerini de kapsamaktadır. Bu durum ise “topluluk duygusu” olarak tanımlanmaktadır (Kearns & Forrest, 2000). Bu topluluk duygusunun gücü ise bu değerlerin gücü ile doğru orantılıdır (Fukuyama F., 2000).

5. Güvenlik:

Bir yerin güvenliğinin sağlanması toplumsal sürdürülebilirliğin diğeri boyutlarıyla doğrudan ilişkilidir. Güvenilir bir yerde yaşamak orada ikamet eden insanların sosyal etkileşimlerde bulunmalarına ve toplumsal etkinliklere katılmalarına olanak sağlamaktadır. Böyle ortamlarda bireyler arasında güven duygusu ve karşılıklı etkileşimler artmakta ve bunlar da topluluk duygusunun gelişmesine sebep olmaktadır (Dempsey vd., 2011).

Güvenlik ve yapısal çevre arasında da doğrudan bir ilişki vardır. Örneğin doğal gözetime olanak sağlayan yapı tasarımlarının yani sokaklara doğrudan bakan pencereleri bulunan yapıların güvenliği artırdığı ifade edilmektedir. Yapısal çevrenin iyi olmadığı yerlerde ise güvenlik hissi olumsuz yönde etkilenmektedir (Worpole, 2003).

Bu kapsamda topluluğun sürdürülebilirliği birey-toplum-mekân ilişkisi içerisindeki sosyal etkileşim ve sosyal uyum gibi ilişkilerle ilgili olduğunu ifade edebiliriz. Bu sosyal olma durumu ise sosyal refah-iyi olma durumu kapsamında şu şekilde ele alınmıştır;

Keyes (1998) ise sosyal iyi olma durumunu, bireylerin diğeri insanlarla ilişkileri, mahalleleri ve toplumlarıyla ilgili algılarını ifade ettiğini belirterek bu iyi olma durumunun ise yetişkinlerin sosyal yapılar ve toplumlarda karşılaştıkları sosyal zorluklara odaklanan halka açık bir olgu olduğunu belirtmiştir (C. Keyes, 2006).

Durkheim ve Marx ise, sosyal iyi olma durumunu sosyal entegrasyon ve uyum, aidiyet hissi ve birbirine bağımlılık, ortak bilinç ve kolektif kader kavramları üzerinden kamusal yaşam ile ilişkilendirmiştir (Durkheim, 1951). Bu bağlamda Keyes (1998) sosyal iyi olmanın beş boyutunu şu şekilde ifade etmiştir:

- **Sosyal Entegrasyon:** Bireylerin toplum ve topluluklarıyla ilişkilerinin kalitesinin değerlendirilmesidir. Yani entegrasyon insanların diğer insanlar ile olan ortak noktalarının olduğunu hissetmeleri ve aynı zamanda bulundukları topluma ait olduklarını hissetme düzeylerine bağlıdır.
- **Sosyal Kabul:** Bireylerin başka bireylerin karakter ve niteliklerini kabullenme durumu ile ilgilidir. Sosyal kabul gösteren bireyler, diğer insanlara inanır ve güvenir.
- **Sosyal Katkı:** Bireylerin toplum için sundukları şeylerin toplum tarafından değer görmesi ve bunun sonucunda toplumun önemli bir üyesi olduğuna ve topluma bir şeyler sunabileceğine inanması ile ilgilidir.
- **Sosyal Gerçekleşme:** Toplumun potansiyellerinin değerlendirilmesi,
- **Sosyal Uyum:** Sosyal dünyanın kalitesi ve düzenlenmesinin algılanması,

Bu kapsamda sosyal sürdürülebilirlik başlığı sosyal eşitlik ve topluluğun sürdürülebilirliği kuramsal çerçevelerinden faydalanılarak kırsal alanlarda soylulaşma ile yaşanan birey-mekân-toplum ilişkisinin incelenmesine olanak sağlayacaktır. Kavramlar arası kurulan ilişkinin temeli ise soylulaşma geçiren bölgelerde sosyal eşitlik konusunda birtakım değişimler yaşanmasına (satın alınabilir ve kiralanabilir konut erişiminde sorunlar, hizmetlere erişme konusunda yaşanan problemler, hizmetlerin çeşitlendirilmesi gibi) ve o bölgede yaşayan insanların bireysel ve toplumsal ilişki düzeylerinde yaşanan değişimlere (gruplaşmalar, ayrışmalar, bireyselleşmeler, aidiyet duygusundan yoksunlaşma gibi) dayanmaktadır. Sosyal eşitlik ve topluluğun sürdürülebilirliği konusunda yaşanan problemler ise bireylerin istemli veya istemsiz yerinden edilmelerine, içinde bulundukları topluma veya mekâna karşı duydukları aidiyet duygularının zayıflaması gibi bir dizi önemli probleme sebep olabilmektedir. Bu durum ise kırsal alanların sürdürülebilir bir yer olmasının önünde güçlü bir engel taşıyabilmektedir. Bu güçlü nedensellik ise sosyal sürdürülebilirlik ile kırsal soylulaşma arasında net bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır.

3.3. Mekânsal Bağlılık Tartışmaları

Uluslararası literatürde “Place Attachment” olarak ifade edilen kavram ulusal literatürde “Mekânsal Bağlılık” olarak karşılık bulmaktadır. “Bağlılık” -attachment- kelimesi duygusal bir durumun altını çizerken, “mekân” -place- kelimesi ise insanların duygusal ve kültürel açıdan bağlı oldukları bir ortamı ifade etmektedir. Genel anlamda mekân kelimesi; “kişisel”, “grup” veya “kültürel” süreçler aracılığıyla anlam kazanan bir yeri ifade etmektedir. Ölçek olarak ise mekân; evren veya ulus gibi büyük ölçekli, kent, toplum ve mahalle gibi orta ölçekli; ev, oda gibi küçük ve daha küçük (nesneler) ölçeklerde sınıflandırılabilirler (Low & Altman, 1992).

Küreselleşme, artan insan hareketliliği ve çevresel sorunların, varoluşumuzu ve bizim için önemli olan mekanları etkilemesine yönelik oluşan farkındalığın bir sonucu olarak 1970’lerden itibaren “Mekânsal Bağlılık” üzerine yoğun bir literatür ortaya konmuştur (Relph, 1976; Sanders vd., 2003; Sennett, 2000). Son kırk yılda oluşan bu çalışmaların %60 kadarı ise son on yılda üretilmiştir (Hidalgo, 2013). Üretilen bu çalışmalar “Mekânsal Bağlılık” kavramını net olarak ifade edebilmek için topofili, köklenme, mekâna bağımlılık, mekân kimliği, yerleşim kimliği, yer uyumu gibi birden fazla kavram üretmeye çalışmıştır (Hidalgo, 2013). Lewicka’ya (2011) göre bu kavram fazlalığı, kavrama yönelik ortak bir uzlaşa gerçekleştirilmemesiyle alakalıdır.

Farklı perspektiflerden “Mekânsal Bağlılığı” ele alan çalışmalar vardır. Bunlar kısaca:

- Göç (Ng, 1998), felaket psikolojisi (Brown & Perkins, 1992) ve insan hareketliliği (Gustafson, 2001) nedeniyle yerinden edilme süreçleri ve bireylerin yaşadığı duygusal sorunları ele alan çalışmalar (Fried, 1963; Fullilove, 1996)
- Kavramın kamu alanları planlaması ve uygulama süreçlerinde sağlayacağı katkıyı ele alan çalışmalar, (Kyle vd., 2005; Moore & Graefe, 1994; D. R. Williams & Stewart, t.y.)
- Alt ölçekte mahalle ve güven ilişkisini ele alan çalışmalar, (Brown et al., 2003)

- Sosyal-Refah, (Boley vd., 2021; de Azevedo vd., 2013; Rollero & De Piccoli, 2010)

Farklı alanlardaki bu çalışmalar ve farklı disiplinler farklı tanımları da beraberinde getirmiştir. Çalışmalar bağlamında genellikle mekânsal bağlılık, bireylerin önemli yerlere bağlılığını karakterize eden çok yönlü kavram olarak ifade edilmiştir (Scannell & Gifford, 2010). Ancak bakış açıların da farklılıklar mevcuttur. Örneğin hümanist coğrafyacılar, bir mekâna yönelik oluşan bağın duygusal bir bağdan ibaret olduğunu savunmaktadırlar (Relph, 1976; Tuan, 1975). Hay (1998) ise mekânsal bağlılığı, geçmiş ile ilişkilendirmiş ve mekânda kalma arzusu olarak tanımlamıştır. Göç ve mülteci literatüründe ise duygusal açıdan kaybedilen yerlere yönelik gelişen özlem yoğunluğu ile tanımlanmaktadır (Deutsch, 2005). Sosyolog ve toplum bilimciler ise şehir, ev ve mahalle ölçeğinde tanımlar yapmaktadırlar (Kasarda & Janowitz, 1974).

Bu bağlamda yapılan tanımlar ise kavramı bir veya birden fazla boyutta ele almaya çalışmıştır.

- Bazı araştırmacılar mekânsal bağlılığı, “yer kimliği” veya “yer bağımlılığı” gibi kavramlarla tek boyutta ele almıştır (Devine-Wright, 2011; Fornara vd., 2010; Giuliani, 2003; Hernández vd., 2007; Rollero & De Piccoli, 2010b).
- Williams ve Vaske, “yer bağımlılığı” ve “yer kimliği” ile ilişkilendirmiştir (D. R. Williams & Vaske, 2014).
- Kyle ve arkadaşları ise “yer bağımlılığı” ve “yer kimliği” kavramlarının yanına “sosyal bağları” da ilave ederek üçlü bir kavramsallaştırma yapmıştır (Kyle vd., 2005).
- Lewicka (2010), “yerleşiklik”, “yer göreceliği” ve “yer keşfi” olarak başka üç faktör ile kavramsallaştırma yapmıştır.
- Raymond ve arkadaşları, “yer kimliği”, “yer bağımlılığı”, “doğa bağı” ve “aile ve arkadaş bağı” olmak üzere beş boyutlu bir kavramsallaştırma yapmıştır (C. M. Raymond vd., 2010).

Scannel ve Gifford (2010) ise mekânsal bağıllığı kavram üzerine farklılaşan tanımlar ve kavramsallaştırma çalışmalarını, yaptıkları çalışma ile kişi, psikolojik süreç ve mekânsal olarak üç boyutlu bir kavramsallaştırma ile tek bir çatı altında toplamaya çalışmıştır.

Kişi boyutunda, mekânsal bağıllık birey ve grup özelinde oluşabilmektedir. Bireysel düzeyde mekânsal bağıllık bir kişinin bir yere olan kişisel bağlantılarını kapsar. Bu bağlantılar kişisel deneyimler ile açıklanmaktadır (Scannell & Gifford, 2010). Manzo (2005) ise kişisel deneyimlerden dolayı mekânın anlamlı hale geldiğini ifade etmiştir. Yani kişilerin yaşadığı anıları tekrar anımsatabilen mekanlar birey üzerinde bir etki yaratmaktadır (Twigger-Ross & Uzzell, 1996).

Grup özelinde ise durum biraz farklıdır. Bu noktada Low (1992) mekânsal bağıllığı mekânın ortak sembolik değerleri ile ilişkilendirmiştir. Bu ortak sembolik değer ise kültürel, cinsiyet ve dini değerler üzerinden ifade edilmeye çalışılmıştır. Kültürel manada bir mekân, bireyleri veya grupları mekânda bulunan tarihi deneyimler, değerler ve sembolleri yaşatabilmek ve koruyabilmek için mekâna bağlamaktadır (Fried, 1963; Gans, 1962; Michelson, 1976). Cinsiyet açısından yapılan çalışmalarda ise ormanlar üzerinden örnek verilerek ormanlar, farklı etnik kökene mensup kadınlara daha tehditkâr gelirken, farklı etnik kökene sahip erkekler için tehditkâr gözükmediği ifade edilmiştir (Virden & Walker, 1999). Dini açıdan ise belirli mekanların anlamları dini açıdan yükseltilerek mekânsal bağıllık bu anlam etrafından şekillendirilmektedir (Mazumdar & Mazumdar, 2004). Örneğin Mekke ve Kudüs gibi yerler çoğu insan için dini bir öneme sahiptir ve bu verilen önem neticesinde bu yerlere saygı duymak ve onları korumak kültürel sadakatin bir göstergesi olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu kültürel değerler ise mekânsal bağıllığın düzeyini etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Scannell & Gifford, 2010).

Psikolojik süreçler açısından ise üç farklı şekilde ele alınmıştır;

Birincisi, duygusal açıdan mekânsal bağıllık, sevgi ile nefret arasında geniş bir yelpazede ele alınabilir (Manzo, 2005). Dolayısıyla mekânsal bağıllık duygusal yansımanın bir ürünü olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda Tuan (1975), mekânsal bağıllığı “topofili” ve “mekâna sevgi” kavramları ile açıklarken Relph (1976) ise bu durumu temel insan ihtiyaçlarını karşılayan duygusal bağ olarak tanımlamıştır. Göç ve felaketlere ilişkin ortaya çıkan yerinden edilme süreçleri de bu durumun ele alındığı

bir başka başlık olmuştur. (Fullilove, 1996), yerinden edilmenin üzüntü ve özlem yarattığını belirtmiş ve bu durumun ise mekânsal bağlılığı etkilediğini ifade etmiştir.

İkincisi bilişsel olarak mekânsal bağlılık, bireylerin mekân ile ilişkilendirebileceği anılar, inançlar, anlam ve bilgi gibi unsurlar ile insanların mekân ile ilişki kurmasını ve ona bağlanmasını ifade etmektedir (Hay, 1998; Hunter, 1976; Manzo, 2005; Rubinstein & Parmelee, 1992; Twigger-Ross & Uzzell, 1996). Hunter (1976) ise mekânın geçmişim izlerini barındırdığı gerekçesiyle “sembolik topluluklar” kavramı ile durumu ifade etmiştir.

Üçüncüsü, davranışsal olarak mekânsal bağlılık ise bireylerin gerçekleştirdiği eylemler ile ifade edilmektedir. Yani bu bağlamda mekânsal bağlılık, bir yere yakınlık sürdürme davranışı, ikamet süresi ve o yere geri dönme çabalarıyla ilişkilidir (Hay, 1998; Kasarda & Janowitz, 1974). Davranışsal ifadenin bir diğer göstergesi ise felaketler sonrasında bireylerin aynı veya farklı alanlarda eski yaşadıkları yeri inşa etme girişimleriyle alakalıdır. Bunu yapma nedenleri ise bireylerin eski yerler ile olan bağlarını mümkün olduğunca koruma istekleriyle alakalıdır (Michelson, 1976).

Mekânsal açıdan mekânsal bağlılık konusu ise çeşitli ölçeklerde ele alınabilmesine rağmen (Low & Altman, 1992) genellikle sosyal ve fiziksel boyutları ile ele alınmıştır. Riger ve Lavrasak (1981), sosyal boyutu, mahalledeki sosyal ilişkiler, aidiyet duygusu ve mahalle sakinleriyle olan tanışıklık ile ifade ederken fiziksel boyutu ise ikamet süresi, mülkiyet durumu ve orada yaşama planları ile ilişkilendirmiştir. Her iki boyut ile ilgili çalışmalar olmasına rağmen çoğunluk sosyal boyut ile ilişkili çalışmalardır (Scannell & Gifford, 2010).

Fried (1963) oldukça eski bir mahallede yaptığı bir çalışmada güçlü bir mahalle bağlılığının olduğunu tespit etmiş ve bu durumu orada yaşayan insanların birbirleri olan etkileşimlerinden kaynaklandığını vurgulamıştır. Yani bir yerleşim yerinin yoğunluğu, orada etkileşimde bulunacağınız yakın çevrenizin size yakınlığı veya orada bulunan çeşitli fiziksel özelliklerinde (yoğunluk, hizmet ve olanaklar vb.) bu bağlar üzerinde etkisi olmasına rağmen asıl bağlılık yaratan şey orada yaşayan insanlara yönelikse bu sosyal temelli bir mekânsal bağlılığı ifade etmektedir (Fried, 2000).

Kent sosyologlarına göre de mekânsal bağıllık, “topluluk duygusu” ile karşılaştırılan (McMillan & Chavis, 1986) veya karıştırılan (Perkins & Long, 2002) tamamen sosyal bir durumdur. (Scannell & Gifford, 2010) Bu bağlamda topluluk ise ilgi ve mekân topluluğu olarak iki alt topluluğa ayrılmıştır. (McMillan & Chavis, 1986; Nasar & Julian, 1995) İlgi topluluğu, bireylerin yaşam tarzı ve ortak ilgi alanları dahilinde bağlantılı olduğu durumları ifade etmektedir. Bu toplulukların mekânsal bağıllıkları yoktur. (Örneğin, mesleki veya dini gruplar vb.) İkincisi olan mekân topluluğu ise bireylerin coğrafi konumları itibariyle etkileşimde olduğu topluluklardır (Örneğin mahalleler, kahve dükkanları veya sosyal etkileşime olanak sağlayan diğer mekanlar vb.) (Scannell & Gifford, 2010).

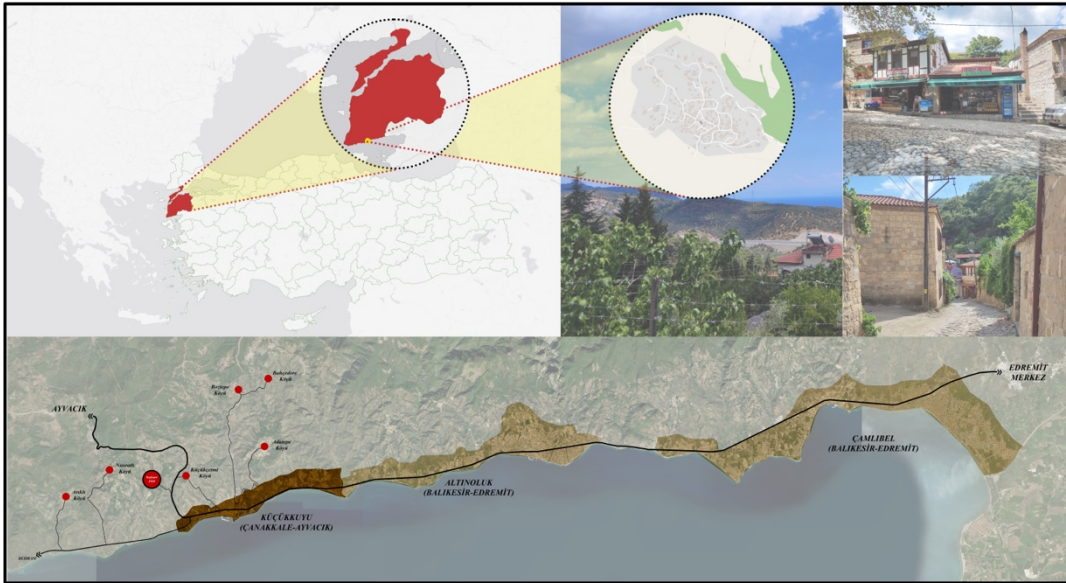
Hunter’a göre ise mekânsal duygular ve bağlar sosyal sınıflara göre oluşmaktadır. Yani benzer statü ve yaşam koşullarına sahip insanlar sosyo-ekonomik kısıtlamalarına bağlı olarak konum ve konut türü seçerler. Oluşan bu homojen topluluklarda ise kişiler arası bağlar ve ağlar gelişir (Hunter, 1976).

Woldoff (2002), bir mekâna bağlı olma durumunu orada yaşayan insanlara ve o yerin sunduğu sosyal etkileşimlere bağlı olmak anlamına geldiğini ifade etmiştir. Lalli (1992) ise aynı şekilde mekânsal bağların sosyal bağları temsil ettiğini ifade etmekte ve sosyal bağları ikiye ayırmaktadır. Bunlardan birincisi bireylerin mekandaki diğer insanlarla olan etkileşimini ifade ederken, diğeri ise mekânın temsil ettiği gruplara bağlanmaktır.

Mekânsal bağıllığın fiziksel boyutu ise mekânın fiziksel özellikleri ile ilişkilendirilebilir. Buna göre mekânsal bağıllık, amaçlara uygun olanak sağlayan özellikleri barındıran yerler ile ilişkilendirilir (Stokols & Shumaker, 1981). Bu yerler evler, sokaklar, binalar gibi fiziksel ortamları ve göller, parklar, yürüyüş yolları, ormanlar ve dağlar gibi doğal ortamları içerebilir. (Manzo, 2003, 2005). Stedman (2003) ise mekânsal bağıllığı oluşturan şeyin fiziksel unsurlardan ziyade onların taşıdığı sembolik anlamlar olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşe göre bir yerde bulunan fiziksel unsurlar o yerle ilgili anlamları kısıtlar yani gelişmişlik açısından bizlere bazı izlenimler sunar ve mekânsal bağıllık bu izlenimlere dayanmaktadır.

4. YEŞİLYURT KIRSALINDA KIRSAL SOYLULAŞMA SÜREÇLERİNİN FARKLI DİNAMİKLERİ

Yeşilyurt köyü Türkiye'nin güneyinde yer alan Çanakkale ilinin Ayvacık ilçesine bağlı bir köydür (Şekil 4.1). Oğuz boylarının Çetmi boyunun bir uç beyi olan bu köy Oğuzların Çetmi boyundan iki erkek kardeşin yörede “Büyük Çetmi” ve “Küçük Çetmi” olarak kurduğu iki köyden büyük kardeşin kurduğu “Büyük Çetmi” köyüdür. Köy ismi zamanla değişmiş ve günümüz Yeşilyurt adını almıştır. Köy kurulduktan belirli bir süre sonra Rumlar ile Çetmiler bu köyde bir arada yaşamaya başlamış ve ortak gelenekler inşa etmişlerdir. Mübadele döneminde ise Rumlar köyü terk etmiş ve onların yerine tarım ve hayvancılıktan anlayan kişiler köye yerleştirilmiştir. Köyün kuruluşu ile Cumhuriyetin ilk dönemlerinde köyün ekonomisi ise tamamen tarım ve hayvancılık üzere olmuştur. Köyün alt kısımlarında zeytinlik, hayvancılık ve üzüm bağları, üst kısmında ise sadece üzüm bağları bulunurmuş (Görüşme 1). Klasik bir köy yaşamına sahip olan Yeşilyurt kırsalının kaderi ise 1990'larda köye gelen yerli ve yabancı turistlerin köyde gerçekleştirdikleri faaliyetler ile değişmiş ve köy bugünkü halini almıştır.

Şekil 4.1 Yeşilyurt Kırsalının Ülke & Bölge İçerisindeki Konumu.

Bu kapsamda ilgili bölümde ise çalışmanın gerçekleştirildiği Yeşilyurt kırsalına yönelik saha verileri dört farklı başlık altında araştırmanın gereklilikleri dahilinde ele alınacak ve saha verilerine yönelik değerlendirmeler gerçekleştirilecektir.

4.1. Yeşilyurt Köyünün Gelişimini Tarihsel Perspektiften Anlamak

Yeşilyurt kırsalında gerçekleştirilen saha çalışmaları neticesinde Yeşilyurt kırsalının tarihsel gelişimi ile alakalı belirli kritik dönemler olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.2). Bu dönemler kendi içerisinde altı farklı süreci oluşturmaktadır.

Şekil 4.2 Yeşilyurt Kırsalı Tarihsel Gelişim Şeması.

- Köyün kuruluşu dönemi; Oğuzların bir boyu olan Çetmilerin bölgeye gelerek Büyük Çetmi adı ile günümüz Yeşilyurt köyünü kurduğu dönemi ifade etmektedir.
- İlk Kırdan Kente Göç Dönemi (1950-1980); bu dönem bir sonraki bölümde toplumsal ortaya çıkarma çalışmalarında elde edildiği üzere çeşitli nedenler ile Yeşilyurt kırsalında yaşayan insanların kente göç ettiği dönemi ifade etmektedir.

Kırdan kente göç döneminden sonra gerçekleşen soylulaşma serüvenini içeren dört bölüm ise 1990 ile 2024 yılları arasındaki süreci ifade etmektedir. Bu süreçte aktarılan dönemlerin aralıkları net olarak ifade edilmemesine karşın birbirleri ile arasındaki sıralama soylulaşma süreçlerinin gidişatı kapsamında belirlenmiştir. Bu dönemlere ayırma durumu ise ilgili çalışma referansı ile gerçekleştirilmiştir (Phillip L. Clay, 1979).

- Kırsal Soylulaşma 1.Evre (1990'ların başları); bu dönem ise ilk taşınan ve oradaki mülkleri kendi kullanım amaçlarına göre yenileyen insanların yani risk alıcıların köye geldiği dönemi ifade etmektedir.
- Kırsal Soylulaşma 2.Evre; bu dönem ise ilk taşınan ve oradaki mülkleri kendi kullanım amaçlarına göre yenileyen insanların yani risk alıcıların köye geldiği dönemi ifade etmektedir.

- Kırsal Soylulaşma 3.Evre; bu dönem büyük medya ve resmî kurumların ilgisinin bölgeye yöneldiği dönemi ifade etmektedir.
- Kırsal Soylulaşma 4.Evre; bu dönem ise mülklerin birçoğu soylulaştırıldığı ve orta sınıfın yine bölgeye gelmeye devam ettiği dönemdir.

Yeşilyurt kırsalında yaşanan bu beş farklı dönem ile (kuruluş ile altı dönem) Yeşilyurt kırsalı günümüz halini almış ve büyük bir dönüşüm yaşamıştır.

4.2. Yeşilyurt Köyünün Soylulaşma Sürecinde Toplumsal İlişkilerin Rolü

Çalışma alanı ile ilgili toplumsalın ortaya çıkarılması için ilk iş olarak sahanın tarihi hakkında çeşitli bilgiler edinilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Oğuz boylarından biri olan Çetmi boyunun bir uç beyi tarafından yörede kurulan Yeşilyurt köyünün öyküsü süreç analizi açısından oldukça önemlidir.

Oğuzların Çetmi boyunun bir uç beyi olarak kurulan Büyük Çetmi köyü günümüz hali ile Yeşilyurt köyü tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde farklı kültürlerle ev sahipliği yapmış, farklı yaşam tarzlarını içerisinde barındırmış bir yerleşim yeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Rumlar ve Türklerin bir arada yaşadığı dönemde köyün mimarisi başta olmak üzere iki millet arasında bir etkileşim yoğunluğu yaşanmıştır. Bu konuyu destekleyen şu ifadeler kullanılmaktadır: “...Köyün mimarisi ise o dönemde Rum ustaların eseri diyebiliriz. Çetmiler Yörük olduğu için böyle mimariyi falan pek bilmiyorlarmış. Hatta o dönemlerde burada yapılan camide Rum ustalar ile yerli ustalar birlikte çalışmış. Yerli ustalar tüm işçilikleri Rumlardan öğrenmişler...” (Görüşme 1).

Köyün ekonomik yapısının ise köyün kurulduğu dönem itibariyle Cumhuriyet dönemini de içinde barındıran süre boyunca tarım ve hayvancılık üzerine geliştiği ifade edilmektedir. Köyün alt kısımlarında zeytincilik ve hayvancılık faaliyetleri üst kısımlarında ise üzüm bağları ile ekonomik üretim gerçekleştirilmiştir. Ancak bu coğrafya, mübadele döneminde önemli bir değişime şahitlik etmiştir. Bu değişiklik ise Rumların köyden gönderilip yerine tarım işlerinden anlayan Türklerin yerleştirilmesiyle başlamaktadır. Demografik yapıda yaşanan değişim ekonomik yapıda da bir dizi değişimi beraberinde getirmiştir. Ancak bu değişimin mübadele

süreçleri ile ilişkili olduğuna dair net bir söylem bulunmamaktadır. Süreç içerisinde köyün üst kısımlarında bulunan üzüm bağları devletinde desteği ile çeşitli gerekçeler ile sökülmiş ve zeytin ağaçları dikilmiştir. Konu ile ilgili “Görüşmeci 1” tarafından şu ifadeler kullanılmıştır: “...Köyün yukarısında üzüm bağları alt kısımlarında zeytinlik varmış. Daha sonra üzüm bağları hem para yapmıyor hem de dinimize aykırı olduğu için ve zeytin daha çok para kazandırdığı için bu bağları söküp zeytin dikmişler. Devlette bu süreci desteklemiş ve fidan dağıtmış halka...” (Görüşme 1).

Bu ifadeler ışığında Yeşilyurt köyünün kuruluş dönemi ve sonrasındaki süreçte -ki Cumhuriyet döneminin başları da buna dahil- tarım ve hayvancılık üzerine bir ekonomiye sahip olduğunu ve çevresiyle oldukça izole bir yaşam sürdüğünü söylemek oldukça mümkün. Bu yaşam tarzının ise 1990’ların başlarında değişime uğradığı ifade edilmektedir. Bu döneme kadar klasik şekilde bir köy yaşantısı ve bu yaşantıya özgü bir ekonomisi bulunan Yeşilyurt bu tarihten itibaren farklı bir değişim sürecine tanıklık eder olmuş. Bu değişim süreci ise doğrudan çalışmanın temasını oluşturan kırsal soylulaşma hareketleri ile ilgilidir.

Kırsal Soylulaşma hareketlerinin sebeplerini tespit etmek için yaptığımız görüşmelerde; yerli halkın bu köyden gitmeleri ile soylulaştırıcıların bu köye gelmeleri arasında bir ilişki gözükmemektedir. Fakat bu ilişki soylulaştırıcılardan bağımsız olarak 1960’lardan itibaren ülkemizde yaşanan kırdan kente göç hareketleri ve sonrasında yaşanan ve hala yaşanmaya devam ettiği ifade edilen çeşitli problemlerden dolayı köyün göç vermesi ve onların terk ettiği yerlerin soylulaştırıcılar tarafından doldurulması şeklinde ifade edilmektedir. Dolayısıyla ilk olarak köyde yaşanan göç hareketlerinin temeline inilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda yapılan görüşmeler neticesinde belirtilen dönemlerde yaşanan göç hareketlerini ekonomik, toplumsal, eğitim ve tarım özelinde uygulanan politikalar ve hayat görüşü farklılıkları gibi belirli başlıklar altında ifade etmek mümkündür.

İlk olarak ekonomik nedenler, yapılan görüşmelerin tamamında yerli halk tarafından ifade edilen önemli bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. İfade edilen ekonomik nedenler içerisinde tarım sektörü ile uğraşan çiftçi sayısının azalması, üretim maliyetlerinin artması, uygun pazar ortamının sağlanamaması, kâr marjının düşmesi, kooperatifleşme problemleri yaşanması, marka yaratma problemleri olması gibi nedenlerden bahsedilmektedir. Bu nedenlerin sebep olduğu ekonomik yetersizlik

durumunun ise toprak, arsa, zeytinlik, ev satılmasına veya üretimin terk edilmesine ve nihayetinde ise köyden göç edilmesine sebebiyet verdiği ifade edilmektedir.

Bu konu hakkında gerçekleştirilen görüşmelerde “Görüşmeci 18” tarafından bazı önemli hususlara değinilmiştir. Bu hususlar kendisinin orada bulunmasının öyküsünü ve soylulaşma süreçleri hakkında önemli ipuçları taşımaktadır. Kendisi birkaç kuşaktır Yeşilyurt köyünde ikamet eden bir ziraat mühendisi. Küçük yaşlarda dedesinin bakkal olarak işlettiği bu dükkân ilerleyen zamanlarda babasına devredilmiş ve kendisi de babası ile bu dükkânda çalışmaya başlamış. Üniversite eğitimini de ziraat üzerine tamamlayınca babası ile bu dükkânı işletme yönünde bir karar almış. Bu kararı almasına sebep olan en önemli unsurun ise Yeşilyurt köyünde yaşanan turizm ekonomisinin varlığı olduğunu ifade ediyor. Kendisi burada yaşanan göçün nedenleri ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanmaktadır: “...Normal şartlarda insanlar yaşadıkları yerde geçimlerini sağlayabileceklerini bilse göç kimsenin aklına gelmez. Bunun illaki ekonomik bir ilgisi var...” (Görüşme 18).

Kendisi sürecin ekonomik yönünü daha çok üretim teknikleri ve pazarlama ilişkileri konusundaki sıkıntılar üzerinden ele almaktadır. Çünkü bulundukları bölgenin topoğrafik şartlarının gereklilikleri ile hareket eden üreticiler mekanizasyona elverişli olmayan alanlarda normal düz arazilere kıyasla çok daha fazla maliyetler ile hasat etmek durumunda kalmaktadır. Bu durum ise doğal olarak ürünün fiyatının piyasa şartlarına kıyasla daha yüksek olmasına sebep olmaktadır. Bu üretim maliyetlerinin yüksekliği de serbest piyasa içerisindeki satışları etkileyerek rekabet gücünü ortadan kaldırdığı ifade edilmektedir. Yörenin üretim süreçlerinde yaşadığı bu problem kendisi tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

“...Bizim bahçelerimiz mekanizasyona uygun olmadığı için piyasa ile yarışamayız. Her şey eski usulle yapılıyor. Serbest piyasaya mal ürettiğimiz için Türkiye’nin her yerinden ürünler geliyor ve bizim ürünlerimiz onlara göre daha pahalı kalıyor. Bu durum ise ürünün satışını etkiliyor. Bu yüzden üretici ya direkt zeytinliklerini satıyor ya üstünde mahsulünü satıyor ya da işi bırakıyor...” (Görüşme 18).

Üretim süreçlerinin mekanizasyon içeren emsallerine göre farklı olması ve daha doğal yollarla üretim yapılmasının yarattığı dezavantajın ise farklı şekillerde ortadan kaldırılabileceği ihtimali de konuşulmaktadır ve aynı zamanda bir eksiklikten de

bahsedilmektedir. Bu eksiklik ise üretilen ürünün patentinin olmayışı ile ilgilidir. Doğal ve nispeten daha zahmetli şekillerde yapılan üretimin patentsiz oluşu tüketicinin ürün hakkında bilgi sahibi olmamasına ve ürünün kendisine uygun pazar bulamamasına ve böylece üreticinin emeğinin karşılığını alamayışına sebebiyet verdiği ifade edilmektedir. Bu duruma yönelik olarak kooperatifleşme hususuna değinilmekte ve kooperatifleşmenin olmadığına altı çizilerek güçlü bir kooperatifleşme ile bu süreçlerinin aşılabileceğine inanılmaktadır.

Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı tarımsal üretimin beklenen kazancı sağlayamaması, başka bir problemin de ortaya çıkmasına sebebiyet verdiği ifade edilmektedir. Ortaya çıkan bu durum ise tarımsal üretimle bekledikleri geçim kaynağını oluşturamayan yerli halkın çocuklarının bu işi devam ettirmek istememeleriyle alakalı. Yani yanlış tarım politikaları ile ilişkilendirilen bu sürecin sonucunda bu işten yeterli kazanç sağlayamayan aileler, çocuklarının üniversite okuyup net bir aylık kazanç sahibi olmalarını istemektedirler. Bu noktada ise iki önemli durum öne çıkmaktadır.

Bunlardan birincisi okuyan gençlerin artık tarımsal üretim ile bir ilişkisinin kalmaması durumudur. Bu durum ile ilgili yapılan görüşmelerde yerli halk tarafından bazı net ifadeler kullanılmıştır. Bu ifadeler “Görüşmeci 1” tarafından şu şekilde ifade edilmiştir: “...Çiftçiler kazanmayınca çocuklarına da bu işi yaptırmak istemediler. Çocuklarının sabit bir geliri olsun mantığıyla hareket ettiler. Bu yüzden çocuklarımızı okuttuk dolayısıyla okuyan çocuk geri dönmedi. Yani o çocuk okuduktan sonra gelip bu işle uğraşamaz...” (Görüşme 1). “Görüşmeci 18” ise “...Gençler, tarım harici işlerde çalıştığında tarımda çalıştığı zaman kazanacağından çok daha fazla kazandığı için tarım sektöründe çalışmak istemiyor...” şeklinde durumu desteklemektedir (Görüşme 18).

İkincisi ise ailelerin üretim geleneklerini sürdürebilme yeteneklerini kaybetmeleridir. Her iki sürecin sonunda da çiftçilikle uğraşan kişi sayısının hem kendi köylerinde hem civar köylerde gittikçe azaldığı belirtilmektedir. Konu hakkında “Görüşmeci 1” şu ifadeleri kullanmaktadır:

“...Anne, baba bu işlerle tek başına ilgilenmeye başladı. Onlar da yaşlanınca ya bıraktılar ya da hayvanını, bağını, bahçesini vs. satmak durumunda kaldılar. Bu işleri bırakıp yapabilecekleri şeyler ile uğraşmaya başlıyorlar. Normalde onlar yaşlanınca

çocuklarının bu işlerin başına geçmesi gerekir. Onlarda olmayınca işler böyle oluyor. İnsanlar buradan daha çok kazansaydı emin olun çocukları gitmeyecekti...” (Görüşme 1).

Görüşmeci 18 ise şu ifadeler ile konuyu desteklemektedir:

“...Mesela bu köyde artık bu durumun tersine çevrilmesi için çok geç kalındı. Benim tarlamda çalıştırdığım işçilerin yaşı 40-50’lerde. Yeni nesil bu işi yapmak istemiyor. Belki bir süre sonra bizde bu işi mecburen bırakmak zorunda kalacağız. Hayvancılıkla uğraşan insanların oğlunu okutup daha sonra hayvancılıkla uğraşan kimse bulamıyorum demekle aynı şey yani...” (Görüşme 18).

Soylulaşma sürecinin başında yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı köydeki mal varlıklarını satıp köyü terk etmek zorunda kalan fakat şu an köyde seyyar bir tezgâh ile doğal ürünler satmaya çalışan eski köy sakini (Görüşmeci 20) ise durumu şu şekilde yorumlamaktadır:

“...1970’lerde gençler iş için köyü terk etti. Çünkü burada para kazanamıyorlardı. Bunun yanı sıra herkes çocuğunu okutmak istediği için de çiftçilik bitti. Biz burada her şeyi üretirdik şimdi satın alıyoruz. İnsanların böyle düşünmesinin en büyük nedeni de zeytinciliğin kazandırmaması. İşçilik maliyetleri arttı. Kazandırmıyor. İnsanlar o yüzden çocuklarını okutuyor... Mesela benim üç oğlum okudu hiçbirisi çiftçilik bilmez. Yaşlanınca kalan tarlamı da satacağım. Çünkü çiftçilik bilmiyor çocuklarım...” (Görüşme 20).

Ekonomik nedenlerin köyde yarattığı göç dalgası yapılan görüşmelerin tamamında net bir şekilde ifade edilmektedir. Yerli halk tarafından göçü tetiklediği belirtilerek dikkat çekilen ikinci problem ise ekonomik nedenler ile de ilişkili olarak ortaya çıktığı söylenen kırsal yaşamın zorluğu ve buna bağlı olarak gelişen yaşam tarzı ile ilgili sorunlardır. Tüm bu nedenler dolayısıyla evlenecek kızların ve ailelerinin evlilik için koşul olarak köyde yaşamama garantisi isteyerek kentten bir ev alma şartını sunduğu belirtilmektedir. Bu şart koşma gerekçesi ile yerli halkın köyde bulunan ev, zeytinlik gibi mülklerini satarak evlenecek olan çocukları için civar yerleşimlerde ev aldıkları da belirtilmektedir. Bu durum ise mülkiyet kayıplarının önemli gerekçelerinden biri olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu durumun ise köydeki genç nüfusun köyden

ayrılmasının en önemli nedenlerinden biri olduğu belirtilmektedir. Bu durum ise “Görüşmeciler” tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

“...Öncelikle o dönemlerde görücü usulü evlilik vardı. Köyde doğup büyüyen kızlar şehir hayatına özeniyordu. Çünkü köydeki yaşam çok zor. Zeytin toplamak, hayvancılıkla uğraşmak vb. bunlar kolay şeyler değil. Bu yüzden görücü usulü evliliklerde hem aile hem de kız şehirde yaşama şartı koyuyorlardı. Yani buraya en yakın olan Küçükkuşu, Edremit ve Ayvacık’tan ev istiyorlardı. Evlenince oraya gidiyorlardı. Tabi geri dönen olmuyordu. Bu belki de birinci en önemli unsur...” (Görüşme 1).

“... Bu anlattıklarına ek olarak evlenecek kadınların köy hayatını tercih etmemesi de ayrı bir neden olarak sayılabilir. Köye gelmedikleri için kasabaya ev yapmak için köydeki malımızı satmak zorunda kaldık. Ben mesela mecburen evimi sattım onlara ev aldım. Mecbursun ne yapacaksın. Köyde dursalar kendi işlerinin paşası olurlardı oraya gitti köle oldular...” (Görüşme 20).

“...En önemli şey kızların ve ailelerinin kentte bir ev tutmaya bizleri zorlaması oldu. O evi almak için mecburen buradaki evimizi, arsamızı satmak zorunda kaldık. Çünkü onları satmadan kentte bir ev almak için gücümüz yoktu...” (Görüşme 20).

Yukarıda ifade edilen evlilik çağındaki kızların köyde yaşamak istememesi ise bu ekonomik nedenler altında yatan kırsal yaşamın zorlukları ile ilgili bir durumdan kaynaklanmaktadır. Yani hem istenilen gelirin kazanılamaması hem de buna karşılık olarak köy hayatında gerçekleştirilen işlerin modernizasyonunun sağlanmaması genç nüfusun köyden çıkmak istemesine ve kent hayatına özenmesine sebebiyet verdiği belirtilmektedir. Bu durum beraberinde kırdan kente göç yaşanmasına sebep olurken aynı zamanda evlenecek çocukları için civar yerleşimlerde ev satın almak için yerli halkın mülklerini satışa çıkarmalarına sebep olmuştur.

Yapılan görüşmelerde ekonomik nedenlerin sebebiyet verdiği unsurların yanında bir diğer önemli konu başlığı ise eğitim sisteminin işleyiş biçimindeki değişiklikler ile alakalı olduğu belirtilmiştir. Bu değişiklikler ise eğitim sisteminin öğrencilerin bilgi ve becerileri doğrultusunda onlara bir olanak sunmaması olarak değerlendirilmektedir. Görüşmeci 1 konu hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: “...Önceden öğretmen bir çocukta ışık görüyorsa bu çocuğun üzerine gidin, bu çocuğa yatırım yapın derdi. Eğer

ışık yoksa bu çocuğu küçük yaşta yapabileceği işlere yönlendirin o noktada kendini geliştirsın derlerdi...” (Görüşme 1). Yani öğrencilerin küçük yaşta kendilerini kanıtlayabilecekleri alanların tespit edilmesi ve onların bu doğrultuda yönlendirilmesi durumunun eksik olduğu ifade edilmektedir. Bu durumun neticesinde ise tarımsal üretim ile uğraşan ailelerin çocuklarının bu üretim süreçlerinden doğrudan veya dolaylı olarak koparıldığı ve bu durumun ise ailenin üzerinde farklı problemlere sebebiyet verdiği belirtilmektedir. Bu durum “Görüşmecı 1” tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

“...Okulda başarılı başarısız ayrımı yok. Okulda kalan yok. Herkes sınıf geçiyor. Daha sonra bunlar üniversite okumaya başlıyor. Sonra ne oluyor? İş bulamıyor. Hem okuyup iş bulamadı hem de babasının mesleğini öğrenmedi işsiz kaldı. Sonra ne oldu? Baba mecburen bu çocuklarının da sorumluluğunu aldı. Zeytinliğini, evini vs. satıp bu çocuklarına iş kurmaya çalıştı, onlara bakmaya başladı. Böyle çok hikâye var burada...” (Görüşmecı 1).

Bu kapsamda kırsal soylulaşmaya sebebiyet veren unsurların en başında gösterilen göç hareketlerinin hangi etmenler vasıtasıyla ortaya çıktığı yapılan görüşmelerde elde edilen veriler ışığında belirli başlıklar altında aktarılmıştır. Bu kısım da dikkat edilmesi gereken en önemli nokta bu nedenlerin doğrudan “Kırsal Soylulaşma” süreçlerini tetiklemediği ile alakalıdır. Çünkü toplumsalın ortaya çıkarılması sırasında bir grup etkenin bir eylemi harekete geçirmesi mümkün değildir (Latour, 2021). Bu kapsamda yapılması gereken, sahanın süreç hakkında verdiği diğer unsurları da toplumsalın içerisine dahil etmektir.

Toplumsalı oluştururken elde ettiğimiz verilen ışığında aktarmamız gereken bir diğer önemli başlık ise soylulaşma süreci ile ilgili olan bölümdür. Dolayısıyla toplumsalı oluştururken ikinci bölüme soylulaşma süreçlerinin başlangıcı, devamı ve nihai durumu ile ilgili saha verileri aktarılarak başlanacaktır.

Bu veriler ise soylulaşmanın başladığı evrelere göre belirli aşamalara ayrılacaktır. Soylulaşmanın oluşma sürecindeki bu evreler ise Amerikan mahallelerinde gerçekleşen bir dönüşümden yola çıkarak Phillip L. Clay (1979) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ele alınan çıktılarından oluşmaktadır.

Phillip L. Clay (1979), soylulaşmanın ilk aşamasında bölgeye ilk taşınan ve oradaki mülkleri kendi kullanım amaçlarına göre yenileyen insanları küçük bir “risk alıcı” grubu olarak ifade etmektedir ve bu aşamada risk alıcıların yaptığı ilk müdahalelerin çok fazla halk tarafından dikkat çekmediğinin altını çizmektedir. Buna ek olarak bu dönemde gelen ilk grup evleri normal fiyatları ile satın aldıkları için de çok az bir yerinden edilmenin yaşanabileceği ifade edilmektedir. Bu grubun, yatırım yaptıkları yerin belirsizliğinden ötürü doğal olarak bir riski de kabul ettiği düşünülmektedir.

Kentsel bir alanda ifade edilen soylulaşmanın ilk evresinin ise Yeşilyurt köyünde bir karşılığı bulunmaktadır. 1960’ta başlayan göç hareketlerinin ardından genç nüfusunu kaybetmeye devam eden Yeşilyurt köyü 1990’ların başında bir dönüşümün habercisi olacak olan bir olay yaşıyor. Yeşilyurt köyünde yaşayan bir gurbetçi yaşadığı şehirden Martin adında yabancı bir arkadaşını köye getiriyor. Bu kişi köyü çok beğenip bir ev satın alıyor ve daha sonra ülkesine dönüp diğer başka arkadaşlarını da durumdan haberdar ediyor ve bir süre sonra arkadaşları da köyden uygun fiyatlı mülk satın alıyorlar. Köyde yaşanan bu hareketliliğin yerli halk tarafından fark edilmemesi ise birinci evrenin önemli detaylarından oluyor (Saha Notları).

Phillip L. Clay (1979), soylulaşmanın ikinci evresini, aynı sosyal gruptan insanların gelmeye devam ettiği ve orada edindikleri mülkleri kendi kullanımlarına göre yeniledikleri bir dönem olarak ifade etmektedir ancak bu dönem de ise bazı farklılıkların ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bunlardan birincisi, bölgeye yönelik tanıtım faaliyetlerinin gelişmeye başlaması ikincisi ise küçük çaplı spekülâtörlerin kendisini göstermesidir. Ancak bu dönemde yine bölgeden mülk edinmenin oldukça kolay olduğu ve bu mülk edinilen kaynakların ise birçok kamu arazisi ve sahipleri dışarda olan terk edilmiş araziler vb. olduğu belirtilmektedir. Bu dönemde mülk sayısında az da olsa azalma yaşanacağı için bazı yerinden edilme durumlarının mümkün olabileceği fakat birinci ve ikinci evrede bölgeye gelen ve bir ölçüde yerinden edilmelere sebebiyet veren grupların ilerleyen dönemlerde yerli halk olarak görülebileceklerine vurgu yapılmaktadır. Bu evrede aynı zamanda bölge için başka önemli değişikliklerin de öne çıktığından (yani yerleşim yerinin isminin değişmesi, sınırlarının değişmesi gibi) bahsedilmektedir fakat tüm bu hareketlilik içerisinde ilk

iki evrede bürokrat ve plancıların bölgeye olan ilgisinin oldukça düşük olduğunun da altı çizilmektedir.

Soylulaşmanın bu ikinci evresinin de Yeşilyurt köyünde bir karşılığı bulunmaktadır. Bu ikinci evrede Yeşilyurt köyünde kırsal soylulaşmanın net olarak gözlenmeye başlandığını söylemek ise mümkündür.

Saha görüşmelerinden elde edilen bilgiler dahilinde birinci evrede köye gelen yabancılar bir süre sonra kendilerini unutturduğu için yerli halktan kimsenin bu konuyu pek ciddiye almadığını söylemek mümkündür ancak bu süreçten sonra yaşananların soylulaşma süreci için bir kırılma noktası oluşturduğu ifade edilmektedir. Bu kırılma noktası ise Yeşilyurt köyünde soylulaşma süreçlerinin ikinci evresini oluşturmaktadır. İstanbul'da yaşayan ve çalışan bir grup bankacının bir tatil dönüşü Yeşilyurt köyünü kazara görmesi ve köyü ziyaret etmesi ile ikinci evre üstü kapalı şekilde başlamış oluyor. Köyden çok etkilenen bir grup bankacı İstanbul'a döndüklerinde köyün doğasından, mimarisinden etkilendiklerini diğer çalışma arkadaşları ile paylaşıyorlar. O dönemde köyde ise göçten dolayı terk edilmiş mülklerin sayısı oldukça fazla ve köyde kimse de bu mülkleri alma girişiminde bulunmuyor. Dolayısıyla talep görmeyen bu mülklerin fiyatları çok cüzi miktarlarda olduğu için bu mülkler köyü ziyarete gelen İstanbul'daki bir grup bankacı tarafından satın alınmaya başlıyor. Bu satın alan kişiler arasında ise önemli gazeteci ve iş insanları da bulunuyor. Gazeteci ve iş insanları burada ilk otel girişiminde bulunuyor ancak yeteri kadar tanınmadığı için belirli bir süre kimse tarafından kullanılamıyor. Ancak dönemin gazetelerinde yörenin reklamı yapıp kampanyalar ile otel tanıtılmaya başlanıyor. Bu durum beraberinde Yeşilyurt köyünün ilk kez medya önüne çıkmasına sebep oluyor ve aynı zamanda diğer başka yatırımlarında önünü açıyor (Saha Görüşmeleri).

Bu ikinci dönemde gerçekleştiği ifade edilen yerinden edilme durumu ise sahada farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bölümün başında ifade edilen göçe sebebiyet veren unsurlar sebebiyle yerli halk soylulaşma ile gayrimenkullerinin hızlı değer artışını fırsat olarak görüp bu satışları yaptığını belirtmişlerdir. Bu durum sonraki başlıklarda daha detaylı olarak aktarılacaktır. Fakat burada bilinmesi gereken husus referansta da ifade edilen birinci aşamada ki gibi aynı sosyal sınıfın ikinci aşamada da köye yerleşmesi, köyde açılan tesis ile birlikte kamuoyu oluşması ve köyün tanıtımının

yapılması için çalışmalar yürütülmesi, bu dönemde yine mülkiyet fiyatlarının başlangıçta ki gibi makul düzeyde olması ve bu aşamada yerleşen insanların belirli süre sonra köyün yerli halkı olarak tanınıyor olması gibi çeşitli olayların kırsal bir mekanda da kendini göstermesi ile ilgilidir.

Köye yerleşen insanların belirli bir süre sonra o köyün yerlisi olarak tanınma duruma ilişkin köy, çok dikkat çekici bir hikâye barındırmaktadır. Yapılan görüşmelerde bizlerin yabancı olarak belirttiği soylulaştırıcıların birinci ve ikinci aşamada gelen gruplarına yerli halk farklı bir gözle bakmaktadır ve kendileri ile ilgili “...Onlara yabancı demek doğru değil aslında çünkü yıllardır burada yaşıyorlar. Kışın aynı zorluğu çekiyoruz. Birlikte mücadele ediyoruz. Yaklaşık 20 sene belki daha uzun senedir buradalar onlarda bizden birisi gibi...” ifadeleri kullanmaktadırlar. Bu kapsamda Yeşilyurt köyünün soylulaştırmanın ilk iki aşamasında görünen süreçlere şahit olduğunu söylemek oldukça mümkün gözükmektedir.

Phillip L. Clay (1979), üçüncü aşamayı ise medya ve resmî kurumların ilgisini çekmeye başladığı bir dönem olarak tarif etmiştir. Bu dönemden itibaren “öncüler” veya “risk alıcılar” artık süreci yönlendirmede tek aktör olarak görülmemektedir. Bu dönemde dönüşüm ve yenileme yapılan mülk sayısında ve beraberinde fiyatlarda da önemli ölçüde artış olduğu belirtilmiştir. Hareketliliğin net şekilde fark edilmesiyle birlikte yerli halk mülklerini yenileyip dönüştürerek gelişen ekonominin bir parçası haline getirmeyi amaçladıkları ifade edilmiştir. Bu süreç hem artan fiyatlar hem de talep nedeniyle daha fazla yerinden edilmenin gözlendiği bir dönem olarak belirtilmektedir. Bu dönemde öncüler ile üçüncü dönemde gelen gruplar arasında bariz bir fark ortaya çıkmaktadır. İlk iki evrede gelen grupların temel amacı kendi yaşam tarzlarını yansıtabilmek ve yaşayabilmekken üçüncü evrede gelenler burayı bir yatırım aracı olarak görmektedir. Bu bakış açısıyla üçüncü grup diğer grupların beklentilerini değiştirmekte ve kendi taleplerini yansıtmaya çalışmaktadırlar.

Yeşilyurt köyü ise üçüncü aşamada bazı noktalarda yine benzer süreçler yaşadığı belirtilmektedir. Birinci ve ikinci aşamada köye yerleşen soylulaştırıcılar yine büyük oranda köyde yaşanan değişimi şekillendirmeye devam ettiği ifade edilmektedir. İlk açılan otel devamında farklı otelleri bölgeye çektiği gibi ikinci aşamada dışardan gelen ve yalnızca yaşamak için köye taşınan insanların bazılarının aldığı kararlar diğer yerel halkıda etkilediği ifade edilmektedir. Bölgedeki hareketliliği fark eden ikinci grupla

gelenlerden ikamet amaçlı orada bulunanlar bu hareketliliği ekonomik bir kazanca dönüştürmek için çeşitli girişimlerde bulunduğu görülmektedir. Bu girişimler ise yerli halkta benzer bir etki yaratmış ve onlarda kendi evlerini, arsalarını vs. bu hareketliliğe hizmet edecek şekilde onarmışlar/yenilemişler. Bu aşamada bu girişimlerin sayısı çok fazla olmamakla birlikte köyde bu değişime öncülük eden bir soylulaştırıcının öyküsü bulunmaktadır.

Söz konusu aile; ailecek bu bölgede tatil yaparken kazara köyü keşfediyorlar. Köye gidip biraz gezindikten sonra tekrardan İstanbul'a dönüş yapıyorlar. Bu olaydan birkaç yıl sonra yine aynı köye yakın bir arkadaşlarının gitmesi ile hikâye başlıyor. Şu anda işlettikleri dükkânın satılık olduğunu bu arkadaşlarından öğrendikten sonra hızlıca evi satın alıyorlar. İlk başta amaçlarının burayı sadece yazlık amacı ile kullanmak olduğunu belirtiyorlar. Fakat kendisi de emekli olduktan sonra buraya yerleşiyorlar ve daha sonra burada kendi masraflarını çıkarıp çok cüzi bir gelir elde etmek maksadıyla başlangıçta bir kafe açıyorlar. Hatta 2000'li yılların başında gerçekleşen bu olay esnasında köyde henüz kafe tarzında işletmeler bile yok. Bu hareket köyde yeni bir dalga yaratmış. Kendisinden sonra birkaç kafenin daha açıldığını görünce pandemi ile kafeyi kapatıp sadece dondurma satabileceği bir yere çevirmek istemiş. Yine bu noktada özgün olabilmek adına yörede yetişen otları kullanarak dondurmalarını bu konsept ile hazırlamaya başlamış. Dükkanının adı ise tam olarak böyle bir serüvenin sonucu olarak ortaya çıkıyor. Bu ailenin evi ve iş yeri bir arada bulundukları yerin üst katında yaşarken alt katında ise dondurma satıyorlar. Bu aslında köyün son 20 yılında yaşanan uyum sürecinin en büyük göstergelerinden biri olarak yorumlanabilir. Kendisi bu köydeki dönüşüm hareketinin öncülerinden biri olarak görülüyor. Yerli halk tarafından da "O İstanbullu" olarak söze başlanıp dondurmacıya atıfta bulunularak buradaki dönüşüm süreci anlatılmaya başlanıyor.

Bu olay yerel halk gözünden bir soylulaştırıcının yarattığı etkiyi ifade etmektedir. Fakat aynı zamanda ikinci grupta yer alan ve otel açma girişimlerinde bulunan kişiler ise kendilerinden sonra yani üçüncü aşamada farklı yatırımcıları köye çekme konusunda aslında bir öncü hareket taşıyor. Dolayısıyla üçüncü aşamada Yeşilyurt köyünde hem büyük ölçekli yatırımcı (otel vb.) hem küçük ölçekli yatırım açısından ikinci aşamada köye gelen insanlar hem yerli halkı hem de dışarıdan insanları etkileyerek bir öncü hareket oluşturmuş ve köyde bu yatırımların sayısında artış

yaşanmasına sebep olmuştur. Fakat bu aşamada dikkat edilmesi gereken bir husus ise bu aşamada dışardan gelenlerin amacının hem yaşamak hem de yatırım gibi farklı bir niyetleri olmasıdır. Çünkü köyde bulunan yapıların birçoğu ikinci, üçüncü kez el değiştirmiş yatırım amacı ile tutulan yapılardan oluşmaktadır. Bazı lüks otellerin kapalı olduğu bu noktada dikkat çeken önemli unsurlardandır. Ek olarak bu dönemde yerinden edilme olayı bir önceki aşamada da ifade edildiği gibi göç sebebi ile boş kalan mülklerin satılması ve göçe sebebiyet veren unsurlar neticesinde durumu fırsat bilip satış yapan insanlardan oluşmaktadır. Yani soylulaşmanın sebebiyet verdiği zaruri durumların neticesinde bir yerinden edilme durumunun yaşanmadığı yerli halk tarafından defalarca dile getirilmiştir.

Üçüncü aşamada köye gelen grupların köyde yeni bir düzen yaratma arzusu ise Yeşilyurt köyünde de yaşandığı belirtilmiştir. Özellikle sonradan açılan oteller ve satın alınan evlerin sahiplerinin köydeki yaşam tarzına yönelik yapmaya çalıştıkları müdahaleler ve yok sayma girişimleri bu noktada önem taşımaktadır. İkinci grupta köye gelenlerin artık köyün bir sakini olarak görülmesinin belki de en önemli nedenlerinden birisi de budur. Bu grup içerisinde olanlar da üç ve dördüncü aşamada köye gelenlerin köyün mevcut yapısını bozmaya meyilli olduklarını ifade etmekte ve durumdan rahatsızlıklarını dile getirmektedirler. Bu konu ile ilgili detaylı bilgi gruplar arası uyum başlığı altında ayrıca tartışılacaktır.

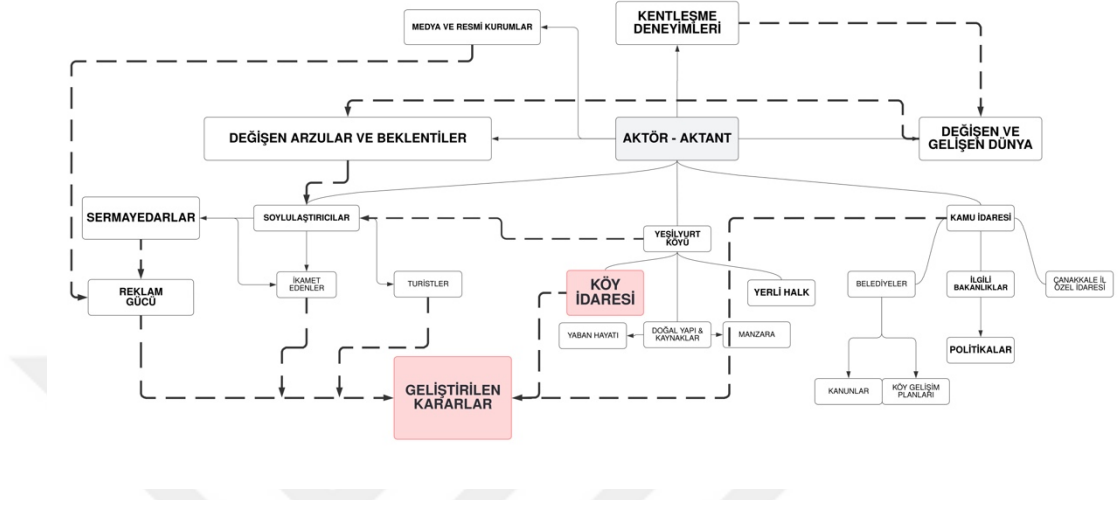
Yine aynı dönemde resmî kurumların ilgisinin bölgeye yönelmesi hususunda köy genelinde çeşitli tarihi yapılara yönelik tescilli yapı uygulaması başlatılmış ve bu durumun yükümlülüklerinin yerli halk tarafından karşılanamaması bu mülklerin devrini hızlandırmıştır.

Phillip L. Clay (1979), dördüncü aşamayı ise çoğunlukla soylulaştırılmış olmasına rağmen orta sınıfın bölgeye gelmeye devam ettiği bir dönem olarak nitelemektedir ancak bu dönemde gelen orta sınıfın genellikle yönetici ve iş insanlarından oluştuğunu belirtmektedir. Üçüncü evrede spekülörlerin elinde tuttuğu mülkler bu dönemde ortaya çıkmaya başladığını ve profesyonel hizmetler ve ticari faaliyet sayısında artış yaşandığına dikkat çekilmiştir. Bu durumun ise yine beraberinde satın alınabilir veya kiralanabilir konut fiyatlarında artış getirdiği ve bu dönemde yerinden edilmelerin artık kiracılarla sınırlı olmayıp ev sahiplerini de etkilediği belirtilmiştir.

Yeşilyurt köyündeki son durum dördüncü aşamayı ne düzeyde yansıtıyor dikkatlice ele almak gerekmektedir. Çünkü referansta bir kentsel yerleşim özelinde belirtilen olayların kırsal mekânda nasıl bir karşılığı var bunu iyi okumak gerekmektedir. Dolayısıyla Yeşilyurt köyünün bugünkü halinde en dikkat çeken unsur dördüncü aşamada ifade edilen ticari yapıların sayısının artışı olarak ifade edilebilir. Çünkü köy tamamen ticari anlamda farklı bir noktaya taşınmış ve dışardan insanların günlük uğrak mekânı haline gelmiş durumda. Yoğun bir ticari faaliyet ve bununla birlikte yüksek konut ve kira fiyatları kendini net bir biçimde belli etmektedir. Öyle ki bu noktada köyün metalaştığını söylemek ise yanlış olmayacaktır. Çünkü ikinci aşamada gelen halkın yaptıklarını gören yerli halk üçüncü aşamada kendisi de bu sürece katılmış ve köyde yaşayanların çoğunluğu – yaklaşık yerli halktan 30 hane var- tamamen köyün doğal ve tarihi güzelliğini ticari faaliyete çevirmiş durumda. Bu noktada yerinden edilme hususu yine köyde bulunmamakla birlikte artık mülkünü satan insan sayısı da bulunmamaktadır. Dolayısıyla kentsel alanda sunulan örnekte belirtilen olgulardan biri olan yerinden edilme durumu kırsal bir mekânda özellikle dördüncü aşamada tamamen ortadan kalkmış gibi gözükmektedir.

Bu kapsamda tüm bu anlatılanlar ve bu anlatılanlara yönelik yapılan ön değerlendirmeler neticesinde Yeşilyurt kırsalında ne tür bir toplumsal ilişkiler ağı bulunduğunu ele almak gerekmektedir. Bunu yaparken Yeşilyurt kırsalında yaşanan soylulaşma sürecini yerli halkın köyden uzaklaşmasına sebebiyet veren itici ve yabancıların köyde yaşamayı istemesine neden olan çekici faktörler üzerinden ele alarak ilerlemek daha uygun olacaktır.

İtici ve çekici faktörler yerli halk ve soylulaştırıcılar perspektifinden farklı şekillerde yorumlanmakta ve bu yorumlama sürecine başka birçok aktör de dahil olmaktadır (Şekil 4.3).

Şekil 4.3 Aktör Haritası.

Saha görüşmeleri kapsamında oluşturulan Aktör-Ağ Haritası (Şekil 4.3) incelendiğinde Yeşilyurt kırsalının bugünkü halini (2024 senesi) almasına neden olan tüm aktörler bu ilişki ağı içerisindeki ağırlıklarına göre bir yer edinmiştir. Bu aktör ağı içerisinde Yeşilyurt köyünün başlıca unsurları olarak gözlenen köyün idari yapısı, yerli halk ve köyün doğal değerleri tüm süreç içerisinde aktif rol alan bir aktör konumunda bulunmuşlardır ancak bunlardan köyün idari yapısı ve yerli halk başlıca öne çıkmaktadır. Köyün idari yapısı ise aslında tüm sürecin şekillenmesinde kilit bir noktada bulunmaktadır. Bu yüzden aktör ağ haritasının geri kalanı bu idari yapı üzerinden okunacaktır.

Yeşilyurt köyünün bugünkü halini almasına neden olan toplumsal ilişki ağı içerisindeki diğer aktörler ise soylulaştırıcılar, değişen arzu ve beklentiler, değişen ve gelişen dünya şartları ve medya-resmî kurumlar ve kamu idaresinin varlığıdır. Tüm bu aktörler doğrudan veya dolaylı olarak sürecin bir noktasında birbirini etkilemiş ve-veya birbirlerinden etkilenmişlerdir. Bu noktada tüm sürecin şekillenmesinde daha ağır bir pozisyonda bulunan aktör “Köyün İdari Yapısı” olmuştur. Bunun nedeni ise açıktır; kamu idari yapısını harekete geçiren failler listesi, değişen ve dönüşen dünya olarak tanımlanan soyut bir kavramı destekleyen ve onu harekete geçiren bir dizi failler

listesi, ülkemizin yaşadığı kentleşme deneyimleri ve onu harekete geçiren bir dizi failler listesi, değişen arzu ve beklentiler gibi soyut bir kavram ve onu harekete geçiren failler listesi ve soylulaştırıcıların Yeşilyurt köyünde var olmasına olanak sağlayan bir dizi başka failler listesi her ne kadar başka bir dizi olaya da sebebiyet veriyor olsa da Yeşilyurt köyünde soylulaşma süreçlerini başlatan olayların başrollerinde bulunmaktadır. Bu aktörler ve fail listeleri bir bütün veya parçalar halinde Yeşilyurt köyünde bir dizi değişimler yaratmaya çalışırken Yeşilyurt köyünde bulunan Köyün İdari Yapısının tüm bu aktör ve failler ağını şekillendirme çabası bu yapının önemini ortaya koymaktadır. Köyün idari yapısının tüm bu ilişki ağını şekillendirme mücadelesi Yeşilyurt kırsalının günümüz halinde var olmasına katkı sağlayan mevcut toplumsal ilişkiler ağının önemli bir parçasıdır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus şudur ki “Köyün İdari Yapısı” güçlü bir konumda olmasına rağmen bu aktör sayesinde bir süreç yaşanmış demek doğru değildir. Toplumsal ilişkiler ağı bir bütündür ve tek bir aktöre atfedilmezdir.

Toplumsal ilişkiler ağı içerisinde ön plana çıkan aktörler aktarıldıktan sonra yukarıda bahsedilen failler listelerini de içinde barındıran toplumsal ilişkiler ağının oluşturulması gerekmektedir. Bu toplumsalı ortaya çıkarma sürecinde kırsal soylulaşma süreçlerinin ortaya çıkmasına sebebiyet veren faktörler çeşitli içerik ve şekillerde yerel halk tarafından yapılan görüşmeler neticesinde elde edilmiş, bu görüşmeler neticesinde yerel halkın ifadeleri araştırmacı tarafından şekillendirilmemiş, yönlendirilmemiş ve ilişki ağları olduğu gibi aktarılmaya çalışılmıştır. Bölümün başında yapılan görüşmelerde elde edilen çıktılar ekonomik, toplumsal, eğitim, tarım ve hayat görüşü gibi farklı kategorilere ayrılması ise Yeşilyurt kırsalında yaşanan soylulaşma süreçlerinin salt sebepleri olarak değil, aktarılan verilen kategorizasyonu amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Çünkü toplumsalı ortaya çıkarabilmek için beslenmemiz gereken belirli ihtilaflar vardır. Bu ihtilaflardan ilki gruplardan ziyade grup oluşumlarını dikkate almaktır. Bu noktada ders çıkarılması gereken ilk belirsizlik kaynağı, toplumsal kümelenmeleri oluşturduğu söylenebilecek uygun hiçbir grup veya bir başlangıç noktası olarak kullanılabilecek faydalı hiçbir bileşen olmamasıdır. Yani toplumsalı ortaya koymaya çalışırken çeşitli sınırlandırmalar ile işe başlamak toplumsalın olduğu gibi ortaya çıkmasını engelleyebilir. Bizim yapmamız gereken aktörlerin hangi noktada ortak

paydada bulunduğu ve/veya bu noktadan ayrılıp başka hangi aktörlerle farklı bir noktada bir araya geldikleri olmalıdır. Ancak bu buluşma noktaları ve bu noktaların ortaya çıkardığı izler bize üzerinde çalıştığımız gerçek toplumsalı ortaya koyabilir. Aksi durumda çalışma başlangıcında grup tanımları yapıp o tanıma uyan aktörleri gruplara dahil ettikten sonra kendimizi kendi kurduğumuz bir ilişki ağının içerisinde buluruz. Bu durum ise arzuladığımız toplumsalın ortaya çıkmasına engel olacaktır (Latour, 2021). Dolayısıyla Yeşilyurt kırsalında toplumsalı oluşturma aşamasında yapılan görüşmelerde belirli ön kabuller ile görüşmeler yönlendirilmemiştir. Bu görüşmeler belirli kalıplara sıkıştırılıp, görüşmelerin gidişatı sınırlandırılmamıştır. Örneğin “x” nedeni ile şu gerçekleşti diyerek çerçeveler arası geçişin önüne geçilmemiştir. Bu durum ise toplumsalın geniş bir alana yayılmasına olanak sağlamış ve ilişki ağını zenginleştirmiştir.

Toplumsalı ortaya çıkarabilmek için beslenmemiz gereken ikinci ihtilaf ise eylemler ile alakalıdır (Latour, 2021). Yukarıda eylemlerin gruplar ile sınırlandırılmaması gerektiğinden bahsedildiği gibi bir eylemin tek bir faili olduğuna inanmamakta toplumsalı ortaya çıkarmaya çalışırken dikkat edilmesi gereken bir husustur. Konuyu Latour şu şekilde örneklendirmektedir:

“...Bir davranış biçimini gerçekleştirmekte asla tek başımıza olmadığımız olgusunu göstermek için sadece birkaç örnek yeterlidir. Örneğin, üniversite diplomanız yüzünden ebeveynlerinize o kadar yabancılaşırsınız ki sonunda kalın kafalılıklarından utanmaya başlarsınız. Eleştirel sosyologları okuduğunuzda bunun, “kültürel sermaye” si olmayan “alt sınıf” ailelerden gelen “yükselen” genç çocuklar neslinin tamamında ortak bir deneyim olduğunu fark edersiniz. İşte bu, hısımlarınıza sizi kimin yabancılaştırdığını, sesinizi, tavırlarınızı, yüzünüzü onlarınkinden bu kadar farklılaştıranın kim olduğunu merak etmeye başladığınız andır...” (Latour, 2021, s. 68).

Dolayısıyla toplumsalı ortaya çıkardığımız bir durumda çalışmanın hiçbir bölümünde kırsal soylulaşma süreçlerine şu durum sebebiyet vermiştir gibi tek bir failden tüm bir eylemi sorumlu tutmak mümkün değildir.

Toplumsalı ortaya çıkarırken faydalandığımız bir diğer belirsizlik kaynağı ise nesnelerinde fail olabileceği ile ilgilidir. Latour (2021) bu ihtilaf ile ilgili olarak nesnelerin daha öncelerde bir rol tanımına sahip olamamasının nedenini aktör ve failer

[illegible]

Teorinin sunduğu olanaklar dahilinde toplumsal ilişkiler ağı yeniden düşünüldüğünde iki ana çıkış noktası etrafında şekillenen bir ilişki ağı ortaya çıkmaktadır (Şekil 4.4). Bunlar yerli halkın göç etmeye başlaması ve kırsal soylulaşma süreçlerinin başlaması durumlarıdır. Yeli halkın göç etmeye başlaması kırın itici faktörleri göz önünde bulundurularak ortaya çıkan bir durumu ifade ederken soylulaşma süreçlerinin başlaması ise kırın itici faktörleri nedeniyle köyden ayrılmak durumunda kalan yerli halkı ve çekici faktörleri nedeniyle de köye yerleşmeye başlayan soylulaştırıcıları ifade etmektedir. Bu iki kümenin kesişiminde yer alan soylulaşma süreçleri Yeşilyurt köyünün ilk kurulma döneminden başlayıp tarihsel süreç içerisinde yaşadığı tüm önemli tarihi kırılmaları içermektedir. Bu kırılmalar içerisinde ise aktörler ve failler listesi saha notları kapsamında çıkarılmaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda yöntemin bize sunduğu olanaklar dahilinde Yeşilyurt kırsalında yaşanan soylulaşma süreçlerinin nasıl oluştuğunu, kimlerin, neyin sürece ne düzeyde bir katkısı olduğu yöntem aracılığıyla elde edilen toplumsal ilişkiler ağı vasıtasıyla anlaşılmaya çalışılmıştır. Toplumsalın oluşturulması çalışmanın temel dayanağını oluşturmakla birlikte diğer araştırma noktalarını destekleme hususunda önem arz etmektedir. Bu bölümde elde edilen veriler ışığında sonraki bölümlerde birey-toplum-mekân hareketleri izlenecek ve sosyal sürdürülebilirlik ve mekânsal bağlılık kavramlarının kırsal yerleşimler açısından ilişkisi soylulaşma perspektifinde ele alınacaktır.

4.3. Sürecin Sosyal Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi

Çalışmanın birinci bölümünde ele alınan toplumsal ilişkiler ağının tespiti ile alakalı bölümün ardından sahanın değerlendirmeye tabi olacağı ikinci bölümde ise sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili konular ele alınacaktır (Şekil 4.5). Bu bağlamda kırsal soylulaşmanın yarattığı etkilerin sosyal sürdürülebilirlik ile olan ilişkisi değerlendirilmeye çalışılacaktır.

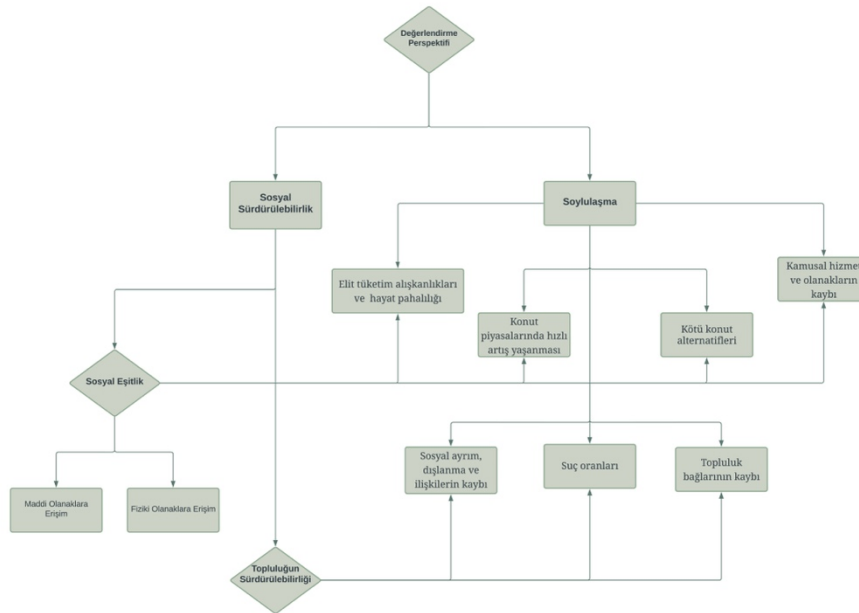
Şekil 4.5 Sosyal Sürdürülebilirlik Kavramları.

Soylulaşmanın yarattığı etkiler bazı çalışmalarda sağlık üzerine yarattığı problemler ile ele alınmaktadır (Cole vd., 2019; Gibbons, 2019; Gibbons & Barton, 2016; Huynh & Maroko, 2014; Izenberg vd., 2018; Sánchez-Ledesma vd., 2020). Bu kapsamda literatürde geliştirilen göstergeler çalışmamızda kırsal soylulaşmanın yaratabileceği etkenler olarak ele alınacak ve sosyal sürdürülebilirlik ile olan ilişkisi bu kapsamda değerlendirilecektir.

Literatür kapsamında soylulaşma ile şehirler arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalardan elde edilen çıktılara göre soylulaşma, şehir ve sağlık üçlemesini bir araya getiren dört ana başlık bulunmaktadır. Bunlar; artan emlak spekülasyonu ve konut maliyetlerinin artması ve buna bağlı olarak yerinden edilmenin gerçekleşmesi,

fiziksel çevrenin dönüşümü, kamusal hizmet ve olanaklarda yaşanan değişimler, sosyokültürel yerinden edilme olarak ifade edilebilmektedir (Anguelovski vd., 2021). Bu üç ana etkiyi ise ekonomik, sosyal-toplumsal ve mekânsal etkiler olarak sınıflandırmak mümkündür. Dolayısıyla bu başlıkların her biri ise sosyal sürdürülebilirlik ve mekânsal bağlılığın değerlendirilmesi noktasında saha verilerini aktarmak için kullanılacaktır.

Çalışmanın ilgili kısmında da detaylı olarak bahsedildiği gibi sosyal sürdürülebilirlik konusu ise sürdürülebilirlik konusu gibi rahatlıkla, sabit göstergeler üzerinden ele alınamamaktadır. Dolayısıyla sosyal sürdürülebilirlik konusunu iyi analiz edebilmek için kentsel sosyal sürdürülebilirliğe katkı sağlayabilen unsurları göz önünde bulundurmanız gerekmektedir (Dempsey vd., 2011). Bu kapsamda ölçülebilen göstergeler üretilmesine olanak sağlayan iki alt başlık ile sosyal sürdürülebilirliğin ölçülebilir olmasını sağlamak mümkün olacaktır (Şekil 4.6). Bu başlıklar ise “sosyal eşitlik” ve “topluluğun sürdürülebilirliği” başlıklarıdır (Bramley & Power, 2009).

Şekil 4.6 Sosyal Sürdürülebilirlik Değerlendirme Şeması.

Sosyal eşitlik başlığının belirli ölçümlere tabi olabilmesi için ise temel ölçüt olarak “erişilebilirlik” kabul edilmiştir. Bu erişilebilirlik durumu ise hem fiziki olanakları (konut, yeşil alan, eğitim tesisleri, kültür ve rekreasyon alanları vb.) hem de

maddi olanakların sunduğu hizmetlere erişilebilirliği ifade etmektedir. Dolayısıyla soylulaşma süreçlerinin yarattığı etkilerin sosyal sürdürülebilirlik başlığı etrafında değerlendirilebilmesi “erişilebilirlik” kavramı üzerinden ele alınacak ve bu erişilebilirlik durumu ise maddi ve fiziki olanaklar üzerinden değerlendirilecektir.

Maddi olanaklar üzerinden süreci ele aldığımızda bireylerin süreç içerisinde ekonomik nedenler ile çeşitli ihtiyaçlarını karşılayıp karşılayamaması durumu ile süreci ele almamız gerekmektedir. Bu bağlamda artan emlak spekülasyonu, konut maliyetlerinin artması ve buna bağlı olarak yerinden edilmenin gerçekleşmesi ile sosyokültürel yerinden edilme olarak ifade edilen konular maddi olanaklara erişim olarak ön plana çıkmaktadır. Konut, yeşil alan, eğitim tesisleri, kültür ve rekreasyon alanları vb. gibi hizmet ve olanaklara fiziki olarak erişebilme ve-veya onları aktif şekilde kullanabilme durumu ise fiziki olanaklara erişim olarak ele alınmaktadır (Anguelovski vd., 2021). Çalışma kapsamında bu başlıkların değerlendirilmesi ise “Sahanın Maddi ve Fiziki Olanaklara Erişim Açısından İncelenmesi” başlığı altında değerlendirilecektir.

Sosyal sürdürülebilirlik başlığının ikinci konusu ise topluluğun sürdürülebilirliğidir. Topluluğun sürdürülebilirliği ise birey-toplum-mekân ilişkisi içerisinde var olan sosyal etkileşim ve sosyal uyum gibi konular ile ilişkisi bulunan sosyal iyi olma durumu ile ilişkilendirilmiştir. Bu sosyal iyi olma durumu ise bireylerin içinde bulundukları toplum ile olan ilişki kalitesini, diğer insanlar ile çeşitli ortak noktalara sahip olabilme durumunu, başka bireylerin karakter ve niteliklerini kabul edebilmesini, toplum için yapılan şeylerin toplum tarafından kabul görmesini, içinde bulundukları toplumda kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri gibi konuları içermektedir (C. Keyes, 2006). Çalışma kapsamında ise kırsal soylulaşmanın topluluğun sürdürülebilirliği üzerine yarattığı etkiler ilgili literatür tarafından sunulan göstergeler ve daha önce belirlenen çeşitli ölçme kriterleri dahilinde “*Sahanın Topluluğun Sürdürülebilirliği Açısından İncelenmesi*” başlığı altında değerlendirilecektir.

4.3.1. Sahanın Maddi ve Fiziki Olanaklara Erişim Açısından İncelenmesi

Bu bölümde Yeşilyurt kırsalında yaşanan değişim ve dönüşüm maddi ve fiziki olanaklara erişim açısından saha verileri ve literatüre dayalı göstergeler dahilinde incelemeye tabi olacaktır.

a. *Sahanın Maddi Olanaklara Erişim Açısından İncelenmesi*

Soylulaşmanın yarattığı etkileri maddi olanaklara erişilebilirlik üzerinden ele aldığımızda süreç genellikle satın alınabilir konut fiyatlarının artması, kira fiyatlarının artması, arsa-arazi spekülasyonları ve yaşam maliyetleri gibi birden fazla başlık üzerinden ele alınmaktadır. Bu başlıklar ise konut ile ilgili olan bölümde genellikle iki alt başlık ile değerlendirilmektedir. Bunlar; artan konut fiyatları ve gelirin kira ile olan orantısızlığı ve kötü konut tercihleridir. Yaşam maliyetleri ile ilgili olan konu ise sosyokültürel yerinden edilme süreçleri ile ilişkilendirilmektedir (Anguelovski vd., 2021). Bu kapsamda gerçekleştirilecek olan çalışma ise maddi olanaklara erişimi bu üç başlık etrafında değerlendirilecektir.

Genel olarak soylulaşma süreçleri ile ortaya çıkan kentsel dönüşüm ve gayrimenkul geliştirme ve spekülasyon hareketleri konut ve kira fiyatlarının artmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla konutların aşırı ticarileştirilmesi ve bu durumun yaşam maliyetlerini artırmasının doğrudan o bölgede yaşayan insanların yerinden edilmesine sebebiyet verdiği yapılan çalışmaların birçoğunda kendini göstermektedir. Bu durum ise doğrudan bir yerinden edilme sürecinin başlangıcı olabilmektedir (Anguelovski vd., 2021; Cole vd., 2019; Gibbons, 2019; Gibbons & Barton, 2016; Huynh & Maroko, 2014; Izenberg vd., 2018).

Gayrimenkul piyasasındaki bu yukarı yönlü hareketlilik ise farklı noktalarda da yaşam maliyetlerini artıran fiyat artışlarına sebebiyet vermektedir. Bu noktada yüksek bakım maliyetleri ve vergiler ön plana çıkmaktadır. Örneğin dönüşüm sürecine maruz kalan bölgedeki evlerin bakımı ve restorasyonu gibi konulardaki maddi gerekliliklerin yükselmesi de ev sahiplerinin bu iyileştirmeleri yaparken zorlanmasına sebep olabilmektedir. Bu konuyu özellikle soylulaşma yaşayan bölgelerde sonradan getirilen koruma kararları ile ilan edilen tescilli yapı olarak belirlenen yapılardaki restorasyon maliyetlerinin karşılanmasında yaşanan problemlerde de görmek mümkündür (Bu

örnek yazar tarafından verilmiştir.) (Anguelovski vd., 2021; Desmond & Gershenson, 2017; Sánchez-Ledesma vd., 2020; Versey, 2018; Versey vd., 2019).

Temel barınma ihtiyacında yaşanan bu ekonomik güçlüklerin ise bireylerin yaşamlarının farklı alanlarından da ödün vermelerine sebebiyet verdiği de ifade edilmektedir. Örneğin yapılan bir çalışma da birçok insanın yüksek kira ödeme veya kaliteli gıdaya erişme konusunda bir seçim yapmak zorunda olduğu ve kaliteli gıdaya erişimin ikinci sırada gelmek zorunda olduğu belirtilmiştir. Böyle bir durum içerisinde insanların ana önceliklerinin temel ihtiyaçlardan biri olan konaklama problemlerine odaklandığı ve diğer tüm ihtiyaçlarını bu ihtiyaç kapsamında ötelediği veya görmezden geldiğini söylemek mümkündür (Anguelovski vd., 2021).

Soylulaşma süreci dahilinde yaşanan bu hayat pahalılığının yalnızca gayrimenkul piyasasındaki artış nedeniyle olduğunu söylemek de mümkün değildir. Yapılan çalışmalarda gözlenen hayat pahalılığının bir diğer nedeni ise sosyokültürel yerinden edilme olarak da tanımlanan tüketim alışkanlıkları ile ilgilidir. Sosyo-kültürel yerinden edilme ile ilgili yapılan çalışmalar birden fazla başlık altında ele alınmaktadır. Bu başlıklardan ilki soylulaşma süreçlerini yaşayan bölgelerde değişim gösteren dışlayıcı elit tüketim alışkanlıkları ile ilgili olmuştur. Bu durum soylulaşma süreçlerini yaşayan bölgedeki yerel halk, turist hareketliliği ve soylulaştırıcılara yönelik olarak oluşan yeni tüketim tercihleri ve bunun paralelinde gelişen alışveriş alanlarını ifade etmektedir. Bu tüketim alışkanlıklarının değişim göstermesi ile mevcut ticari oluşumlar da bu değişen alışkanlıklara karşılık verebilmek için değişmek durumunda kalabilmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmalarda bir bölgede gerçekleşen soylulaşma sürecinin paralelinde o bölgenin yerel halkının taleplerinden ziyade dışarıdan gelen soylulaştırıcıların taleplerinin ön planda tutulduğu ifade edilmiştir. Örneğin yapılan bir çalışmada Montreal, Atlanta, Austin, Cleveland, Washington DC, Boston, Bristol veya Barselona'daki yerel halk, soylulaştırıcılar nedeniyle değişen yerel işletmelerin kapandığını, yerel fiyatların arttığını ve gerekli olanakların yerel halk için uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun ise dışlanan gruplar özelinde bir dışlanma hissine yol açtığı belirtilmiştir (Anguelovski vd., 2021; Gibbons & Barton, 2016; Huynh & Maroko, 2014; Pérez del Pulgar vd., 2020; Sánchez-Ledesma vd., 2020; Versey vd., 2019; Weil, 2019).

Bu kapsamda soylulaşma süreçlerine maruz kalan bir bölgede karşılaşılan ilk etkinin gayrimenkul piyasası ve yaşam maliyetleri ile ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumun yarattığı yerinden edilme durumu ise bireylerin mevcut yaşam koşullarından daha kötü koşullar barındıran alanlara yerleşmelerine sebebiyet verebilmektedir. Bu durum ise ikinci alt başlık olan kötü konut alternatiflerini içermektedir (Anguelovski vd., 2021; Desmond & Gershenson, 2017).

Artan konut fiyatları ve gelirin kira ile olan orantısızlığının yarattığı problemler ise yerinden edilen insanların daha uygun fiyatlı konut arayışlarına girmelerine ve böylece daha kötü bir yaşam koşullarına maruz kalabilmelerine sebebiyet verebilmektedir. Bu durumun ise onlara sunduğu alternatifler çok geniş değildir. Bu insanlar ya daha uygun fiyatlı ama çevresel kirliliklere maruz kalabilecekleri daha kötü standartlı evleri ya da daha uygun fiyatlı ama kent merkezine oldukça uzak konutları veya çevresel kirlilikleri içinde barındıran sanayi bölgelerinin yakınında veya içinde konut alternatiflerini tercih edebilmektedirler. Her üç alternatifinde kendi içerisinde taşıdığı önemli problemler olduğu belirtilmektedir(Anguelovski vd., 2021).

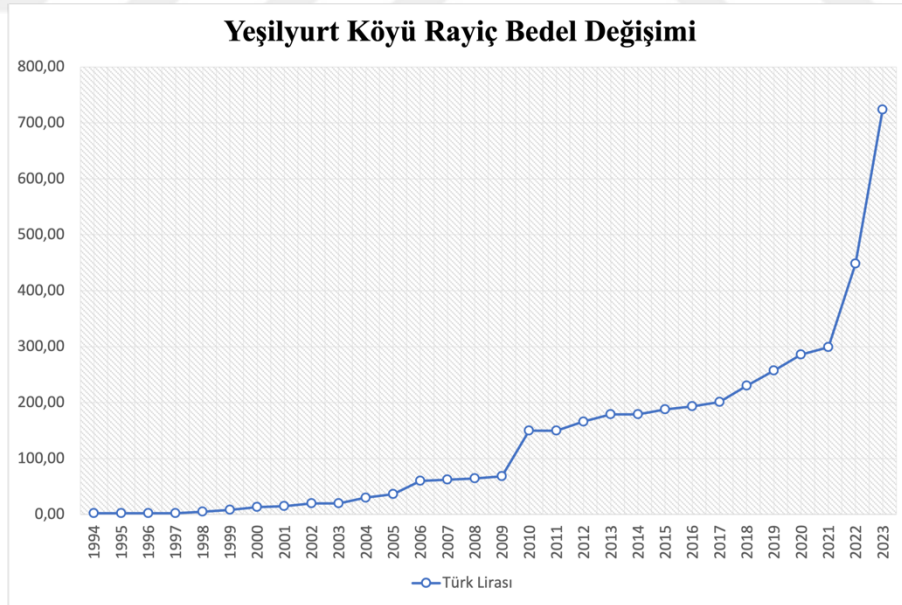
Literatürde bahsedildiği üzere soylulaşma süreçleri yaşayan bir bölgede; gayrimenkul piyasalarında yaşanan yukarı yönlü hareketlilik, bu hareketlilik ile gelişen yaşam maliyetlerinde artış ve insanların yerinden edilerek daha kötü standartlı konutlarda yaşamaya mecbur kalması durumları gözlendiği belirtilmiştir. Bu nedenle  önemli etki göz önünde bulundurularak çalışma sahası değerlendirilecektir.

Yeşilyurt köyünün sosyal eşitlik açısından ele alınması için sahanın maddi ve fiziki olanaklara erişimler açısından değerlendirilmesi gerektiği ilgili kısımlarda belirtilmiştir. Maddi olanaklar açısından ise konut piyasası, hayat pahalılığı ve kötü konut tercihleri üzerinden süreci değerlendirmemiz gerektiğinden bahsedilmiştir. Çalışmanın toplumsal ilişkiler ağının tespit ile ilgili kısmında Yeşilyurt köyünde soylulaşma hareketlerinin 1990'ların başlarında başladığı 2000'lerde ise yoğun şekilde bu süreci srdrdğu belirtilmiştir. Soylulaşma süreçleri ile konut piyasaları arasında doğrudan bir ilişkinin olduğunu ifade eden literatürün ilgili alışmaları (Anguelovski vd., 2021; Cole vd., 2019; Gibbons, 2019; Gibbons & Barton, 2016; Huynh & Maroko, 2014; Izenberg vd., 2018) gibi Yeşilyurt köyünde de soylulaşma deneyimi ile konut piyasası arasında doğrudan bir ilişki olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla bu sürecin sahada bir değişim yaratıp yaratmadığı ile ilgili fikir edinebilmek için Yeşilyurt köyündeki arsa rayiç bedellerinde yaşanan değişimin incelenmesi gerekmektedir. Bu incelemeye tabi olacak yerleşimler sadece Yeşilyurt köyü ile sınırlı kalmayacak, yerli halkın çeşitli nedenlerle sürekli etkileşim içerisinde olduğu Ayvacık Merkez ve Küçükkuyu Merkez yerleşimleri de bu rayiç bedel analizine tabi tutulacaktır.

Yeşilyurt köyünde yapılan saha çalışması kapsamında elde edilen veriler ışığında ortaya çıkarılan toplumsal ilişkiler ağında, Yeşilyurt köyünün soylulaşma sürecine yönelik ilk deneyimi 1990'lı yılların başında gerçekleştiği belirtilmiştir. Bu ilk deneyim ise soylulaşma süreçlerinin ayrıldığı dört evreden birincisini temsil etmektedir.

Bu ilk evrede köye taşınan soylulaştırıcıların eylemleri yerli halk tarafından çok fazla dikkat çekmediği için birinci dönemde belirli bir süre arsa/arazi/konut piyasasında değişiklik olmayacağı belirtilmiştir (Phillip L. Clay, 1979). Bu birinci dönemi Yeşilyurt kırsalında incelediğimizde ise elde edilebilir veriler ışığında hazırlanan 1994 yılı itibariyle 1997 yılı da dahil olmak üzere rayiç bedellerde bir değişiklik olmadığı gözlenmiştir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Yeşilyurt Köyü Rayiç Bedel Değişimi (TL).

(Arsa Değer Sorgu, 2024)

İkinci evre de ise yine aynı sosyal tabakadan insanların bölgeye geldiği ve satın alınabilir arsa/arazileri satın aldıkları ve bu ikinci dönemden itibaren bölgenin tanınırlığı konusunda artış net bir farkındalık yaşanmaya başlandığı belirtilmiştir (Phillip L. Clay, 1979). Bu bağlamda sahaya baktığımızda ise 1998 yılı itibariyle rayiç bedellerde 2006 yılına kadar bir artış yaşandığı ve 2009 yılına kadar ise sabit şekilde devam ettiği gözlenmiştir. 1998 yılında bir önceki yıla göre %150'lik bir artış yaşayarak arazi metre kare fiyatı 5 TL olmuştur. Bu yıldan itibaren ise düzenli bir artış yaşayarak 2009 yılında arazi metre kare fiyatı 68,46 TL olmuştur.

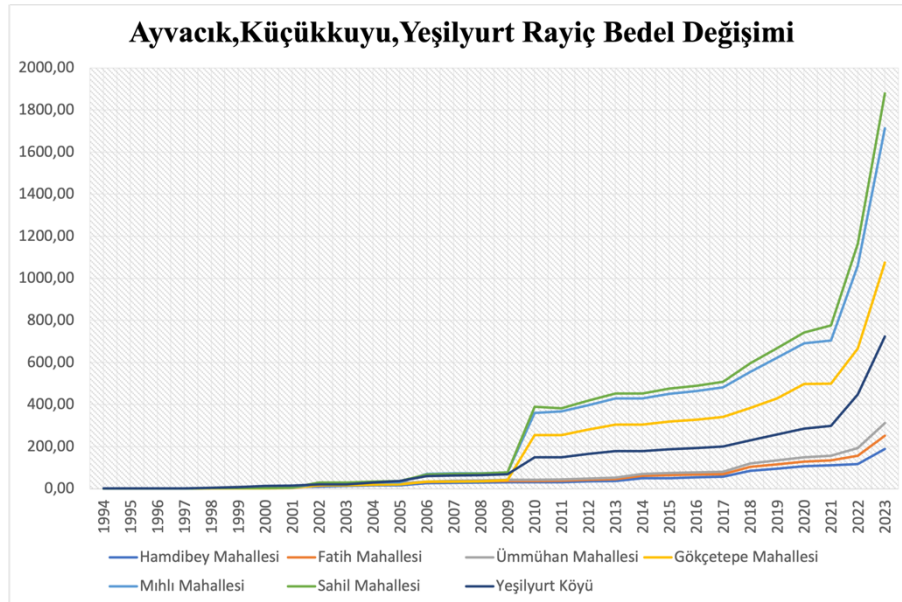
Üçüncü ve dördüncü evrede ise bölge medya ve resmî kurumların ilgisi haline geldiği ve soylulaşma hareketlerinin hızla devam ettiği bir dönemdir (Phillip L. Clay, 1979). Yeşilyurt kırsalında ise süreç benzer şekilde ilerlemiş ve bu bölgeye yönelik ilgi artarak devam etmiştir. Bu bağlamda 2009 yılında %119,11 gibi bir artış yaşayarak 2010 yılında arazi metre kare fiyatları 150 TL olmuştur. Yaşanan yukarı yönlü büyük kırılım ise soylulaştırmanın yoğunluğunu göstermek açısından güçlü bir örnek sunmaktadır. 2009 yılı itibariyle sürekli bir artış eğilimine giren rayiç bedel fiyatları pandemi ile yükselmeye devam etmiştir. Pandeminin başladığı 2020 yılında ise 286,02 TL olan arazi metre kare fiyatları günümüzde 723,36 TL'ye kadar yükselmiştir.

Bu kapsamda 1994 yılı itibariyle değerlendirmeye tabi tutulan Yeşilyurt kırsalındaki rayiç bedel fiyatları yani arazi m² fiyatlarının, soylulaşmanın dört farklı evresinin ilk evresi hariç diğer tüm evrelerinde yukarı yönlü bir artış yaşadığı gözlenmiştir. Bu fiyat artışının ise beraberinde satın alınabilir ve kiralanabilir konut fiyatlarının da artmasına sebep olduğu ortadadır. Bu durum ise soylulaşmanın sebep olduğu etkilerden biri olarak yorumlayabilmek mümkündür fakat civar yerleşimler de meydana gelen değişimler paralelinde bu artışı yorumlamak daha doğru olacaktır.

Yapılan görüşmelerde köyden çeşitli sebepler ile ayrılan yerli halkın ilk tercihinin Ayvacık Merkez veya Küçükkuyu Merkez yerleşimleri olduğu yerli halk tarafından belirtilmiştir. Ayvacık bir ilçe statüsünde olması itibariyle tüm kamu hizmet ve olanakları açısından elverişli bir konumu bulunmaktadır, Küçükkuyu ise Ayvacık İlçesinin bir beldesi olması ve bir turizm bölgesi olması itibariyle Yeşilyurt köyüne kıyasla gelişmiş kamu hizmet ve olanaklarına sahiptir. Bu iki yerleşim yerinde yaşanan rayiç bedel değişiklikleri bu açıdan oldukça önemlidir.

Ayvacık merkez yerleşimine ait üç mahallede de rayiç bedellerde yaşanan ilk önemli artış 1998 yılında yaşanmıştır (Şekil 4.8). Bu artış oranı Hamdibey Mahallesi'nde %1731,4, Fatih Mahallesi'nde %1790,31 ve Ümmühan Mahallesi'nde ise %2332,43 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Bu dönemden sonra ise artış genel olarak devam etmiş fakat Yeşilyurt kırsalında olduğu gibi 2009 ve 2020 sonrasında büyük kırılmalar yaşanmamıştır. Bölgede güncel arazi metre kare fiyatları ise Hamdibey Mahallesi için 189 TL, Fatih Mahallesi için 252,13 TL ve Ümmühan Mahallesi için ise 312,68 TL olmuştur.

Ayvacık İlçesinin bir beldesi olan Küçükkuşu'da ise üç farklı dönemde kırılma yaşanmıştır (Şekil 4.8). Bunlardan ilki diğer yerleşimler de olduğu gibi 1994 yılıdır. Bu dönemde fiyat değişiklik oranı Ayvacık Merkezde olduğu gibi üç mahallede %1000'in üzerinde gerçekleşmiştir. Bir diğer önemli kırılım ise 2002 senesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde ise Gökçetepe Mahallesi %489,5, Mıhlı Mahallesi %447,92, Sahil Mahallesi ise %466,47'lik bir artış yaşayarak rayiç bedeller sırasıyla 16,5 TL, 25,5 TL ve 30 TL olmuştur. Bu bölgenin yaşadığı bir diğer önemli kırılım ise 2010 senesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde ise Gökçetepe Mahallesi %255, Mıhlı Mahallesi %367,38 ve Sahil Mahallesi ise %402,6'lık bir artış yaşamıştır. Bu dönemden sonra ise üç mahalle için artış sürekli olarak devam etmiş ve 2023 itibarıyla rayiç bedeller sırası ile 1075,52 TL, 1712,58 TL ve 1878,64 TL olarak değişmiştir.

(Arsa Değer Sorgu, 2024)

Şekil 4.8 Ayvacık, Küçükkuşu, Yeşilyurt Rayiç Bedel Değişimi (TL).

Bu kapsamda kamu hizmet ve olanakları açısından daha az elverişli bir konumda bulunan Yeşilyurt kırsalında güncel rayiç bedeli 723,36 TL iken Ayvacık Merkezde Yeşilyurt kırsalının neredeyse yarısı kadardır. Küçükkuyu beldesinde ise neredeyse iki katından fazladır. Küçükkuyu beldesinin denize kıyısı olması nedeni ile bir turizm yerleşimi özelliği taşıması bu artışın en büyük nedenlerinden biri olarak yorumlanabilmektedir. Bu noktada Yeşilyurt kırsalı Ayvacık İlçe merkezinin üzerinde bir fiyat artışı yaşarken Küçükkuyu beldesinin ise altında bir artış yaşadığı belirlenmiştir.

Yeşilyurt kırsalının kamu hizmet ve olanakları açısından her iki yerleşiminde gerisinde olmasına rağmen ilçe merkezinin üzerinde turizm bölgesinin ise gerisinde olması Yeşilyurt kırsalında bir değişim sürecinin izlerinin bulunduğunu göstermektedir. Bu değişim sürecinin ise soylulaşma olduğunu destekleyecek farklı çıktılar ise çalışmanın ilerleyen kısımlarında aktarılacaktır.

Bu noktada bu satın alınabilir ve kiralanabilir konut konusunu maddi olanaklara erişilebilirlik perspektifinden ele aldığımız takdirde soylulaşma süreçlerine dahil olmuş bir yerleşim yerindeki arsa/arazi/konut fiyatlarının normal bir yerleşime kıyasla çok daha yüksek hızda artış yaşadığını ve bu durumunda insanların bu olanaklara erişmesine mâni olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu bölümde referans alınan ilgili çalışmalarda (Anguelovski vd., 2021) soylulaşma süreçleri ile gözlemlenen “konut piyasalarında hızlı artış yaşanması” durumunun sahada karşılığının olduğunu söylemek mümkündür fakat Yeşilyurt kırsalında durum bazı noktalarda farklılıklar göstermektedir.

Sosyal sürdürülebilirliğin bir diğer alt başlığı olan maddi olanaklara erişebilme durumu, soylulaşma süreçlerinde ise bu olanaklara erişememe nedeni ile yerinden edilme süreçleri ile ilişkilendirilmektedir. İlgili çalışmada da soylulaşma geçiren bir bölgede konut piyasalarında yaşanan bu yukarı yönlü artışın beraberinde yerinden edilme gibi sonuçlar doğurduğu belirtilmiştir (Anguelovski vd., 2021). Fakat çalışmanın toplumsal ilişkileri ortaya çıkardığı bölümünde yerinden edilme durumuna ilişkin yapılan açıklamada Yeşilyurt kırsalında 1960’lar itibari ile yaşanan göç hareketlerinin 1990’lardan itibaren başlayan soylulaşma hareketleri ile bir ilişkisi olmadığı, bu bölgede göçün ekonomik, politik, sosyal ve toplumsal nedenler ile gerçekleştiği, görüşme yapılan yerel halkın tamamı tarafından ifade edilmiştir.

Bölgede hiçbir ailenin artan konut fiyatları ve bunun paralelinde yaşanan yaşam maliyetlerindeki artış sebebi ile yerinden edilmediği, köyden giden nüfusun tamamının yukarıda ifade edilen gerekçelerden dolayı soylulaşma süreçlerinden önce gerçekleştiği belirtilmiştir. Hatta köyde yaşanan göç durumunun soylulaşma hareketleri ile tersine döndüğü ve köyde artık göç yaşanmadığına dikkat çekilmiştir. Bunun en önemli nedeni olarak ise soylulaşma süreçlerinin beraberinde oluşturduğu yeni ekonomik yapı olarak görülmektedir. Konu hakkında “Görüşmeci 1” şu ifadeleri kullanmaktadır:

“...Bu durum kesinlikle yerli halkın buradan kaçıp gitmesine sebep olmadı. Biz zaten azalmıştık. Fakat onların gelmesi ile biz gitmedik. Aksine onlar geldiği için burada yaşanan göç durdu. Çünkü onların bize faydası var. Dolayısıyla burada kimse ev fiyatları yükseldiği için gitmek zorunda kalmadı...” (Görüşme 1).

Konu hakkında görüş belirten bir diğer yerel halk ise evlere teklif edilen yüksek meblağlar karşısında köyde yaşayan bazı insanların kendi rızaları ile evlerini sattığı ve köyü terk ettiğini belirtmektedir fakat bu durumda da yine bir yerinden edilme durumunun olmadığına altını önemle çizmektedirler.

“...Yakın köylerde insanlar bulunduğu ev para ettiği için satıp başka yere gittiği durumlar var. Bu köyde de bu durum oldu. İnsanların ekonomik sıkıntıları olduğu için yüksek fiyatlara evini satıp gidenler oldu. Fakat bu durum halkın hayattan beklentisi ile alakalı. Fakat burada kimsenin para için yerinden edildiğini görmedim...” (Görüşme 18).

Dolayısıyla bu bölümde referans alınan ilgili çalışmada konut piyasalarında yaşanan artış sonrası gözlemlenen “yerinden edilme” durumunun köyde ikamet eden yerel halk açısından benzer şekilde sahada karşılığının olmadığını söylemek mümkündür ancak bu durumun farklı perspektiflerde yorumlanması gerekmektedir. İlgili ek değerlendirmeler “Sosyal Eşitlik” başlığı altında gerçekleştirilen görüşme çıktıları ile ele alınacaktır.

Arsa/arazi/ konut fiyatlarının yükselmesi ile doğrudan ilişkili bir yerinden edilme durumu olmasa da bölgenin soylulaşma süreçleri nedeniyle bakanlık tarafından koruma altına alınması bazı yerinden edilme durumlarının oluşmasına sebebiyet verdiği Muhtar (Görüşmeci 1) tarafından dile getirilmiştir. Geleneksel dokudaki bazı

evlerin tescilli yapı statüsü ile koruma altına alınmasının ardından bu evlerin bakım maliyetlerinin yerli halk tarafından karşılanamaması bu insanların bu evlerini satarak köyden gitmesine sebebiyet verdiği yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir.

Yaşam maliyetlerinin artışı ile ilgili durum ise soylulaşma literatüründe “elit tüketim alışkanlıkları” kapsamında ele alınmıştır (Anguelovski vd., 2021; Gibbons & Barton, 2016; Huynh & Maroko, 2014; Pérez del Pulgar vd., 2020; Sánchez-Ledesma vd., 2020; Versey vd., 2019; Weil, 2019). Bu durum ise soylulaşmanın yaşandığı yerde bulunan temel gıdalara erişimin sağlandığı dükkân, market vb. yerlerde soylulaştırıcıların talepleri doğrultusunda bir değişim yaşanması durumu ile ilişkilendirilmiştir. Bu sürecin köyün gündelik yaşantısına olan etkisi ise çeşitli alanlarda kendini göstermeye başlamıştır. Önceden köy meydanında gündelik ihtiyaca yönelik ürünler satan bakkal vs. gibi yerler daha yoğunken bu sürecin gelişmesiyle birlikte bu dükkanlar yerini doğal ürünlerin satıldığı yerlere, kafelere, restoranlara vb. dönüştüğü görülmektedir.

Bu konu ile ilgili en net örnek dışarda mühendis olarak çalışan bir gencin buranın ekonomisinin canlanması ile dedesinden kalan eski bir dükkânı restore ederek turistlere yönelik bir dükkân açması gösterilebilir. Konu hakkında kendisi şu ifadeleri kullanmaktadır:

“...Bu köyün turistik bir yer haline gelmesi elbette bizim ürün çeşitliliğimizin değişmesine sebep oldu. Mesela bu dükkânda dedem zamanında bakkaliye ürünleri vardı fakat artık dışardan gelen turistler nedeniyle bu dükkânı onlara yönelik ürünlerin satıldığı bir yere dönüştürdüm ve zeytinyağı, reçel gibi ürünler satmaya başladım...” (Görüşme 18).

Bu durumun ise gündelik ihtiyaçlara erişim konusunda bir probleme sebebiyet vermediği yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Eski dönemlerde de insanlar toplu alışverişler için yakın yerleşimleri tercih ettikleri gibi bugün de aynı şekilde en yakın yerleşim olan Ayvacık ve Küçükkuyu’yu tercih ettikleri belirtilmektedir. Buna ilaveten köye birkaç günde bir gelen pazar arabaları ile de sebze/meyve ihtiyaçlarının ve online siparişler ile de başka türlü köyde bulunmayan ürünlere yönelik ihtiyaçlarının kolaylıkla giderildiği belirtilmektedir. Bu yaşam tarzı yerli halk ve dışarıdan gelen halk içinde aynı şekilde işlemektedir. Dolayısıyla bu bağlamda köyde yaşayan gruplar arasında gündelik ihtiyaçların karşılanması konusunda ne mekânsal

ne fiyat açısından bir ayrım olduğu gözükmemektedir. Öyle ki gündelik yaşamın tüketim odaklı bir hal alması ile yerli halk- turist-soylulaştırıcılar arasında dengesiz bir fiyat politikasının yaşanmasına sebebiyet vermediği de ifade edilmektedir. Çevre yerleşimler ile genel olarak aynı fiyat politikasına sahip olduklarını ve kimsenin fiyat pahalılığı yüzünden bir ürüne erişim sıkıntısı yaşamadığı belirtilmektedir. Konu hakkında “Görüşmeci 1” şu ifadeleri kullanmaktadır:

“...Burada köylü genelde marketlerden alışverişini yapıyor. Küçük kuyuya göre burası biraz daha pahalı turizm olduğu için ama köylü zaten yağını, zeytinini vs. ya kendisi yapıyor ya da komşusundan alıyor. Temel gıdalar ise Küçükkuyu’da alınıyor. Bu açıdan yerli halk ile dışardan gelenler arasında bir sorun yaşanmıyor...” (Görüşmeci 1).

Dolayısıyla ekonomik şartlar açısından Yeşilyurt köyünde doğrudan bir sosyokültürel ayrışmanın yaşanmadığını ve bu kapsamda “elit tüketim alışkanlıkları ve paralelinde geliştiği iddia edilen hayat pahalılığı” konusunun Yeşilyurt köyünde doğrudan bir karşılığının olmadığını söylemek mümkündür. Bu yüzden bu bölümde referans alınan ilgili çalışmada (Anguelovski vd., 2021; Gibbons & Barton, 2016; Huynh & Maroko, 2014; Pérez del Pulgar vd., 2020; Sánchez-Ledesma vd., 2020; Versey vd., 2019; Weil, 2019) gözlemlenen çıktıların sahada karşılığının olmadığını söylemek mümkündür.

Soylulaşmanın yarattığı etkilerden sosyal eşitlik ile ilgili olan bir diğer konu ise kötü konut alternatifleri ile ilgilidir. Bu durum ise yerinden edilen halkın terk ettiği konut standardından daha kötü standartlı konutlarda yaşamak zorunda kalması ile ilgilidir (Anguelovski vd., 2021; Desmond & Gershenson, 2017). Bu durumu saha genelinde değerlendirmek aslında pek kolay olmayacaktır. Çünkü saha genelinde konut fiyatları ve yaşam maliyetlerinde yaşanan artış nedeni ile doğrudan bir yerinden edilme sürecinin yaşanmadığı yerli halkın geneli tarafından ifade edilmiştir. Fakat bu noktada dikkate almamız gereken bir husus vardır. Yeşilyurt köyünden ayrılan insanların ilk tercih olarak Küçükkuyu veya Ayvacığı tercih ettiği yapılan görüşmelerin genelinde ifade edilmiştir. Tercih edilen yerleşim yerlerindeki konut stoklarının durumu hakkında net bir veriye ulaşmak mümkün olmasa da kötü konut tercihleri ile ilgili belirlenen üç kriterin bu alanlarda olup olmadığı ile ilgili bir

değerlendirme yapmak mümkün gözükmemektedir. Bu kriterler ise şunlardır (Anguelovski vd., 2021):

- Uygun fiyatlı ama çevresel kirliliklere maruz kalabilecekleri bir ev
- Uygun fiyatlı ama kent merkezine oldukça uzak bir ev,
- Uygun fiyatlı ama çevresel kirlilikleri içinde barındıran sanayi bölgelerinin yakınında veya içinde olan bir ev,

Bu kriterler dahilinde Yeşilyurt köyünden ayrılan insanların tercih ettiği Ayvacık Merkez ve Küçükkuyu Merkez yerleşimlerinde çevresel kirlilik yaratabilecek bir doğal veya yapay ortam veya sanayi bölgesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte her iki yerleşim merkezinden kent merkezine olan erişim durumu ise Yeşilyurt köyünden daha olanaklı durumdadır.

Bu kapsamda sosyal eşitliğin soylulaşma ile ilişkilendirilen üçüncü alt başlığı olan kötü konut alternatifleri durumu ise bu bölge özelinde değerlendirildiğinde, köyü terk eden insanların mevcut şartlarından daha kötü şartlarda yaşamaya mecbur bırakıldığını söylemek mümkün değildir. Ayrılan insanların genel tercihi olan Ayvacık bir ilçe merkezi ve Küçükkuyu yerleşimi ise bir belde statüsündedir. Dolayısıyla bu iki yerleşim merkezinin ise kamu hizmet ve olanakları açısından Yeşilyurt kırsalından gelişmiş durumda olduğu açıktır. Dolayısıyla bu bölümde referans alınan ilgili çalışmada (Anguelovski vd., 2021; Desmond & Gershenson, 2017) gözlemlenen çıktıların sahada karşılığının olmadığını söylemek mümkündür.

Bu kapsamda kırsal soylulaşmanın yaşandığı Yeşilyurt kırsalında çeşitli nedenler ile köyden ayrılan insanların kendi istekleri dışında doğrudan bir yerinden edilmeye maruz kalmadığı, ayrılanların ise mevcut şartlarından daha kötü standartlar barındıran bir konut tercihi yapmak zorunda kalmadıkları açıktır. Bununla birlikte soylulaşma nedeni ile tüketim alışkanlıklarında bazı değişimlerin yaşandığı fakat bununda temel gıdalara erişim konusunda yerel halk ve soylulaştırıcılar açısından bir problem yaratmadığı, her iki grubunda aynı şekillerde temel gıdaya erişim sağlayabildiği sahada yapılan görüşmelerin neticesinde anlaşılmıştır.

a. Sahanın Fiziki Olanaklara Erişim Açısından İncelenmesi

Fiziki olanaklara erişilebilirlik durumu konut, yeşil alan, eğitim tesisleri, kültür ve rekreasyon alanları, sosyal altyapı alanları, kamu hizmet alanları, gündelik

ihtiyaçları karşılamaya yönelik ticari faaliyetlere yönelik alanlara erişilebilirliği ifade etmektedir (Dempsey vd., 2011). Bu noktada erişilebilir olma durumunu var olan hizmet ve olanakları aktif şekilde kullanabilme durumu veya olması gereken ama olmayan hizmet ve olanakları kullanamama durumu ile ilişkilendirmemiz gerekmektedir.

Bu kapsamda fiziki olanaklara erişilebilirlik durumu ile ilgili ilişkilendirilebilecek örnek çalışma ise soylulaşma süreçlerinde yaşanan “kamusal hizmet ve olanakların kaybı” olarak ifade edilen bir süreçten bahsetmektedir. Bu kamusal hizmet ve olanakların kaybı ise soylulaşmanın sebep olduğu bir diğer önemli husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum soylulaşma süreçlerinin yaşandığı yerlerde kamu hizmet ve olanaklarının ticarileştirilmesi ve-veya kısıtlanması durumu ile ilgilidir. Soylulaştırıcıların yaşamaya başladığı yerde kendi yaşam tarzlarına uygun şekilde hizmet ve olanakları şekillendirecek gücünün bulunması bu konudaki en önemli detaydır. Bu değiştirme arzusu ile soylulaştırıcılar yaşadıkları yerde örneğin okul ve spor salonu gibi temel hizmetlerin ticarileşmesine sebep olabilmektedir. Aynı zamanda yaşadıkları yerde bulunan yeşil alanları ise yine kendi talepleri doğrultusunda şekillendirme arzuları yerel halkın bu alanlardan uzaklaşmasına sebebiyet verebilmektedir. Çünkü bu gruplar gittikleri yerde kendi kurallarını ve uygulamalarını dayatma konusunda oldukça ısrarcı davranabilmektedirler. Aynı şekilde sağlık hizmetleri üzerinde de kendi taleplerine yönelik bu hizmetlerin ticarileşmesine yönelik adımlar da atılabilmektedir. Bu durum ise yeterli maddi gücü olmayan insanların yaşadıkları yerdeki hizmetlerden faydalanamamasına sebebiyet vermektedir. Bu durumda ise bu hizmetlerden faydalanamayan kişiiler farklı noktalardaki sağlık hizmetlerini kullanmak için o bölgelere gidip gelmek mecburiyetinde kalmakta ve o bölgelerde fazladan bir yoğunluk oluşmasına sebebiyet verebilmektedirler (Anguelovski vd., 2021).

Özetle soylulaşma süreçleri yaşanan bir bölgede soylulaştırıcıların arzu ve talepleri doğrultusunda o bölgede bulunan kamusal hizmet ve olanakların ticarileşmesi, kullanım standartlarının farklılaştırılması ve soylulaştırıcılar ve turistlerin bu ortak mekanları yoğun kullanımı gibi nedenlerden dolayı yerel halkın artık bu alanları aktif şekilde kullanamama durumu fiziki olanaklara erişilebilirlik

durumunu ifade edebilmektedir. Bu kapsamda çalışma sahasının fiziki olanaklara erişilebilirlik durumu ise bu göstergeler üzerinden değerlendirilecektir.

Yeşilyurt kırsalında bulunan fiziki hizmet ve olanaklar yol, köy meydanı, köy kahvesi, ticari alanlar (bakkal, kafeler vs.) ve dini tesis alanıdır. Bu alanlara fiziki erişilebilirlik noktasında bir engel bulunmamaktadır. Çünkü bu alanlara köyün her noktasından yürüme mesafesi ile erişim sağlamak mümkündür. Alanda sağlık ve eğitim tesis alanı bulunmamaktadır. 2000’den önce bir okul bulunmasına rağmen daha sonra taşınmalı eğitime geçilmesi gerekçesi ile bu okul kapatılmış durumdadır. Mevcut durumda ise zaten okula gidecek çağda çocuk bulunmadığı yerli halk tarafından ifade edilmiştir. Sağlık tesis ihtiyacı ise Ayvacık Merkez ve Küçükkuyu Merkez yerleşimlerinde bulunan sağlık tesisleri ile giderilirken aynı zamanda ayda bir gelen aile hekimi ile de bazı ihtiyaçların karşılanabildiği belirtilmiştir.

Mevcut hizmet ve olanakların ise zaman içerisinde değişim gösterdiği fakat bu değişimin soylulaştırıcıların etkisi ile gerçekleşmediği belirtilmiştir. Aynı zamanda bu alanların kullanımı açısından yerli halk ve soylulaştırıcılar arasında bir ayrım bulunmadığı, herkesin bu alanları rahatlıkla kullanabildikleri ifade edilmiştir. Konu hakkında şu ifadeler kullanılmıştır:

“...Bu alanların kullanımı konusunda da bir sorun yaşamıyoruz. Herkes ortak alanları rahatlıkla kullanabiliyor. Hatta mesela burada yaşayanlar birbirlerini destekliyor. Köylüye buradaki fiyatlar dışarıya göre daha ucuz yapıyoruz. Mesela dışarıya 40 lira ise köylüye 20 lira. Herkes birbirine böyle kolaylıklar sağlıyor...” (Görüşme 1).

Bu fiziki olanakların varlığı ve kullanılabilirliğinin soylulaşma süreçlerinin başlaması ile değişip değişmediği ile ilgili ve bu durumun bir yerinden edilmeye sebebiyet verip vermediği ile ilgili konu hakkında yerli halk tarafından şu şekilde yorum yapılmıştır:

“...Yani hizmetlere erişim açısından düşünsek bile bizim buradan okul, hastane için bir yere gitmemiz bir saat sürüyor. Fakat büyükşehirlerde de çocuğun okula gitmesi veya birisinin hastaneye gitmesi o kadar süreyi buluyor. Yani bunlar bile gitmek için yeterli sebepler değil. Ama illaki eski dönemlerde bu yüzden de gidenler olmuştur...” (Görüşme 18).

Soylulaştırıcıların yani yerel halkın tabiri ile dışardan gelenlerin köyde alınan kararlar üzerinde bir etkisi olup olmadığı konusu ise kamusal hizmet ve olanakların kullanılabilirliği üzerinde oldukça önemli bir konudur. Köy üzerinde karar alma mekanizmaları incelendiğinde bazı kararların il özel idare bazı kararların ise muhtarlık tarafından alındığı anlaşılmıştır. Muhtarlık tarafından alınan kararlar da ise katılımcı bir yaklaşım benimsenerek köyde ikamet eden, yatırım yapan tüm grupların sürece dahil edildiği ve karar alma mekanizmasına dahil edilmeye çalışıldığı belirtilmiştir. Köyde gerçekleştirilecek işler için bütçe toplanırken de ikamet edenler ve sermayedarların katkılarının önemli olduğunun altı çizilmektedir. Konu hakkında şu ifadeler kullanılmıştır:

“...Burada bazı kararlar il özel idare tarafından alınıyor ancak genellikle kararlar muhtarlık tarafından alınıyor. Bu yüzden biz alacağımız kararlarda köyde ikamet eden herkesin fikrini alıyoruz. Ortak bir masada karar alıyoruz. Kararları birilerinin baskılaması veya azınlıkların talepleri ile şekillenmesi mümkün değil. Herkes fikrini belirtir ve ortak bir noktada uzlaşmaya çalışırız...” (Görüşme 1).

Aktarılan veriler ışığında Yeşilyurt kırsalında fiziki olanakların varlığı ve bu alanlara erişim açısından soylulaşma süreçleri nedeniyle yaşanmış bir değişiminden söz etmek mümkün değildir. Aynı şekilde soylulaştırıcıların köyde bulunan fiziki olanaklar üzerinde kendi arzu ve talepleri doğrultusunda bir hak sahipliği iddia etme girişimleri de bulunmamaktadır. Fakat bu durumun bu şekilde devam edeceği konusunda bir kesinlik bulunmamaktadır. Mevcut köy muhtarının bu süreci her iki grup özelinde de bir denge politikası yürüttüğü belirtilmiştir. Bu durumun bozulmasına sebebiyet verecek bir değişim bu söylemleri tam tersine çevirebilme ihtimalini taşımaktadır. Bu konu hakkında “Görüşmeci 1” (Muhtar) şu ifadeleri kullanmıştır:

“...Fakat şöyle bir şey var yönetim hala bizim elimizde. Onların eline geçmedi. Onların eline geçerse ne olur bilemeyiz. şu an ben, turizm işinden geldiğim için köylü ile İstanbullu arasında bir köprü oldum ki kimse kimsenin hakkına zarar vermesin. Kimse birbirini ezemedi. Biz bu şekilde yaşadık ve köylüde bunun kazancını gördü...” (Görüşme 1).

Yerli halk açısından baktığımız zaman izlenen bu denge politikasının ise bazı yerli halk tarafından sonsuza dek srmeyeceğine yönelik de görüşler bulunmaktadır. Genel olarak şu an muhtarlığın ve doğal olarak yönetimin kendilerinde olduğunu ve

dışardan gelenlerin kendilerine yönelik dışlayıcı tutumlar benimseyemediklerini ifade edilmektedir. Aksi bir durumda köyde şu an bulunan ortamın değişebilme ihtimalinin de bulunduğu bahsedilmektedir. Bununla alakalı görüşler ise şu şekildedir:

“...Şu an muhtar benim arkadaşım. Burada seyyar tezgâhta ürün satabiliyorum. Buna izin veriyor çünkü biz çocukluk arkadaşız. Ama yarın öbür gün muhtarlık onların eline geçerse bizi burada bırakacaklarını mı sanıyorsunuz? Benim burada seyyar tezgâhta ürün satmama izin vermeyecekler. Kovacaklar bizi buradan...” (Görüşme 20).

Bu kapsamda süreci farklı bir açıdan ele aldığımızda ise yerli halkın kendisini güvende hissetmediğine dair bir izlenim edinmek de mümkün gözükmektedir. Her ne kadar mevcut şartlar altında yerli halk ve soylulaştırıcılar arasında fiziki olanakların kullanımı açısından sorun olmasa da ilerde sorun yaşanacağına dair yerli halk tarafından edinilmiş bazı öngörüler bulunmaktadır. Dolayısıyla soylulaşma süreçleri yaşayan bir bölgede soylulaştırıcıların gittikleri yerde kendi otoritelerini sağlama arzularının bulunduğu söylemek mümkündür fakat bu noktada soylulaştırıcılar denildiği zaman hem burada daimî ikamet eden kişiler hem de sermaye grupları ifade edilmektedir. Çünkü Yeşilyurt kırsalında ikamet eden soylulaştırıcılar haricinde de çeşitli sermaye grupları bulunmaktadır. Soylulaştırıcılar içerisinde bulunan bu iki grubun hangisinin toplum üzerinde böyle bir izlenim yarattığı konusu ise ayrıca araştırılması gereken bir husustur. Çünkü ikamet eden soylulaştırıcıların yerli halk ile aynı çizgide bulunup bulunmadığı da bu süreç özelinde oldukça önem taşımaktadır.

Özetle sosyal sürdürülebilirliğin fiziki olanaklara erişilebilirliği konusu, saha özelinde değerlendirildiğinde, fiziki olanakların varlığının soylulaşma süreçleri ile bir değişim yaşamadığı, var olan olanakların kullanım durumunda ise yine bir değişiklik bulunmadığı, her iki grubunda bu olanakları rahatlıkla kullanabildiği gözlenmiştir. Soylulaştırıcıların köyde alınan kararlar üzerinde baskın olmadığı, katılımcı bir süreç dahilinde herkesin karar alma süreçlerine ortak bir şekilde katıldığı fakat bu katılımcı ve eşitlikçi yaşanan bu sürecin köy yönetiminin “soylulaştırıcılara” geçtiği takdirde nasıl değişeceği konusunda yerli halk tarafından endişe duyulmaktadır. Dolayısıyla bu bölümde referans alınan ilgili çalışmada gözlemlenen çıktıların doğrudan sahada bir karşılığının olmadığını fakat ilerleyen dönemler için benzer çıktıların görülebileceğini söylemek mümkündür.

Bu kapsamda sosyal eşitlik ile ilişkilendirilen bu durumların ise yerli halkın hiçbirisinde Yeşilyurt kırsalına duydukları aidiyet duygusuna yönelik bir olumsuz etki yaratmadığı, bu durumların hiçbirinin bu insanların bu köyü terk etmesi için geçerli bir sebep olmadığı yapılan görüşmelerin tamamında farklı içerik ve şekillerde aktarılmıştır. Sahadan elde edilen sözlü ifadelerin yanı sıra sahada sosyal eşitlik ve mekânsal bağlılık üzerine de bir anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışma ankete katılacak yerli halkın sayısının az olması nedeni ile istatistiki açıdan güçlü bir kaynak oluşturmaya da yerel halkın bu konu hakkındaki fikirlerini yorumlama açısından katkı sunabilmektedir.

4.3.1.1. Sosyal Eşitlik Sürecinin Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler Aracılığıyla Değerlendirilmesi

Çalışmanın ilgili kısmında sosyal eşitlik ile ilgili yapılan değerlendirmelerde sosyal eşitlik konusu maddi olanaklara erişim ve fiziki olanaklara erişim olarak iki farklı başlık altında ele alınmıştır. Bu iki başlıktan birincisi olan maddi olanaklara erişim durumu ile ilgili önce çıkan husus soylulaşma süreçlerinin gerçekleştiği bir yerleşimde satın alınabilir ve kiralanabilir konut fiyatlarında yaşanan artış, yaşam maliyetlerinde yaşanan artış ile temel gıdalara erişimde yaşanan problemler ve nihayetinde gerçekleşen yerinden edilme ile kötü konut tercihleri konularıdır. Bu ilgili durumların hepsi Yeşilyurt kırsalında detaylı olarak ele alınmış ve ilk değerlendirmeler ilgili kısımda gerçekleştirilmiştir.

İlk bölümde gerçekleştirilen değerlendirmeler de Yeşilyurt kırsalında soylulaşma süreçleri ile gerçekleştiği iddia edilen satın alınabilir ve kiralanabilir konut fiyatlarında artış yaşandığı durumu Ayvacık, Küçükkuyu ve Yeşilyurt özelindeki rayiç bedeller üzerinden incelenmiş ve Yeşilyurt kırsalında ilgili dönemden itibaren net bir fiyat artışı yaşandığı gözlemlenmiştir. Fakat satın alınabilir ve kiralanabilir konutlarda yaşanan bu fiyat artışının Yeşilyurt kırsalında yaşayan kimsenin doğrudan bir yerinden edilmesine sebebiyet vermediği yapılan aktör-grup görüşmelerinin tamamında dile getirilmiştir. Konu ile ilgili 20 katılımcıyla gerçekleştirilen yapılandırılmış görüşmelerde ise şu cevaplar aktarılmıştır:

- “Yaşadığınız yerde uygun fiyatlı satılık konut bulmak kolaydır.” önermesine **20 katılımcı olumsuz görüş** belirtmiştir.

- “Yaşadığınız yerde uygun fiyatlı kiralık konut bulmak kolaydır.” önermesine ise 2 katılımcı olumlu görüş bildirirken **16 katılımcı olumsuz görüş** bildirmiş ve 2 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.
- “Bulunduğunuz yerde temel ürünlerin fiyatları uygundur.” önermesine 7 katılımcı olumlu görüş bildirirken **11 katılımcı olumsuz görüş** bildirmiş ve 2 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Bu durumda Yeşilyurt kırsalında satılık veya kiralık uygun fiyatlı konut bulmanın mümkün olmadığı, kırsal soylulaşmanın bir sonucu olarak konut piyasalarında emsallerine oranla yüksek bir artış hızı yaşandığı ve bunlara ek olarak ise bu süreçlere eşlik eden hayat pahalılığı durumunun yerli halk tarafından da gözlemlendiği yapılandırılmış görüşmelerden anlaşılmaktadır. Bu konuyu “yerinden edilme” süreçleri ile de ele almak gerekmektedir. Bir önceki bölümde gayrimenkul fiyatlarında bir artış yaşandığı ancak Yeşilyurt köyünden ayrılan halkın doğrudan bu fiyatlar nedeniyle köyü terk etmediği ve beraberinde bir yerinden edilmenin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Aslında bu durum “yerinden edilme” kavramının nasıl ve kimler tarafından okunduğu ile ilgili bir süreçtir. Yani gayrimenkul fiyatlarında yaşanan artışlar vs. o dönemde orada yaşayan yerli halkın doğrudan orayı terk etmesine neden olmamış olabilir ki bu kuvvetle muhtemeldir çünkü mülk sahibi olan kişi sayısı fazladır. Bu nedenle gayrimenkul fiyatlarının satılık veya kiralık olarak bir artış yaşaması orada yaşayan insanlar için bir sorun yaratmamış olabilir ve bu yüzden görüşme yapılan yerel halk konut piyasalarında yaşanan artışın onların köyden gitmesine sebep olmadığı ifade etmektedirler. Ancak yarı yapılandırılmış görüşmelerde büyük çoğunluk artık Yeşilyurt kırsalında yeni bir ev almanın veya kiralamanın mümkün olmadığından bahsetmiştir. Bu durum aslında dolaylı olarak bir yerinden edilme göstergesi olabilir. Yerli halkın bu fiyatlar neticesinde köyde ikamet sayılarını artıramayacak olması ve beraberinde çevre yerleşimlerde yeni evlere taşınacak olması aslında bir yerinden edilme göstergesidir. Dolayısıyla bu durumu iki farklı perspektif ile ele almak gerekmektedir. İlk olarak sürecin başladığı dönemlerde ikamet eden yerli halk açısından ikinci olarak ise günümüzde orada yaşayan yerli halkın ailesinin varlığını sürdürülebilmesi açısından ele alınması gerekmektedir.

Fiziki olanaklara erişim konusu ise soylulaştırma süreçleri ile bir yerleşim yerindeki hizmet ve olanakların soylulaştırma süreçlerinin etkisiyle soylulaştırıcıların talepleri doğrultusunda şekillenmesi ve bunun neticesinde ise yerli halkın belirtilen hizmet ve olanakları eskisi gibi kullanamaması veya kullanmayı tercih etmemesi durumu ile ilişkilendirilmiştir. Konu ile ilgili yapılan aktör-grup görüşmelerinde mevcut durum dahilinde kamu hizmet ve olanakların kullanımı konusunda soylulaştırıcılardan kaynaklanan bir problem yaşanmadığı fakat mevcut köy idaresinin yerli halkın elinde olmasının bu konuda önemli bir faktör olduğu idarenin soylulaştırıcıların elinde olması durumunda bu durumun tamamen farklı olma ihtimalinin bulunduğu belirtilmiştir. Konu ile geliştirilen beş önermeye ise yerli halkın cevabı şu şekilde olmuştur;

- “Temel ürünleri vs. alabileceğimiz dükkanlara erişimim kolaydır.” önermesine **13 katılımcı olumlu görüş** bildirirken, 5 katılımcı olumsuz görüş bildirmiş ve 2 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.
- “Bulduğum yerde kendimi güvende hissediyorum.” önermesine ise **19 katılımcı olumlu görüş** bildirirken 1 katılımcı ise olumsuz görüş bildirmiştir.
- “Burada herkes ile eşit kamu hizmetleri aldığımı düşünüyorum.” önermesine ise **11 katılımcı olumlu görüş** belirtirken 9 katılımcı ise olumsuz görüş belirtmiştir.
- “Eğitim ve sağlık gibi hizmetlere kolaylıkla erişim sağlayabiliyorum.” Önermesine ise **9 katılımcı olumlu görüş** belirtirken 8 katılımcı olumsuz görüş belirtmiş ve 3 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.
- “Kamusal alanları rahatlıkla kullanabiliyorum” önermesine ise **19 katılımcı olumlu görüş** belirtirken 1 katılımcı ise kararsız olduğunu belirtilmiştir.

Bu kapsamda fiziki olanaklara erişilebilirlik durumunda ise aktör-grup görüşmelerinde beyan edilen ifadeleri destekler nitelikte bir sonuç olduğu anlaşılmaktadır. Yani kırsal soylulaştırma süreçlerinin yaşandığı bir yerleşim olan Yeşilyurt kırsalında çalışmada fiziki olanaklara erişim olarak bahsedilen literatürde ise sosyal ayırım, dışlanma ve ilişkilerin kaybı, kamu hizmet ve olanaklarının kaybı ve suç ve güvenlik başlıkları olarak ele alınan yerel ticari hizmetlerin kaybı, temel gıdaya erişimde problem yaşanması, kamusal alanların soylulaştırıcı ve turistler tarafından

yoğun kullanımı nedeniyle bu alanların yerli halk tarafından kullanamaması, kamusal alanlardaki yoğunluk nedeniyle olası güvenlik problemlerinin yaşanması, eğitim ve sağlık hizmetlerinin soylulaştırıcılar tarafından bir değişime maruz bırakılması ve bu sebeple yerli halkın bu alanları artık kullanamaması gibi soylulaşmanın yarattığı etkilerin Yeşilyurt kırsalında şiddetli biçimde görülmediği yapılan yapılandırılmış görüşmelerde de beyan edilen olumlu geri dönüşler ile ifade edilmiştir.

Bu kapsamda maddi olanaklara erişim ile ilgili olumsuz geri dönüşler, fiziki olanaklara erişim açısından ise olumlu geri dönüşler bildirilen “Sosyal Eşitlik” başlığı ile ilgili olarak ise genel izlenim ise 20 katılımcının her önermeye verdiği cevap olumlu, olumsuz ve kararsız olarak detaylandırıldığında ise toplam olarak 160 cevap verilmiştir. Bu durumda genel durum ise **80 olumlu geri dönüş**, 70 olumsuz geri dönüş ve 10 kararsız geri dönüş olarak hesaplanmıştır.

Bu ifade edilen görüşlerin ise son on yılda ne düzeyde değişip değişmediği ile alakalı ise;

- “Evet, daha olumlu yönde bir gelişme oldu.” cevabını 5 katılımcı,
- “Evet, daha olumsuz yönde bir gelişme oldu.” cevabını 7 katılımcı,
- “Hayır, bir değişiklik olmadı.” cevabını ise 8 katılımcı vermiştir.

Tüm bu veriler ışığında Yeşilyurt kırsalında yaşanan kırsal soylulaşma süreçlerinin yarattığı etkiler Sosyal Sürdürülebilirlik ile ilişkili olan “Sosyal Eşitlik” kavramı kapsamında incelendiğinde; maddi olanaklar açısından erişim konusunda gerek aktör-grup görüşmeleri gerekse yapılandırılmış görüşmelerde yerli halka sunulan önermelerde konut piyasalarında yaşanan fiyat artışları, yaşam maliyetlerinde artış gibi konularda literatürde ifade edildiği gibi bir değişim yaşanmış ve buda hem sahada izlenmiş hem de yerli halk tarafından ifade edilmiştir. Fiziki olanaklara erişim açısından ise hem aktör-grup görüşmelerinde hem de yapılandırılmış görüşmelerde sunulan önermelere verilen cevaplar ile fiziki olanaklara erişim açısından literatürde ifade edildiği gibi soylulaşmanın yarattığı güçlü etkilere rastlanmamıştır. “Sosyal Eşitlik” kavramına genel olarak baktığımızda ise sahaya yönelik olumlu geri dönüşler bildirilmiş ve başta yerinden edilme olmak üzere insanların Yeşilyurt kırsalı ile olan ilişkilerinin kopmasına sebebiyet verecek herhangi bir etkinin olmadığı gözlenmiştir.

4.3.2. Sahanın Topluluğun Sürdürülebilirliği Açısından İncelenmesi

Sosyal sürdürülebilirliğin ikinci alt başlığı olan topluluğun sürdürülebilirliği konusu toplumun kendisini belirli bir seviyede çeşitli durumlar dahilinde sürdürebilme yeteneği olarak ifade edilmektedir (Dempsey, 2008). Bu durumlar ise toplulukta sosyal etkileşim, kolektif gruplara katılım, istikrar, mekânsal bağlılık ve güvenlik gibi durumları içermektedir (Dempsey vd., 2011). Çalışmanın literatür ile ilgili kısmında durumlar ile ilgili detaylı bilgi sunulmasına karşılık değerlendirmeden önce saha ile ilişkilerin kurulabilmesi adına konu hakkında kısa bilgi seli yapılması gerekmektedir.

Toplulukta sosyal etkileşim konusu ile toplumların bulundukları yerdeki sosyal etkileşimler aracılığı ile bir arada bulunduklarını ve bu etkileşimlerin olmadığı yerde topluluk duygusu ve mekânsal aidiyetin bulunmayacağını ifade edilmektedir. (Dempsey, 2006; Hirschfield & Bowers, 1997).

Toplulukta kolektif gruplara ve ağlara katılma durumu ise yerel ve toplumsal etkinliklere katılım ile ilgilidir (Forrest & Kearns, 2001). İlgili çalışmada bu etkinlikler istenmeyen bir olaya karşı protesto gibi toplumsal bir hareket ile örneklendirilmektedir (Dempsey, 2008).

Topluluk istikrarı konusu ise insanların bir yerde ikamet etme süreleri ile ilgili bir durum olarak ifade edilmiştir. Bu noktada ise bağlılık duygusunu, sosyal ağ ve etkileşimleri etkilediği ifade edilen düşük ve yüksek yerleşim hareketliliği ön plana çıkmaktadır (Kearns & Forrest, 2000; Wilson & Taub, 2006).

Güvenlik konusu ise güvenilir bir yerde yaşayan insanların bulundukları yerde sosyal etkileşimlere katılmasının daha mümkün olduğu durumu ile ilgilidir. Bu tür güvenlik kaygısının yaşanmadığı ortamlarda ise insanların birbirine yönelik sosyal etkileşimleri artmakta ve bu durumunda topluluk duygusunun gelişimine katkı sağladığı belirtilmektedir (Dempsey vd., 2011). Bu kapsamda çalışma sahası ise insanların kamusal alanları güvenilir bir şekilde kullanabilme ve sosyalleşme durumlarını göz önünde bulundurarak değerlendirilecektir.

Topluluğun sürdürülebilirliği ile ilgili geliştirilen bu durumları destekleyebilecek bazı çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmalarda ise soylulaşma

süreçlerinde topluluğun sürdürülebilirliğini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilecek toplumsal ayrımcılık ve dışlanma, sosyokültürel yerinden edilme ve fiziki olarak yerinden edilme gibi çeşitli unsurlardan bahsedilmiştir (Anguelovski vd., 2021);

Toplumsal ayrımcılık ve dışlanma konusu, genellikle kamusal alanların kullanımı üzerinden ele alınmıştır. Soylulaşma süreçlerine maruz kalan bölgelerdeki kamusal alanların soylulaştırıcılar ve-veya turistler tarafından yoğun kullanılması nedeniyle yerel halkın sokakları ve meydanları kullanmakta eskisi kadar keyif almadıkları ve sürekli yaşanan hareketlilikten ötürü ne gündüz ne gece rahatlıkla dinlenemediklerini ifade etmişlerdir. Aynı şekilde ailelerin ise yaşanan bu insan akını nedeniyle kamusal alanları çocukları ile rahatlıkla kullanamadıkları belirtilmiştir. Bu durumun ise yerel halkın kendilerini yerinden edilmiş gibi hissettirdiği belirtilmiştir.

Topluluk bağları, sosyal uyum ve çoklu travmalar ile ilgili durum ise sosyokültürel yerinden edilmenin geride bıraktığı kültürel kayıplar ve silinmeler ile ilişkilendirilmiştir. Soylulaşma sürecinde yaşanan yoğun insan hareketliliğinin topluluk bağlarını güçlü bir şekilde istikrarsızlaştırdığı ve bu durumunun ise sakinler üzerindeki aidiyet duygusu üzerinde olumsuz bir etki yaptığı ifade edilmiştir.

Fiziksek olarak yerinden edilme konusu ise bir toplumda fiziksel olarak yerinden edilme hissi yaşayan insanların yaşamının geri kalanında da “her şeylerini potansiyel olarak kaybedeceklerini hissetmeye” yönelik ağır bir görüş hâkim olduğu belirtilmiştir. Bu dışlanma duygusunun ise aidiyet duygusunu ve sosyal uyumu sürdürülebilirlik yeteneklerini olumsuz etkilediği ve böylece topluluk ağlarının azaldığı ve bu durumun ise sosyal kopukluğa ve geleceğe duyulan güven duygusunda önemli bir azalmaya sebep olduğu ifade edilmiştir.

Güvenlik konusu ise finansal istikrarsızlık, yenileme veya dönüşüm alanlarında yaşanan eşitsizlikler, uygun fiyatlı konut bulamama, yerinden edilmeler gibi problemler nedeniyle kişilerin davranışlarının daha istikrarsız ve suç işlemeye daha meyilli olmaları konusuna değinmektedir.

Bu kapsamda Yeşilyurt kırsalı “Topluluğun Sürdürülebilirliği” açısından şu şekilde ele alınacaktır:

- Sosyal etkileşim ile ilgili konuyu değerlendirirken orada yaşayan insanların birbirleri ile olan yakınlıkları, görünüş olarak aşına olmaları gibi faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.
- Toplulukta kolektif gruplara ve ağlara katılma durumu, genel etkinlikler çatısı altında ele alınacaktır. Bu çatı altında ise ikamet edilen bölgede yaşanan sosyal, kültürel etkinlikler de dahil olmak üzere tüm etkinlik türleri göz önünde bulundurulacak ve saha bu kapsamda değerlendirilecektir.
- Topluluk istikrarı konusu, çalışma sahasında düşük ve yüksek yerleşim hareketliliği konusu göz önünde bulundurularak değerlendirilecektir.
- Güvenlik konusu ise insanların kamusal alanları güvenilir bir şekilde kullanabilme ve sosyalleşme durumlarını göz önünde bulundurarak değerlendirilecektir.

Sahada yapılan görüşmeler neticesinde “Topluluğun Sürdürülebilirliği” ile ilişkilendirilen “Sosyal Etkileşim” başlığı altında değerlendirmeye tabi tutacağımız unsurlar olan insanların birbirleri ile olan yakınlıkları, birbirlerine tanıdık/aşına olma durumları incelendiğinde bazı görüş farklılıkları gözlenmiştir.

Yerli halk tarafından grupların birbiri ile olan etkileşimi ve yakınlığı bazı yerli halk tarafından içindeki olumsuzluklara rağmen olumlu olarak değerlendirilse de bazıları ise bu durum hakkında olumlu yorumlar ifade etmemiştir. Bu aktarılan yorumlar ise dışardan gelen halkın yani soylulaştırıcıların yerli halk ile gündelik ilişkilerinde yakınlık göstermemeleri, yerli halkı kendilerinden daha alt bir sınıf olarak görmeleri, geldikleri yeri bir tatil köyü olarak görüp ona göre hareket etmeleri ve orada yaşayan insanları ve onların yaşantılarını yok saymaları ile ilgili olmuştur.

Bu bağlamda yerli halk ile köye dışardan gelen halkın bu köyde ne düzeyde bir gündelik yaşantıya sahip olduklarını öğrenmek adına yapılan görüşmelerde, temel bazı bilgiler elde edilmiştir. Bu bilgiler; köye gelen insanların daimî ikamet edenler, sadece tatillerde gelenler veya istediği herhangi bir zaman gelip izole bir yaşam süren gruplar olması ile ilgilidir. Bu üç farklı grup ise aslında genel olarak yerli halk tarafından “dışardan gelenler” olarak tarif edilmektedir. Bu grupların sosyal etkileşim durumları ile ilgili olarak ise çeşitli görüşler belirtilmiştir.

Dışardan gelen bu grupların tümüne yönelik genel bir değerlendirme yapanlar, köyde herkesin birbirini tanıdığını ancak aralarında güçlü bir yakınlık bulunmadığını bu nedenle gruplar arasında net bir uyum var denilemediği gibi uyumsuzluk da var denilemeyeceğini ifade etmişlerdir: “...Gelip sabah burada bize çay, kahve ısmarlayan, tavla oynayan da var ama merhaba bile demeden geçip giden de var. Adam ihtiyacı olunca meydana geliyor ihtiyacını alıp gidiyor, selam sabah yok. Böyleleri de var...” (Görüşme 1). Köyde yaşayan gruplar arasında ise karşılıklı bir beklentinin olmadığı ancak yine de bir ilişkinin var olduğuna da dikkat çekilmektedir. Konu ile ilgili şu ifadeler kullanılmaktadır:

“...Yerel halk ve dışardan gelenler arasında bir beklenti yok ama ilişki var. Köylü köyün bekçisi. Köylü olmadan bu insanlar burada yaşamaz. Mesela o insanlar evine bir sürü yatırım yapıp gidiyor. Bu evi burada bırakıp gidebiliyor. Köylü var diye gidiyor. Köylü olmasa bu olmaz. İnsanlar birbirini tanıyor. Dolayısıyla çok güçlü bağ olmasa da yine de bir güven duygusu var...” (Görüşme 1).

Yerli halk tarafından dışardan gelip köyde uzun süredir ikamet edenlere yönelik farklı yorumlarda bulunmaktadır. Köydeki yerli halk sayısında yaşanan azalmalar ile ilgili yapılan görüşmelerde yerli halktan bazıları bu ifadelere katılmadığını söyleyerek köye başlangıçta gelen kişileri artık kendileri gibi gördüklerini ve onlara yabancı gözüyle bakmadıklarını belirtmektedirler. Bunun en önemli nedeni olarak da bu insanların halk ile olan etkileşimleri örnek verilmekte ve şu ifadeler ile desteklenmektedir: “...Bu insanlara yabancı demek pek doğru olmaz. Çok eskiden yerleşen insanlar var. Bu durum tamamen gelenlerin halk ile etkileşimi ile alakalı. Birbirimizden yeni şeyler öğreniyoruz. Biz onlara horozun ötmesinin ne anlama geldiğini öğretiyoruz. Onlarda bize başka şeyler öğretiyor...” (Görüşme 18).

Yapılan görüşmelerde köyde yaşamayı benimsemiş ve yerli halk ile iç içe olmayı kabul eden bu grubun yerli halk ile gündelik yaşam içerisinde çok fazla sorun yaşandığı belirtilmemiştir. Aksine bu grubun belirli bir süre sonra köyün sorunlarını kendi sorunları gibi kabul edip çözmek için her türlü mücadeleyi bile verdikleri ifade edilmiştir. Bu durum yerli halk ile dışardan gelenler arasında net bir çatışma olmadığını bize gösteren önemli bir detay olarak görülebilmektedir fakat bazılarının ise yerli halk ile hiç ilişkisi olmayanların da bulunduğu bahsedilmektedir: “...Tabii herkes aynı olamaz. Bizimle güzel ilişkisi olanlar olduğu gibi bizimle hiç

muhabbeti olmayanlar da var. Mesela adam geliyor sabah buradan geçerken bir günaydın bile demiyor...” (Görüşme 1).

Köylü ile yakın ilişki içerisinde olan grubun belirli bir zaman içerisinde köyde yaşanan turizm ekonomisine de katıldığı şu şekilde ifade edilmektedir: “...Kimisi kendine zeytinliğini vs. alıyor. Oradan kendisi için zeytinini çıkarıyor ve fazlasını da satmaya çalışıyor. Mesela gelip seramikle uğraşan var. Onlarda kendine göre üretim süreçlerine dahil oluyorlar...” (Görüşme18).

Yukarıda ifade edildiği gibi Yeşilyurt köyünde ikamet eden yerli halk ve soylulaştırıcılar kendi içerisinde de bir gruba ayrılmaktadır. Soylulaştırıcılar ise uzun süredir köyde ikamet eden ve artık yerli halk gözüyle bakılanlar ve dışardan gelenler olarak iki farklı grup olarak değerlendirilmektedirler. Soylulaştırıcılar içinde bulunan her grup daha önce ifade edilen soylulaşma dönemlerinde köye gelen grupları yansıtmakta ve her dönem mensubu kendinden sonra köye gelen gruba karşı bir “eleştirel” bir tutum sergilemektedir. Bu eleştirel tavır ise soylulaştırıcıların gittikleri yerde yaşayan insanlara, oranın yaşam tarzına ve doğasına orada hiç kimse yokmuş gibi müdahalede bulunmaları ve bunu meşrulaştırma çabaları ile ilgilidir.

Bu konu hakkında Yeşilyurt köyüne ilk gelenlerden biri olarak sayılan bir soylulaştırıcı ise kendilerinden sonra gelen grupların köye uyum sağlayamadıklarını, köyü ve köylünün yaşam tarzını yok saydıklarını ve burayı değiştirmeye çalıştıklarını belirterek bu çabalarının köye ve onun doğal yapısına ciddi zarar verdiğinin altını çizerek şu ifadeleri kullanmıştır: “...Biz yıllar önce İstanbul’dan taşındık. Evet, bizde dışardan geldik fakat buraya uyum sağlamak için elimizden geleni yaptık. Burayı değiştirmeye çalışmadık. Şimdi burada horoz ötüyor kalkıp şikâyet ediyorlar. Burası köy ve siz bunu bilerek geldiniz...” (Görüşme 19).

Bu kapsamda sahadan elde edilen veriler ışığında Yeşilyurt kırsalındaki “Sosyal Etkileşim” durumunu bir önceki “Sosyal Eşitlik” başlığı paralelinde de değerlendirmek gerekecektir. Sosyal etkileşimin insanların birbiri ile olan yakınlığı ve birbirine olan tanınırlığı olarak temel iki kavramdan ele alarak yorumlamaya başladığımızda Yeşilyurt kırsalında yaşayan insanların birbirleri ile olan yakınlığının son derece makul bir seviyede olduğunu söylemek veya söylememek pek mümkün gözükmemektedir. Bu ikilemin yaşanmasının nedeni dışardan gelen ve köyde ikamet eden bu gruplar hakkında yerli halkın ve dışardan gelerek uzun süre boyunca bu köyde

ikamet etmiş ve hala etmekte olan insanların soylulaştırıcılar hakkında negatif ve pozitif söylemlerinin bulunuyor olması ile ilgilidir. Fakat bu noktada bizi sürecin negatif bir duruma daha yakın olduğu izlenimini çıkarmamıza olanak sağlayan bazı durumlar vardır.

Aktarılan görüşmeler değerlendirildiğinde Yeşilyurt kırsalında yaşayan yerel halk ve soylulaştırıcılar arasında net bir uyum olmasa da uyumsuzluk da yok gibi gözükmemektedir. Çünkü bazıları soylulaştırıcıların bazılarının köye gayet iyi uyum sağlayabildiğini, kendileri ile aktif iletişim kurduklarını ve köy yaşamına uyum sağlayabildiklerini söylerken, bazıları da onların kendilerine üstünlük kurmaya çalıştıklarını, yerelin yaşam tarzını kendi yaşam tarzları ile şekillendirmeye çalıştıklarını, yereli yok saydıklarını ifade etmişlerdir.

Bu değerlendirmeler ışığında net bir kanıya varmak mümkün değildir. Fakat bir önceki “Sosyal Eşitlik” başlığı altında değerlendirilen “Fiziki Olanaklara Erişim” konusunda yerel halkın söylediği bazı sözler önem taşımaktadır. Bu değerlendirme de köyde yaşayan insanların şu an kamusal hizmet ve olanaklara erişimi açısından hiçbir problem olmadığını, her iki grubunda hakkının zarar görmemesi için özenli davrandığından bahsedilmiştir fakat şu an köy yönetiminin kendilerinde olması nedeniyle bugün bu durumda olduklarını, yerli halk ile soylulaştırıcıların birbirini ezmediğini fakat eğer yönetim değişirse bu sürecin bu şekilde devam edip etmeyeceği konusunda bir garanti verilemeyeceğin belirtmiştir (Görüşme 1). Aynı şekilde köyü soylulaşma sürecinin ilk aşamalarında terk eden fakat şu anda köyde seyyar satıcılık ile uğraşan bir esnaf ise köy yönetiminin soylulaştırıcılara geçmesi halinde onları buradan kovacaklarını, burada barınmalarına dahi izin vermeyeceklerini belirtmiştir (Görüşme 20). Bu yönetimin soylulaştırıcılar eline geçmesi durumunda yaşanacak olanların belirsizliği ise görüşme yapılan yerel halkın çoğunluğunda hakimdir.

Tüm bu anlatılanlar ışığında Yeşilyurt kırsalında mevcut yerel halkın idaresinde bulunan köy yönetiminin çabaları ile grupların birbirleri ile olan ilişkilerinin dengede tutulduğu ortadadır. Fakat bu denge halinin bozulmaya müsait olduğu da açıktır. Bu kapsamda sosyal etkileşim konusunun köy yönetiminin çabası ile sağlamlaştırılmaya çalışıldığı fakat aslında grupların arasındaki etkileşimin zayıf olduğu ve mevcutta üstü kapalı potansiyel bir gerginliğin bulunduğu açıktır. Dolayısıyla bu bölümde referans alınan ilgili çalışmada (Anguelovski vd., 2021;

Joassart-Marcelli & Bosco, 2014) gözlemlenen “sosyal ayırım, dışlanma ve ilişkilerin kaybı” gibi çıktıların farklı içerik ve şekiller ile Yeşilyurt kırsalında bulunduğu söylemek mümkündür.

Topluluğun sürdürülebilirliği ile ilgili olan bir diğer konu ise “Toplulukta kolektif gruplara ve ağlara katılma” durumudur. Bu durumu ise ikamet edilen bölgede yaşanan sosyal, kültürel etkinlikler de dahil olmak üzere tüm etkinlik türleri açısından ele alınacağı çalışmanın ilgili kısımlarında belirtilmiştir.

Yapılan görüşmelerde “Sosyal Etkileşim” başlığında da aktarıldığı üzere grupların birbirleri arasında yüksek bir etkileşim düzeyi bulunmadığı, herkesin kendi halinde bir yaşam sürdüğü belirtilmiştir. Bu nedenle sahada gerçekleşen etkinlik türü ve sayısı da oldukça kısıtlıdır. Bu etkinliklerin en önemlisi muhtarlık aracılığı ile yapılan toplantılar olarak gözükmemektedir. Bu toplantılara ise muhtarında ifade ettiği gibi tüm çıkar gruplarının katılım sağladığı belirtilmektedir. Bunun haricinde yılın belli dönemlerinde köy hayırları yapıldığı, düğün olursa meydanda düğün yapıldığı ifade edilmiş, bu etkinliklere ise dışardan insanların da köydeki soylulaştırıcıların da katıldığı ifade edilmiştir (Görüşme 1) ancak bu durumun geçmiş dönemlere kıyasla büyük değişim gösterdiği ifade edilerek önceden bu köyde herkesin birbirini tanıdığı, düğünlerin ortak bir çalışma ile hazırlandığı, her akşam yaşı büyük olanların köy kahvesinde, gençlerin ise genç kahvesinde oturduğu, birinin bir derdi olunca tüm köyün o kişinin problemini çözmek için çabaladığından bahsetmiş ve artık şimdi herkesin birbirine yabancılaştığını vurgulayarak şu ifadeleri kullanmıştır “...Bu köyde herkes birbirini tanırdı, düğünlerde vs. ortak hareket ederdik. Tam bir köy hayatı vardı. Şu an herkes herkese yabancılaştı. Bu yabancılar köylüyü bile değiştirdi...” (Görüşme 20).

Bu kapsamda “Toplulukta kolektif gruplara ve ağlara katılma” konusu Yeşilyurt kırsalı özelinde incelendiğinde geçmişe kıyasla bir özlem duygusu olduğu, günümüzde köyde yaşayan insanların dışardan gelenlerinde etkisiyle daha fazla bireyselleşme eğiliminde olduğu, köyün eski geleneklerinin yok olmaya başladığı ve yerel halkın birbirlerine karşı bile eskisi kadar samimi olmadığı yapılan görüşmelerde aktarılmıştır. Dolayısıyla bu bölümde referans alınan ilgili çalışmalarda(Anguelovski, 2015a; Cocola-Gant, 2018; Sánchez-Ledesma vd., 2020) gözlemlenen “topluluk bağlarının

kaybı” gibi çıktıkların farklı içerik ve şekillerde Yeşilyurt kırsalında bulunduğunu söylemek mümkündür.

Topluluğun sürdürülebilirliğini değerlendirmemiz gereken üçüncü durum ise “Topluluk İstikrarı” konusudur. Bu durum ise bir yerleşim yerindeki ikamet etme süreleri ile ilgilidir. Yüksek ikamet etme süresi bölgenin sakin ve huzurlu bir yer olarak görünmesine, düşük ikamet süreci yani yüksek hareketlilik ise tam tersi bir etki yarattığı belirtilmektedir. Bu kapsamda Yeşilyurt kırsalında "Topluluk İstikrarı" konusunu iki farklı şekilde ele almamız gerekecektir.

İlk olarak dışardan gelen yani soylulaştırıcıların ikamet süresi kendi içerisinde değişkenlik göstermektedir. Yani köye taşınıp 20 yıldır halen daha köyde yaşayan olduğu gibi geldikten bir müddet sonra köyü terk eden soylulaştırıcılar da bulunmaktadır. Fakat bu noktada “Sosyal Etkileşim” başlığı altında belirtilen bazı yorumlar değerlendirmemize yardımcı olacaktır. “Sosyal Etkileşim” başlığı altında köyde yaşayan insanların birbirlerini görünüş olarak tanıdık oldukları, bu konuda bir yabancılık durumunun çok olmadığı özellikle muhtar tarafından yapılan görüşmelerde aktarılmıştır. Fakat ikamet süresinde dikkat edilmesi gereken ikinci konu olarak turistlere değinmek gerekmektedir. Köyde soylulaştırıcıların ikamet süresinden ziyade turistlerin yarattığı yüksek hareketlilik ön plana çıkmaktadır. Konu ile ilgili saha notlarında bu durum ile ilgili olarak araştırmacının ilk izlenimi şu şekilde olmuştur:

“...Akşam 8 civarında köye ulaşmama rağmen köy oldukça kalabalıktı. Yaya ve araç trafiği bariz şekilde kendini belli ediyor. Köy içerisinde gezmeye başladığınızda “dışarıdan birisi” gelmiş algısı pek oluşmuyor. Çünkü neredeyse herkes yabancı. Yerel halk ise bu yabancılığa oldukça alışmış gözüküyor. Çünkü normal şartlar altında bir köye gitseniz hemen yabancı olduğunuz anlaşılır ve ona göre bir tutum benimsenir. Açıkçası burada araçtan ilk indiğimde ve etrafıma baktığımda kimseden böyle bir izlenim alamadım. Aksine yürüdükçe meydandaki dükkanlara yaklaştıkça kapının önünde duran esnaf “hoş geldiniz, buyurun...” tarzında karşılama yaparak dükkanlarına davet etme çabasıydı. Bu durum anlık olarak nasıl bir yere geldiğimi sorgulamama sebep oldu. Çünkü bir yandan köyün yokuş yukarı yolundan araçlar hızla meydana giriyor diğer yandan çok sayıda insan meydandan köyün iç kısımlarına sırtlarında sırt çantasıyla hareket ediyor ve kimisi alışveriş için dükkanlara giriyordu. Aynı zamanda köy kahvesi de oldukça kalabalıktı. Fakat bu köy kahvesinde alışılmışın

dışında gençler, orta yaşlılar ve çocuklar çoğunlukta olmak üzere bir profil vardı. Bu ilk karşılaşma anını danışman hocam ile paylaştığımda “...Burası bayağı bir tatil köyü gibi...” diye bir ifade kullandı. Aslında hiç haksız da sayılmazdı. Şu an bir tatil köyü imajı ve çok daha fazlası benim zihnimde bile yer edinmeye başladı...” (Saha Günlüğü).

Yeşilyurt köyünün klasik bir köy izleniminin dışında olduğu ve yüksek hareketlilik barındıran yoğun ticari faaliyetlere ev sahipliği yapan bir yer olarak görünüyorsa dikkat edilmesi gereken bir husustur. Bu konu her ne kadar “Mekânın Tüketimi” başlığı ile ilişkilendirilecek olsa dahi yüksek hareketlilik açısından ele alındığında yarattığı bir dizi başka problem bulunmaktadır. Yerli halk ise köyde yaşanan bu yüksek hareketlilik konusunun köylünün kendi tercihinin bir sonucu olarak yorumlamakta ve durumdan bazı noktalarda şikayetlerini belirterek bu durumun sakin hayatlarına hareketlilik kazandırdığını ve bir süre sonra insanın bu gürültüden bunaldığına ve yaşadıkları yeri bırakıp gitmek istediklerine vurgu yapılmaktadır. Konu hakkında şu ifadeler kullanılmaktadır: “...Bir müddet sonra bundan bıkmıyor insan. Bazen bir bağ evi yapıp gidip kafa dinlemek istiyorum. Sürekli arabalar var insanlar var gürültü var. Fakat yapacak çok bir şey yok. Bunu biz kendimiz istedik. Gelirimiz düzeldi ama bazı bedelleri de ödüyoruz...” (Görüşme 1).

Elde edilen veriler ışığında Yeşilyurt kırsalındaki “Topluluk İstikrarı” konusu ikamet edenlerden ziyade günübirlik köyü ziyarete gelen turistlerin yarattığı yüksek hareketlilik açısından bir problem oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu grubun yarattığı ses, kirlilik ve yoğunluk yerel halk tarafından “yorucu” bir durum olarak değerlendirilmekte ve sakin bir yaşam arzusu doğurmaktadır. Dolayısıyla bu bölümde referans alınan ilgili çalışmada (Anguelovski, 2015b; Anguelovski vd., 2021; Joassart-Marcelli & Bosco, 2014) gözlemlenen “sosyal ayırım ve dışlanma” gibi çıktıların farklı içerik ve şekillerde Yeşilyurt kırsalında bulunduğunu söylemek mümkündür.

Dördüncü başlık olarak ise “Güvenlik” konusu öne çıkmaktadır. Bir yerin güvenilir olması orada yaşayan insanların gündelik yaşama daha fazla katılabilmesine olanak sağlayan bir durum olarak görülmektedir. Sahanın güvenliği ile ilgili yerli halkın değerlendirmelerini aktarmadan önce araştırmacının sahaya yönelik yaptığı ilk keşif gezisinde konu ile alakalı araştırmacı tarafından bazı izlenimler edinilmiştir. Bu

izlenimler ise sahanın mekânsal yapısı ve yaşanan yüksek hareketlilik ile ilgili olmuştur.

“...Hava kararmaya başlayınca köyün iç kısımlarına doğru hızlı bir yürüyüş yapmaya başladım. Köyün genel mimarisi tamamen taş yapılar üzerine kurulu. Bu mimari doku vaktiyle köyde çoğunluk olan Rumların yapı tarzının devam ettirilmesiyle günümüze kadar devam ettirilmiş ve böylece köyün mimari dokusunun oluşması sağlanmış. Evler genelde iki katlı bitişik nizam yapı modeline sahip. Ayrık nizam olanlar ise eskiden çiftlik ve bağ olarak kullanılmış. Sokaklarda en dikkat çekici unsurlar bahçe duvarlarının yüksekliği oldu. Çünkü akşam saatlerinde bu yüksek duvarlar sokakta gezen bir insan için oldukça tedirgin edici bir unsur oluyor. Çünkü meydandan uzaklaştıkça köy ıssızlaşıyor ve yüksek duvarlar nedeniyle çevrenizde neler olup bittiğinden bir haber oluyorsunuz. Bu yapı tarzı köye kendine özgü bir doku ve hava katmasına rağmen aynı zamanda gerek bu mimari gerekse bazı yapıların terk edilmiş gibi gözükmesi insanın üzerinde korkuyla karışık bir gizem bırakıyor. Buna sebebiyet veren önemli unsurlardan birisi de bazı otel gibi gözüken yapılara dahi hiçbir şekilde giriş yapılamıyor oluşudur. Çok büyük bir tesis gibi gözüken bazı yerler karanlık içerisinde yüksek duvarların ardında bekliyordu. Giriş olarak gösterilen yerler ise kapalıydı. Bu durum da beni biraz ürkütmedi değil. Bu kadar büyük alanlarda açılan otellerin kapalı olma sebebi veya kapalı gözükmeye sebebini henüz öğrenemedim...” (Saha Günlüğü).

Araştırmacı tarafından alınan notlar tamamen dış etkenlerden bağımsız ilk izlenim olarak kaydedildiği için Yeşilyurt kırsalının mekânsal yapısı ve bu yapının yarattığı izlenime dikkat çekilmektedir. Her ne kadar süreçten bağımsız bir durum olarak ele alınmış gibi gözüksün de soylulaşma ile içe dönük kapalı haneler barınmasının bu ıssızlık ile bir ilişkisi bulunabilmektedir. Çünkü bu yapıların bir kısmı dönemsel olarak kullanılmakta, bir kısmı ise dışarı ile ilişkisinin olmasını istemeyen soylulaştırıcılar tarafından kullanılmaktadır. Bu yüzden yüksek duvarlar önemli bir yalıtım görevi görmektedir. Bu yüzden sokaklar sessiz ve güvenliksiz yerler olarak görünmektedir. Ancak süreci yalnız bununla ilişkilendirmek de sağlıklı değildir. İlgili literatürde konu genellikle “suç oranları” gibi konular ile ilişkilendirildiği için süreci biraz daha o bağlamda ele almak gerekmektedir.

Alınan saha notlarında güvenlik ile alakalı tarafımda bazı endişeler paylaşılmış olsa da sahaya yönelik dışardan biz göz olarak hissedilen durumun aksine sahada yapılan görüşmeler neticesinde Yeşilyurt kırsalında yaşanan güvenlik durumu ile ilgili olumsuz bir görüş beyan edilmemiştir. Konu ile ilgili şu destekleyici ifadeler kullanılmıştır: “...Köye çok farklı insanlar gelmesine rağmen bugüne kadar bir problem yaşamadık. Zaten gelen insanların çoğunluğu okumuş, düzgün insanlar. Hiç kötü bir olay yaşamadık...” (Görüşme 1).

Yapılan görüşmelerin de tamamında köyde güvenlik ile alakalı bir sorunun yaşanmadığı, bu konuda yerli halk ile soylulaştırıcılar arasında bir “güven” duygusunun hâkim olduğu aktarılmıştır. Köyü kışın terk eden soylulaştırıcıların ise evlerini yerli halka emanet ettiği ve bu kapsamda da yaşayanlar arasında net bir güven duygusu bulunduğunu söylemek mümkündür. Gününbirlik gelen turist gruplarının ise bugüne kadar hiçbir şekilde güvenlik ile alakalı bir sorun yaratmadığı aktarılmıştır. Dolayısıyla bu bölümde referans alınan ilgili çalışmada (Anguelovski vd., 2021; Kreager vd., 2011; Oscilowicz vd., 2020; Schnake-Mahl vd., 2020; Williams & Kristin N., 2014) gözlemlenen “güvenlik ve suç oranlarının artışı” gibi çıktılar hiçbir şekilde Yeşilyurt kırsalında bulunmamaktadır. Dolayısıyla Yeşilyurt kırsalında soylulaşma nedeni ile doğrudan bir güvenlik zafiyetinin yaşandığını söylemek mümkün değildir.

Topluluğun Sürdürülebilirliğini değerlendirmek için literatürden elde edilen beş farklı durum saha genelinde mevcut veriler ışığında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler esnasında sahada yapılan görüşmeler ve araştırmacının saha notları kullanılmıştır. Konu ile ilgili bu kaynaklardan elde edilen çıktılar ile bir değerlendirme yapılmış ve sahanın sosyal sürdürülebilirlik ile olan ilişkisi üzerine bir görüş ortaya konulmuştur.

Tüm bu değerlendirmelere ek olarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşmeler neticesinde elde edilen çıktılar da süreç ile bir bütün olarak ele alınacak ve değerlendirmeye dahil edilecektir. Bu değerlendirme neticesinde ise Yeşilyurt kırsalında “Sosyal Sürdürülebilirlik” başlığı hakkında genel bir kanıya varılacak ve sonraki başlıklarda bu durumun “Mekânsal Bağlılık” üzerine olan etkileri değerlendirilecektir.

4.3.2.1. Topluluğun Sürdürülebilirliği Durumunun Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler ile Değerlendirilmesi

Yeşilyurt kırsalında yaşanan soylulaşma süreçlerinin “Topluluğun Sürdürülebilirliği” üzerine olan etkilerini incelemek için aktör-grup görüşmeleri yapılmış ve katılımcılara çeşitli önermeler üzerinden bu durumu değerlendirmeleri istenmiştir. Yapılan aktör grup görüşmelerinde topluluğun sürdürülebilirliği ile ilişkilendirilen “Toplulukta Sosyal Etkileşim”, “Toplulukta Kolektif Gruplara ve Ağlara Katılma”, “Topluluk İstikrarı”, ve “Güvenlik” başlıkları özelinde yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde toplulukta sosyal etkileşim durumunun Yeşilyurt kırsalında köy yönetiminin çabası ile güçlendirilmeye çalışıldığı fakat aslında gruplar arasındaki etkileşimin zayıf olduğu ve mevcutta üstü kapalı potansiyel bir gerginliğin bulunduğu kanısına varılmıştır. Toplulukta kolektif gruplara ve ağlara katılma konusunda ise geçmişe bir özlem duygusu hâkim olduğu, yerel halkın artık daha fazla bireyselleşme eğiliminde olduğu ve birbirlerine karşı artık eski samimiyetlerini taşımadıkları yapılan görüşmelerde ifade edilmiştir. Topluluk İstikrarı konusunda ise soylulaşma süreçlerinin Yeşilyurt kırsalının sakin ve huzurlu bir yer olma durumunu ortadan kaldırdığı fakat bu durumun insanların bağımlılık duygusunda ve sosyal ağlara katılma ve etkileşimde bulunmalarına engel olmadığı belirtilmiştir. Güvenlik açısından ise sürecin başladığı ilk günden günümüze kadar bir sorun yaşanmadığı yerli halkın tamamı tarafından ifade edilmiştir. Bu durumlar ile ilgili geliştirilen anket çalışmalarından uyarlanan önermelere ise görüşme yapılan yerli halkın cevapları şu şekilde olmuştur:

- “Kendimi bu köye/topluma ait hissediyorum” önermesine **16 katılımcı olumlu görüş** bildirirken 1 katılımcı olumsuz görüş bildirmiş ve 3 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.
- “Bu köyde yaşayan herkes birbirinin sorunlarıyla ilgilenir/çözmeye çalışır.” önermesine **13 katılımcı olumlu görüş** bildirirken 5 katılımcı olumsuz görüş bildirmiş ve 2 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.
- “Bu köye/burada yaşayan insanlara bir şekilde katkı sağlayabildiğimi düşünüyorum.” Önermesine **17 katılımcı olumlu görüş** bildirirken 1

katılımcı olumsuz görüş bildirmiş ve 2 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

- “Yaşadığım yer hedeflerime ulaşabileceğim tüm ihtiyaçlarımı karşılıyor.” önermesine **13 katılımcı olumlu görüş** bildirirken 4 katılımcı olumsuz görüş bildirmiş ve 3 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.
- “İlerleyen dönemler için yaşadığım toplumda neler olabileceğini kolaylıkla öngörebilirim.” Önermesine 8 katılımcı olumlu görüş bildirirken **10 katılımcı olumsuz görüş** bildirmiş ve 2 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Bu kapsamda aktör-grup görüşmeleri ve yapılandırılmış görüşmelerde önermelere verilen cevaplar dikkate alındığında soylulaşma süreçleri ile değişen, azalan ve hatta yok olan bazı ortak değerler olduğu belirtilmesine rağmen tüm bunların orada yaşayan insanların topluluk duygusunda güçlü bir aşınmaya sebebiyet vermediği, yaşadıkları yere ait olma duygularında bozulmaya yol açmadığı yerli halkın tamamı tarafından ifade edilmiştir. Buna ilaveten önermelere verilen cevaplarda da görüşmeleri destekler nitelikte bir sonuç ortaya çıkmıştır. Sorulan beş önermenin dört tanesi yerli halk tarafından olumlu geri dönüş ile cevaplanırken geleceğin öngörülebilir olması ile ilişkili olan bir önermede olumsuz bir yanıt verilmiştir.

Olumlu ve olumsuz görüşler bildirilen “Topluluğun Sürdürülebilirliği” başlığı ile ilgili olarak genel izlenim ise 20 katılımcının her önermeye verdiği cevap olumlu, olumsuz ve kararsız olarak detaylandırıldığında ise toplam olarak 100 cevap verildiği görülmektedir. Bu durumda genel durum ise **67 olumlu görüş** bildirilirken 21 katılımcı olumsuz görüş bildirmiş ve 12 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Bu ifade edilen görüşlerin ise son on yılda ne düzeyde değişip değişmediği ile alakalı ise;

- “Evet, daha olumlu yönde bir gelişme oldu.” cevabını 9 katılımcı,
- “Evet, daha olumsuz yönde bir gelişme oldu.” cevabını 6 katılımcı,
- “Hayır, bir değişiklik olmadı.” cevabını ise 5 katılımcı vermiştir.

Son on yıl bütün olarak değerlendirildiğinde 15 katılımcının olumlu ve nötr yorum yaptığı 5 katılımcının ise fikirlerinde olumsuz bir değişiklik olduğu görülmektedir. Soylulaşma süreçlerinin başladığı 1990’ların başlarından günümüze

kadar geçen süreçte tüm evreleri deneyimleyen yerli halkın son on yıllık dönemde – ki bu dönem 3 ve 4. evreyi barındırabilir- toplumsal açıdan önemli bir değişim yaşanmadığı görülmektedir. Bu durum soylulaşma süreçleri ile toplumun sürdürülebilirliği arasındaki ilişkinin yeni çalışmalar ile değerlendirilmeye açık hale gelmesi anlamını taşıyabilmektedir.

4.3.3. Sosyal Sürdürülebilirliğin Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler ile Genel Değerlendirilmesi

Süreci bir bütün olarak ele aldığımız da ise hem “sosyal eşitlik” hem de “topluluğun sürdürülebilirliği” başlıkları üzerinde elde edilen verilerde yerli halkın olumsuz görüş belirttiği birçok nokta bulunmaktadır fakat ilgili başlıklara yönelik geliştirilen önermelere ise toplamda **147 olumlu geri dönüş** bildirilirken 91 ise olumsuz görüş bildirilmiştir. Bu noktada kırsal soylulaşmanın yarattığı etkilerin bir grup tarafından daha olumlu karşılanması diğer grup tarafından olumsuz karşılanmasının kaynağına inilmesi gerekmektedir. Olumlu geri bildirimlerin sayısı her ne kadar fazla olarak görülse de bunun şartlı bir geri bildirim olması ihtimali zayıf değildir. Bu şart ise Yeşilyurt kırsalının geliştirdiği yeni ekonomik model ile doğrudan ilişkili olabilir. Yapılan görüşmelerin geneli köyde ticaret ile uğraşan yerli halk tarafından gerçekleştirildiği için bu kişilerin köydeki ekonomik kazanç eksenli bir geri dönüş verme ihtimalleri bulunmaktadır.

Sonuç olarak yeni bir ekonomik modelin sunduğu olanakların yerli halkın özellikle toplumsal ilişkilerini yönlendirme de etkili olup olmadığı konusuna dikkat çekmek mühimdir. Mevcut şartlar altında yerli halkın entegre olamadığı bir ekonomik sistem içerisinde aynı toplumsal ilişki çıktılarını beklemenin ne düzeyde mümkün olabileceği ciddi bir araştırma sorusu olarak karşımıza çıkmaktadır ancak mevcut durum dahilinde Yeşilyurt kırsalında yaşayan yerli halkın soylulaştırma süreçlerinin sebebiyet verdiği çeşitli problemleri deneyimledikleri, bu deneyimler ile farklı bir yaşam tarzı benimsedikleri, mevcut geleneklerinde bir aşınma olduğu, yaşadıkları yeri ve kendilerini o yöreye ait hissettiren bazı değerlerinin metalaştırıldığı ve kendilerinin de bu sürecin farkında olduğu ancak tüm bu yaşananların bu yerli halkın toplumsal ilişkilerinde ve mekana olan aidiyetlerinde güçlü bir aşınmaya sebebiyet vermediği açıktır.

4.3.4. Sahanın Mekânın Tüketimi Açısından İncelenmesi

Kırsal soylulaşma sürecinde öne çıkan bir diğer önemli başlık ise mekânsal dönüşümler ile ilgilidir. Kırsal alanda yaşanan bu mekânsal dönüşümler hem profesyoneller hem de yerel değerler aracılığı ile kırsal alanda bulunan mimari yapıların yeniden inşası veya dönüşümü ile ilgilidir (H. Dinçer & Dinçer, 2005).

Kırsal alanlarda yaşanan bu mimari değişimin salt bir mimari değişim olmadığı ile alakalı çok farklı görüşler bulunmaktadır. Marsden (2002) bu süreci iki farklı boyutta ele alarak kırsal soylulaşma ile ortaya çıkan mimari değişimin sadece fiziksel bir değişim olmadığını aynı zamanda bu mimari değişimin yaşandığı yerde ikamet eden yerel halkın da bazı değerlerinde aşınmaya ve hatta yok olmaya sebep olduğunu ve hatta bununla birlikte yeni çeşitli alışkanlıklarda kazandırdığını belirtmiştir. Aynı zamanda yerel yönetimlerin de bu süreci pozitif anlamda destekleyecek politikalar geliştirerek bu kırsal alanların tüketim ekonomisinin bir parçası haline getirmeyi istediği belirtilmiştir (Özen, 2021).

Marsden'in ifade ettiği gibi kırsal soylulaşma sürecinde mekanların tüketim ekonomisinin bir parçası haline gelmesi durumu ise farklı görüşler ile de desteklenmektedir. Bu durumu Phillips (1993), kırsal geleneklerin tüketici kültürü ile harmanlanması” olarak yorumlarken kırsal alanlara özgü değerlerin ise turizm vasıtası ile tüketiciye sunulduğundan bahsetmiştir (Özen, 2021).

Blekesaune vd. (2010) ise süreci küreselleşme perspektifinden ele alarak kırsal mekanların bir meta haline dönüştüğünden bahsetmiştir. Bu metalaşmayı ise kırsal alanların kente kıyasla daha sağlıklı ve huzurlu bir yaşamın olduğu yerler olarak gösterilmesi fikrinin öne çıkarılması ile ilişkilendirmiştir. Küreselleşme ile kırsal yaşam her ne kadar kentten kaçışın bir sembolü olan doğal bir yaşamın yansıması olarak yansıtılmaya çalışılsa da zaman içerisinde bu söylemler yerini ekonomik metalaşmaya bırakmış ve kırsal alanların yapay doğallıklar barındırmasına sebebiyet vermiştir (Özen, 2021).

John (1999) ise mekânı maddi, kültürel ve toplumsal ilişkileri barındıran bir unsur olarak görmüş ve mekânda bulunan maddi ve kültürel ilişkilerin tüketim alışkanlıkları aracılığıyla toplumsal ilişkileri yarattığından bahsetmiştir ve böylece kırsal mekanların, kırsal alanda bulunan kültürel, tarihi, nostaljik ve doğa gibi

değerlerin tüketilmesi ile toplumsal bir değişim geçirdiğini ifade etmiştir. Bu değişimin ise kırsal alanların küresel ekonomiye dahil olduğunun bir göstergesi olduğunu ifade eden John (1999) bu ekonomik sisteme dahil olabilmek için tarihi, kültürel veya dini önem taşıyabilen, iyi korunmuş ve farklı dönemlere ait yapıların bulunması ve bunların turistik hedefler doğrultusunda kullanılıyor olabilmemesi gerektiğini belirtmiştir.

Özen (2021) ise kırsal soylulaşma sürecini; her ne kadar kırsal ekonomiyi canlandırmak için kullanılan bir araç gibi gözükse de aynı zamanda kırsal alanda bir dizi değişim ve dönüşüme neden olabilen bir durum olarak ifade etmiştir.

Bu kapsamda mekânsal bağlılığın temelinde “mekân” kavramının bulunması nedeni ile kırsal soylulaşmanın mekânda yarattığı bu bir dizi değişim/dönüşüm durumunun incelenmesi çalışma açısından oldukça önem taşımaktadır. Dolayısı ile Yeşilyurt kırsalında yaşanan mekânsal değişim/dönüşüm özelinde ifade edilen “Mekânın Tüketimi” kavramının “Mekânsal Bağlılık” kavramı ile ilişkilendirmesi önemlidir. Bu nedenle mekânsal bağlılığı değerlendirmek için sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili yapılan çalışmalara ek olarak mekânın değişim/dönüşümü ile ilgili olarak da bazı hususlara değinmek gerekmektedir.

Kırsal soylulaşma sürecinde yaşanan bu mekânsal değişim ve dönüşümleri inceleyebilmek için bu süreçte yaşanan mekânsal değişim türleri ile alakalı çeşitli gösterge türleri elde edilmesi gerekmektedir. Bu göstergeler ile çalışmanın gerçekleştiği alanda yaşanan değişim ve dönüşümün mekânın tüketimi kapsamında incelenmesi daha mümkün olacaktır. Bu kapsamda kırsal soylulaşma süreçlerinin mekânsal açıdan yarattığı etkiyi ilgili bazı çalışmalardan incelediğimizde süreci arazi kullanımında yaşanan değişimler ile açıklamaktadırlar (Foley & Scott, 2014; Sutherland, 2018).

Arazi kullanımında yaşanan bu değişimler ise kırsal alana göç eden kişi veya grupların yerel ölçekte yaptıkları yatırımlar aracılığı ile gerçekleşmektedir. Bu kişi veya gruplar yeni yerleşim yerleri inşa etmenin yanı sıra mevcut evleri ve onların bahçelerini de restore ederek değişen bir arazi kullanım yapısının oluşmasına sebebiyet vermektedirler. (Åberg, 2021) Kırsal alandaki bu mekânsal değişim/dönüşüm durumu ise Gonzalez tarafından kırsallık hissini zamanla yok edebilecek bir durum olarak yorumlanmıştır. (Åberg, 2021; Carrosio vd., 2019)

Bu bağlamda kırsal alanda yaşanan mekânın değişim durumu ve bunun mekânın tüketimi ile olan ilişkisini değerlendirebilmek için ilgili çalışmalarda ortaya konulan göstergelerden saha ile ilişkilendirebileceğimiz çeşitli göstergeler belirlenmiştir.

Göstergeler:

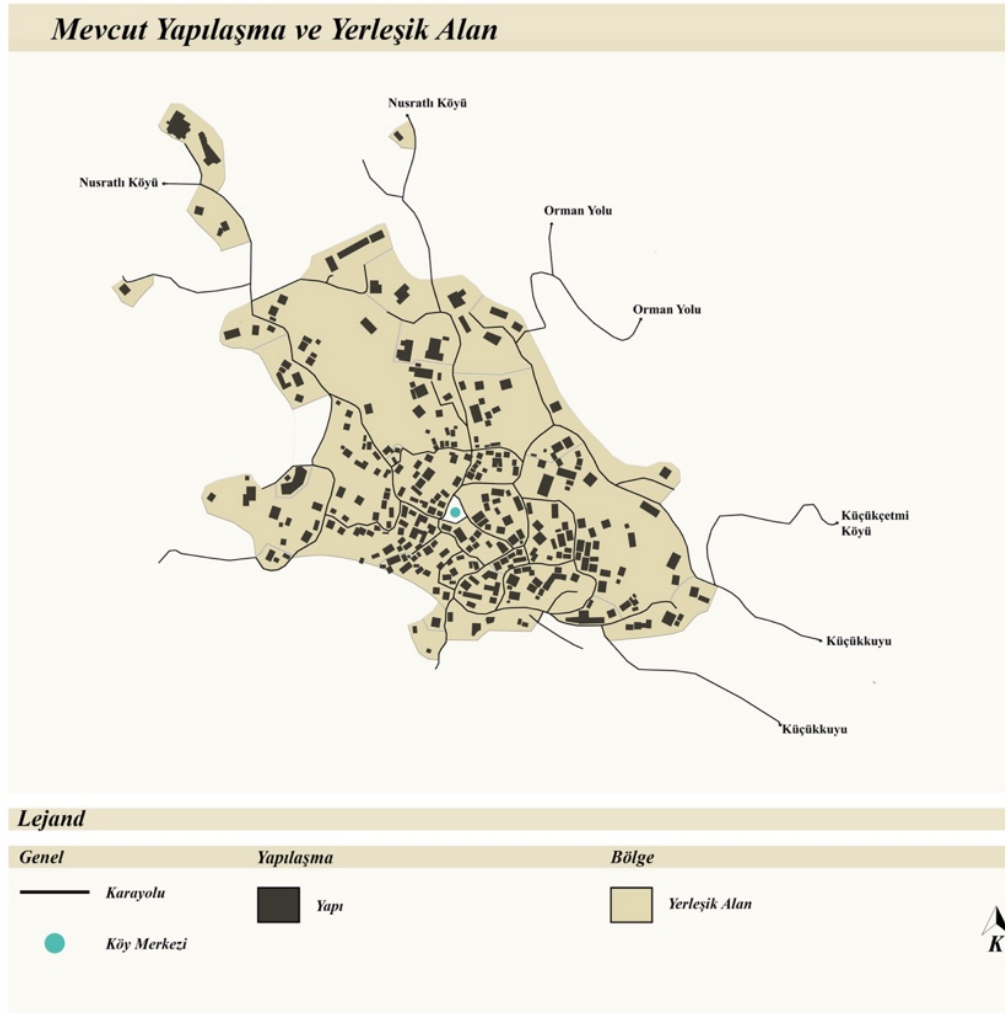
- I. Artan konut mülkü sayısı, (González, 2016; Stockdale, 2010)
- II. Yenilenen yeni evlerin yüzdesi, (Richard vd., 2015; Solana, 2010; Stockdale, 2010)
- III. Dönüşen tarım arazisi sayısı/büyükülüğü, (Stockdale, 2010)
- IV. Geleneksel tarzda yenilenen mülk sayısı, (Richard vd., 2015; Solana, 2010)
- V. Yeni inşa edilen mülklerin sayısı, (González, 2016; D. P. Smith vd., 2019)
- VI. Turizm amaçlı tesislere dönüşen tarım arazi sayısı/büyükülüğü, (Stockdale, 2010; Sutherland, 2018)
- VII. Konut mülkleri çevresinde yenilenen bahçelerin sayısı, (Richard vd., 2015; Solana, 2010)
- VIII. Su ve enerji tüketiminde yaşanan artış miktarı, (Carrosio vd., 2019)

Literatürde geliştirilen yukarıdaki göstergelerinin çalışma sahası ile olan ilişkisi düşünüldüğünde bu göstergelerden yola çıkarak çeşitli yol gösterici göstergeler üretilmiştir. Literatürde geliştirilen göstergeler arasında saha özelinde yol gösterici olarak kullanılacak olan göstergeler ise şunlardır:

- a) Artan yapı sayısı,
- b) Mevcut yapıların yenilenmesi,
- c) Geleneksel tarzda evlerin yenilenmesi,
- d) Yerel mimariye uymayan mülklerin sayısının artması,
- e) Turizm amaçlı tesislere dönüşen ev, arsa, tarım arazisi sayısı,

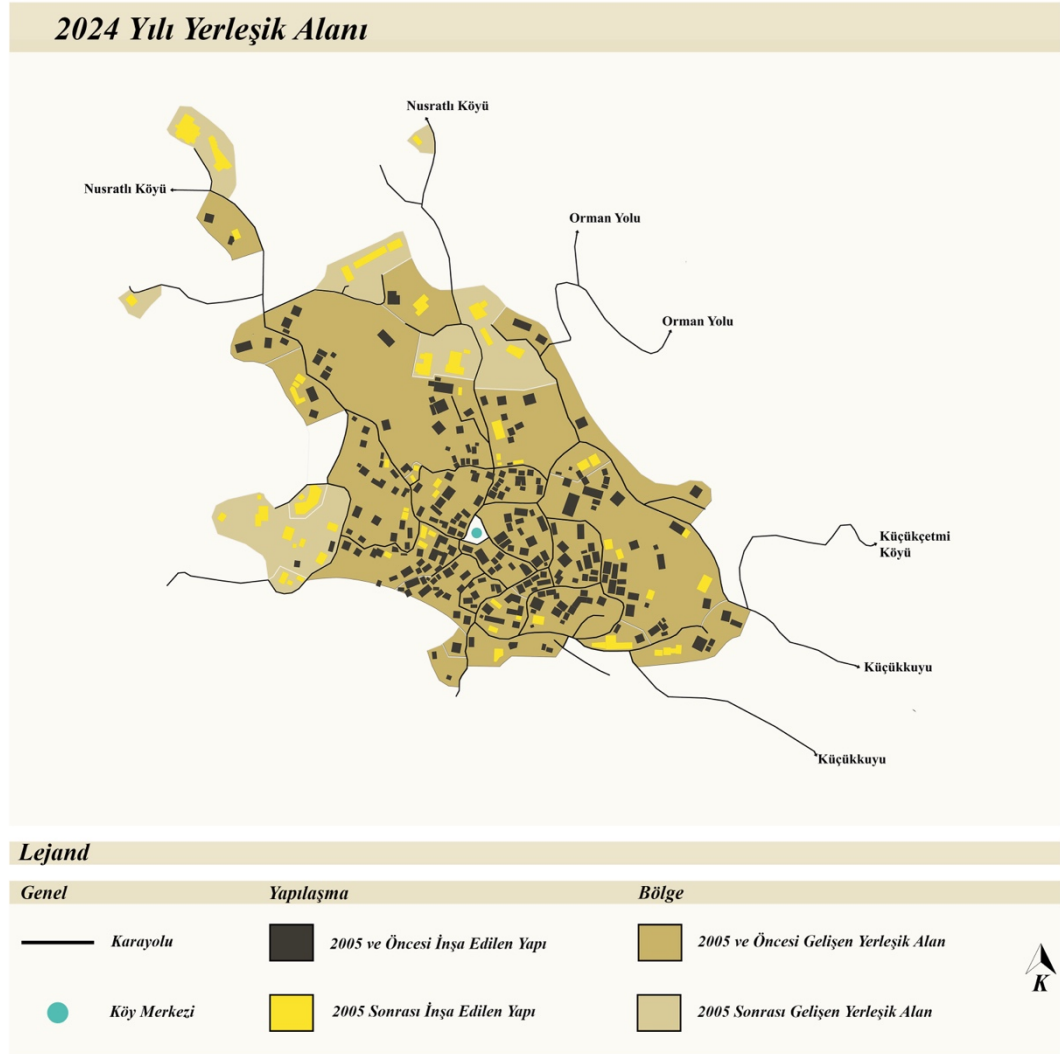
Geliştirilen bazı göstergelerin birebir sahada karşılığını bulmamıza olanak sağlayacak noktasal veriler bulunmamasına rağmen saha çalışmasında elde edilen veriler, görüşme kayıtları ve uydu görüntüleri aracılığı ile bu göstergeler incelenecek ve Yeşilyurt kırsalının mekânın tüketimi açısından değerlendirilmesi yapılacaktır.

“Mekânın Tüketimi” kavramını genel olarak ele aldığımız da soylulaşma süreçleri geçiren bir kırsal alandaki değerlerin tüketici kültürü ile buluşması ve bu bağlamda oradaki yaşam tarzının değişmesi olarak yorumlamak mümkündür. Dolayısıyla Yeşilyurt kırsalında soylulaşma süreçleri ile kendi kültürlerinin tüketim kültürü ile birleşip yaşam tarzlarında meydana gelen bir değişim olup olmadığı konusunu anlayabilmek için öncelikle Yeşilyurt kırsalındaki mekânsal yapının incelenmesi gerekmektedir. Burada ifade edilen “mekânsal yapı” durumu ise tamamen kırsal alanda geçmişten günümüze var olan yapı gelişimini ifade etmektedir. Yani köyde bulunan mevcut yapıların (Şekil 4.9) yıllar içerisindeki nitelik ve nicelik değişimlerine bakmamız gerekmektedir.

Şekil 4.9 Yeşilyurt Kırsalı Mevcut Yapılaşma ve Yerleşik Alan Durumu.

Bu kapsamda uydu görüntüleri aracılığıyla hem güncel Yeşilyurt kırsalının mevcut yapı stokunu görmemize imkân sağlayan bir mevcut yapı stoğu haritası hem de Yeşilyurt kırsalı ile ilgili yıllara göre mekânsal değişimi izleyebilmek adına dönemsel bir yapı stoğu haritası hazırlanmıştır. Dönemsel yapı stoğu haritasında ise ulaşılabilen en net dönem olarak 2005 seçilmiş ve tüm haritalarda 2005 yılı öncesi ve sonrası olarak bir ayırım yapılmıştır (Şekil 4.10).

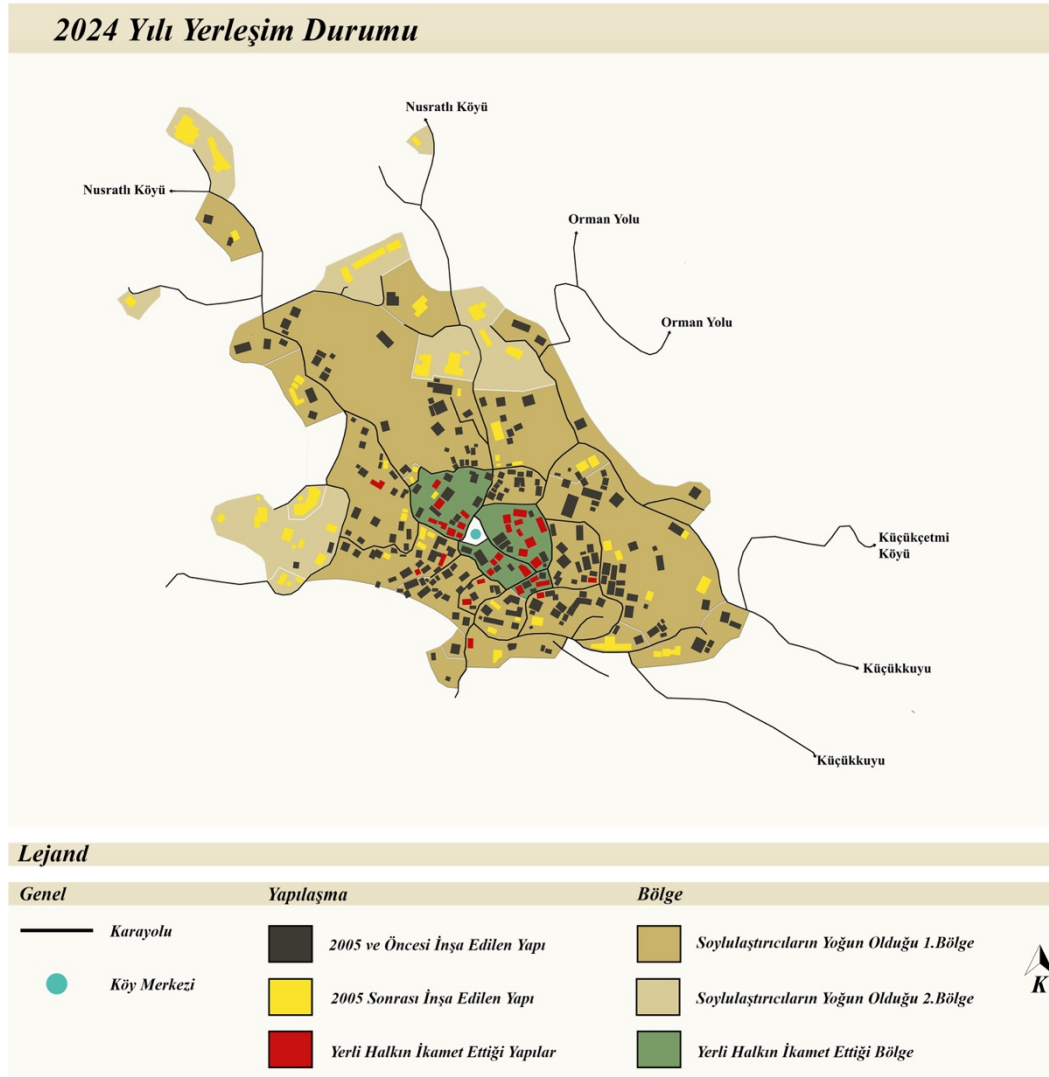

Şekil 4.10 Yeşilyurt Kırsalı Dönemsel Yapılaşma Durumu.

Yeşilyurt kırsalının mevcut yapı stoku incelendiğinde köyün çekirdek yerleşim alanından itibaren genişletilen yerleşik alan sınırı içerisinde 2005 senesi sonrasında çeşitli nitelikte yapı inşa edildiği gözlenmiştir. Aynı şekilde yerleşik alan sınırı dışarısında da inşa edilen yapılar bulunmaktadır. Fakat 2005 sonrasında sıfırdan inşa

edilen yapıların sayısının 2005 itibari ile var olan yapı stokunu sayısal olarak aşmadığı ortadadır.

1990'ların başlarından itibaren soylulaşma süreçlerini deneyimlemeye başlayan Yeşilyurt kırsalında mevcut yapı stoku içerisinde yerli halkın ikamet durumu ise incelenmesi gereken ikinci önemli noktadır. Yapılan görüşmelerde köyde bulunan yerli halk hane halkı sayısının 30-35 arasında değiştiği ve bunlarında Yeşilyurt kırsalında daimî ikamet sağladığı belirtilmiştir. İkamet edilen yapılar ise köy merkezinin çevresinde yani köyün tarihi çekirdeğinde bulunmaktadır (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 Yerli Halkın Köyde Bulunduğu Bölgeler.

Yerli halkın mevcut yapı stoku dahilindeki durumuna baktığımız da ise hazırlanan şemada da (Şekil 4.11) görüldüğü üzere yerli halkın mevcut Yeşilyurt kırsalındaki varlığının mevcut yapı stoku içerisinde mekânsal açıdan azınlık olarak ifade edilebilecek bir büyüklüğü oluşturmaktadır. Fakat Yeşilyurt kırsalının mevcut nüfusu açısından değerlendirdiğimizde ortalama 35 hane halkının ortalama hane halkı büyüklüğü (2.5) ile hesaplandığında 87,5 ettiği bilinmektedir (TÜİK, 2023). Mevcut nüfusu ise 177 olan köyün yarısını oluşturdıklarını söylemek mümkündür.

Yapılan saha çalışmasında mekânsal olarak azınlık bir konumda gözükken yerli halkın soylulaşma süreçleri ile bu değişim/dönüşüme ayak uydurarak yaşam tarzlarında bir değişikliğe gittiği görülmektedir. Sahaya yönelik gerçekleştirilen ilk keşif gezisinde konu ile ilgili yerli halk ile detaylı bir görüşme yapılmadan araştırmacının saha notu şu şekilde olmuştur:

“...Soylulaşma kavramının mekânsal yansımaları köyde birebir görmek mümkün değil. Çünkü köyün mimari yapısı ilk günden bugüne korunmaya çalışılmış. Dolayısıyla soylulaştırıcıların edindiği mülkleri değiştirip dönüştürme gibi bir durumunun olmasına müsaade edilmemiş gibi gözüküyor. Fakat yaşam tarzı değişmiş bir yer burası. Köy demek mümkün değil kent demek de mümkün değil. Sadece mimari yapısı, dar sokakları, konumu, nüfusu, bazı hizmetlerden yoksunluğu ve içerisinde hala yaşayan yerli halkın yaşam tarzlarından ötürü köy denilebilir fakat genel olarak nüfus akışı, turizm kapasitesi, ekonomisi, yaşayanların sosyo-ekonomik profillerinin farklılıkları vb. gibi nedenlerden dolayı da köy demek pek mümkün gözüküyor. Birkaç saatlik izlenimden sonra bir esnafın bana sorduğu “... peki sen nasıl görüyorsun burayı? Nasıl bir yer?” sorusuna “... Açık Hava AVM’si” yanıtı verdim. Gerçekten de gözümdeki ilk imajı tam olarak bu oldu. Bir köy hayatından ziyade bir şeylerin sergilendiği ve satıldığı bir yer gibiydi. Yerli halk tüm ürünlerini ve olanaklarını köyü ziyarete gelen turistler için bir hizmet olarak sunma yarışında gibi hissettim. Doğal ürünleri olanlar onları satma gayesinde, kafe/restoranı olanlar içeriye müşteri alma gayretinde, otel/pansiyonu olanlar ise misafir kabul etmek için bir uğraş veriyordu. Bir tatil köyü havasında ama içerisinde yerli halkın bulunduğu bir “köy” burası.

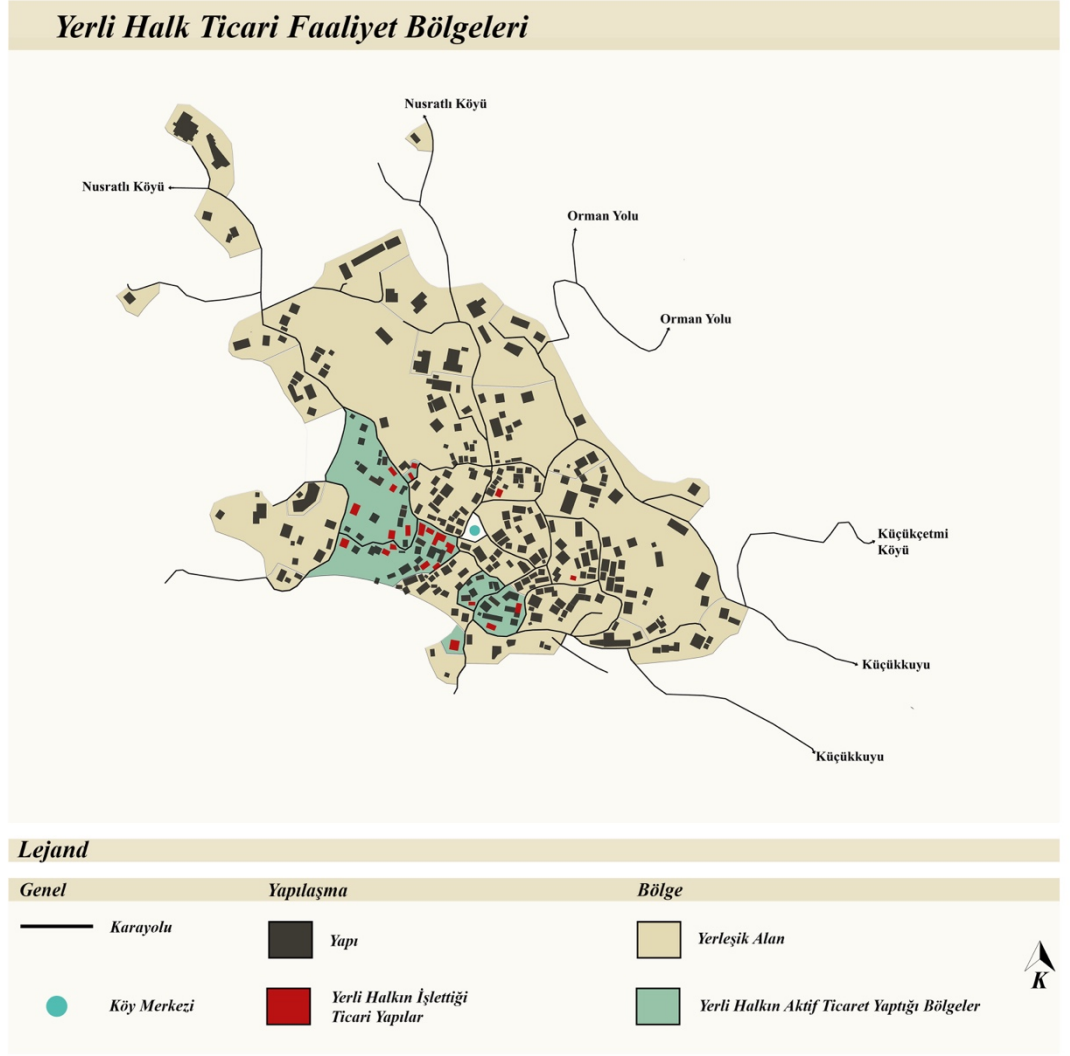
Çoğunluklar içerisinde bir grup azınlık kalmış yerli halkın mücadelesi olarak yorumladım bu durumu. Tabi ki bu ne denli bir mücadele veya gerçekten mücadele mi

bunu bilmiyorum. Şu an sadece ilk izlenimlerimi aktarıyorum. Fakat şu an için sahadan dönerken içimde bir burukluk olduğu hissiyatı hâkim. Bunun nedenini tam olarak tespit edemiyorum. Belki köyün bir vitrine dönüşmesi olabilir. Köyden ziyade bir pazar alanı gibi gözükmesi galiba beni rahatsız ediyor. Bu nedenle ilk günün saha günlüğünün temasını “Açık Hava AVM’si” olarak not düştüm...” (Saha Günlüğü).

İlk gün özelinde alınan saha notlarının geçerliliğinin tespiti için yerli halk ile konu hakkında çeşitli görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde soylulaşma süreçlerini yaşayan Yeşilyurt kırsalında bulunan yerli halkın bu dönüşüm süreçlerinin ekonomik etkisi nedeni ile köyde geçim kaynağı sağladıklarını, bu imkânın olmaması durumunda şu an köyde bulunan yerli halkında burada kalmasının çok zor olacağı belirtilmiştir.

Yerli halkın fayda sağladığı bir dönüşüm sürecinin yaşandığını, şu an orada ikamet eden çoğu yerli halktan duymak mümkün. Bu fayda durumunun ise karşılıklı olduğunu söylemek mümkündür ve yaşanan bu karşılıklı fayda durumu ise gruplar arasında belirli düzeyde bir sevgi, saygı oluşmasına sebebiyet verdiği ifade edilmiştir. Çünkü her grubun birbiri ile doğrudan veya dolaylı olarak bir ilişkisi bulunmaktadır. Yani bunu şöyle özetleyebiliriz; yerli halk orada yaşamaya devam ettiği için köylerini, köyün doğasını, kültürünü ellerinden geldikçe en iyi şekilde muhafaza etmeye çalışmaktadırlar. Yerli halkın gösterdiği bu çaba ise dışarda yaşayan insanların bu köyde yaşamasının önünü açmakta ve yatırımcılar ise korunan bu doğal ortama yatırım yaparak bu ilişkinin devamlılığını sağlamaktadırlar.

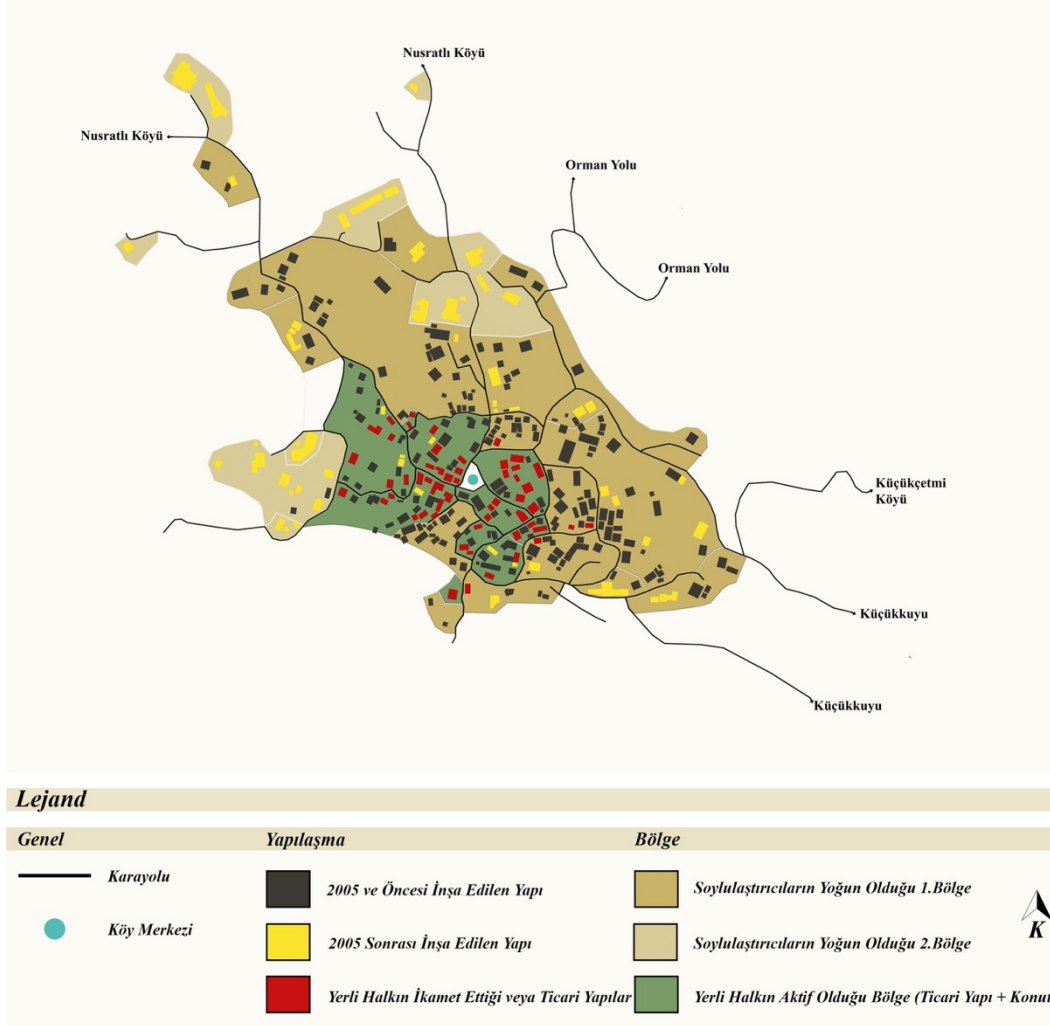
Soylulaştırıcılar ve sermayedarların varlığı ise bu köyün bir şekilde daha fazla ün yapmasına sebep olmakta ve böylece yerli halkta bu durumdan fayda sağlamaktadır. Dolayısıyla köyde her grup birbiri ile bir ilişki içerisinde gibi gözükmetedir. Bu ilişkiden fayda sağlamak isteyen yerli halk ise köyde ticari faaliyetlere başlayarak bu tüketim ekonomisine giriş yaptığı görülmektedir. Konu ile ilgili elde edilen verilerde yerli halkın kafe/restoran, hediyelik eşya, zeytinyağı başta olmak üzere doğal ürünler gibi faaliyetlerin yanı sıra apart/pansiyonculuk ve kendi evlerini kiraya vermek gibi çeşitli faaliyetler ile bu ekonominin içerisine dahil oldukları anlaşılmaktadır (Şekil 4.12).

Şekil 4.12 Yeşilyurt Kırsal Yerli Halk Ticari Faaliyet Bölgeleri.

Yerli halkın ikamet ettiği yapılar 32 olarak belirlenmiştir. Buna ek olarak yerli halkın aktif ticari faaliyet yaptığı yapılar ise yukarıda hazırlanan şemada aktarılmıştır (Şekil 4.12). Bu şemada belirtilenler dahilinde yerli halkın Yeşilyurt kırsalında aktif olarak bulunduğu 54 yapı bulunmaktadır. Sadece yerli halkın aktif ticari faaliyette bulunduğu yapı sayısı 22'dir. Bu verilere mevcutta bulunan otel/pansiyonları eklediğimizde ise ticari çoğunluğu yerli halkın oluşturduğu görülmektedir (Şekil 4.13).

Yerli Halkın Köyde Aktif Bulunma Haritası (2024)

Şekil 4.13 Yerli Halkın Köyde Aktif Bulunduğu Bölgeler.

Yerli halkın bu turizm ekonomisine dahil olma süreci ise kendiliğinden gelişen bir olay şeklinde gerçekleşmemiştir. Soylulaşma süreçlerinin fark edildiği ilk andan itibaren köy idaresinin ve yerel halkın bu konu hakkında takındıkları tavır sürecin bu noktaya gelmesinde belirleyici bir faktör olmuştur. Konu hakkında başta köy muhtarı olmak üzere ihtiyar heyetinin süreç özelinde takındıkları tavır Yeşilyurt kırsalının rastgele bir soylulaşma süreci yaşamasına engel olmuştur. Yeşilyurt kırsalında o dönem bulunan yönetim, soylulaşma hareketlerinin güçlendiğini ve turizm faaliyetlerinin artık köyde izlendiğini fark edince bir dizi karar geliştirerek yapılaşma şartları oluşturmuşlardır. Bu şartlara uyum sağlayamayan yapılar ise köy halkı toplanıp

tadilat yaparak köyün mimarisine uygun bir hale getirilmiştir. Konu hakkında şu ifadeler kullanılmaktadır:

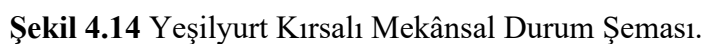
“Tabi bunu başarmak içinde biz çok çaba verdik...İlk olarak bizler köye turizmin girdiğini fark edince ihtiyar heyeti olarak harekete geçtik ve köydeki tüm yapıların eskiden olduğu gibi tamamen taş bina olmasına yönelik kararlar aldık. Önceden taş bina yapamamış olan ailelere de köylüler olarak herkes destek verdi ve oraları el birliğiyle düzelttik ve böylece köydeki tüm yapıları taş bina haline getirdik. Yani turizm kendiliğinden olmuyor. O turizme yön vermeniz gerekiyor...” (Görüşme 1).

Yapılaşmaya yönelik alınan kararlardan sonra ise köyde gerçekleştirilen hayvancılık faaliyetleri konusunda ortak bir karar alınmış ve köyde hayvancılık faaliyetleri yavaş yavaş ortadan kaldırılarak turistler için uygun bir ortam oluşmasının önü açılmıştır. Bu yapılanların ise beraberinde köyün tanıtımına daha çok katkı yaptığı ve köylüye ek fırsatlar sunduğu belirtilmektedir. Konu hakkında şu ifadeler kullanılmaktadır:

“...Daha sonra turizm girdikten sonra hayvancılık kendiliğinden kalktı. Çünkü turizmin olduğu yerde hayvancılık olmaz çünkü sinektir, kokudur vs. olmaz yani. Köylüde bu işten faydalandığı için köylüde otomatikman çekti hayvanını. Böyle turizmle bir kalkınma oldu. Yerlerin fiyatları arttı. Ek olarak bizim şöyle de bir avantajımız var ihtiyar heyetinin aldığı karar hiçbir makam tarafından bozulamıyor. Dolayısıyla biz izin vermedik bu köyün bozulmasına. Biz bu şekilde koruduk ve bugün turizm bu seviyeye geldi...Turizm gelince ekonomi canlandı. Köylüde bu durumdan fayda sağladı. Köylünün yerlerinin fiyatları arttı. Yani küçük bir soğan bahçesi, bir damı olan, bağı olan burayı satıp geçim kaynağı sağladı kendine...” (Görüşme 1).

Köyde yaşam tarzının değişimi ile ilgili en net örneklerden birisi ise yaşlı bir çiftin evlerinin avlusunu zeytinyağı ve benzeri doğal gıdalar sattığı bir pazar alanına dönüştürmesinde görmek mümkün. Evlerinin üst katında yaşayan bu çift evin avlusunda ise turistlere yönelik hem satış hem de üretim yapmaktadır. İşletmenin sloganı ise “Hem evimiz hem iş yerimiz.” olması yörenin metalaşma düzeyi için bize önemli bir ipucu sunmaktadır.

“...Biz yerli halkı burada tutmak için meydandaki dükkanları çok cüzi miktarlara kiraya veriyoruz. 1500-2000 lira gibi bir fiyata kiralityoruz. Normalde bu fiyata bu dükkanlar imkânsız. Bizim için önemli olan yerli halkın köyde durması ve para kazanması. Dışarıdan insanlar gelip ihaleye girmek istiyorlar ama kabul etmiyoruz. Onlara kiralasak kat kat fazlasına verirdik. Önemli olan yerli halk...” (Görüşme 1).

104

ekonomiye ise yerli halkın başta yaşam tarzlarında uyguladıkları değişimlerle destek verdiği gözlenmiştir. Bu destekleyici eylemler ise beraberinde Yeşilyurt kırsalında yerli halk ve sermaye gruplarının tüketim odaklı hizmet faaliyetleri sunmasına olanak sağlamıştır (Şekil 4.14). Yerli halk ise bu tüketim ekonomisine kafe/restoran, zeytinyağı başta olmak üzere doğal ürünler, hediyelik eşyalar gibi farklı hizmetler ile dahil olmuşlardır. Bu sürecin ise yerli halkı köyde tutan ve göçün durmasına katkı sağlayan en önemli faktör olduğu yerli halkın tamamı tarafından ifade edilmiştir. Bu süreç köy ekonomisi ve göçün önüne geçebilmek adına çok büyük bir faktör olarak görülmesine rağmen “Mekânın Tüketimi” açısından incelediğimiz takdirde Yeşilyurt kırsalının tamamen tüketim odaklı kırsal yaşama dair bazı izler barındıran bir köy ile tatil köyü arasında bir noktada bulunduğu açıktır. Kırsal yaşamdan tam anlamıyla kopmayan fakat kırsalın niteliklerini de tam olarak barındırmayan bu köy hayatının yerli halkın bu köye olan bağlılıkları konusunda bir olumsuz düşünceye de sebebiyet vermediği yapılan görüşmelerde aktarılmıştır:

“...Artık yerliler için bu köy, onların kolaylıkla vazgeçebileceği yer değil. Kimse atasının yerinden vazgeçmez. Dışardan gelenler vazgeçebilir. Onlar buradan daha güzel bir yer bulursa satar gider. Ama biz burada doğup büyüdüğümüz için öyle kolay kolay gidemeyiz. Şu an burada kalanlar artık köyü benimseyen, köyü seven ve köyden vazgeçemeyecek insanlar. Bizler öyleyiz. Gidecek olsak o tarihlerde giderdik. Benim hanım Küçükkuyu ’ya gitmek istedi ama ben gitmedim. Burayı sevmesem giderdim. Buradaki insanlar her şeye rağmen burada yaşamı devam ettiriyor...” (Görüşme 1).

Bu kapsamda Yeşilyurt kırsalında yaşanan değişim ve dönüşümlerin literatürde de ifade edildiği gibi kırsal geleneklerin tüketici kültürü ile harmanlanmasına imkân sağladığı ve bu durumun yerli halk tarafından desteklendiği açıktır (Blekesaune vd., 2010; Marsden, 1999; Phillips, 1993). Fakat bu durumun yerli halkın mekânsal bağlılığı üzerinde ise negatif bir etkiye sebebiyet vermediği yapılan görüşmelerde sözlü olarak ifade edilmiştir. Bu durum ile ilgili yapılan anket çalışmalarında ise ayrıca konu özelinde değerlendirmeler yapılacaktır.

“Mekânın Tüketimi” konusunun ise yerli halk açısından bir problem olarak görülüyor oluşu bu konunun gerçekten ilerleyen dönemler açısından bir problem teşkil etmeyeceğini ifade etmemektedir. Bu yüzden kırsal yaşamın tüketim kültürü ile

harmanlanmasının ilerleyen dönemlerde ne düzeyde olumlu veya olumsuz bir durumlara sebebiyet verebileceği tartışması ise farklı çalışmalarda ele alınması gereken önemli bir husustur. Dolayısıyla bu tür bir durumun bir köyün geleceği ile ilgili nelere sebebiyet verebileceği bu yüzden önemli bir araştırma konusudur.

4.4. Sürecin Mekânsal Bağlılık Açısından Değerlendirilmesi

Yeşilyurt kırsalında gerçekleşen soylulaşma süreçleri “Sosyal Sürdürülebilirlik” teorik lensi aracılığıyla değerlendirilmiş ve soylulaşma süreçlerinin kırsal bir yerleşimde yarattıkları üzerine genel bir değerlendirme ortaya konmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise diğer iki bölümde de bazı noktalarda değinilen “Mekânsal Bağlılık” konusu üzerinde genel bir değerlendirme yapılacaktır. Bu noktada varılmak istenilen nokta kırsal soylulaşma süreçlerinin sosyal sürdürülebilirlik açısından yarattığı etkilerin yöre halkının o yöreye olan aidiyetleri hakkında bir değişime sebep olup olmadıkları ile ilgilidir. Dolayısıyla kişi, psikolojik ve mekânsal olarak üç farklı başlık ile ele alınan “Mekânsal Bağlılık”, “Sosyal Sürdürülebilirlik” ile olan ilişkisinin de ele alınması gerekmektedir. Çalışmanın ilgili kısımlarında “Sosyal Sürdürülebilirlik” başlığının “Sosyal Eşitlik” ve “Topluluğun Sürdürülebilirliği” olarak iki ayrı başlıkta değerlendirmeye tabi tutulduğu ifade edilmiştir. Bu her iki kavram ise kendi içerisinde “Mekânsal Bağlılık” ile bir ilişki barındırmaktadır.

Sosyal Eşitlik konusu, maddi ve fiziki olanaklara erişim açısından bir yerde yaşayan insanların maddi olanaklar ile elde edebilecekleri hizmetlere erişim durumunu ifade ederken, fiziki olanaklara erişilebilirlik ise bir yerde yaşayan insanların temel hizmet ve olanaklara erişebilme durumunu ifade etmektedir. Bu bağlamda sosyal eşitlik konusunda mekânsal bağlılık durumunu şu şartlarda ele almak mümkündür;

- Fullilove (1996), yerinden edilmenin üzüntü ve özlem yaratarak mekânsal bağlılık üzerinde bir etkisi olduğunu ifade etmiştir,
- Fried (2000), bir yerde bulunan çeşitli fiziksel olanakların insanların mekânsal bağlılığı üzerinde bir etki yarattığı hususu ön plana çıkmaktadır,
- Sosyal eşitlik konusu ile ilgili olarak ise Anguelovski vd. (2021) tarafından maddi ve fiziki olanakların soylulaşma süreçlerinde geçirdiği değişim ile bazı yerinden edilmelere veya sosyal dışlanmalara sebebiyet verdiği ifade edilmiştir

Bu kapsamda yerinden edilme, fiziki olanakların varlığı ve bu olanakların soylulaşma süreçlerinde yaşadığı değişimlerin bireylerin mekânsal bağlılıkları üzerinde bir etki yaratabildiklerini söylemek mümkündür. Bu nedenle bu üç ana başlık ile ilgili ikinci bölümde hem aktör grup görüşmeleri hem de yarı yapılandırılmış görüşmeler vasıtasıyla çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen çıktılar kısaca şu şekilde olmuştur:

- Yeşilyurt kırsalında konut piyasalarında emsallerine oranla net bir fiyat artışı ve beraberinde hayat pahalılığı gözlenmiştir ancak bundan dolayı doğrudan bir yerinden edilme süreci veya sosyal ayırım/dışlanma yaşanmamıştır.
- Mevcut hizmet ve olanakların varlığı ve kullanımı konusunda soylulaştırıcı ve yerli halk açısından bir sorun gözlenmemiştir ve bu durumdan doğacak bir sosyal ayırım/dışlanma yaşanmamıştır.
- Fiziki olanaklara erişim açısından (yerel hizmetlerin kaybı, temel gıdaya erişilememesi, kamusal alanların yerli halk tarafından kullanılamaması, eğitim ve sağlık hizmetlerinin soylulaştırıcılar tarafından değişime maruz bırakılması gibi) ise bir sorun yaşanmadığı ve bu durumun da doğrudan bir yerinden edilmeye ve sosyal ayırım/dışlanmaya sebebiyet vermediği tespit edilmiştir.

Bu kapsamda Yeşilyurt kırsalında gerçekleştirilen aktör-grup görüşmelerinde belirlenen üç ana başlık dahilinde yaşananlar neticesinde orada yaşayan yerli halkın yaşadıkları yere yönelik aidiyet duygularında zayıflama/yok olma gerçekleşmediği katılımcılar tarafından yapılan görüşmelerde aktarılmıştır.

Topluluğun Sürdürülebilirliği ile Mekânsal Bağlılık arasında bulunan birey-toplum ilişkisinin ise soylulaşma süreçlerinde gözlenen bazı toplumsal etkiler ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu nedenle topluluğun sürdürülebilirliği, mekânsal bağlılık ve soylulaşma arasında bir ilişki kurmak mümkündür. İlgili çalışmada

Soylulaşma süreçlerinde ise yaşanan bazı unsurların sosyal sürdürülebilirlik ve mekânsal bağlılık ile olan ilişkisi bulunmaktadır. Yapılan çalışmada soylulaşma süreçlerinin toplumsal düzeyde yarattığı etkiler; toplumsal ayrımcılık ve dışlanma, topluluk bağları, sosyal uyum ve çoklu travmalar ve tüm bunlardan kaynaklanan yerinden edilmeler ile ilişkilendirilmiştir. Toplumsal ayrımcılık ve dışlanma durumu, genellikle kamusal alanların kullanımı üzerinden ele alınan bir konu olmuştur.

Topluluk bağları, sosyal uyum ve çoklu travmalar ise sosyokültürel yerinden edilmenin geride bıraktığı kültürel kayıplar ve silinmeler ile ilişkilendirilmiştir. Fiziksel olarak yerinden edilme ise bir toplumda fiziksel olarak yerinden edilme hissi yaşayan insanların bu korkuyu hayatlarının geri kalanında da hissettikleri ve bu durumda sağlıklı sosyal ilişkiler kurmasına engel olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla tüm bu ilişkiselliği bir önceki başlıkta olduğu gibi üç çalışmadan kurmak mümkündür (Anguelovski vd., 2021; Fried, 2000; Fullilove, 1996).

Bu kapsamda önceki bölümde topluluğun sürdürülebilirliğine yönelik elde edilen çıktılar ise kısaca şu şekildedir:

- Sosyal etkileşim zayıf olduğu ancak köy idaresi tarafından güçlendirilmeye çalışıldığı,
- Toplulukta kolektif gruplara ve ağlara katılma konusunda ise köyde bireyselleşmenin ön planda olduğu ve bu nedenle ilişki ağlarında zayıflama gerçekleştiği,
- Topluluk istikrarı konusunda ise köyde yüksek hareketlilik yaşandığı ve bu durumun da köyün huzurunu bozduğu,
- Güvenlik açısından ise tüm süreç boyunca olumsuz durumlar yaşanmadığı tespit edilmiştir.

Tüm bu çıktılar göz önünde bulundurulduğunda bu yaşanan değişimlerin yerli halkın yaşadıkları yere olan aidiyet duygularında güçlü bir aşınmaya sebebiyet vermediği yapılan görüşmelerin tamamında dolaylı olarak aktarılmıştır.

Tüm bu veriler ışığında kırsal soylulaşma süreçleri geçiren Yeşilyurt kırsalındaki yerel halkın Yeşilyurt kırsalı ile aralarında geliştirdikleri mekânsal bağlılık durumu ile alakalı olarak “Yer Kimliği” ve “Yer Bağımlılığı” temalı iki ayrı önerme sunulmuştur. Bu önermelerden “Yer Kimliği” önermesine verilen cevaplar ise şu şekilde olmuştur:

- “Yeşilyurt köyüne çok bağlıyım.” önermesine **16 katılımcı olumlu görüş** bildirirken, 2 katılımcı olumsuz görüş bildirmiş ve 2 katılımcı ise olumsuz görüş belirtmiştir.
- “Yeşilyurt köyü benim için çok özel.” önermesine **19 katılımcı olumlu görüş** bildirirken, 1 katılımcı ise olumsuz görüş bildirmiştir.

- “Ben bu köy ile güçlü şekilde özdeşleşiyorum.” önermesine **15 katılımcı olumlu görüş** bildirirken 3 katılımcı olumsuz görüş bildirmiş ve 2 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Mekânsal Bağlılık ile ilgili olarak ifade edilen “Yer Kimliği” ile alakalı bu görüşlerin ise son on yılda ne düzeyde değişip değişmediği ile alakalı ise;

- “Evet, daha olumlu yönde bir gelişme oldu.” cevabını 6 katılımcı,
- “Evet, daha olumsuz yönde bir gelişme oldu.” cevabını 5 katılımcı,
- “Hayır, bir değişiklik olmadı.” cevabını ise 9 katılımcı vermiştir.

“Yer Bağımlılığı” önermesine verilen cevaplar ise şu şekildedir:

- “Yeşilyurt köyü yaşadığım en iyi yerdir.” önermesine **17 katılımcı olumlu görüş** bildirirken 1 katılımcı olumsuz görüş bildirmiş ve 2 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.
- “Bu köyü başka hiçbir yer ile kıyaslayamam.” önermesine **17 katılımcı olumlu görüş** bildirirken 1 kullanıcı olumsuz görüş bildirmiş ve 2 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.
- “Başka hiçbir köyde bu köyde yaptığım şeyleri yapamam.” önermesine **16 katılımcı olumlu görüş** bildirirken 2 katılımcı olumsuz görüş bildirmiş ve 2 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Mekânsal Bağlılık ile ilgili olarak ifade edilen “Yer Bağımlılığı” ile alakalı bu görüşlerin ise son on yılda ne düzeyde değişip değişmediği ile alakalı ise;

- “Evet, daha olumlu yönde bir gelişme oldu.” cevabını 3 katılımcı,
- “Evet, daha olumsuz yönde bir gelişme oldu.” cevabını 5 katılımcı,
- “Hayır, bir değişiklik olmadı.” cevabını ise 12 katılımcı vermiştir.

Elde edilen veriler ışığında soylulaşma süreçleri yaşayan Yeşilyurt kırsalında aktör-grup görüşmeleri neticesinde “Sosyal Sürdürülebilirlik” ve “Mekânsal Bağlılık” ile ilgili yerli halkın görüşleri alınmış ve bu görüşler ilgili başlıklar dahilinde incelenmiştir. İfade edilen ilgili başlıklar saha kapsamında değerlendirildiğinde Yeşilyurt kırsalında soylulaşma süreçleri dahilinde bazı noktalarda çeşitli değişim ve dönüşümler yaşandığı fakat bazı noktalarda ise ilgili literatürün aksine ifade edilen değişim/dönüşümlerin yaşanmadığı yerli halk tarafından ifade edilmiştir. Bu süreç

hakkındaki düşünceler yerli halk tarafından sözlü ve yazılı olarak ifade edilmiştir. Yazılı olarak ise yerli halka sunulan önermelere yerli halk olumlu geri dönüş belirtmiştir.

Bu kapsamda sosyal sürdürülebilirlik ile alakalı yerli halkın görüşleri dahilinde yerli halkın mekânsal bağlılıkları ile alakalı durumun anlaşılabilmesi üzerine yapılan görüşmelerde sözlü olarak burada yaşanan herhangi bir değişim kendilerinin Yeşilyurt köyüne olan bağlılıkları üzerinde olumsuz bir etki yaratmadığına yönelik genel bir geri dönüş beyan edilmiştir. Bu sözlü ifadeler üzerine yukarıda aktarılan önermeler incelendiğinde ise olumlu ve olumsuz görüşler bildirilen “Mekânsal Bağlılık” başlığı ile ilgili olarak genel izlenim ise 20 katılımcının her önermeye verdiği cevap olumlu, olumsuz ve kararsız olarak detaylandırıldığında ise toplam olarak 120 cevap verildiği görülmektedir. Bu durumda genel durumda ise **100 olumlu görüş** bildirilirken 10 katılımcı olumsuz görüş bildirmiş ve 10 katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla Kırsal Soylulaşma süreçlerinin yerli halkın mekânsal bağlılıkları üzerinde negatif bir etki yaratmadığı anlaşılmakla birlikte fikirlerinde ise son on yılda bir değişiklik gerçekleşmediği de anlaşılmaktadır fakat bu noktada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus ise yerel halkın dahil olduğu güçlü bir ekonomik sistem olmasıdır. Mevcut ekonomik yapıya dahil olan yerel halk bu ekonomik yapıya dahil olmadığı bir senaryo da yaşadıkları yerdeki değişim/dönüşümler neticesinde ne düzeyde bir bağlılık sergileyecekleri ayrıca düşünülmesi gereken bir konudur.

4.5. Bölüm Sonu

Sonuç olarak gerçekleştirilen çalışma ile öncelikle kırsal soylulaşmaya sebebiyet unsurları ortaya çıkarmak için kullanılan Aktör-Ağ Teorisi ile aslında var olan ancak görünmeyen ve bize bir şeyler yaptıran toplumsal ilişki ağı çalışma kapsamında ortaya çıkarılmıştır. Bu toplumsal ilişki ağı sayesinde soylulaşmaya sebebiyet veren x, y veya z gibi sınırları belirli sebepler üretmeden ve toplumsalın gücünü sınırlandırmadan kırsal alanlarda dönüşüme sebebiyet veren unsurları anlayabilmemiz mümkün olmuştur.

Bu kapsamda toplumsalı ortaya çıkarma çalışmaları esnasında süreç öncelikle göç açısından ele alınmış ve göçe sebebiyet veren unsurlar tespit edilmiştir. Böylece ekonomik problemler, çok varisli mülklerin varlığı, kırsaldaki yaşam tarzının zorluğu,

doğal güzelliklerin varlığı, tescilli yapıların yaşam maliyetlerinin yüksek oluşu gibi belirli başlıklardan bahsedilmiştir. Bu başlıklar ise -bunlara eylem dersek- kendi içerisinde farklı failer listesi oluşturmuş ve bu faileri de harekete geçiren başka eylemler olduğu saptanmıştır. Bu karmaşık ilişkileri kısaca özetlemek gerekirse soylulaşma süreçlerinin temelinde bir neden olarak görülen göç konusundan başlamak gerekmektedir. Yeşilyurt kırsalında göç konusunu tetiklediği iddia edilen konular ve onlarla ilişki olan diğer unsurlar şu şekildedir:

Ekonomik Sorunlar: Ekonomik problemler bahsedilirken bu sorunun altı eğitim ve tarım ile alakalı politikalarda yaşanan eksikler ile doldurulmuştur. Tarım politikalarından bahsedilirken, uygun pazar ortamının oluşturulamaması, marka değer yaratılamaması, çiftçiye destekleyecek politikaların yetersizliği, rekabetçiliğin sağlanamaması, tarım ekonomisinin ve çiftçiliğin üçüncü sınıf dünya ekonomisi olarak düşünülmesi, tarım arazilerinin yabancı firmalar ve büyük sermaye sahibi oteller tarafından işletilmesi, kooperatifleşme problemlerinin yaşanması gibi birçok fail listesi ile tarım politikaları ilişkilendirilmiştir. Eğitim politikaları ise eğitim sisteminin öğrencileri ilgi alanlarına göre yönlendirememesi, başarısız öğrencilerin sınıf geçmesi, okuyan gençlerin işsiz kalması gibi failer ile ilişkilendirilmiştir.

Çok Varisli Mülklerin Varlığı: Bu durum terk edilen evlerde birden fazla varisin olduğu durumlarda varisler mülkü satma eğilimini ifade etmektedir. Bu durum çalışma bölgesinde de varislerin mülkleri soylulaştırıcılara satması şeklinde gerçekleşmiştir.

Kırsaldaki Yaşam Tarzının Zorluğu: Bu durum tamamen kırsal yaşamın insan üzerinde gerekli kıldığı yaşam tarzı ile ilgili bir durumdur ve fail listesi genel olarak üretimin hala doğal yollarla yapılıyor olması, hayvancılığın vs. çok uğraştırıcı olması, arazilerin makineleşmeye elverişsiz olması gibi nedenlerle ilişkilendirilmiş ve bu nedenlerden dolayı evlilik çağındaki kadınların köyde yaşamak istemediği ifade edilmiştir.

Tescilli Evlerin Yaşam Maliyetlerinin Yüksek Oluşu: Bu durum Yeşilyurt kırsalında bulunan tescilli yapılar nedeniyle bu şartın gerekliliklerinin yerine getirilmesi için gereken yüksek maliyetler nedeni ile evlerini satıp köyü terk eden insanların durumunu ifade etmektedir.

Yapılan görüşmelerde elde edilen bu üç eylem ve bunları harekete geçiren failler Yeşilyurt kırsalında göçe ve paralelinde bir soylulaşma sürecinin başlamasına sebebiyet vermiştir. Göçe sebebiyet veren unsurların yanında Yeşilyurt kırsalını cazibeli kılan ve insanların köye gelmesinin önünü açan bir diğer önemli eylem ise doğal güzelliklerin varlığıdır.

Doğal güzelliklerin varlığı: Doğal güzelliklerin varlığı kırım çekici gücü olarak ele alınmış ve yüksek oksijen varlığı, yaban hayatının devam etmesi, doğal çevrenin varlığı, taş yapıların varlığı gibi failer ile ilişkilendirilmiştir. Bu durumun ise orta/üst gelir gruplarının bölgeye yerleşmesine sebep olduğu ve beraberinde yeni girişimlerin ortaya çıkma arzusunu güçlendirdiği ve rekabetçiliğin önünü açtığı belirtilmiştir.

Tüm bu eylem ve fail ilişkisi neticesinde Yeşilyurt kırsalında gelişen soylulaşma süreçlerini kontrol altına alan ve günümüz haline gelmesini sağlayan bir diğer önemli eylemler ise köyde bulunan idare mekanizmasının güçlü bir öngörü ile köyde koruma kararı geliştirmesi, yerli halkın yaşam tarzında değişimler yaşaması ve sürece uyum sağlaması, köyde yönetim süreçlerinin aktif olarak sürdürülmesi ve köy idaresinin köyde bulunan gruplar arasında denge politikası izlemesidir. Tüm bu eylemleri harekete geçiren önemli fail ise yerli halkın ihtiyaçlarını karşılayabilen bir ekonomik kazancın var olmasıdır.

Dolayısıyla bütün bu ilişki yumağının tümü ise Yeşilyurt kırsalında soylulaşma süreçlerinin başlamasına sebebiyet vermiş ve köyün bugünkü haline gelmesine katkı sağlamıştır. Süreç içerisinde görünmeyen fakat süreci yönlendiren tüm bu eylem, fail, aktörlerin tamamı ise toplumsal olarak ele alınmış ve soylulaşmaya sebebiyet veren toplumsal ilişkiler ağı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise kırsal soylulaşma süreçlerinin sosyal sürdürülebilirlik açısından ele alınması ise çalışma kapsamında “Sosyal Eşitlik” ve “Topluluğun Sürdürülebilirliği” olarak iki alt başlık ile değerlendirilmiştir. “Sosyal Eşitlik” konusu ise erişilebilirlik başlığı etrafında ele alınmış ve bu erişilebilirlik durumu ise maddi/fiziki olanaklara erişim üzerinden değerlendirilmiştir. Maddi olanaklar ise bireylerin ihtiyaçlarını ekonomik olarak karşılayabilme gücü ile ilişkilendirilmiş ve bu durum konut piyasasında yaşanan fiyat artışları ve elit tüketim tercihleri açısından ele alınmıştır. Fiziki olanaklar ise konut, yeşil alan, eğitim tesisleri, kültür ve rekreasyon alanları gibi alanlara hem fiziki olarak hem de onları aktif

kullanabilme durumu olarak erişilebilirliği ifade etmektedir. Topluluğun sürdürülebilirliği başlığı ise x tarafından geliştirilen göstergeler çerçevesinde ele alınmış ve ilgili çalışmalar kapsamında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda çalışma neticesinde elde edilen bulgular şu şekilde olmuştur:

Bulgu 1: Soylulaşma süreçlerinde sürecin etkisi ile değişim gözlendiği belirtilen “satın alınabilir ve kiralanabilir konut konusu” ile ilgili olarak Anguelovski ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, soylulaşma süreçleri deneyimleyen bir bölgenin emsallerine oranla gayrimenkul piyasalarında çok daha yüksek bir artış yaşadığı ve bu artış neticesinde o bölgede yaşayan insanların yeni konut satın almakta ve/veya yaşadıkları evin kirasını ödemekte zorlandıkları ve bu durumun beraberinde yerinden edilmelere sebebiyet verdiği belirtilmiştir(Anguelovski vd., 2021). Bu kapsamda Yeşilyurt kırsalında yapılan çalışmalar neticesinde Yeşilyurt kırsalındaki gayrimenkul piyasasının emsallerine oranla daha yüksek bir hızla artış yaşadığı fakat bu durumundan dolayı ilgili çalışmada gözlenen “yerinden edilme” durumunun Yeşilyurt kırsalında yaşanmadığı ancak gayrimenkul piyasalarında yaşanan artış nedeniyle yerli halkın ve ailelerinin Yeşilyurt kırsalında ikamet etmek için bir ev satın almak veya kiralayabilmek gibi olanaklarının ortadan kalktığı tespit edilmiştir. Böylece yerinden edilme durumunun farklı içerik ve şekillerde bulunabildiği tespit edilmiştir.

Bulgu 2: Soylulaşma süreçleri ile birlikte gayrimenkul piyasaları ile birlikte kendisini gösteren “yaşam maliyetlerinde artış” durumu ile ilgili olarak Anguelovski ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada, soylulaşma süreçlerinin yaşandığı bir yerde ki elit tüketim tercihlerinde değişim olduğu ve orada bulunan işletmelerin ise bu tüketim tercihleri doğrultusunda bir değişim yaşadığı ve bunun neticesinde orada bulunan yerel halkın günlük taze ve uygun fiyatlı gıdaya erişmekte problem yaşayarak sosyo-kültürel bir dışlanma yaşadığı belirtilmiştir(Anguelovski vd., 2021). Bu kapsamda Yeşilyurt kırsalında soylulaşma süreçleri ile gelişen ve ekonomik açıdan bir ayrılmaya sebep olduğu belirtilen elit tüketim tercihleri ile alakalı olarak sosyo-kültürel bir ayrım yaşanmadığı ve bu durumun beraberinde bir yerinden edilmeye sebebiyet vermediği anlaşılmıştır.

Bulgu 3: Soylulaşma süreçlerinin ortaya çıkardığı ifade edilen “yerinden edilme” durumunun sebebiyet verdiği “kötü konut alternatifleri” ile ilgili olarak Anguelovski ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada, bu süreçlerin doğrudan bir

yerinden edilmeye sebebiyet verdiği ve bu yerinden edilen insanların ise mevcutta yaşadıkları standartlardan daha kötü koşullara sahip yerlerde yaşamak zorunda kaldıkları belirtilmiştir(Anguelovski vd., 2021). Bu bağlamda Yeşilyurt kırsalında soylulaşma süreçleri nedeni ile doğrudan bir yerinden edilmenin bulunmadığı, köyü terk edenlerin ise civar yerleşimlerin mevcut olanakları göz önünde bulundurulduğunda Yeşilyurt kırsalından daha düşük standartlı bir yerleşim yerine gitmelerinin mümkün olmadığı belirlenmiştir.

Bulgu 4: Soylulaşma süreçlerinin ortaya çıkardığı bir diğer önemli konu olan” fiziki olanaklara erişim” durumu ise Anguelovski ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada, soylulaşma süreçleri beraberinde soylulaştırıcıların talepleri doğrultusunda bir dizi değişiminde beraberinde getireceğini, bu değişimlerin ise yerli halkın çeşitli fiziki olanakları kullanmaktan mahrum edebileceğinden bahsetmişlerdir(Anguelovski vd., 2021). Yeşilyurt kırsalında ise yerli halk ve soylulaştırıcıların fiziki olanakları kullanma açasından bir sorun yaşamadığı, her grubun rahatlıkla bu alanları kullanabildiği, gruplar arasında bir güç dengesizliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Fakat köy idaresinin yerli halk elinde bulunması yerli halk açasından sonrası için bir endişe de barındırmaktadır. Çünkü soylulaştırıcıların köy üzerinde tek taraflı fayda sağlayan talepleri mevcut yönetim tarafından kabul edilmemekte ve bir denge politikası izlenmektedir.

Bulgu 5: Sürdürülebilir bir toplumun önemli özelliklerinden olduğu belirtilen “Sosyal Etkileşim” konusu soylulaşma süreçleri bağlamında ele alındığında Anguelovski ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmalarda da gözlemlenen “sosyal ayırım, dışlanma ve ilişkilerin” kaybı gibi soylulaşmanın yarattığı etkilerle ilişkilendirilebilmektedir(Anguelovski vd., 2021). Bu kapsamda Yeşilyurt kırsalında gerçeleştirilen çalışma neticesinde Yeşilyurt kırsalında yerli halk ve soylulaştırıcılar arasında gruplar arasındaki etkileşimi doğrudan etkileyen bir durumun bulunmadığı fakat gruplar arasında çeşitli nedenlerden dolayı üstü kapalı potansiyel bir gerginliğin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu gerginliğin ise ilerleyen zamanlar için gruplar arasındaki sosyal etkileşimi doğrudan etkileyebileceği öngörülmektedir.

Bulgu 6: Sürdürülebilir bir toplumun önemli özelliklerinden biri olarak ifade edilen “toplulukta kolektif gruplara ve ağlara katılma” konusu Anguelovski ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada, “topluluk bağlarının” kaybı olarak ele

alınmış ve soylulaşma süreçlerinin bir yerdeki toplumsal ilişkileri zayıflattığını ifade etmişlerdir(Anguelovski vd., 2021). Yeşilyurt kırsalında ise tıpkı referans çalışmada olduğu gibi fakat farklı içerik ve şekiller ile köyde yaşayanların geçmişe özlem duyduğu, bireyselleşmenin daha hâkim olduğu ve geleneklerin yok olmaya başladığı gözlenmiştir.

Bulgu 7: Sürdürülebilir bir toplumun bir diğer önemli başlığı olarak görülen “topluluk istikrarı” konusu ise Anguelovski ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada “sosyal ayırım ve dışlanma” konusu ile ilişkilendirilmiş ve soylulaşma süreçlerini yaşayan yerdeki insanların yüksek insan hareketliliği nedeni ile çeşitli problemler yaşadığı belirtilmiştir(Anguelovski vd., 2021). İlgili konu Yeşilyurt kırsalı özelinde değerlendirildiğinde ise ilgili çalışmaya benzer şekilde Yeşilyurt kırsalında soylulaşma süreçleri ile artış eğilimi gösteren turist sayısı nedeni ile bir insan hareketliliği yaşandığı ve bu durumunda orada yaşayan insanlar için birtakım problemlere sebebiyet verdiği tespit edilmiştir.

Bulgu 8: Sürdürülebilir bir toplumun bir diğer önemli özelliği ise güvenilirlik ile alakalıdır. Konu ile ilgili Anguelovski ve arkadaşları tarafından yapılan çalışma soylulaşma süreçleri ile “güvenlik ve suç oranlarının artışı” konusu ile ilişkilendirmiş ve soylulaşma süreçleri yaşayan bir yerde suç oranlarında artış olduğunu ve bu durumun güvenlik kaygısı yaratarak aidiyet duygusunda ciddi yıpranmalara sebep olduğu ifade edilmiştir(Anguelovski vd., 2021). Bu kapsamda Yeşilyurt kırsalında ilgili konu üzerinden saha değerlendirildiğinde soylulaşma süreçleri ile ortaya çıkan güvenlik zafiyeti bulunmadığı ve dolayısıyla bu durumla alakalı olarak toplumda bir güvensizlik hissiyatı bulunmadığı tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında ilgili başlıklar dahilinde elde edilen sekiz bulgu sosyal sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirildiğinde ise çalışmanın sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili nihai çıktıları şu şekilde olmaktadır:

- 1) Kırsal alanlarda yaşayan insanlar genellikle yaşadıkları evin sahibi oldukları için “Kırsal Soylulaşma” süreçleri neticesinde gayrimenkul piyasalarında yaşanan artış sonucunda bu insanların kentsel bir alanda olduğu gibi yerinden edilmeleri mümkün gözükmemektedir. Bu süreçte mülk sahibi olan yerli halk gayrimenkullerinin fiyat artışı ile kendi rızaları neticesinde mülklerini satıp köyü terk etme durumları bulunmaktadır. Dolayısıyla kentsel alanlarda olduğu

gibi kırsal alanlarda gayrimenkul piyasalarında yaşanan hareketlilik neticesinde doğrudan bir yerinden edilmenin olduğunu söylemek mümkün değildir.

- 2) Elit tüketim tercihlerinde yaşanan değişimler ile ilgili olarak kırsal ve kentsel alanların ayrı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Yerli halkın aktif olarak ikamet ettiği ve muhtarlık gibi yönetim birimlerinin yerli halkın haklarını güçlü şekilde koruduğu bir ortamda elit tüketim tercihlerinden doğacak ayrışmaların yaşanma ihtimalinin düşük olduğu açıktır. Bu noktada bir yerleşim yerinde yerli halkın aktif olarak yaşamına devam etmesi ve bu yerli halkın haklarını koruyacak güçlü bir idari sistemin bulunması soylulaşma süreçleri açısından önemli bir etken olduğu açıktır.
- 3) Kırsal bir yerleşim yerinde soylulaşma nedeni ile olası bir yerinden edilmenin köyü terk eden insanlara “kötü konut alternatifleri” sunma ihtimali kentsel bir alana göre oldukça zayıftır. Dolayısıyla kırsal alanlarda bulunan hizmet ve olanakların kentsel alanlara kıyasla daha zayıf olduğu ve bu durumunda sadece kırsal doğal güzelliklerinden uzaklaşmak açısından bir zafiyet doğuracağını söylemek mümkündür.
- 4) Soylulaşma süreçlerinde kendini gösteren farklı grupların birbirleri üzerinde güç yaratma arzusu kentsel alanlarda olduğu gibi kırsal alanlarda kendini gösterdiği görülmektedir. Çalışmanın gerçekleştiği Yeşilyurt kırsalında soylulaştırıcıların arzu ve taleplerini olduğu gibi kabul ettirememesinin en önemli nedeni köy idaresinin yerli halk elinde bulunması olmuştur. Dolayısıyla kırsal soylulaşma süreçlerinde sürecin gidişatını değiştiren önemli unsurların başında köy idaresinin her iki grubun ortak çıkarlarını gözetebilen, denge politikasını bilen bir yönetime sahip olması denilebilir.
- 5) Kentsel soylulaşma örneklerinde olduğu gibi kırsal alanlarda yaşanan soylulaşma türlerinde de gruplar arası etkileşimin azalmasına hatta yok olmasına sebebiyet verecek sonuçlar ortaya çıkması mümkündür. Fakat bu gibi durumların kontrol altına alınması kentsel alanlarda olduğundan daha kolay gözükmemektedir. Çünkü kırsal alanlarda yerli halkın aktif olarak ikamet etmesi ve bu grup içerisinde birilerinin köy idaresinde söz sahibi olması gruplar arası gerginliği kontrol altına alabilmekte ve hatta azaltabilmektedir. Hatta bu noktada kentsel ve kırsal alanların idare mekanizmaları arasındaki

fark bu süreci kırsal alanlarda yerli halk lehine daha avantajlı yapabilmektedir. Bu yüzden kırsal alanlarda yerli halkın aktif olarak ikamet etmesi ve oy kullanabilir nüfusunun sayıca üstün olması idare mekanizmalarında söz sahibi olmaları açısından önemlidir.

- 6) Soylulaşma süreçlerinde gelişen topluluk bağları ile ilgili çeşitli değişimler kırsal alanlarda da kendisini gösterebilmektedir fakat bir fark bulunmaktadır. Kırsal alanlarda soylulaşma ile ortaya çıkan yeni ekonomik potansiyel yerli halkın topluluk ile olan bağlarında yarattığı olumlu veya olumsuz etkiyi hafifletebilmektedir. Aktif olarak köyde ikamet edip bu tüketim ekonomisinden bir pay alabilen yerli halkın topluluk bağları konusunda çok hassas olmadığı görülmüştür.
- 7) Soylulaşma süreçleri ile ekonomik çeşitlik ve hareketlilik kazanan bir köyde yüksek insan hareketliliğinin getirdiği problemler tüketim ekonomisine dahil olan yerli halk tarafından önemli bir sorun olarak görülmemektedir. Bu noktada yerli halkın köyde var olabilmesi ve mevcudiyetini devam ettirme istediği ekonomik süreklilik dahilinde olduğu söylenebilir. Aksi bir durumda yerli halkın köy ile ilişkisinin devam etmesi mümkün gözükmemektedir.
- 8) Kentsel ve kırsal alanlarda soylulaşma süreçlerinin farklı şekillerde yansımaları olduğu için nüfus, ekonomik yapı, sosyal yapı ve soylulaşma sürecine giren bölgenin başka diğer nitelikleri güvenlik problemleri oluşup oluşmaması açısından oldukça önem taşımaktadır. Kentsel alanlardaki nüfus yoğunluğu, insan hareketliliği ve erişilebilirlik rahatlığı kırsal alanlara kıyasla daha yüksek olması bu açıdan kırdaki olası bir güvenlik zafiyetinin önüne geçme konusunda yardımcı olabilmektedir.

Bu kapsamda elde edilen bulgular ve sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde soylulaşma süreçlerinin ve bu süreçlerin sosyal sürdürülebilirlik üzerine yarattığı etkilerin yerel halkın mekânsal bağlılıkları üzerine yarattığı etki ile alakalı olarak nihai sonuçlar ise şu şekildedir:

- 1) Soylulaşma süreçlerinde “yerinden edilme” durumunun gerçekleşmesi bireylerin mekânsal bağlılıkları üzerinde ciddi bir etki yaratmaktadır fakat kırsal alanda yaşanan soylulaşma süreçlerinde doğrudan bir yerinden

edilmenin yaşanmadığı durumlarda gerçekleşen soylulaşma süreçlerinin bireylerin mekânsal bağlılıklarında olumsuz bir etki yaratmamaktadır.

- 2) Doğrudan bir yerinden edilmenin olmadığı fakat soylulaşma süreçleri ile gayrimenkul piyasalarında yaşanan artış nedeniyle bunu bir fırsat olarak görüp köyü terk eden yerli halk süreçten rahatsızlık duyarken köyde kalıp köyde gelişen ekonomik artı değerden faydalanan yerli halk süreçten genel anlamda memnuniyet duymaktadır.
- 3) Köyde gelişen ekonomik faaliyet çeşitliliğin köyde yeni bir ekonomik yapı oluşturması yerli halkın köye duyduğu aidiyet üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. Dolayısıyla yeni bir ekonomik sisteme dahil olan yerli halk yaşam tarzlarında bir değişim yaşamasına karşılık bu durum eski yaşamlarına karşı güçlü bir özlem hissi doğurmamakta ve dolayısıyla mekâna olan bağlılıklarında zayıflama yaşamalarına sebep olmamaktadır.
- 4) Kırsal alanlarda bulunan muhtarlık gibi idare mekanizmalarının yerli halkın haklarını soylulaştırıcılara karşı savunması yerli halkın mekânsal bağlılıklarını olumlu olarak etkilenmektedir.

Dolayısıyla kırsal alanlarda gerçekleşen soylulaşma süreçlerinde yaşanan tüm etkilerin ekonomik fayda perspektifinde ele alınması gerektiği anlaşılmıştır. Böylece ekonomik kazanç elde eden yerli halkın soylulaşma süreçlerinin yarattığı etkilerin bir kısmını görmezden gelebildiği ve bunların hiçbirisinin yerli halkın yere olan bağlılıklarında bir azalmaya sebebiyet vermediği aksine kazanılan ekonomik kazanç neticesinde mevcut yerli halkın da bir kısmının köye geri döndüğünü, bu ekonomik kazanç olmasaydı köyden gitmek durumunda kalacak kişi sayısının zamanla artacağı ve köyün tamamen yerli halk tarafından ıssızlaşan bir yer olabileceği anlaşılmıştır. Bu nedenle soylulaşma süreçlerine kırsal alanların ekonomik kalkınması açısından sunduğu katma değer ile kırdan götürdüğü değerler ayrı olarak ele alınmalı ve ortak bir potada kırsal alanların kalkınma planlamaları yapılmalıdır.

5. SONUÇ

Bu araştırma kırsal soylulaşma geçiren bir yerleşim yerinde yaşayan insanlara yönelik olarak geliştirilen “Mülklerini satıp başka bir yaşam sürmeye devam edebilirler mi?”, “Mülklerini satmadan değişen dinamiklere uyum sağlayabilirler mi?” ve “Mevcut yaşam tarzlarını yaşam tarzlarında herhangi bir değişiklik yapmadan sürdürebilirler mi?” gibi kırsal ve kırsal yaşamın varlığının devamına yönelik olarak geliştirilen araştırma sorularına yanıt aramak amacıyla ortaya çıkmıştır.

Araştırma da saha olarak soylulaşma süreçlerinin güçlü bir biçimde gözlemlenebildiği, aynı zamanda yerli halkın da sürecin içerisinde bulunduğu ve aktif olarak köyde ikamet edebildiği ve turizm potansiyeline yönelik bir bilinç sahibi olan köy idaresinin mevcudiyeti nedeniyle Yeşilyurt köyüne odaklanılmıştır. Araştırmanın gerçekleştirildiği Yeşilyurt kırsalında Aktör-Ağ Teorisi yöntemi kullanılarak 2023-2024 tarihleri arasında saha araştırması gerçekleştirilmiş ve sonuç olarak köydeki kırsal soylulaşma dinamikleri tartışılmıştır.

Araştırma da iki temel bulguya ulaşılmıştır. Bu bulgular ise temelde yeni bir ekonomik yapı ve buna entegre olabilen yerli halk ve güçlü bir idare mekanizmasının varlığına dikkat çekmektedir.

Bu iki temel bulgu genel olarak incelendiğinde mevcut yapıdan daha güçlü bir ekonomik sistem ve bu sistem içerisine yerli halkı dahil edebilen bir idare mekanizmasının varlığının soylulaşma süreçlerinin tüm olumsuz etkilerini yerli halk açısından hafiflettiğini veya görmezden gelmesine sebep olduğunu ve bu halkın yaşadıkları yer ile olan ilişkisinin güçlü kalmasına sebep olabildiğini görmek mümkündür. Yerli halkı içerisinde barındırmayan bir ekonomik model dahilinde gelişen bir soylulaşma sürecinde yerli halkın o yere duydukları aidiyetin sabit veya güçlü kalması kırsal alanlar gibi kısıtlı ekonomik alternatifler sunan yerler için mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla soylulaşma-ekonomik yapı-güçlü bir idare mekanizması- mekânsal bağlılık arasında güçlü ve görünmeyen bir ilişki olduğu açıktır. Bu noktada yeni bir ekonomik sistem ve güçlü bir idare mekanizmasının varlığının önemi anlaşılmaktadır.

İlk olarak yeni bir ekonomik sistemden bahsedilmesi gerekmektedir. Çalışmanın ilgili kısmında toplumsal ilişkilerin rolünü ortaya çıkarırken Yeşilyurt köyünü

soylulaşma süreçlerine götüren olaylar detaylı şekilde aktarılmıştır. Bu failler listesi detaylı olarak incelendiğinde esasen güçlü bir ekonomik yapının bulunmaması göze çarpmaktadır. Soylulaşma süreçleri ile Yeşilyurt kırsalında gelişen yeni ekonomik sektörler yerli halkın bu ekonomiye farklı noktalarda eklemlenebilmesine imkân tanımış ve böylece yerli halkın köyde yaşamını devam ettirebilmesine olanak sağlamıştır. Bu yeni ekonomik yapı yerli halkın taleplerini bir ölçüde karşılamış ve kırdan kente yaşanan göç dalgasının durmasına sebep olmuştur. Bu durum ise köyde aktif olarak ikamet eden yerli halkın mekânsal bağlılıkları üzerinde olumlu bir etki yaratmıştır. Dolayısıyla kırsal alanlar üzerindeki yerli halkın mekânsal bağlılıklarının ekonomik kazançları ile ele alınması gerekmektedir.

İkinci olarak kırsal alanlar üzerinde güçlü bir idare mekanizmasının varlığından bahsetmek gerekmektedir. İl-ilçe belediyeleri veya bakanlık ölçeğinde daha otoriter kurumların kırsal alanlar üzerinde kesin hükümler verdiği bir senaryoda Yeşilyurt kırsalında görülen aynı sonuçları beklemek pek mümkün değildir. Yeşilyurt kırsalındaki muhtarlık yönetimi köy meydanında bulunan dükkanların yabancıya kiraya verilmemesi başta olmak üzere bir dizi yerli halkı koruyucu nlem olarak onları köyde tutma gayreti göstermiştir. Mevcut köyün üst ölçekli kararlar ile idare edildiği bir durumda Yeşilyurt köyündeki yerli halkın tüketim ekonomisine dahil edilebilmesi, yerli halkın bu köyde aktif olarak ikamet edebilmesi ne düzeyde mümkün olurdu? Aynı şekilde sermayenin de kararlarını güçlü şekilde kabul ettirebildiği bir senaryoda yerli halkın köy içerisindeki varlığı nasıl bir değişim gösterirdi? Bu soruların tamamı belirsizlik taşımaktadır. Aslında ngr yeteneği zayıf bir muhtarlık ölçeğinde idare mekanizması da farklı senaryoların ortaya çıkmasına sebebiyet verebilmektedir. Yakın bir örnek olarak gösterilen Adatepe köyü “yaşayan bir ölü” olarak tarif edilmektedir. Çünkü yerleşim yerinde aktif yaşayan yerli halk sayısı oldukça az olduğu belirtilmektedir. Bu durum ise Yeşilyurt ve Adatepe arasındaki en net farklardan biri olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla merkezden değil yerinden bir yönetim anlayışının hâkim olduğu açıktır ve kırsal alanlarda yerli halkın haklarını, soylulaştırıcıların taleplerini ortak bir potada eritip adil bir yönetim sergilemek gerekmektedir.

Sonuç olarak Yeşilyurt kırsalındaki kırsal soylulaşma süreçleri literatür kapsamında değerlendirildiğinde çeşitli açılardan benzeşen ve farklılaşan çıktılarının olduğu belirlenmiştir.

Öncelikle kentsel soylulaşma ve kırsal soylulaşma süreçleri açısından incelendiğinde Phillip L. Clay (1979) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ifade edilen süreçler ile kırsal bir yerleşimdeki soylulaşma süreçlerinin büyük oranda benzeştiği gözlenmiştir.

İkinci olarak soylulaşma süreçleri ile değişim gösterdiği ifade edilen “satın alınabilir ve kiralanabilir konut” konusu, “toplulukta kolektif gruplara ve ağlara katılma” konusu, “sosyal etkileşim” konusu ve “topluluk istikrarı konusunda” literatürde ifade edilen çıktılara benzer sonuçların geliştiği gözlenmiştir.

Son olarak yine soylulaşma süreçleri ile değişim gösterdiği ifade edilen “yaşam maliyetlerinde artış”, “yerinden edilme”, “fiziki olanaklara erişim” ve “güvenilirlik” gibi konularda literatürde ifade edilen çıktılarının aksine bazı sonuçların geliştiği gözlenmiştir.

Yaşanan bu benzerlik ve farklılıklar bir bütün olarak ele alındığında hem yerleşim yerlerindeki ölçek farklılıkları hem de önemli iki temel bulgu olarak bahsedilen “yeni bir ekonomik sistem” ve “güçlü bir idare mekanizması” konuları karşımıza çıkmaktadır. Çeşitli çıktılarının kentsel alanlar ile bire bir benzerlik göstermemesi kentsel ve kırsal alanların var olan farklılıklarının bir sonucu olarak yorumlamak mümkün olsa da diğer bazı çıktılarının farklı olmasının temelinde yerleşim yerine özgü olarak gelişen ve yorumlanan yeni bir ekonomik sistem ve güçlü bir idare mekanizmasından bahsetmek mümkündür.

Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışma soylulaşma süreçlerine hangi toplumsal ilişkiler ağının sebep olduğunu, bunların yerli halkın kırsal alanda yaşamasına engel olabilecek hususları barındıran sosyal sürdürülebilirlik açısından etkilerini ve nihai olarak tüm bu sürecin bireylerin yaşadıkları yere olan bağlılıklarına olan etkisini bir bütün olarak ele almış, çalışmanın karşı koymayı ön gördüğü durumlar üzerine bazı çıkarımlar yapmış ve kırsal soylulaşma çalışmaları açısından literatüre farklı bir perspektif kazandırmaya çalışmıştır.

Ancak bu çalışmanın daha da genişletilmesi için soylulaşma süreçlerinin yarattığı ekonomik yapı, bu ekonomik yapının ortaya koyduğu değerler, bu değerlerin kırsal yaşamın sürdürülebilirliği ve kırsal kalkınma hususunda yarattığı veya yaratabileceği etkilerin öngörülebilirliği gibi çeşitli başlıklar üzerine odaklanmak gerekmektedir.

- Åberg, H. E. (2021). Indicators for Analysing Rural Gentrification for Landscape Assessment. *Lecture Notes in Civil Engineering*, 146, 469-475. https://doi.org/10.1007/978-3-030-68824-0_50
- Anguelovski, I. (2015a). Alternative food provision conflicts in cities: Contesting food privilege, injustice, and whiteness in Jamaica Plain, Boston. *Geoforum*, 58, 184-194. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2014.10.014>
- Anguelovski, I. (2015b). Healthy Food Stores, Greenlining and Food Gentrification: Contesting New Forms of Privilege, Displacement and Locally Unwanted Land Uses in Racially Mixed Neighborhoods. *International Journal of Urban and Regional Research*, 39(6), 1209-1230. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12299>
- Anguelovski, I., Cole, H. V. S., O'Neill, E., Baró, F., Kotsila, P., Sekulova, F., Pérez del Pulgar, C., Shokry, G., García-Lamarca, M., Argüelles, L., Connolly, J. J., Honey-Rosés, J., López-Gay, A., Fontán-Vela, M., Matheney, A., Oscilowicz, E., Binet, A., & Triguero-Mas, M. (2021). Gentrification pathways and their health impacts on historically marginalized residents in Europe and North America: Global qualitative evidence from 14 cities. *Health and Place*, 72. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2021.102698>
- Arsa Değer Sorgu. (2024, Nisan 6). Küçükkuşu Belediyesi. <https://e-belediye.kucukkuyu.bel.tr/page/ArsaDegerSorgu>
- Basaran Uysal, A., & Sakarya, İ. (2018). Rural Gentrification in The North Aegean Countryside (Turkey). *ICONARP International Journal Of Architecture And Planning*, 6(1), 99-125. <https://doi.org/15320/ICONARP.2018.40>
- Başaran Uysal, A. (2017). Kırsalda Koruma Ve Soylulaştırma İkilemi. *Ege Mimarlık*, 27(96), 36-39.
- Başaran Uysal, A., & Sakarya, İ. (2012). Kırsal Soylulaştırma ve Turizmin Kırsal Yerleşimlere Etkileri: Adatepe ve Yeşilyurt Köyleri. İçinde 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 36. Kolokiyumu Bildiri Kitabı (C. 1, ss. 579-598).

- Blekesaune, A., Haugen, M. S., & Villa, M. (2010). Dreaming of a smallholding. *Sociologia Ruralis*, 50(3), 225-241. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9523.2010.00513.x>
- Boley, B. B., Strzelecka, M., Yeager, E. P., Ribeiro, M. A., Aleshinloye, K. D., Woosnam, K. M., & Mimbs, B. P. (2021). Measuring place attachment with the Abbreviated Place Attachment Scale (APAS). *Journal of Environmental Psychology*, 74. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2021.101577>
- Bonaiuto, M., Ferdinando, F., Aiello, A., & Bonnes, M. (2002). La qualità urbana percepita. Içinde M. , Prezsa & M. Santinello (Ed.), *Conoscere la comunità* (II).
- Bonaiuto, M., Fornara, F., & Bonnes, M. (2006). Perceived residential environment quality in middle- and low-extension italian cities. *European Review of Applied Psychology*, 56(1), 23-34. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.erap.2005.02.011>
- Bramley, G., & Morgan, J. (2003). Building Competitiveness and Cohesion: The Role of New Housebuilding in Central Scotland's Cities. *Housing Studies - HOUSING STUD*, 18, 447-471. <https://doi.org/10.1080/02673030304245>
- Bramley, G., & Power, S. (2009). Urban form and social sustainability: The role of density and housing type. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 36(1), 30-48. <https://doi.org/10.1068/b33129>
- Brook Lyndhurst. (2004). *Research Report 11: Environmental Exclusion Review*.
- Brown, B., & Perkins, D. (1992). *Disruptions in Place Attachment* (ss. 279-304). https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_13
- Brown, B., Perkins, D. D., & Brown, G. (2003). Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 259-271. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(02\)00117-2](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(02)00117-2)
- Brown, G., & Raymond, C. (2007). The relationship between place attachment and landscape values: Toward mapping place attachment. *Applied Geography*, 27(2), 89-111. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2006.11.002>
- Burton, E., & Mitchell, L. (2006). *Inclusive Urban Design: Streets For Life*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780080456454>

- Carrosio, G., Magnani, N., & Osti, G. (2019). A mild rural gentrification driven by tourism and second homes. Cases from Italy. *SOCIOLOGIA URBANA E RURALE*, 29-45. <https://doi.org/10.3280/SUR2019-119003>
- Ceylan, O. (2019). Neoliberal Ekonomi ve Türkiye Tarım Politikaları Arasında Küçük Köylülüğün Dönüşümü: Edirne İli Örneği (1980-2015) *. İçinde *Anatolian Journal of Economics and Business* (C. 3, Sayı 2).
- Chaney, P., & Sherwood, K. (2000). The resale of right to buy dwellings: A case study of migration and social change in rural England. *Journal of Rural Studies*, 16, 79-94. [https://doi.org/10.1016/S0743-0167\(99\)00019-4](https://doi.org/10.1016/S0743-0167(99)00019-4)
- Chiu, R. L. H. (2002). Social equity in housing in the Hong Kong Special Administrative Region: a social sustainability perspective. *Sustainable Development*, 10(3), 155-162. <https://doi.org/10.1002/sd.186>
- Cloke, P., & Little, J. (1990). *The Rural State? Limits to Planning in Rural Society*. Clarendon Press.
- Cloke, P., Phillips, M., & Thrift, N. (1998). Class Colonisation and Lifestyle Strategies in Gower. İçinde P. Boyle & K. Halfacree (Ed.), *Migration into Rural Areas: Theories and Issues* (ss. 166-185). Wiley.
- Cloke, P., & Thrift, N. (1987). Intra-class conflict in rural areas. *Journal of Rural Studies*, 3(4), 321-333. [https://doi.org/10.1016/0743-0167\(87\)90051-9](https://doi.org/10.1016/0743-0167(87)90051-9)
- Cocola-Gant, A. (2018). Tourism gentrification. İçinde *Handbook of Gentrification Studies*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781785361746.00028>
- Cognard, F. (2001). Reprise démographique et nouvelles populations dans les moyennes montagnes françaises. *Espace, populations, sociétés*, 19(1), 53-68. <https://doi.org/10.3406/espos.2001.1976>
- Cole, H. V. S., Triguero-Mas, M., Connolly, J. J. T., & Anguelovski, I. (2019). Determining the health benefits of green space: Does gentrification matter? *Health & Place*, 57, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2019.02.001>

- Coleman, J. S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95-S120. <http://www.jstor.org/stable/2780243>
- Çoban, G. S. (2021). Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kendini Gerçekleştirme Basamağında Gizil Yetenekler. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 6(1), 111-118. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejees/issue/62607/910302>
- Darling, E. (2005). The City in the Country: Wilderness Gentrification and the Rent Gap. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 37(6), 1015-1032. <https://doi.org/10.1068/a37158>
- Davidson, M. (2010). Social Sustainability and the City. *Geography Compass*, 4(7), 872-880. <https://doi.org/10.1111/j.1749-8198.2010.00339.x>
- de Azevedo, A. J. A., Custódio, M. J. F., & Perna, F. P. A. (2013). "Are you happy here?": The relationship between quality of life and place attachment. *Journal of Place Management and Development*, 6(2), 102-119. <https://doi.org/10.1108/JPM-D-06-2012-0017>
- Dempsey, N. (2006). *The influence of the quality of the built environment on social cohesion in English neighbourhoods*. Oxford.
- Dempsey, N. (2008). Does quality of the built environment affect social cohesion? *Proceedings of the Institution of Civil Engineers - Urban Design and Planning*, 161(3), 105-114. <https://doi.org/10.1680/udap.2008.161.3.105>
- Dempsey, N., Bramley, G., Power, S., & Brown, C. (2011). The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability. *Sustainable Development*, 19(5), 289-300. <https://doi.org/10.1002/sd.417>
- Desmond, M., & Gershenson, C. (2017). Who gets evicted? Assessing individual, neighborhood, and network factors. *Social Science Research*, 62, 362-377. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2016.08.017>
- Deutsch, N. (2005). A Second Home. İçinde B. J. Hirsch (Ed.), *A Place to Call Home: After-School Programs for Urban Youth* (ss. 41-56). American Psychological Association.

- Devine-Wright, P. (2011). Place attachment and public acceptance of renewable energy: A tidal energy case study. *Journal of Environmental Psychology*, 31(4), 336-343. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2011.07.001>
- Dincer, Y., & Dinçer, İ. (2005, Ekim). Historical Heritage-Conservation-Restoration in Small Towns and Question of Rural Gentrification in Turkey. *15th ICOMOS General Assembly and International Symposium: 'Monuments and Sites in Their Setting - Conserving Cultural Heritage in Changing Townscapes and Landscapes*.
- Dinçer, H., & Dinçer, İ. S. (2005). Historical Heritage, Conservation, Restoration in Small Towns and Question of Rural Gentrification in Turkey. *ICOMOS 15th General Assembly and Scientific Symposium: Monuments and Sites in Their Setting-Conserving Cultural Heritage in Changing Townscapes and Landscapes*, 621-627.
- Dinçer, İ., & Enlil, Z. (2011). Sustainable Development and Regeneration in Rural Areas at the Metropolitan Fringe: the District of Şile, İstanbul. *The 47th ISOCARP Congress: Liveable Cities: Urbanising World Meeting the Challenge*.
- Durkheim, E. (1951). *Suicide*. Free Press. <https://doi.org/10.4324/9780203994320>
- Dwight Hines, J. (2010). In pursuit of experience: The postindustrial gentrification of the rural American West. *Ethnography*, 11(2), 285-308. <https://doi.org/10.1177/1466138110361846>
- Erten, İ. (2008). Kazdağları Güneyindeki Yerleşme Kültürü ve Bir Örnek: Adatepe Köyü. *Küçükkuyu Değerleri Sempozyumu*, 20-30.
- Felonneau, M.-L. (2004). Love and loathing of the city: Urbanophilia and urbanophobia, topological identity and perceived incivilities. *Journal of Environmental Psychology - J ENVIRON PSYCHOL*, 24, 43-52. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(03\)00049-5](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(03)00049-5)
- Foley, K., & Scott, M. (2014). Accommodating New Housing Development in Rural Areas? Representations of Landscape, Land and Rurality in Ireland. *Landscape Research*, 39. <https://doi.org/10.1080/01426397.2012.723680>

- Fornara, F., Bonaiuto, M., & Bonnes, M. (2010). Cross-validation of abbreviated perceived residential environment quality (peq) and neighborhood attachment (NA) indicators. *Environment and Behavior*, 42(2), 171-196. <https://doi.org/10.1177/0013916508330998>
- Forrest, R., & Kearns, A. (2001). Social cohesion, social capital and the neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12), 2125-2143. <https://doi.org/10.1080/00420980120087081>
- Fried, M. (1963). Grieving for a Lost Home: Psychological Costs of Relocation. İçinde James Q. Wilson (Ed.), *Urban Renewal: The Record and Controvers*.
- Fried, M. (2000). Continuities and discontinuities of place. *Journal of Environmental Psychology*, 20(3), 193-205. <https://doi.org/https://doi.org/10.1006/jevp.1999.0154>
- Fukuyama F. (2000). *The Great Disruption: Human Nature and the Reconstitution of Social Order*. Profile.
- Fullilove, M. T. (1996). Psychiatric implications of displacement: contributions from the psychology of place. *American Journal of Psychiatry*, 153(12), 1516-1523. <https://doi.org/10.1176/ajp.153.12.1516>
- Gans, H. J. (1962). The Urban Villagers: Group and Class in the Life of Italian-Americans. İçinde *American Sociological Review* (C. 28). Free Press of Glencoe.
- Ghose, R. (2004). Big Sky or Big Sprawl? Rural Gentrification and the Changing Cultural Landscape of Missoula, Montana. *Urban Geography - URBAN GEOGR*, 25, 528-549. <https://doi.org/10.2747/0272-3638.25.6.528>
- Gibbons, J. (2019). Are gentrifying neighborhoods more stressful? A multilevel analysis of self-rated stress. *SSM - Population Health*, 7, 100358. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2019.100358>
- Gibbons, J., & Barton, M. S. (2016). The Association of Minority Self-Rated Health with Black versus White Gentrification. *Journal of Urban Health*, 93(6), 909-922. <https://doi.org/10.1007/s11524-016-0087-0>
- Giuliani, M. V. (2003). *Retired-No new projects View project Place attachment View project*. <https://www.researchgate.net/publication/228091197>

- Glass, R. (2010). Aspect Of Change. İçinde J. Brown-Saracino (Ed.), *The Gentrification Debates: A Reader* (ss. 19-29). Taylor & Francis Group. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/mimarsinan-ebooks/detail.action?docID=1397036>
- Gocer, O., Shrestha, P., Boyacioglu, D., Gocer, K., & Karahan, E. (2021). Rural gentrification of the ancient city of Assos (Behramkale) in Turkey. *Journal of Rural Studies*, 87, 146-159. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.09.012>
- González, P. (2016). Heritage and rural gentrification in Spain: the case of Santiago Millas. *International Journal of Heritage Studies*, 23. <https://doi.org/10.1080/13527258.2016.1246468>
- Gosnell, H., & Abrams, J. (2011). Amenity migration: diverse conceptualizations of drivers, socioeconomic dimensions, and emerging challenges. *GeoJournal*, 76(4), 303-322. <http://www.jstor.org/stable/41308577>
- Grabbatin, B., Hurley, P. T., & Halfacre, A. (2011). "I Still Have the Old Tradition": The co-production of sweetgrass basketry and coastal development. *Geoforum*, 42(6), 638-649. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2011.06.007>
- Guimond, L., & Simard, M. (2010). Gentrification and neo-rural populations in the Québec countryside: Representations of various actors. *Journal of Rural Studies*, 26(4), 449-464. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2010.06.002>
- Gustafson, P. (2001). Roots and Routes: Exploring the Relationship between Place Attachment and Mobility. *Environment and Behavior*, 33(5), 667-686. <https://doi.org/10.1177/00139160121973188>
- Halliday, J., & Coombes, M. (1995). In search of counterurbanisation: Some evidence from Devon on the relationship between patterns of migration and motivation. *Journal of Rural Studies*, 11(4), 433-446. [https://doi.org/10.1016/0743-0167\(95\)00032-1](https://doi.org/10.1016/0743-0167(95)00032-1)
- Hamnett, C. (1984). Gentrification and residential location theory: a review and assessment. İçinde D. T. Herbert & R. J. Johnston (Ed.), *Geography and the Urban Environment: Progress in Research and Application* (C. 6, ss. 283-319). John Wiley.

- Harrington, M. (1962). *The other america : poverty in the united states*. Macmillan Company.
- Hay, R. (1998). ENVIRONMENTAL PSYCHOLOGY Journal of SENSE OF PLACE IN DEVELOPMENTAL CONTEXT. İçinde *Journal of Environmental Psychology* (C. 18).
- Hernández, B., Hidalgo, M. C., Salazar-Laplace, M. E., & Hess, S. (2007). Place attachment and place identity in natives and non-natives. *Journal of Environmental Psychology*, 27, 310-319. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2007.06.003>
- Hidalgo, M. C. (2013). Operationalization of place attachment: A consensus proposal. *Estudios de Psicología*, 34(3), 251-259. <https://doi.org/10.1174/021093913808295190>
- Hines, J. D. (2010). Rural Gentrification as Permanent Tourism: The Creation of the ‘New’ West Archipelago as Postindustrial Cultural Space. *Environment and Planning D: Society and Space*, 28(3), 509-525. <https://doi.org/10.1068/d33309>
- Hirschfield, A., & Bowers, K. J. (1997). The Effect of Social Cohesion on Levels of Recorded Crime in Disadvantaged Areas. İçinde *Source: Urban Studies* (C. 34, Sayı 8).
- Holden, E., & Linnerud, K. (2007). The sustainable development area: satisfying basic needs and safeguarding ecological sustainability. *Sustainable Development*, 15(3), 174-187. <https://doi.org/10.1002/sd.313>
- Hopwood, B., Mellor, M., & O’Brien, G. (2005). Sustainable development: mapping different approaches. *Sustainable Development*, 13(1), 38-52. <https://doi.org/10.1002/sd.244>
- Hunter, A. (1976). Symbolic Communities. *American Journal of Sociology*, 82, 469-472.
- Hurley, P. T., Halfacre, A. C., Levine, N. S., & Burke, M. K. (2008). Finding a “Disappearing” Nontimber Forest Resource: Using Grounded Visualization to Explore Urbanization Impacts on Sweetgrass Basketmaking in Greater Mt.

- Pleasant, South Carolina*. *The Professional Geographer*, 60(4), 556-578.
<https://doi.org/10.1080/00330120802288941>
- Huynh, M., & Maroko, A. R. (2014). Gentrification and Preterm Birth in New York City, 2008–2010. *Journal of Urban Health*, 91(1), 211-220.
<https://doi.org/10.1007/s11524-013-9823-x>
- Izenberg, J. M., Mujahid, M. S., & Yen, I. H. (2018). Health in changing neighborhoods: A study of the relationship between gentrification and self-rated health in the state of California. *Health & Place*, 52, 188-195.
<https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2018.06.002>
- Joassart-Marcelli, P., & Bosco, F. J. (2014). Alternative Food Projects, Localization and Neoliberal Urban Development. *Métropoles*, 15.
<https://doi.org/10.4000/metropoles.4970>
- John, U. (1999). *Mekanları Tüketmek* (çev. Rahmi.G.Öğdül, Ed.). Ayrıntı Yayınları.
- Kaminer, T. (2022). Postscript: Towards a critical historiography of gentrification. *City*, 26(2-3), 542-552. <https://doi.org/10.1080/13604813.2022.2058821>
- Kan, K. (2020). Building SoHo in Shenzhen: The territorial politics of gentrification and state making in China. *Geoforum*, 111, 1-10.
<https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2020.01.020>
- Kasarda, J. D., & Janowitz, M. (1974). Community Attachment in Mass Society. *American Sociological Review*, 39(3), 328-339. <https://doi.org/10.2307/2094293>
- Kay, A. (2005). Territorial Justice and Devolution. *The British Journal of Politics and International Relations*, 7(4), 544-560. <https://doi.org/10.1111/j.1467-856x.2005.00200.x>
- Kearns, A., & Forrest, R. (2000). Social Cohesion and Multilevel Urban Governance. *Urban Studies*, 37(5-6), 995-1017. <https://doi.org/10.1080/00420980050011208>
- Keyes, C. (2006). Subjective Well-Being in Mental Health and Human Development Research Worldwide: An Introduction. *Social Indicators Research*, 77, 1-10.
<https://doi.org/10.1007/s11205-005-5550-3>
- Keyes, C. L. M. (1998). Social Well-Being. *Social Psychology Quarterly*, 61(2), 121.
<https://doi.org/10.2307/2787065>

- Kocabıyık, C., & Loopmans, M. (2021). Seasonal gentrification and its (dis)contents: Exploring the temporalities of rural change in a Turkish small town. *Journal of Rural Studies*, 87, 482-493. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.09.002>
- Kreager, D. A., Lyons, C. J., & Hays, Z. R. (2011). URBAN REVITALIZATION AND SEATTLE CRIME, 1982-2000. *Social problems*, 58(4), 615-639. <https://doi.org/10.1525/sp.2011.58.4.615>
- Kübra, C., Çamur, C., & Yenigül, sevinç bahar. (2009). *THE RURAL-URBAN TRANSFORMATION THROUGH URBAN SPRAWL: AN ASSESSMENT OF ANKARA METROPOLITAN AREA*.
- Kyle, G., Graefe, A., & Manning, R. (2005). Testing the Dimensionality of Place Attachment in Recreational Settings. *Environment and Behavior - ENVIRON BEHAV*, 37, 153-177. <https://doi.org/10.1177/0013916504269654>
- Lalli, M. (1992). Urban-related identity: Theory, measurement, and empirical findings. *Journal of Environmental Psychology*, 12, 285-303. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(05\)80078-7](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(05)80078-7)
- Lambert, Y. (1991). Kayser Bernard, La renaissance rurale. Sociologie des campagnes du monde occidental. *Revue française de sociologie*, 32(2), 288-290. https://www.persee.fr/doc/rfsoc_0035-2969_1991_num_32_2_4046
- Latour, B. (2021). *Toplumsal Yeniden Toplama: Aktör-Ağ Teorisine Bir Giriş* (S. Gündüz, Ed.; 1. bs, C. 1). Tellekt.
- Lees, L. (2010). Super-gentrification: The Case of Brooklyn Heights, New York City. İçinde J. Brown-Saracino (Ed.), *The Gentrification Debates : A Reader* (ss. 45-50). Taylor & Francis Group. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/mimarsinan-ebooks/detail.action?docID=1397036>
- Lees, L., Slater, T., & Wyly, E. (2013). *Gentrification* (1. bs). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203940877>
- Lewicka, M. (2010). What makes neighborhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 35-51. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.05.004>

- Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years? İçinde *Journal of Environmental Psychology* (C. 31, Sayı 3, ss. 207-230). <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.10.001>
- Ley, D. (1978). Inner city resurgence and its social context. *Paper presented at the annual conference of the Association of American Geographers.*
- Ley, D. (1980). Liberal Ideology and the Postindustrial City. İçinde *Annals of the Association of American Geographers* (C. 70, Sayı 2).
- Ley, D. (1986). Alternative Explanations for Inner-City Gentrification: A Canadian Assessment. *Annals of the Association of American Geographers*, 76(4), 521-535. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1986.tb00134.x>
- Ley, D. (1996). *The New Middle Class and the Remaking of the Central City*. Oxford University Press.
- Littig, B., & Griessler, E. (2005). Social sustainability: a catchword between political pragmatism and social theory. *International Journal of Sustainable Development*, 8(1/2), 65. <https://doi.org/10.1504/IJSD.2005.007375>
- Little, J. (1987). Rural gentrification and the influence of local-level planning. İçinde *Rural planning: policy into action?*
- Livingston, V., Jackson-Nevels, B., & Reddy, V. V. (2022). Social, Cultural, and Economic Determinants of Well-Being. *Encyclopedia*, 2(3), 1183-1199. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia2030079>
- Lorenzen, M. (2021). Rural gentrification, touristification, and displacement: Analysing evidence from Mexico. *Journal of Rural Studies*, 86, 62-75. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.05.015>
- Low, S. M. (1992). Symbolic Ties That Bind. İçinde I. Altman & S. M. Low (Ed.), *Place Attachment* (ss. 165-185). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_8
- Low, S. M., & Altman, I. (1992). Place attachment: A conceptual inquiry. *Human Behavior & Environment: Advances in Theory & Research*, 12, 1-12.

- Lowe, P., Murdoch, J., Marsden, T., Munton, R., & Flynn, A. (1993). Regulating the new rural spaces: the uneven development of land. *Journal of Rural Studies*, 9(3), 205-222. [https://doi.org/10.1016/0743-0167\(93\)90067-T](https://doi.org/10.1016/0743-0167(93)90067-T)
- Macintyre, S., Maciver, S., & Sooman, A. (1993). Area, Class and Health: Should we be Focusing on Places or People? *Journal of Social Policy*, 22(2), 213-234. <https://doi.org/10.1017/S0047279400019310>
- Maloutas, T. (2003). Promoting social sustainability The case of Athens. *City*, 7, 167-181. <https://doi.org/10.1080/1360481032000136732>
- Manzo, L. C. (2003). Beyond house and haven: Toward a revisioning of emotional relationships with places. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 47-61. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(02\)00074-9](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(02)00074-9)
- Manzo, L. C. (2005). For better or worse: Exploring multiple dimensions of place meaning. *Journal of Environmental Psychology*, 25(1), 67-86. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.01.002>
- Marcuse, P. (1985). Gentrification, Abandonment, and Displacement: Connections, Causes, and Policy Responses in New York City. İçinde *Journal of Urban and Contemporary Law* (C. 28). https://openscholarship.wustl.edu/law_urbanlawhttps://openscholarship.wustl.edu/law_urbanlaw/vol28/iss1/4
- Marcuse, P. (1988). Do Cities Have a Future? İçinde R. Chery (Ed.), *The Imperiled Economy: Through the Safety Net* (ss. 189-200). Union of Radical Political Economists.
- Marcuse, P. (1998). *Sustainability is not enough*.
- Marsden, T. (1999). Rural Futures: The Consumption Countryside and its Regulation. *Sociologia Ruralis*, 39(4), 501-526. <https://doi.org/10.1111/1467-9523.00121>
- Marsden, T. (2002). Rural Futures: The Consumption Countryside and its Regulation. *Sociologia Ruralis*, 39, 501-526. <https://doi.org/10.1111/1467-9523.00121>

- Mazumdar, S., & Mazumdar, S. (2004). Religion and place attachment: A study of sacred places. *Journal of Environmental Psychology*, 24(3), 385-397. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2004.08.005>
- Mckenzie, S. (2004). *SOCIAL SUSTAINABILITY: TOWARDS SOME DEFINITIONS*. <http://www.hawkecentre.unisa.edu.au/institute/>
- McMillan, D. W., & Chavis, D. M. (1986). Sense of community: A definition and theory. *Journal of Community Psychology*, 14, 6-23. [https://doi.org/10.1002/1520-6629\(198601\)14:1<6::AID-JCOP2290140103>3.0.CO;2-I](https://doi.org/10.1002/1520-6629(198601)14:1<6::AID-JCOP2290140103>3.0.CO;2-I)
- Michelson, W. M. (1976). *Man and His Urban Environment: A Sociological Approach*. Addison-Wesley Publishing Company. <https://books.google.com.tr/books?id=Qr5EAAAIAAJ>
- Moore, R. L., & Graefe, A. R. (1994). Attachments to recreation settings: The case of rail-trail users. *Leisure Sciences*, 16(1), 17-31. <https://doi.org/10.1080/01490409409513214>
- Nasar, J. L., & Julian, D. A. (1995). The Psychological Sense of Community in the Neighborhood. *Journal of the American Planning Association*, 61(2), 178-184. <https://doi.org/10.1080/01944369508975631>
- Nash, Victoria., Christie, I., & Institute for Public Policy Research (London, E. (2003). *Making sense of community*. Ippr.
- Nelson, G. (2011). Measuring Poverty: The Official U.S. Measure and Material Hardship. *Poverty & Public Policy*, 3(3), 1-35. <https://doi.org/10.2202/1944-2858.1077>
- Ng, C. F. (1998). CANADA AS A NEW PLACE: THE IMMIGRANT'S EXPERIENCE. *Journal of Environmental Psychology*, 18, 55-67.
- ODPM. (2006). *Bristol Accord Conclusions of Ministerial Informal on Sustainable Communities in Europe*. www.odpm.gov.uk
- Okumuş, D. (2020). "Inherited Gentrification": Changing Profiles of Gentrifiers via Inheritance, The Case of Bozcaada. *Iconarp International J. of Architecture and*

- Oscilowicz, E., Honey-Rosés, J., Anguelovski, I., Triguero-Mas, M., & Cole, H. (2020). Young families and children in gentrifying neighbourhoods: how gentrification reshapes use and perception of green play spaces. *Local Environment*, 25(10), 765-786. <https://doi.org/10.1080/13549839.2020.1835849>
- Öğdül, H. (2013a). Kırsal Yerleşmeler ve Planlama Sorunları. İçinde H. Öğdül (Ed.), *Kırsal Alan Planlaması Tartışmaları 1999-2009* (ss. 17-20). Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.
- Öğdül, H. (2013b). Metropoliten Kent Çeperlerinde Değişim Dinamikleri. İçinde H. Öğdül (Ed.), *Kırsal Alan Planlaması Tartışmaları 1999-2009* (ss. 379-383). Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.
- Öğdül, H., & Olgun, I. (2015). Köylerin Kırsal Kimliğinin Korunmasında Yeni Bir Araç: Köy Tasarım Rehberi. *Güney Mimarlık Dergisi*, 19, 22-27.
- Özen, M. A. (2021). Kırsalın Küreselleşmesi ve Tüketim: Bursa Cumalıkızık Örneği. *Bursa Uludağ Journal of Economy and Society*, 40(1), 15-35.
- Pacione, M. (1984). *Rural geography*. Harper and Row.
- Parsons, D. (1977). *Rural Gentrification: The Influence of Rural Settlement Planning Policies*. University of Sussex.
<https://books.google.com.tr/books?id=QhLuAAAAMAAJ>
- Penninx, R., Kraal, K., Martiniello, M., & Vertovec, S. (2004). *Citizenship in European Cities. Immigrants, Local Politics and Integration Policies*.
- Pérez del Pulgar, C., Anguelovski, I., & Connolly, J. (2020). Toward a green and playful city: Understanding the social and political production of children's relational wellbeing in Barcelona. *Cities*, 96, 102438. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102438>
- Perkins, D. D., & Long, D. A. (2002). *Neighborhood Sense of Community and Social Capital* (ss. 291-318). https://doi.org/10.1007/978-1-4615-0719-2_15
- Phillip L. Clay. (1979). *Neighborhood renewal: middle-class resettlement and incumbent upgrading in American neighborhoods*. Lexington Books.

- Phillips, M. (1993). Rural gentrification and the processes of class colonisation. *Journal of Rural Studies*, 9(2), 123-140. [https://doi.org/10.1016/0743-0167\(93\)90026-G](https://doi.org/10.1016/0743-0167(93)90026-G)
- Phillips, M. (2004). Other geographies of gentrification. *Progress in Human Geography*, 28(1), 5-30. <https://doi.org/10.1191/0309132504ph458oa>
- Phillips, M. (2005). Differential Productions of Rural Gentrification: Illustrations from North and South Norfolk. *Geoforum*, 36. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2004.08.001>
- Phillips, M. (2009). Gentrification, Rural. İçinde N. Thrift & R. Kitchin (Ed.), *International Encyclopedia of Human Geography* (ss. 368-375). Elsevier.
- Phillips, M., Duer, H. B. M., & Smith, D. (2020). Idyllic ruralities, displacement and changing forms of gentrification in rural hertfordshire, England. *Documents d'Analisi Geografica*, 66(2), 259-287. <https://doi.org/10.5565/rev/dag.604>
- Phillips, M., Smith, D., Brooking, H., & Duer, M. (2021a). Re-placing displacement in gentrification studies: Temporality and multi-dimensionality in rural gentrification displacement. *Geoforum*, 118, 66-82. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2020.12.003>
- Phillips, M., Smith, D., Brooking, H., & Duer, M. (2021b). The agencies of landscape in rural gentrification: Impressions from the wood, the village and the moortop. *Sociologia Ruralis*, 61(4), 778-807. <https://doi.org/10.1111/soru.12339>
- Phillips, M., Smith, D., Brooking, H., & Duer, M. (2022). The gentrification of a post-industrial English rural village: Querying urban planetary perspectives. *Journal of Rural Studies*, 91, 108-125. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2022.02.004>
- Pierson, J. (2002). *TACKLING SOCIAL EXCLUSION*.
- Power, A. (2004). *Neighbourhood Management and the Future of Urban Areas* (Sayı 077). <https://ideas.repec.org/p/cep/sticas/077.html>
- Putnam, R. D., Leonardi, R., & Nonetti, R. Y. (1994). *Making Democracy Work*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt7s8r7>
- Ratcliffe, P. (2000). Is the assertion of minority identity compatible with the idea of a socially inclusive society? İçinde P. Askonas & A. Stewart (Ed.), *Social*

- inclusion : possibilities and tensions*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire : Macmillan.
- Raymond, C. M., Brown, G., & Weber, D. (2010). The measurement of place attachment: Personal, community, and environmental connections. *Journal of Environmental Psychology*, 30(4), 422-434. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.08.002>
- Raymond, S. (2003). *Du "Retour à la nature" au "Retour à la campagne". Migrants et recompositions territoriales dans le Midi de la France et en Californie du Nord* [PhD Thesis]. Université Toulouse-Le Mirail.
- Relph, E. C. (1976). *Place and placelessness* / [by] E. Relph. Pion.
- Richard, F. (2010). La gentrification des « espaces naturels » en Angleterre : après le front écologique, l'occupation ? *L'Espace Politique*, 9. <https://doi.org/10.4000/espacepolitique.1478>
- Richard, F., Dellier, J., & Tommasi, G. (2015). Migration, environment and rural gentrification in the Limousin mountains. *Revue de géographie alpine*, 102. <https://doi.org/10.4000/rga.2561>
- Riger, S., & Lavrakas, P. J. (1981). Community ties: Patterns of attachment and social interaction in urban neighborhoods. *American Journal of Community Psychology*, 9, 55-66. <https://doi.org/10.1007/BF00896360>
- Rollero, C., & De Piccoli, N. (2010a). Does place attachment affect social well-being? *Revue europeenne de psychologie appliquee*, 60(4), 233-238. <https://doi.org/10.1016/j.erap.2010.05.001>
- Rollero, C., & De Piccoli, N. (2010b). Place attachment, identification and environment perception: An empirical study. *Journal of Environmental Psychology*, 30(2), 198-205. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.12.003>
- Rose, D. (1984). Rethinking Gentrification: Beyond the Uneven Development of Marxist Urban Theory. *Environment and Planning D: Society and Space*, 2(1), 47-74. <https://doi.org/10.1068/d020047>

- Roy, L., Paquette, S., & Domon, G. (2006). La campagne des néoruraux : motifs de migration, territoires valorisés et usages de l'espace domestique. *Recherches sociographiques*, 46(1), 35-65. <https://doi.org/10.7202/012089ar>
- Rubinstein, R. I., & Parmelee, P. A. (1992). Attachment to Place and the Representation of the Life Course by the Elderly. În: I. Altman & S. M. Low (Ed.), *Place Attachment* (ss. 139-163). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_7
- Sánchez-Ledesma, E., Vásquez-Vera, H., Sagarra, N., Peralta, A., Porthé, V., & Díez, È. (2020). Perceived pathways between tourism gentrification and health: A participatory Photovoice study in the Gòtic neighborhood in Barcelona. *Social Science & Medicine*, 258, 113095. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.113095>
- Sanders, S., Bowie, S., & Bowie, Y. (2003). *Lessons Learned on Forced Relocation of Older Adults: The Impact of Hurricane Andrew on Health, Mental Health, and Social Support of Public Housing Residents*. 40.
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.09.006>
- Schnake-Mahl, A. S., Jahn, J. L., Subramanian, S. V., Waters, M. C., & Arcaya, M. (2020). Gentrification, Neighborhood Change, and Population Health: a Systematic Review. *Journal of Urban Health*, 97(1), 1-25. <https://doi.org/10.1007/s11524-019-00400-1>
- Sennett, R. (2000). New Capitalism, New Isolation: A Flexible City of Strangers. *Le Monde Diplomatique*.
- Shumway, J. M., & Otterstrom, S. M. (2003). Income Migration and the Spatial Redistribution of Poverty and Income in the Mountain West Region during the 1990s. *Espace, populations, sociétés*, 21(1), 15-28. <https://doi.org/10.3406/espos.2003.2059>

- Silburn, R., Lucas, D., Page, R., & Hanna, L. (1999). *Neighbourhood Images in Nottingham: Social Cohesion and Neighbourhood Change*. Joseph Rowntree Foundation.
- Smith, D. P. (2002). Rural gatekeepers and “greentrified” Pennine rurality: Opening and closing the access gates? *Social & Cultural Geography - SOC CULT GEOGR*, 3, 447-463. <https://doi.org/10.1080/1464936021000032432>
- Smith, D. P., & Holt, L. (2005). ‘Lesbian migrants in the gentrified valley’ and ‘other’ geographies of rural gentrification. *Journal of Rural Studies*, 21(3), 313-322. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2005.04.002>
- Smith, D. P., & Phillips, D. A. (2001). Socio-cultural representations of greentrified Pennine rurality. *Journal of Rural Studies*, 17, 457-469. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:58922852>
- Smith, D. P., Phillips, M., Brooking, H., Duer, M., & Kinton, C. (2019). The dynamics of rural gentrification and the effects of ageing on gentrified rural places. *Ager*, 2019(27), 129-157. <https://doi.org/10.4422/ager.2019.13>
- Smith, D. P., Phillips, M., Culora, A., & Kinton, C. (2021). The mobilities and immobilities of rural gentrification: Staying put or moving on? *Population, Space and Place*, 27(7). <https://doi.org/10.1002/psp.2496>
- Smith, N. (1979). Toward a theory of gentrification: A back to the city movement by capital, not people. *Journal of the American Planning Association*, 45(4), 538-548. <https://doi.org/10.1080/01944367908977002>
- Smith, N. (1996). *The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203975640>
- Smith, N. (2002a). New globalism, new urbanism: Gentrification as global urban strategy. *Antipode*, 34(3), 427-450. <https://doi.org/10.1111/1467-8330.00249>
- Smith, N. (2002b). New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy. *Antipode*, 34(3), 427-450. <https://doi.org/10.1111/1467-8330.00249>
- Smith, N., & Williams, P. (1986). *Gentrification of the City*.

- Solana, M. (2010). Rural gentrification in Catalonia, Spain: A case study of migration, social change and conflicts in the Empordanet area. *Geoforum*, 508-517. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2010.01.005>
- Solana-Solana, M. (2010). Rural gentrification in Catalonia, Spain: A case study of migration, social change and conflicts in the Empordanet area. *Geoforum*, 41(3), 508-517. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2010.01.005>
- Stedman, R. C. (2003). Is It Really Just a Social Construction?: The Contribution of the Physical Environment to Sense of Place. *Society & Natural Resources*, 16(8), 671-685. <https://doi.org/10.1080/08941920309189>
- Stockdale, A. (2010). The diverse geographies of rural gentrification in Scotland. *Journal of Rural Studies - J RURAL STUD*, 26, 31-40. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2009.04.001>
- Stokols, N., & Shumaker, S. (1981). People in places: a transactional view of settings. *İçinde Cognition, social behavior, and the environment* (ss. 441-488).
- Sutherland, L.-A. (2018). Agriculture and inequalities: Gentrification in a Scottish parish. *Journal of Rural Studies*, 68. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2018.09.009>
- Şan, M. K. (2007). *Sosyal bilimlerde yıldızı yükselen yeni bir kavram sosyal sermaye ve Türkiye* (s. 282).
- Thrift, N. (1987). The Geography of Late Twentieth-Century Class Formation. *İçinde N. Thrift & P. Williams (Ed.), Class and Space: the Making of Urban Society* (ss. 207-253). Routledge and Kegan Paul.
- Tom Slater. (2005). Gentrification in Canada's cities: from social mix to social tectonics? *İçinde R. Atkinson and G. Bridge (Ed.), Gentrification in a Global Context* (ss. 39-56). Routledge.
- Tosun, E. (2019). *Türkiye'de Kırdan Kente Göçün Nedenleri ve Sonuçları*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.15505.99688>
- Tuan, Y.-F. (1975). Topophilia: A Study of Environmental Perception, Attitudes and Value. *İçinde Human Ecology* (C. 3).
- TÜİK. (2023). *İllere göre ortalama hanehalkı büyüklüğü*.

- Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L. (1996). Place and identity processes. *Journal of Environmental Psychology*, 16(3), 205-220. <https://doi.org/10.1006/jevp.1996.0017>
- Versey, H. S. (2018). A tale of two Harlems: Gentrification, social capital, and implications for aging in place. *Social Science & Medicine*, 214, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2018.07.024>
- Versey, H. S., Murad, S., Willems, P., & Sanni, M. (2019). Beyond Housing: Perceptions of Indirect Displacement, Displacement Risk, and Aging Precarity as Challenges to Aging in Place in Gentrifying Cities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(23), 4633. <https://doi.org/10.3390/ijerph16234633>
- Virden, R. J., & Walker, G. J. (1999). Ethnic/racial and gender variations among meanings given to, and preferences for, the natural environment. *Leisure Sciences*, 21, 219-239. <https://doi.org/10.1080/014904099273110>
- Walker, P., & Fortmann, L. (2003a). Whose landscape? A political ecology of the “exurban” Sierra. *Cultural Geographies*, 10(4), 469-491. <http://www.jstor.org/stable/44250944>
- Walker, P., & Fortmann, L. (2003b). Whose landscape? A political ecology of the “exurban” Sierra. *Cultural Geographies*, 10(4), 469-491. <http://www.jstor.org/stable/44250944>
- Walmsley, D. J., Epps, W. R., & Duncan, C. J. (1998). Migration to the New South Wales North Coast 1986–1991: Lifestyle motivated counterurbanisation. *Geoforum*, 29(1), 105-118. [https://doi.org/10.1016/S0016-7185\(97\)00023-7](https://doi.org/10.1016/S0016-7185(97)00023-7)
- Wang, C., Xu, Y., & Zhang, T. (2022). Developing and Validating a Scale of Tourism Gentrification in Rural Areas. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 46(6), 1162-1186. <https://doi.org/10.1177/10963480211014930>
- WCED, W. C. on E. and D. (1987). *Our Common Future*. Oxford University Press.
- Weil, J. (2019). Relationship to Place for Older Adults in a New York City Neighborhood Undergoing Gentrification: A Discourse Analysis. *City & Community*, 18(4), 1267-1286. <https://doi.org/10.1111/cico.12469>

- Wilkinson, R. G., Marmot, M. G., & World Health Organization. Centre for Urban Health. (1998). *The solid facts : social determinants of health*. Centre for Urban Health, World Health Organization.
- Williams, D. R., & Stewart, S. I. (t.y.). *Sense of place: An elusive concept that is finding a home in ecosystem management*.
- Williams, D. R., & Vaske, J. J. (2014). *The Measurement of Place Attachment: Validity and Generalizability of a Psychometric Approach Relationship to Place View project Coastal Management-Cebu, Philippines View project*. <https://www.researchgate.net/publication/233712735>
- Williams, D., & Vaske, J. (2003). The Measurement of Place Attachment: Validity and Generalizability of a Psychometric Approach. *Forest Science*, 49, 830-840.
- Williams, & Kristin N. (2014). *Transforming Communities and Crime? An Examination of Gentrification and Crime (St. Louis City)*.
- Wilson, W. J., & Taub, R. (2006). *There Goes the Neighborhood: Racial, Ethnic, and Class Tensions in Four Chicago Neighborhoods and Their Meaning for America*. Knopf. http://www.amazon.com/There-Goes-Neighborhood-Tensions-Neighborhoods/dp/0679724184/ref=sr_1_1?s=books&ie=UTF8&qid=1313526013&sr=1-1
- Woldoff, R. A. (2002). The effects of local stressors on neighborhood attachment. *Social Forces*, 81, 87-116. <https://doi.org/10.1353/sof.2002.0065>
- Worpole, K. (2003). The social dynamic. İçinde *Urban Villages and the Making of Communities* (ss. 118-131). <https://doi.org/10.4324/9780203402771>
- Yaşar, C. G., Tezcan, A. M., & Poyraz, U. (2016). Kırdaki Spekülasyon ve İmar: Ankara Örneği. *Yerelleşme Merkezileşme Tartışmaları. 9. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 408-419.
- Yavuz, N. (2006). İstanbul'da Soylulaştırma, Eski Kentin Yeni Sahipleri. İçinde D. Behar & T. İslam (Ed.), *Gentrification Kavramını Türkçeleştirmekte Neden Zorlanıyoruz?* İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Yenigul, S. B. (2016). New Approaches in Rural Development Policies and the Effects of These Approaches on Turkey's Rural Development Policies. *Journal of Planning*. <https://doi.org/10.14744/planlama.2016.47450>
- Yiftachel, O., & Hedgcock, D. (1993). Urban social sustainability. The planning of an Australian city. *Cities*, 10(2), 139-157. [https://doi.org/10.1016/0264-2751\(93\)90045-K](https://doi.org/10.1016/0264-2751(93)90045-K)
- Zukin, S. (2010). Gentrification as Market and Place. İçinde J. Brown-Saracino (Ed.), *The Gentrification Debates : A Reader* (ss. 37-44). Taylor & Francis Group. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/mimarsinan-ebooks/detail.action?docID=1397036>

EKLER

EK A: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Katılımcı Listesi

EK B: Saha Fotoğrafları

EK C: Yöntem Uygulama Fotoğrafları

EK A: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Katılımcı Listesi

	Cinsiyet	Yaş	Mülkiyet Durumu	İkamet Durumu
Görüşmeci 1	Erkek	45-60	Mülk Sahibi	Daimî
Görüşmeci 2	Erkek	45-60	Mülk Sahibi	Daimî
Görüşmeci 3	Erkek	30-45	Kiracı	Daimî
Görüşmeci 4	Erkek	+60	Kiracı	Daimî
Görüşmeci 5	Erkek	30-45	Kiracı	Daimî
Görüşmeci 6	Erkek	30-45	Kiracı	Daimî
Görüşmeci 7	Erkek	+60	Mülk Sahibi	Daimî
Görüşmeci 8	Kadın	45-60	Mülk Sahibi	Daimî
Görüşmeci 9	Erkek	45-60	Mülk Sahibi	Daimî
Görüşmeci 10	Erkek	30-45	Kiracı	2 yıl
Görüşmeci 11	Kadın	+60	Mülk Sahibi	Daimî
Görüşmeci 12	Kadın	+60	Mülk Sahibi	Mevsimlik
Görüşmeci 13	Kadın	+60	Kiracı	Daimî
Görüşmeci 14	Erkek	+60	Mülk Sahibi	Daimî
Görüşmeci 15	Kadın	45-60	Mülk Sahibi	Daimî
Görüşmeci 16	Kadın	+60	Mülk Sahibi	Daimî
Görüşmeci 17	Kadın	+60	Mülk Sahibi	Daimî
Görüşmeci 18	Erkek	30-45	Mülk Sahibi	Daimî
Görüşmeci 19	Kadın	+60	Mülk Sahibi	Daimî (2.Evre Soylulaştırıcı)
Görüşmeci 20	Erkek	+60	Mülk Sahibi	Mevsimlik

EK B: Saha Fotoğrafları

Şekil EK-B1 Köy Meydanı Ticari Faaliyetler.

Şekil EK-B2 Köy Meydanı Ticari Faaliyetler-2.

Şekil EK-B3 Köy Meydanı Ticari Faaliyetler-3.

Şekil EK-B4 Köy İçerisinde Ticari Alana Dönüşen Yapı.

Şekil EK-B5 Sokak Arasında Bulunan Ticari Faaliyetler.

Şekil EK-B6 Köy Meydanı Araç Trafığı.

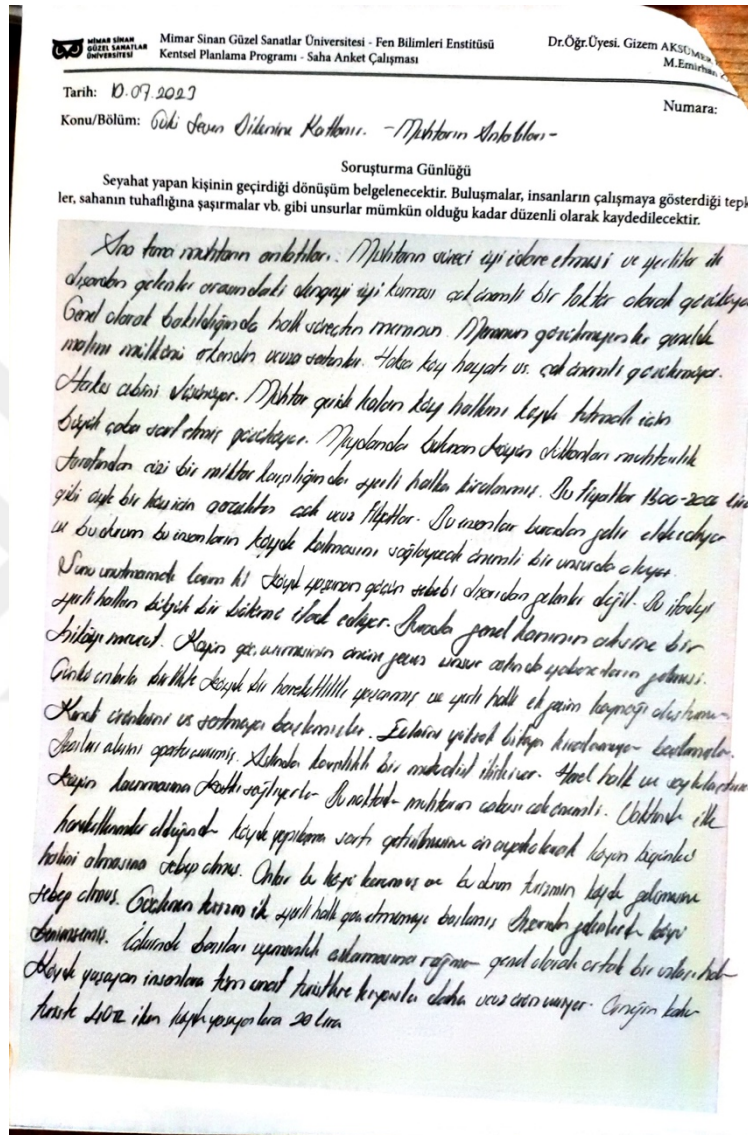

Şekil EK-B7 Sokak Yapısı.

Şekil EK-B8 Köy Meydanı Araç Çeşitliliği.

EK C: Yöntem Uygulama Fotoğrafları

Şekil EK-C1 Soruşturma Günlüğü Örneği.

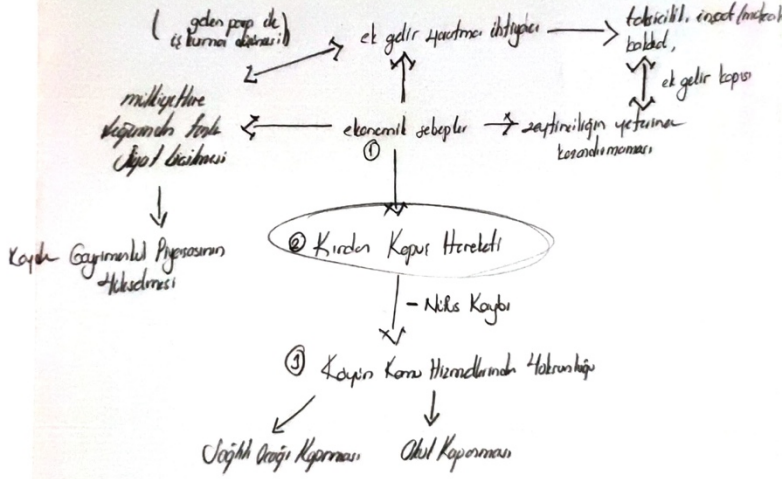
Tarih:

Numara:

Konu/Bölüm:

Eskiz Günlüğü

Sahada gerçekleşen karmaşık durumları uygun şekilde aktarabilmek için sürekli eskizler ve taslakların çizildiği defterdir. Sahada gerçekleşen olayları zihinde tutup daha sonra kâğıda dökmeye çalışmak ya o an ortaya çıkan fikirlerin daha sonra kaybolmasına sebebiyet verecek ya da aktör ile analist arasında karmaşaya sebep olacağı için yöntemin kalitesini düşürecektir.

Şekil EK-C2 Eskiz Günlüğü Örneği.

YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Kurum-Kişi Adı:

Abraham Nbi

Cinsiyet: ☒ Erkek ☐ Kadın ☐ Belirtmek istemiyorum

Yaş: ☐ 18-25 ☐ 25-30 ☐ 30-45 ☒ 45-60 ☐ +60

Çalışma Durumunuz: ☐ Tam zamanlı ☐ Yarı Zamanlı ☐ Yarı zamanlı ☐ İstis ☒ Emekli ☐ Öğrenci ☐ Engeli

Eğitim Durumunuz: ☐ İlkokul,Ortaokul Mezunu ☒ Lise ☐ Lisans ☐ Lisans Üstü

Mülkiyet Durumunuz: ☒ Mülk Sahibi ☐ Kiracı

Pozisyon: ● İletmeci

kamet Durumu: ☒ Yerel Halk ☐ Dışardan Gelen

İkamet Süresi: ☐ 0-2 yıl ☐ 3-5 yıl ☐ 6-8 yıl ☒ En az 1 kuşaktır burada ikamet ediyorum

GÖRÜŞME SORULARI
(YEREL HALK-ESNAF)

Görüşmemizin birinci bölümü X köyünde faaliyet gösteren otel işletmecilerinin köy ve işletmeleri ile alakalı görüşlerini anlamak üzere sorular içermektedir.

- 1) Kısaça kendinizi tanıtır mısınız?
kimisiniz? nerelisiniz? nereden geldiniz? aileniz nereli? nerede yaşıyorsunuz?
- 2) Bu işe ne zaman başladınız? Bu işten önce yaptığınız bir iş veya birlikte yaptığınız bir iş var mı?
-tarım, hayvancılık vb
- 3) Çalıştığınız işletmenin yıllar içerisinde ki serüvenini anlatır mısınız?
(yani şu kadar yıl önce şunları yapabilirken şimdi yapamıyorum veya artık yeni olarak şunları yapılabiliyorum gibi.)
- 4) Yeşilyurt köyünün turizm cazibesinin artması ürün çeşitliliğine bir değişikliğe sebep oldu mu?
-fiyatlar, ürün çeşitliliği, uygun fiyatlı gıda eksikliği
- 5) Burada yaşayan yerel halk gündelik gıdaya yönelik ihtiyaçlarını buradan karşılayabiliyor mu? Yoksa komşu yerleşmeleri mi gidiyorlar?
- 6) Yeşilyurt köyünün turizm odaklı bir yer haline gelmesinin sizin işletmeniz açısından olumlu yönleri nelerdir?
- 7) Yeşilyurt köyünün turizm odaklı bir yer haline gelmesinin sizin işletmeniz açısından olumsuz yönleri nelerdir?
- 8) Turizm sezonları haricinde geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?

1.) Ibrahim Cakir. Silke Hastayolu. Kizilirmak yayinlar.

2) Bu is' bəsləyici qeyriyəm. 20 gillə emədim. 1969'də bələtim. Bir kən
daha qəhvəni alı. Sonunda hər yerdə jəlat... Şeylərlə dəyişmədi, bir
dəm. Dürüdü.

27) Ona da kuruyum vardı olmpuri deirine bittit. Le cistane agulde vatt.
Sesim deyimittit yed.

4) Luqmanin ustadah dahulu jinyang. Lohat. Gendak. Rigel. shodan. expon.
Toson. qus. dya. cab. orthomanyar. Catur. ianika. cab. sam. S. Huli. halle. u. en.
abanyar. Cinh. ortada. de. ayri. u. shodan. co.

57) Kapsel Kerschbaumgasse - Syonstr. Kiehlstr.

Şekil EK-C3 Yapılandırılmış Görüşme Örneği.

Tarih: 08/07/2023

Konu/Bölüm: *Okuma Alanım*

Numara: 1

Soruşturma Günlüğü

Seyahat yapan kişinin geçirdiği dönüşüm belgelenecektir. Buluşmalar, insanların çalışmaya gösterdiği tepkiler, sahanın tuhaflığına şaşırmlar vb. gibi unsurlar mümkün olduğu kadar düzenli olarak kaydedilecektir.

Alasan I diberikan sebagai alasan yang rasional yang dibalas bahwa tidak. Tetapi ada orang
tersebut baru seketika kemudian dia bilang saya khawatir dengan kesehatan saya. Saya akan pergi
jika ini semakin parah. Tapi mereka tidak peduli. Jadi mereka tidak peduli. Jadi mereka tidak peduli.
Jadi mereka tidak peduli.

Kuşun denizi aşırı bir okulu ve uzun maviyi aşırı zengin de yeşil olan gördü maviyi
gördü tül kalınlığındaki denizin zengin kızıllığına kavuştu bir gram emektir. Seni
deniz hatlarında, güzel, ott yaprakları çok olan tülün mavi. Sen otlu kuytu. İstedi
ki sen için öğrenirsin.

[illegible]

Heran orodok yozuyup heran de tuturan yerdahil zaytunayag vb. gidi vorta yagun du gidi de
or. (yaparkan) cihayun ise "Heran cihayuniz heran cihayuniz." cihayun yarin indalawar cihayuniz
gidiyup

Kaynaklardan önce deyişler ile bu tür faaliyetlerin sayı ve türleri ile ilgili olarak bir bilgi verildi.

Anda telah mendapat informasi bahwa kami telah melihat bahwa anda telah
menemukan bahwa. Untuk melihat hal ini, kami akan.

Stauben gelben hellen spindelkornig ist spärlich die große Schimmelpilze. Mehlkornig, dabei ist weiß
abundant geringeltem. Eine kleine spärlich hellbraune Stäube ist die eine nach der großen schattigen spärlichen

Başvurunuzda bu şirketin yazarının ismi ve adı yazarın canını kurtulmuş. Başvurunun bir
gibi olduğunu işi olan şirketin mülkünü vaktinde ve adı değiştirilmiştir. Başvurunun
Lütfen şirketin adı değiştirilmiştir.

Şekil EK-C4 Soruşturma Günlüğü Örneği-2.